AGATOS KRISTI kolekcija

AGATHA CHRISTIE

ŽMOGŽUDYSTĖ KLEBONIJOJE

AGATHA CHRISTIE

ŽMOGŽUDYSTĖ KLEBONIJOJE

LEIDYKLA

VILNIUS

UDK 820-3
CH 525

AGATHA CHRISTIE

THE MURDER AT THE VICARAGE

Iš anglų kalbos vertė
Lina PAJARSKIENĖ

ISBN 9986-833-17-5

ŽMOGŽUDYSTĖ KLEBONIJOJE

TOS PAČIOS AUTORĖS

ABC žudikai
Bertramo viešbutyje
Blogis po saule
Didysis ketvertas
Drambliai gali prisiminti
Dilema Polensos kurorte
Drevė
Erkiulio darbai
Erkiulio Puaro kalėdos
Helouvyno vakarėlis
Hikori Dikori Dok
Ir tada ten nieko nebuvo
Įdūrimas į mano nykštį
Jie atvyko į Bagdadą
Jie daro tai su veidrodžiais
Judantis pirštas
Kalėdų pudingas
Kaminų paslaptis
Karibų paslaptis
Katinas tarp balandžių
Kelionė į Frankfurtą
4.50 iš Pedingtono
Kibirkščiuojantis cianidas
Kodėl jie nepaklausė Evans
Kortos ant stalo
Kreivasis namas
Kvailas liudininkas
Laikrodžiai
Lavonas bibliotekoje
Likimo vartai
Link nulio
Listerdeilo paslaptis
Miegantis žudikas
Miršta lordas Edžveras
Mirties šuo
Mirtis debesyse
Mirtis ant Nilo
N ar M?
Nekaltojo kankinimas
Nemezidė
Nesibaigianti naktis
Nežinomas tikslas
Numirėlio pokštas
Nusikaltimo bendrininkai
Nužudymų grandis
Palšas žirgas
Paskelbta žmogžudystė
Paskui ateina mirtis
Paskutinės ponios Marpl bylos
Paslaptinga afera Stailse
Paslaptingasis misteris Kvinas
Pavojus End Hause
Penki maži paršiukai
Perskilęs veidrodis
Pilna kišenė rugių
Pirmosios Puaro bylos
Po laidotuvių
Ponios Maginti mirtis
Potvynio nunešti
Rodžerio Ekroido nužudymas
Sitafordo paslaptis
Slaptas priešininkas
Susitikimas su mirtimi
Tamsusis kiparisas
Tiria Parkeris Painas
Tiria Puaro
Trečioji mergina
Trijų veiksmų tragedija
Trylika uždavinių
Užuolaidos: paskutinė Puaro byla
Viens, du, užsek man batus
Vyras rudu kostiumu
Žydrojo traukinio paslaptis
Žmogžudystė klebonijoje
Žmogžudystė Mesopotamijoje
Žmogžudystė Miūjyje
Žmogžudystė Rytų eksprese
Žudyti lengva

Mary Westmacott slapyvardžiu
Dukters duktė
Nebuvęs pavasarį
Našta
Milžino duona
Rožė ir medis
Nebaigtas portretas

Agatha Christie Mallowan
Ateik, pasakyk man, kaip tu gyveni
Žvaigždė virš Betliejaus

Autobiografija
Agata Kristi: Autobiografija

1 SKYRIUS

Gana sunku nuspręsti, nuo ko pradėti šį pasakojimą, tačiau aš pasirinkau vieno trečiadienio priešpiečius klebonijoje. Nors pokalbis iš esmės neturėjo ryšio su šia istorija, bet jame buvo vienas ar du sukeliantys mintis epizodai, kurie įtakojo vėlesnius įvykius.

Aš buvau ką tik baigęs pjaustyti virtą jautieną (tarp kitko, nepaprastai kietą) ir atsisėsdamas tariau, nors tai nederėtų mano luomui, kad asmuo, kuris nužudytų pulkininką Proterou, padarytų pasauliui didelę paslaugą.

Mano jaunasis sūnėnas Denis tučtuojau tarė:

– Tai bus panaudota prieš tave, kai draugužis bus rastas kraujo klane. Merė liudys, ar ne taip, Mere? Ir papasakos, kaip tu kerštingai mojavai peiliu.

Merė, kuri klebonijoje dirba namų darbininke tam, kad geriau gyventų ir gautų didesnį atlyginimą, garsiai ir dalykiškai teištarė: “Daržovės” ir grubiai link jo pastūmė įskilusią lėkštę.

Mano žmona kupinu užuojautos balsu pasakė:

– Ar jis buvo labai įkyrus?

Iš karto neatsakiau, kadangi Merė, su trenksmu statydama daržoves ant stalo, toliau stūmė lėkštę neįprastai drėgnų ir atstumiančių kukulių po pat mano nosimi. Aš tariau: “Ačiū, ne”, o ji vėl trinktelėjo dubenį ant stalo ir išėjo iš kambario.

– Gaila, kad aš tokia bloga šeimininkė, – su nuoširdaus apgailestavimo gaida balse pasakė mano žmona.

Aš buvau linkęs sutikti su ja. Mano žmonos vardas yra Grizelda – nepaprastai tinkamas vardas pastoriaus žmonai. Tačiau tuo tinkamumas ir baigiasi. Ji nėra nė trupučio nuolanki.

Aš visuomet laikiausi nuomonės, kad dvasininkas turėtų būti nevedęs. Kodėl aš pasiūliau Grizeldai tekėti už manęs po dvidešimt keturių valandų pažinties, man yra pa-

slaptis. Aš visuomet maniau, kad vedybos yra rimtas dalykas, kurios turi įvykti tik po ilgo svarstymo ir numatymo, ir skonių bei polinkių atitikimas yra svarbiausia santuokos priežastis.

Grizelda yra beveik dvidešimt metų jaunesnė už mane. Ji stulbinančiai graži ir visiškai nesugeba į nieką žiūrėti rimtai. Nieko nemoka ir yra ypatingai įkyri. Ji mano parapiją esant didžiuliu juokų objektu, pritaikytu jos linksminimui. Aš stengiausi pakeisti jos nuomonę, bet nepavyko. Dabar, kaip niekad anksčiau, esu įsitikinęs, kad dvasininkams celibatas yra pageidautinas. Aš dažnai ir dariau Grizeldai užuominas apie tai, bet ji tik juokdavosi.

– Brangioji mano, – ištariau. – Jeigu tik tu labiau rūpintumeisi...

– Kartais aš rūpinuosi, – pasakė Grizelda. – Tačiau apskritai, manau, viskas būna tik blogiau, kai bandau tai daryti. Akivaizdu, kad iš prigimties nesu šeimininkė. Įsitikinau, kad geriau viską palikti Merei ir tik pasiryžti jaustis nepatogiai bei valgyti šlykštų maistą.

– O kaip tavo vyras, brangioji? – ištariau priekaištingai ir sekdamas velnio pavyzdžiu cituojant Šventąjį Raštą savo tikslams, pridūriau:

– “Ji rūpinasi savo namiškiais...”

– Pagalvok, koks tu laimingas, kad nesi sudraskytas liūtų, – pasakė Grizelda, greitai pertraukdama. – Ar sudegintas ant laužo. Blogas maistas ir daugybė dulkių bei negyvų vapsvų yra niekis, dėl kurio neverta nervintis. Papasakok man daugiau apie pulkininką Proterou. Šiaip ar taip, pirmieji krikščionys buvo pakankamai laimingi, neturėdami bažnyčios seniūnų.

– Senas pasipūtęs storžievis, – pasakė Denis. – Nenuostabu, kad jo pirmoji žmona pabėgo nuo jo.

– Nežinau, ką kita ji galėjo padaryti, – tarė mano žmona.

– Grizelda, – pasakiau griežtai. – Aš neleisiu tau taip kalbėti.

– Mielasis, – meiliai tarė mano žmona. – Papasakok

man apie jį. Kokie nors nemalonumai? Ar misteris Hosas linksėjo, lingavo ir kas minutę žegnojosi?

Hosas yra mūsų naujasis padėjėjas. Jis pas mus tik trys savaitės. Jis laikosi konservatyviosios anglikonų bažnyčios pažiūrų ir pasninkauja penktadieniais. O pulkininkas Proterou – didelis bet kokios formos apeigų priešininkas.

– Ne dabar. Hosas palietė šį klausimą tik tarp kitko. Ne, visi nemalonumai kilo dėl misis Prais Ridlei nelemto vieno svaro banknoto.

Misis Prais Ridlei yra pamaldi mano parapijos narė. Dalyvaudama rytinėse pamaldose savo sūnaus mirties metinių dieną, ji į aukų krepšį įdėjo vieno svaro banknotą. Vėliau, skaičiuojant rinkliavos sumą, ji pranešė, kad jaučiasi įskaudinta pastebėjusi, jog dešimties šilingų vertės banknotas yra didžiausia auka.

Aš visiškai pagrįstai nurodžiau, kad ji tikriausiai suklydo.

"Nė vienas iš mūsų nesame toks jaunas, koks buvome," – pasakiau, bandydamas taktiškai tai užbaigti. "Ir mes turime atiduoti duoklę bėgantiems metams."

Gana keista, bet atrodė, kad mano žodžiai ją dar labiau supykdė. Ji pasakė, kad viskas atrodo labai keista ir kad ji nustebinta, jog aš nesu tos pačios nuomonės. Misis Ridlei staigiai nuėjo ir, kaip supratau, išsakė savo rūpesčius pulkininkui Proterou. Proterou yra toks žmogus, kuriam patinka sukelti sambrūzdį kiekviena pasitaikiusia proga. Gaila, kad tai jis padarė trečiadienį. Trečiadieniais ryte aš mokau bažnyčios dieninėje mokykloje, atlieku darbą, kuris sukelia man stiprų nervingumą ir išmuša iš vėžių visai dienai.

– Na, mano galva, jis turi teisę patirti malonumą, – pasakė mano žmona, bandydama bešališkai apibendrinti poziciją. – Niekas aplink jį nešokinėja ir nevadina brangiuoju vikaru, nesiuvinėja jam įspūdingų šlepečių, nedovanoja kojinių Kalėdoms. Tiek savo žmonai, tiek ir savo dukrai jis įgrisęs iki gyvo kaulo. Manau, kad jis laimingas jausdamasis kažkur svarbus.

– Dėl to jis neturėjo įžeidinėti, – pasakiau su įkarščiu. – Nemanau, kad jis gerai suprato prasmę to, ką kalbėjo. Jis nori patikrinti visas bažnyčios sąskaitas – išeikvojimų atveju – tokį žodį jis ištarė. Išeikvojimai! Ar jis mane įtaria bažnyčios lėšų pasisavinimu?

– Niekas dėl nieko tavęs neįtartų, brangusis, – pasakė Grizelda. – Tu esi aukščiau visų įtarimų ir iš tikrųjų tai būtų nuostabi proga. Aš netgi norėčiau, kad tu išeikvotum S. P. G. lėšas. Aš nekenčiu misionierių... visuomet nekenčiau.

Būčiau ją išbaręs už tokią mintį, bet tuo metu įėjo Merė su pusiau išvirtu ryžių pudingu. Aš švelniai išreiškiau protestą, bet Grizelda pasakė, kad japonai visuomet valgė pusiau išvirtus ryžius ir dėl to buvo nepaprastai protingi.

– Drįstu teigti, – pasakė ji, – kad jei valgytum tokį ryžių pudingą kaip šis kiekvieną dieną iki sekmadienio, tu pasakytum nuostabiausią pamokslą.

– Sergėk, Dieve! – pasakiau pašiurpęs.

– Proterou ateis rytoj vakare ir mes drauge peržiūrėsime sąskaitas, – tęsiau. – Šiandien aš turiu baigti ruoštis savo kalbai C. E. M. S. Ieškodamas informacijos, taip įsigilinau į Kenon Širlei “Tikrovę”, kad nepasiruošiau taip, kaip turėčiau. Ką tu veiksi šią popietę, Grizelda?

– Atliksiu savo pareigą, – tarė Grizelda. – Savo, kaip vikaro žmonos pareigą. Arbata ir skandalas keturios trisdešimt.

– Kas ateis?

Skaisčiai nuraudusi, Grizelda išskaičiavo jas ant pirštų.

– Misis Prais Ridlei, mis Veterbi, mis Hartnel ir ta siaubinga mis Marpl.

– Man patinka mis Marpl, – tariau. – Ji bent jau turi humoro jausmą.

– Ji blogiausia moteris kaime, – pasakė Grizelda. – Ir visuomet viską žino, kas vyksta... ir daro iš to blogiausias išvadas.

Grizelda, kaip jau minėjau, buvo daug jaunesnė už mane. Mano amžiuje jau žinoma, kad visa, kas blogiausia,

dažnai būna tiesa.

– Na, nelauk manęs arbatai, Grizelda, – tarė Denis.

– Bjaurybė! – pasakė Grizelda.

– Taip, bet paklausyk, Proterou šeima tikrai kvietė mane pažaisti tenisą šiandien.

– Bjaurybė! – pakartojo Grizelda.

Denis gudriai pasišalino, o aš su Grizelda išėjome į darbo kambarį.

– Įdomu, apie ką kalbėsime prie arbatos, – tarė Grizelda, sėsdama ant mano rašomojo stalo. – Manau, apie daktarą Stouną ir mis Kram, o galbūt apie misis Lestreindž. Tarp kitko, vakar aš jai skambinau, bet jos nebuvo namie. Taip, esu įsitikinus, kad turime pakviesti misis Lestreindž arbatos. Tai taip paslaptinga, ar ne, – toks jos atvykimas ir apsigyvenimas kaime, retas išėjimas iš namų? Priverčia galvoti apie detektyvinius romanus. Žinai: "Kas ji tokia, paslaptinga moteris gražiu blyškiu veidu? Kokia jos praeitis? Niekas nežinojo. Joje buvo kažkas bloga lemiančio." Manau, kad daktaras Haidokas kažką žino apie ją.

– Tu per daug skaitai detektyvinių romanų, Grizelda, – švelniai pastebėjau.

– O tu? – atrėmė ji. – Aš visur ieškojau "Dėmės ant laiptų" tą dieną, kai tu čia rašei pamokslą. Ir pagaliau, kai užėjau paklausti tavęs, ar nematei jos kur nors, ką pamačiau?

Aš malonėjau parausti.

– Aš atsitiktinai ją pakėliau. Mano dėmesį patraukė atsitiktinis sakinys ir...

– Žinau aš tuos atsitiktinius sakinius, – tarė Grizelda. Ji įspūdingai pacitavo:

– "Ir tuomet atsitiko labai keistas dalykas – Grizelda pakilo, perėjo kambarį ir švelniai pabučiavo savo vyresnį vyrą."

Savo žodžius ji parėmė darbais.

– Ar tai labai keistas dalykas? – paklausiau.

– Žinoma, – pasakė Grizelda. – Ar supranti, Lenai, kad galėjau ištekėti už ministro, baroneto, turtingo bendro-

vės steigėjo, trijų jaunesniųjų karininkų ir dykaduonio su žaviomis manieromis ir kad vietoj jų aš pasirinkau tave? Ar tai tavęs labai nestebina?

– Kažkada stebino, – atsakiau. – Aš dažnai stebėjausi, kodėl tu tai padarei. Grizelda juokėsi.

– Tai privertė mane jaustis tokia galinga,– sušnibždėjo ji. – Kiti manė, kad esu paprasčiausiai nuostabi ir, žinoma, jiems būtų buvę puiku turėti mane. Bet aš esu viskas, ko tu labiausiai nemėgsti ir kam nepritari, ir nepaisant to, tu negali atsispirti man! Mano tuštybė negali atsilaikyti prieš tai. Daug puikiau būti paslaptimi ir žavinga nuodėme bet kuriam, nei būti plunksna jų kepurėje. Aš visą laiką tave verčiu jaustis baisiai nepatogiai ir daryti viską ne taip, tačiau tu mane beprotiškai dievini. Tu beprotiškai dievini mane, ar ne?

– Žinoma, brangioji, aš labai tave myliu.

– Ak, Lenai, tu dievini mane. Ar prisimeni tą dieną, kai apsistojau mieste ir išsiunčiau tau telegramą, kurios tu niekad negavai todėl, kad pašto viršininkės sesuo gimdė dvynukus ir ji pamiršo ją išsiųsti? Buvai siaubingos būsenos, paskambinai į Skotlend Jardą ir sukėlei baisiausią sambrūzdį.

Yra dalykų, kurių žmogui geriau nepriminti. Tuomet aš iš tikrųjų buvau nepaprastai kvailas. Tariau:

– Jei neprieštarauji, brangioji, aš noriu toliau dirbti su C. E. M. S.

Grizelda atsiduso nuo smarkaus susierzinimo, sutaršė mano plaukus, vėl juos sulygino ir tarė:

– Tu nevertas manęs. Iš tikrųjų nesi. Aš užmegsiu meilės romaną su menininku. Tikrai užmegsiu. O tuomet galvok apie skandalą parapijoje.

– Taip jau geriau, – pasakiau ramiai.

Grizelda nusijuokė, pasiuntė oro bučinį ir išėjo pro stiklines duris.

2 SKYRIUS

Grizelda labai erzinanti moteris. Palikdamas pusryčių stalą, jaučiausi esąs gerai nusiteikęs ruoštis tikrai įtaigiam kreipimuisi į anglikonų bažnyčios vyrų draugiją. Dabar buvau neramus ir sudirgintas. Pagaliau kai tikrai ėmiausi šio darbo, įslinko Letisė Proterou.

Aš sąmoningai vartoju žodį įslinko. Esu skaitęs romanus, kuriuose jauni žmonės yra vaizduojami kaip trykštantys energija – *joie de vivre**, nuostabiu jaunystės gyvybingumu... Man asmeniškai, visi sutikti jaunuoliai panašūs į laukines šmėklas.

Šiandien Letisė buvo ypač panaši į šmėklą. Ji buvo graži mergina, labai aukšta ir šviesiaplaukė, bet visiškai išsiblaškiusi. Ji įslinko pro stiklines duris, atmestinai nusitraukė geltoną beretę, kurią buvo užsidėjusi, ir neaiškiai sumurmėjo lyg ir nustebusi:

– O! Tai jūs.

Nuo Old Holo per mišką, kuris baigiasi prie mūsų sodo vartų, yra takelis, todėl daugelis žmonių įeina pro šiuos vartus ir darbo kambario stiklines duris, užuot padarę didelį lanką keliu ir įėję pro paradines duris. Todėl nenustebau, kad Letisė atėjo šiuo keliu, tačiau truputį pasipiktinau jos laikysena.

Jeigu ateini į vikaro namus, turi būti pasiruošęs rasti vikarą.

Ji įėjo ir kaip maišas susmuko į vieną iš mano didžiulių fotelių. Spoksodama į lubas, be tikslo griebėsi savo plaukų.

– Ar Denis čia?

– Aš jo nemačiau nuo pusryčių. Kaip supratau, jis ruošėsi žaisti tenisą pas jus.

---

* gyvenimo džiaugsmas *(pranc.)*

– O! – pasakė Letisė. – Tikiuosi nenuėjo. Ten jis nieko neras.

– Jis sakė, kad tu kvietei.

– Manau, kad kviečiau. Tiktai tai buvo penktadienį. O šiandien antradienis.

– Trečiadienis, – ištariau.

– O, kaip siaubinga! – pasakė Letisė. – Tai reiškia, kad aš trečią kartą pamiršau papriešpiečiauti su kai kuriais žmonėmis.

Laimei, neatrodė, kad tai ją labai jaudina.

– Ar Grizelda namuose?

– Manau, kad rasi ją savo studijoje sode – pozuoja Lorensui Redingui.

– Dėl jo buvo daug triukšmingų peštynių, – pasakė Letisė. – Žinai, su tėvu... Tėvas siaubingas.

– Dėl ko? – pasiteiravau.

– Dėl mano pozavimo. Tėvas sužinojo apie tai. Kodėl negaliu būti piešiama su maudymosi kostiumėliu? Jei juo vilkėdama einu į paplūdimį, kodėl negalėčiau būti piešiama su juo?

Letisė nutilo ir vėl tęsė:

– Iš tikrųjų absurdiška – tėvas draudžia jaunuoliui užeiti į namus. Žinoma, Lorensui ir man paprasčiausiai į tai nusispjaut. Aš ateisiu ir pozuosiu čia, jūsų studijoje.

– Ne, mano mieloji, – tariau. – Ne, jeigu tavo tėvas tai draudžia.

– O, mielasis, – ištarė Letisė atsidūsdama. – Kokie jūs visi nuobodūs. Jaučiuosi sugniuždyta. Tikrai. Jeigu tik turėčiau pinigų, išvykčiau, bet be pinigų – negaliu. Jeigu tik tėvas būtų padorus ir numirtų, aš būčiau laiminga.

– Tu neturėtum sakyti tokių dalykų, Letise.

– Gerai, jeigu jis nenori, kad trokščiau jo mirties, jis neturėtų būti toks šykštus. Nesistebiu, kad mama jį paliko. Ar žinai, metų metais tikėjau, kad ji mirusi. Su kokiu jaunuoliu ji pabėgo? Ar jis šaunus?

– Tai įvyko dar prieš tavo tėvui atsikeliant čia.

– Galvoju, kas jai atsitiko. Manau, kad Ana greitai

užmegs meilės romaną su kuo nors. Ana nekenčia manęs... ji yra gana maloni man, tačiau nekenčia manęs. Ji sensta, ir jai tai nepatinka. Žinai, tai toks amžius, kai pratrūksti.

Man buvo įdomu, ar Letisė ruošėsi praleisti visą popietę mano darbo kambaryje.

– Ar nematėte mano patefono plokštelių? – paklausė ji.

– Ne.

– Kaip nuobodu. Žinau, kad kažkur jas palikau. Ir šuns netekau. Ir mano rankinis laikrodis kažin kur, tik tai nėra labai svarbu, nes jis neina. Ak, mielasis, esu tokia mieguista. Nežinau kodėl, nes nesikėliau iki vienuoliktos. Tačiau gyvenimas griauna visas svajones, ar ne? Ak, mielasis, turiu eiti. Trečią valandą ruošiuosi apžiūrėti daktaro Stouno pilkapį.

Pažvelgiau į laikrodį ir pastebėjau, kad jau dvidešimt penkios ketvirtos.

– Ak! Tikrai? Kaip siaubinga. Įdomu, ar jie laukia, ar išėjo be manęs. Manau, geriau eisiu ir sužinosiu.

Ji pakilo ir vėl išslinko, murmėdama per petį:

– Pasakysit Deniui, ar ne?

– Taip, – pasakiau mechaniškai, per vėlai suvokęs, kad neturiu jokio supratimo, ką turėčiau pasakyti Deniui. Tačiau pagalvojau, kad, labai galimas dalykas, tai nesvarbu. Ėmiau galvoti apie daktarą Stouną, įžymų archeologą, kuris neseniai apsistojo “Mėlynajame šerne”. Jis vadovavo pilkapio, esančio pulkininko Proterou valdose, kasinėjimui. Tarp jo ir pulkininko jau buvo įvykę keletas ginčų. Mane pralinksmino jo susitarimas paimti Letisę stebėti darbų.

Man atėjo į galvą, kad Letisė Proterou buvo šiokia tokia koketė. Įdomu, kaip ji sutartų su archeologo sekretore mis Kram. Mis Kram – jauna, krintanti į akis, žvali ir labai plačiai besišypsanti, sveikata trykštanti rausvaskruostė dvidešimt penkerių metų moteris.

Kaimas buvo pasidalinęs į dvi stovyklas: vieni manė, kad ji yra ne geresnė, nei turėtų būti, kiti, kad ji – padori jauna moteris, kuri, pirmai progai pasitaikius, mielai taptų

misis Stoun. Visais atžvilgiais ji buvo didžiulė Letisės priešingybė.

Numaniau, kad reikalai Old Hole negalėjo būti pernelyg linksmi. Pulkininkas Proterou prieš penkerius metus dar kartą vedė. Antroji misis Proterou buvo keistai, bet nepaprastai graži. Visada maniau, kad santykiai tarp jos ir podukros nėra patys geriausi.

Buvau dar kartą sutrukdytas. Šį kartą tai buvo mano padėjėjas Hosas. Jis norėjo sužinoti mano pokalbio su Proterou detales. Pasakiau jam, kad pulkininkas apgailestavo dėl savo katalikiškų tendencijų, tačiau tikrasis jo apsilankymo tikslas buvo kitas. Tuo pat metu aš pareiškiau savo protestą ir atvirai jam pasakiau, kad jis turi paklusti mano vadovavimui. Bendrai paėmus, Hosas priėmė mano pastabas labai gerai.

Hosui išėjus, ėmiau jausti sąžinės graužatį todėl, kad labiau jo nepamėgau. Esu įsitikinęs, jog šios iracionalios simpatijos ir antipatijos, jaučiamos žmonėms, yra labai nekrikščioniškos.

Atsidusęs suvokiau, kad laikrodžio, stovinčio ant mano rašomojo stalo, rodyklės rodė be ketvirčio penktą, ženklas, kad iš tikrųjų jau buvo pusė penkių, ir aš nuėjau į svetainę.

Keturios mano parapijietės ten buvo susirinkusios su arbatos puodeliais. Grizelda sėdėjo už arbatos stalelio, bandydama atrodyti savo aplinkoje natūraliai, tačiau jai pavyko atrodyti tik dar labiau ne vietoje nei paprastai.

Aš visoms paspaudžiau rankas ir atsisėdau tarp mis Marpl ir mis Veterbi.

Mis Marpl buvo žilaplaukė švelnių, žavių manierų senutė, o mis Veterbi – sunkaus būdo ir žodžių srauto mišinys. Iš jųdviejų mis Marpl daug pavojingesnė.

– Mes ką tik kalbėjome, – pasakė Grizelda saldžiu balsu, – apie daktarą Stouną ir mis Kram.

Pagal Denio kandžią pastabą mano galvoje gimė storžieviška mintis:

“Mis Kram į tai nusispjaut.”

Visai netikėtai man kilo troškimas tai pasakyti garsiai ir stebėti įspūdį, tačiau, laimei, susilaikiau. Mis Veterbi trumpai tarė:

– Nė viena gerai išauklėta mergina to nedarytų, – ir nepritariančiai sučiaupė savo plonas lūpas.

– Nedarytų ko? – pasiteiravau.

– Nebūtų nevedusio vyro sekretore, – ištarė mis Veterbi su pasibaisėjimu.

– Ak, mano mieloji, – tarė mis Marpl. – Aš manau, kad vedę vyrai yra blogiausi. Prisiminkite vargšę Moli Karter.

– Žinoma, vedę vyrai, gyvenantys atskirai nuo savo žmonų, yra pagarsėję, – pasakė mis Veterbi.

– Ir netgi kai kurie, gyvenantys kartu su savo žmonomis, – sumurmėjo mis Marpl. – Prisimenu...

Aš nutraukiau šiuos nemalonius prisiminimus.

– Tačiau šiais laikais, – tariau, – mergina, taip pat kaip ir vyras, gali imtis tarnybos.

– Išvykti į provinciją? Ir apsistoti tame pačiame viešbutyje? – pasakė misis Prais Ridlei griežtu tonu.

Mis Veterbi tyliu balsu sumurmėjo mis Marpl:

– Ir visi miegamieji tame pačiame aukšte...

Maloni, labai įbauginta vargšų ir visko mačiusi mis Hartnel garsiai ir nuoširdžiai pastebėjo:

– Vargšas vyras bus sučiuptas anksčiau, nei spės susigaudyti, kur jis yra. Jis nekaltas kaip kūdikis, pačios matote.

Keista, kaip pasikeičia frazė, kurią vartojame. Nė viena iš čia buvusių damų nė nesvajotų daryti aliuzijų į tikrą kūdikį, kol jis, visų matomas, saugiai negulėtų lopšyje.

– Mano manymu... tai bjauru, – tęsė mis Hartnel su jai įprastu netaktiškumu. – Vyras tikriausiai bent jau dvidešimt penkeriais metais vyresnis už ją.

Trys moteriški balsai iš karto pakilo, darydami tarpusavyje nesusijusias pastabas apie choro berniukų ekskursiją, apgailėtiną incidentą, kilusį praėjusios Motinos dienos susirinkimo metu ir skersvėjus bažnyčioje. Mis Marpl mirkte-

lėjo Grizeldai.

– Ar nemanote, – pasakė mano žmona, – kad mis Kram tenori turėti įdomų darbą? Ir kad daktarą Stouną ji laiko tik darbdaviu?

Buvo tylu. Akivaizdžiai nė viena iš keturių damų nesutiko. Mis Marpl nutraukė tylą tapšnodama Grizeldai ranką.

– Mano brangioji, – tarė ji, – jūs esate labai jauna. Jauni žmonės taip naiviai galvoja.

Grizelda su pasipiktinimu pasakė, kad ji visiškai neturi naivių minčių.

– Žinoma, – ištarė mis Marpl, nekreipdama dėmesio į protestą, – jūs apie visus galvojate gerai.

– Jūs tikrai manote, kad ji nori ištekėti už to praplikusio kvailo vyro?

– Aš suprantu, kad jis visiškai kvaištelėjęs, – pasakė mis Marpl. – Bijau, netgi pašėlęs. Neseniai jis gana rimtai susikivirčijo su pulkininku Proterou.

Visos iš susidomėjimo palinko į priekį.

– Pulkininkas Proterou išvadino jį neišmanėliu.

– Kaip panašu į pulkininką Proterou ir kaip kvaila, – tarė misis Prais Ridlei.

– Labai panašu į pulkininką Proterou, tačiau nežinau, ar tai kvaila, – ištarė mis Marpl. – Prisimenate moterį, kuri čia atėjo ir pasisakė atstovaujanti socialinei rūpybai, o po pinigų surinkimo apie ją daugiau nieko nebuvo girdėti, ir paaiškėjo ją nieko bendro neturint su socialine rūpyba. Kai kurie žmonės yra tokie patiklūs, kad iš tiesų palaiko kitą tuo, kuo jis prisistato.

Aš niekuomet nė nemaniau mis Marpl apibūdinti kaip patiklią.

– Buvo kilęs didelis sambrūzdis dėl to jauno menininko misterio Redingo, ar ne? – paklausė mis Veterbi.

Mis Marpl linktelėjo galva.

– Pulkininkas Proterou išvarė jį iš namų. Atrodo, kad jis tapė Letisę, apsivilkusią maudymosi kostiumėliu.

– Visuomet maniau, kad tarp jų kažkas yra, – pasakė

misis Prais Ridlei. – Tas jaunuolis visuomet ten slankiojo. Gaila, kad mergina neturi motinos. Pamotė niekuomet jos neatstos.

– Manau, kad misis Proterou daro viską, kas įmanoma, – tarė mis Hartnel.

– Merginos tokios slapukės, – apgailestavo misis Prais Ridlei.

– Beveik meilės nuotykis, ar ne? – geraširdiškai pasakė mis Veterbi. – Jis labai žavus jaunuolis.

– Tačiau palaida bala, – tarė mis Hartnel. – Reikia jį sutramdyti. Menininkas! Paryžius! Modeliai! Nuogi modeliai!

– Tapyti ją, apsivilkusią maudymosi kostiumėliu... – pasakė misis Prais Ridlei. – Ne visai padoru.

– Mane jis taip pat tapo, – pasakė Grizelda.

– Tačiau ne su maudymosi kostiumėliu, brangioji, – pasakė mis Marpl.

– Galėjo būti ir blogiau, – pasakė Grizelda rimtai.

– Išdykusi mergiotė, – tarė mis Hartnel, priimdama juokus liberaliai. Visos kitos atrodė truputėlį šokiruotos.

– Ar mieloji Letisė jums papasakojo apie nemalonumus? – paklausė mis Marpl manęs.

– Man?

– Taip. Aš mačiau ją praeinančią sodu ir įeinančią pro stiklines duris į darbo kambarį.

Mis Marpl visuomet viską mato. Sodininkavimas yra gera priedanga, o įprotis stebėti paukščius pro žiūronus visuomet gali praversti.

– Taip, ji užsiminė apie juos, – prisipažinau.

– Misteris Hosas atrodė susirūpinęs, – pasakė mis Marpl. – Tikiuosi, jis ne per daug dirbo.

– Ak! – sušuko susijaudinusi mis Veterbi. – Vos nepamiršau, kad turiu jums naujienų. Aš mačiau daktarą Haidoką, išeinantį iš misis Lestreindž kotedžo.

Visos susižvalgė.

– Galbūt ji serga, – pakišo mintį misis Prais Ridlei.

– Tai turėjo atsitikti labai staigiai, jeigu taip, – pasakė

mis Hartnel. – Kadangi aš mačiau ją, vaikščiojančią savo sode šiandien, trečią valandą, ir ji atrodė esanti visai sveika.

– Ji ir daktaras Haidokas turi būti seni pažįstami, – tarė misis Prais Ridlei. – Jis tai labai slėpė.

– Keista, – pasakė mis Veterbi, – kad jis niekuomet to neminėjo.

– Tiesą sakant, – tarė Grizelda tyliu, paslaptingu balsu ir nutilo. Visos iš susijaudinimo palinko į priekį.

– Atsitiktinai sužinojau, – ištarė Grizelda įspūdingai. – Jos vyras buvo misionierius. Siaubinga istorija. Žinote, jis buvo suvalgytas. Iš tikrųjų suvalgytas. O ji buvo priversta tapti genties vado žmona. Daktaras Haidokas buvo ekspedicijoje ir ją išgelbėjo.

Akimirką susijaudinimas buvo didžiulis, tada mis Marpl priekaištingai, bet su šypsena pasakė:

– Išdykusi mergiotė!

Ji priekaištaujančiai patapšnojo Grizeldai per ranką.

– Labai neišmintingai elgiatės, mano brangioji. Jeigu išgalvojate tuos dalykus, labai tikėtina, kad žmonės jais patikės. Ir kartais tai sukelia komplikacijų.

Susirinkusiuosius apėmė šaltukas. Dvi damos pakilo išeiti.

– Įdomu, ar tarp jaunojo Lorenso Redingo ir Letisės Proterou kas nors yra, – pasakė mis Veterbi. – Labai panašu, kad yra. O kaip jūs manote, mis Marpl?

Mis Marpl atrodė susimąsčiusi.

– Aš taip nemanau. Ne Letisė. Manau, kad visiškai kitas asmuo.

– Tačiau pulkininkas Proterou galvojo...

– Jis man visuomet atrodė gana kvailas žmogus, – tarė mis Marpl. – Toks žmogus, kuris įsikala sau į galvą kvailą idėją ir tvirtai jos laikosi. Ar prisimenate Džou Buknelį, "Mėlynojo šerno" savininką? Toks triukšmas dėl jo dukters flirto su jaunuoju Beilei. O visą laiką tai buvo jo koketė žmona.

Kalbėdama ji visą laiką žiūrėjo į Grizeldą, ir aš staiga pajutau laukinio pykčio antplūdį.

– Ar nemanote, mis Marpl, – pasakiau, – kad mes visi pernelyg linkę plakti liežuviais. Žinote, "neteisk ir pats nebūsi teisiamas". Gali būti padaryta neišmatuojama žala kvailai pliauškiant liežuviais piktas paskalas.

– Brangusis vikare, – tarė mis Marpl, – jūs esate toks nežemiškas. Bijau, kad taip ilgai stebint žmogišką prigimtį, kaip aš tai dariau, neįmanoma iš jos labai daug tikėtis. Manau, kad nepagrįsti plepalai yra labai blogas ir piktas dalykas, tačiau dažnai jie būna tiesa, ar ne taip?

Tai buvo paskutinis aštrus pastebėjimas, prieš jai išeinant.

3 SKYRIUS

– Bjauri senė, – tarė Grizelda, kai tik durys užsidarė. Ji nusiviepė išeinančių lankytojų pusėn, tada pažvelgė į mane ir nusijuokė.

– Lenai, tu tikrai įtari mane turint ryšių su Lorensu Redingu?

– Mano brangioji, žinoma, ne.

– Tačiau tu manei, kad mis Marpl davė tai suprasti. O tu tiesiog nuostabiai puolei mane ginti. Kaip... kaip įsiutintas tigras.

Mane trumpam apėmė nepatogumo jausmas. Anglikonų bažnyčios dvasininkas niekuomet neturėtų atsidurti tokioje padėtyje, kad būtų apibūdintas kaip įsiutęs tigras.

– Jaučiau, kad susidariusi padėtis negalėjo neiššaukti protesto, – pasakiau. Tačiau, Grizelda, norėčiau, kad atidžiau žiūrėtum į tai, ką sakai.

– Turi omenyje žmogėdrų istoriją? – paklausė ji. – Ar užuominą, kad Lorensas tapė mane nuogą! Jeigu tik jos žinotų, kad jis tapė mane, apsivilkusią stora mantija su labai prabangia kailine apykakle – tokiu rūbu, su kuriuo tu gali pamatyti tik popiežių – ir nė lopinėlio nuodėmingo kūno! Iš tiesų viskas nepaprastai padoru. Lorensas niekada net nebandė meilintis man – negaliu suprasti, kodėl.

– Be abejo, žinant, kad tu esi ištekėjusi moteris...

– Neapsimesk senamadišku, Lenai. Tu labai gerai žinai, kad patraukli jauna moteris, turinti už save vyresnį vyrą, jaunuoliui yra tarytum dangaus dovana. Turi būti kita priežastis... ir ne todėl, kad nesu patraukli... aš patraukli.

– Žinoma tu nenori, kad jis tau meilintųsi?

– Ne–e, – pasakė Grizelda su didesniu nei, mano galva, pridera svyravimu.

– Jeigu jis įsimylėjęs į Letisę Proterou...

– Mis Marpl taip nemano.

– Mis Marpl galėjo suklysti.

– Ji niekuomet neklysta. Tokios moteriškės visuomet teisios. – Ji minutėlę padvejojo ir tada, metusi į mane kreivą žvilgsnį, tarė:

– Tu tiki manimi, ar ne? Turiu omenyje tai, kad tarp manęs ir Lorenso nieko nėra.

– Mano brangioji Grizelda, – nustebęs pasakiau. – Žinoma, tikiu.

Mano žmona priėjo ir pabučiavo mane.

– Norėčiau, kad tu nebūtum taip lengvai apgaunamas, Lenai. Tu patikėtum bet kuo, ką tau pasakyčiau.

– Tikiuosi, kad ne. Bet, mano brangioji, aš maldauju tavęs prikąsti liežuvį ir galvoti, ką šneki. Atmink, kad šios moterys visiškai neturi humoro jausmo ir viską priima rimtai.

– Viskas, ko joms reikia, – tarė Grizelda, – tai šiek tiek nepadorumo jų gyvenime. Tuomet jos neskubėtų to ieškoti kitų žmonių gyvenime.

Tai pasakiusi, ji išėjo iš kambario, o aš, žvilgtelėjęs į savo laikrodį, išskubėjau aplankyti keleto žmonių, pas kuriuos turėjau užsukti vakar.

Trečiadienio vakarinėse pamaldose žmonių, kaip paprastai, buvo nedaug. Tačiau kai aš, persirengęs zakristijoje, išeidinėjau iš bažnyčios, joje nebuvo nieko, išskyrus moterį, kuri stovėjo žiūrėdama į vieną iš mūsų langų. Mes turime gana dailų seną vitražą, o ir pati bažnyčia verta dėmesio. Man priėjus, ji atsisuko, ir aš pamačiau, kad tai misis Lestreindž.

Mes abu minutėlę delsėme, ir tuomet aš tariau:

– Tikiuosi, jums patinka mūsų bažnytėlė.

– Aš gėrėjausi pinučiais, – pasakė ji.

Jos balsas buvo malonus, žemas, netgi ypatingas, o kalba – raiški. Ji pridūrė:

– Man labai gaila, kad vakar nepastebėjau jūsų žmonos.

Mes dar keletą minučių kalbėjomės apie bažnyčią. Ji iš tikrųjų buvo gerai apsišvietusi moteris, šiek tiek išmananti apie Bažnyčios istoriją ir architektūrą. Mes išėjome iš

pastato kartu ir patraukėme į kleboniją tuo keliu, kuris vedė pro jos namus. Kai priėjome vartelius, ji maloniai pasakė:

– Gal užeisite? Pasakysite man, ką manote apie tai, ką nuveikiau.

Aš priėmiau pakvietimą. Litl Geitsas anksčiau priklausė anglų pulkininkui, ilgai gyvenusiam Indijoje. Negalėjau išvengti palengvėjimo dėl to, kad išnyko žalvariniai stalai ir birmietiški stabai. Dabar namas buvo apstatytas labai paprastai, bet skoningai. Jautėsi harmonija ir pusiausvyra.

Vis dėlto aš vis labiau norėjau sužinoti, kas tokią moterį, kaip misis Lestreindž, atvedė į Sent Meri Midą. Buvo akivaizdu, kad ji – moteris iš aukštuomenės, tad noras palaidoti save kaime atrodė labai keistas.

Ryškioje jos svetainės šviesoje pirmą kartą turėjau galimybę geriau ją apžiūrėti.

Ji buvo labai aukšta moteris. Plaukai – auksiniai, su švelniu raudonu atspalviu. Antakiai ir blakstienos – tamsūs, negalėjau nuspręsti, ar dirbtinai, ar iš prigimties. Jeigu ji buvo pasidažiusi, tai buvo padariusi labai skoningai. Jos ramiame veide buvo kažkas paslaptingo, o akys pačios keisčiausios, kokias man tik teko regėti – jų atspalvis buvo beveik auksinis.

Jos drabužiai buvo nepriekaištingi, o laikysena turėjo gerai išauklėtos moters paprastumo, ir vis dėlto joje buvo kažkas nesuderinamo ir trikdančio. Jautei, kad ji yra paslaptis. Į galvą man atėjo Grizeldos pavartoti žodžiai – bloga lemianti. Kvailystė, žinoma, ir vis dėlto – ar tai jau buvo taip kvaila? Spontaniška mintis šovė man į galvą: "Ši moteris nepaisytų nieko".

Mes daugiausia kalbėjomės apie įprastus dalykus – paveikslus, knygas, senas bažnyčias. Nepaisant to, man susidarė įspūdis, kad buvo dar kažkas – kažkas visiškai kita, ką misis Lestreindž norėjo man pasakyti.

Kartą ar du aš pagavau jos žvilgsnį, kupiną keisto neryžtingumo, tarytum negalėtų apsispręsti. Pastebėjau, kad ji kalba tik apie neasmeniškus dalykus. Ji nė karto neužsiminė apie savo vyrą ar giminaičius.

Tačiau jos žvilgsnyje visą laiką jautėsi primygtinis prašymas. Atrodė, jis sakė: “Ar galiu jums papasakoti? Aš noriu. Ar negalėtumėte man padėti?”

Galų gale jis išnyko – o galbūt visa tai tebuvo mano fantazijos vaisius. Jaučiau, kad jau esu paleidžiamas. Pakilau. Išėjęs iš kambario, pažvelgiau atgal ir pamačiau jos suglumusį, svyruojantį žvilgsnį. Impulsyviai grįžau:

– Jeigu galėčiau kuo nors padėti...

Ji abejodama pasakė:

– Jūs labai malonus...

Abu nutilome. Tuomet ji tarė:

– Norėčiau suprasti. Tai sudėtinga. Ne, nemanau, kad kas nors gali man padėti. Vis dėlto dėkui už pasiūlymą.

Atrodė, kad tai buvo viskas, taigi išėjau. Tačiau išėjęs susimąsčiau. Sent Meri Mide mes nesame įpratę prie paslapčių.

Tą kaipmat įrodė mis Hartnel – vos pasirodžiau prie vartelių, ji mane nutvėrė. Mis Hartnel puikiai sugeba smarkiai ir netinkamu būdu užpulti žmones.

– Aš mačiau jus! – sušuko ji pašaipiai. – Aš taip sujaudinta. Dabar jūs galėsite mums apie tai papasakoti.

– Apie ką?

– Apie paslaptingą ledi! Ar ji našlė, ar turi vyrą?

– Tikrai negaliu pasakyti. Ji man neminėjo.

– Kaip keista. Pagalvotum, kad ji tikrai turėtų bent netyčia kažką paminėti. Panašu, kad ji tarytum turi priežasčių nesakyti, ar ne?

– Tikrai nežinau.

– A! Bet kaip sako brangioji mis Marpl, jūs, mielasis vikare, esate toks nepasaulietiškas. Pasakykite man, ar ji seniai pažįsta daktarą Haidoką?

– Ji to neminėjo, taigi aš nežinau.

– Iš tikrųjų? Tuomet apie ką jūs kalbėjotės?

– Apie paveikslus, muziką, knygas, – pasakiau tiesą.

Mis Hartnel, kurios vienintelės pokalbių temos yra grynai asmeniškos, pažvelgė įtariai ir nepatikliai. Pasinaudodamas jos trumpalaike dvejone, aš palinkėjau labos nakties

ir greitai nuėjau.

Užėjau į namą kaimo pakraštyje ir sugrįžau į kleboniją pro sodo vartelius, praeidamas pavojingą mis Marpl sodo atkarpą. Tačiau nesuvokiau, kaip žinia apie mano vizitą pas misis Lestreindž jau būtų galėjusi pasiekti jos ausis, taigi aš jaučiausi gana saugus.

Rakinant vartelius, man šovė į galvą mintis nusileisti į daržinę sode, kurią jaunasis Lorensas Redingas naudojo kaip studiją, ir pažiūrėti, kaip pasistūmėjo Grizeldos portreto tapymas.

Čia aš papildau eskizą, kuris bus naudingas, nušviečiant vėlesnius įvykius, piešdamas tik tiek detalių, kiek būtina.

Neturėjau supratimo, ar studijoje kas nors yra. Iš ten nesigirdėjo jokių balsų, kurie perspėtų mane, ir manau, einant žole, mano žingsnių taip pat nesigirdėjo.

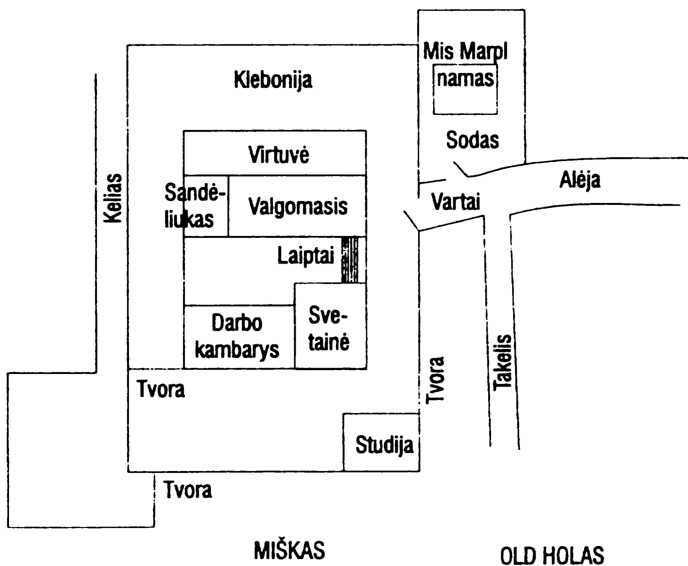
Atidariau duris ir tuomet nedrąsiai sustojau ant slenksčio. Nes studijoje buvo du žmonės: vyro rankos buvo apglėbusios moterį, ir jis ją aistringai bučiavo.

Šie du žmonės buvo menininkas Lorensas Redingas ir misis Proterou.

Aš skubiai pasitraukiau atbulas ir grįžau į savo darbo kambarį. Atsisėdau į kėdę, išsiėmiau pypkę ir viską pergalvojau. Šis atradimas mane labai sukrėtė. Ypač po mano pokalbio su Letise tą popietę aš jaučiausi visiškai tikras, kad tarp jos ir jaunuolio ėmė rastis tam tikras tarpusavio supratimas. Be to, aš buvau įsitikinęs, kad ji pati taip mano. Buvau tikras, kad ji neturi nė menkiausio supratimo apie menininko jausmus jos pamotei.

Bjauri painiava. Nenorom turėjau atiduoti duoklę mis Marpl įžvalgumui. Jos nepavyko suklaidinti – ji akivaizdžiai teisingai įtarė tikrąją padėtį. Aš visiškai neteisingai išsiaiškinau jos žvilgsnio į Grizeldą reikšmę.

PLANAS A

Klebonija
Mis Marpl
namas
Sodas
Virtuvė
Sandė-
liukas
Valgomasis
Laiptai
Kelias
Aléja
Vartai
Darbo
kambarys
Sve-
tainė
Tvora
Tvora
Takelis
Studija
Tvora
MIŠKAS
OLD HOLAS

Niekuomet neįsivaizdavau, kad tai galėtų būti misis Proterou. Misis Proterou visuomet buvo labiau panaši į vienvaldžio žmoną – ramią, užsidariusią moterį, kurios nieks neįtartų sugebančią aistringai mylėti.

Iš šių apmąstymų mane pažadino beldimas į duris. Pakilau ir priėjau prie jų. Už durų stovėjo ponia Proterou. Atidariau duris, ir ji įėjo, nelaukdama mano pakvietimo. Uždususi perėjo per kambarį ir susmuko ant sofos.

Man atrodė, kad aš niekuomet iš tikrųjų nebuvau jos matęs. Rami, savyje užsisklendusi moteris, kurią aš pažinojau, dingo. Jos vietoje buvo tankiai alsuojanti, desperatiška būtybė. Pirmą kartą aš suvokiau, kad Ana Proterou graži.

Ši rudaplaukė moteris blyškiu veidu ir giliomis pilkomis akimis dabar buvo išraudusi, o jos krūtinė sunkiai kilnojosi. Ji atrodė tarsi staiga atgijusi statula. Sumirkčiojau, žiūrėdamas į pasikeitimą.

– Pamaniau, kad geriausia būtų ateiti, – pasakė ji. – Jūs... jūs ką tik matėte?

Aš linktelėjau. Ji sušnabždėjo:

– Mes mylime vienas kitą...

Ir netgi akivaizdžios kančios bei sumišimo akimirką ji negalėjo sulaikyti šypsenos. Šypsenos moters, kuri patyrė kažką labai gražaus ir nuostabaus.

Aš vis dar nieko nesakiau, ir ji tuoj pridūrė:

– Tikriausiai jums tai atrodo labai bloga?

– Ar galite tikėtis, kad aš pasakysiu ką nors kita, misis Proterou?

– Ne... ne, manau, kad ne.

Tęsiau, stengdamasis kalbėti kaip įmanoma švelniau:

– Jūs esate ištekėjusi moteris...

Ji pertraukė mane:

– Ak! Žinau ... žinau. Manote, kad aš apie tai kaskart negalvoju? Iš tikrųjų nesu bloga moteris – tikrai nesu. Ir viskas nėra... nėra... taip, kaip galėtumėte pamanyti.

Aš rimtai tariau:

– Džiaugiuosi dėl to.

Ji gana nedrąsiai paklausė:

– Ar jūs pasakysite mano vyrui?

Gana šaltai pasakiau:

– Atrodo, kad yra visuotinai paplitęs įsitikinimas, jog dvasininkas nesugeba elgtis kaip džentelmenas. Tai netiesa.

Ji metė į mane dėkingą žvilgsnį.

– Aš tokia nelaiminga. Ak! Siaubingai nelaiminga. Daugiau nebegaliu taip. Paprasčiausiai negaliu. Aš nežinau, ką daryti. – Jos balsas, kuriame jautėsi šiek tiek isteriška gaidelė, pakilo. – Jūs nežinote, koks mano gyvenimas. Su Liucijum aš buvau nelaiminga nuo pat pradžios. Nė viena moteris negalėtų būti su juo laiminga. Norėčiau, kad jis mirtų... Tai siaubinga, bet aš norėčiau... Aš neturiu vilties. Sakau jums, aš beviltiškoje padėtyje. – Ji pašoko ir pažvelgė į stiklines duris.

– Kas tai buvo? Man pasirodė, kad kažką išgirdau? Galbūt tai Lorensas.

Aš priėjau prie durų, kurių nebuvau uždaręs, kaip maniau. Išėjau ir pažvelgiau į sodą, tačiau ten nieko nesimatė. Vis dėlto buvau beveik įsitikinęs, kad taip pat kažką girdėjau. O galbūt jos tikrumas įtikino ir mane.

Kai aš įėjau į kambarį, ji palinko į priekį ir nuleido galvą. Atrodė kaip tikras nevilties įsikūnijimas. Ji vėl tarė:

– Aš nežinau, ką daryti. Aš nežinau, ką daryti.

Aš priėjau ir atsisėdau šalia jos. Kalbėjau dalykus, kuriuos maniau esant mano pareiga kalbėti ir bandžiau jais ją įtikinti, visą laiką nepatogiai jausdamasis dėl to, kad tą patį rytą pasakiau, jog pasaulis be pulkininko Proterou būtų geresnis.

Visų pirma meldžiau jos nedaryti nieko neapgalvoto. Palikti namus ir vyrą būtų labai rimtas žingsnis.

Nemanau, kad ją įtikinau. Aš pakankamai ilgai gyvenu pasaulyje, kad žinočiau, jog ginčytis su įsimylėjusiu yra beviltiška, tačiau galvoju, kad mano žodžiai ją šiek tiek paguodė.

Pakilusi išeiti, ji padėkojo man ir pažadėjo apgalvoti tai, ką pasakiau.

Nepaisant to, jai išėjus, aš nerimavau. Jaučiau, kad iki šiol neteisingai vertinau Anos Proterou charakterį. Dabar ji man padarė labai desperatiškos moters įspūdį, moters, kuri, sukilus emocijoms, nepaisytų nieko. O ji buvo beviltiškai, pašėlusiai, beprotiškai įsimylėjusi Lorensą Redingą. Vyrą, keleriais metais jaunesnį už ją pačią. Man tai nepatiko.

4 SKYRIUS

Aš buvau visiškai užmiršęs, kad tą vakarą Lorensą Redingą mes kvietėme vakarienei. Kai Grizelda įsiveržė ir išbarė mane, atkreipdama dėmesį, jog liko pora minučių iki vakarienės, buvau gana nustebintas.

– Tikiuosi, viskas bus gerai, – tarė Grizelda, lipdama laiptais paskui mane. – Aš apmąsčiau tai, ką tu sakei per pusryčius, ir tikrai sugalvojau visai neblogą meniu.

Galiu, tarp kitko, pasakyti, kad mūsų vakarienė visiškai patvirtino Grizeldos pareiškimą, kad viskas būna daug blogiau, kai ji stengiasi, negu tuomet, kai nesistengia. Meniu buvo ambicingas, o Merė, atrodė, jautė piktdžiugišką malonumą, žiūrėdama, kaip puikiai ji sugeba pilnai neišvirti ar pervirti. Austrių, kurias Grizelda užsakė ir kurių, rodos, būtų neįmanoma sugadinti, mes, deja, negalėjome paragauti, kadangi namuose neturėjome nieko, su kuo galėtume jas atidaryti, – trūkumas, kurį pastebėjome tik atėjus metui jas valgyti.

Aš šiek tiek abejojau, ar Lorensas Redingas pasirodys. Jis labai paprastai galėjo atsiųsti atsiprašymo laiškelį.

Tačiau jis atvyko gana punktualiai, ir mes keturiese nuėjome vakarieniauti.

Lorensas Redingas buvo nenuginčijamai žavi asmenybė. Jam, manau, maždaug trisdešimt metų. Jis tamsiaplaukis, tačiau jo akys nuostabios, vos ne stulbinančiai mėlynos spalvos. Jis iš tų jaunų žmonių, kurie viską daro puikiai: geras žaidėjas, puikus šaulys, geras aktorius mėgėjas ir geras pašnekovas, galintis papasakoti šaunią istoriją. Jis sugebėtų pagyvinti bet kokį vakarėlį. Manau, kad jo gyslose būta airiško kraujo. Lorensas Redingas toli gražu nebuvo, kaip galima būtų manyti, tipiškas menininkas. Tačiau, mano nuomone, jis – gabus šiuolaikinis dailininkas. Aš pats menkai nusimaniau apie tapybą.

Natūralu buvo tik tai, kad šį ypatingą vakarą jis atrodė šiek tiek išsiblaškęs. Apskritai jis laikėsi labai puikiai. Nemanau, kad Grizelda ar Denis pastebėjo ką nors negero. Tikriausiai ir aš pats nieko nepastebėčiau, jeigu nebūčiau visko žinojęs.

Grizelda ir Denis buvo ypač linksmi – daug juoko iš daktaro Stouno ir mis Kram – vietinės paskalos! Staiga skausmingai suvokiau, kad Denis Grizeldai amžiumi yra artimesnis nei aš. Kažkodėl pasijaučiau vienišas.

Manau, kad mane nuliūdino misis Proterou. Paprastai nesu linkęs į tokius beverčius apmąstymus.

Grizelda ir Denis nuėjo šiek tiek per toli, tačiau aš negalėjau jų sulaikyti. Visuomet apgailestavau, kad dvasininko buvimas šalia slegia.

Lorensas linksmai dalyvavo pokalbyje. Nepaisant to, žinojau, kad jo akys nuolat nuklysdavo ten, kur sėdėjau aš. Nenustebau, kai po vakarienės jis mane surado darbo kambaryje.

Kai tik mes likome vieni, jo elgesys pasikeitė.

– Jus, sere, nustebino mūsų paslaptis, – tarė jis. – Ką ketinate daryti?

Su Redingu galėjau kalbėti daug atviriau nei su misis Proterou, taigi taip ir padariau. Jis išklausė ramiai.

– Žinoma, – pasakė jis, kai baigiau, – esate įpareigotas sakyti visa tai. Jūs esate kunigas. Aš jokiu būdu nenoriu jūsų įžeisti. Tiesą sakant, manau, kad jūs teisus. Tačiau tai, kas yra tarp Anos ir manęs, nėra įprastas atvejis.

Aš jam pasakiau, kad žmonės šią ypatingą frazę kartoja nuo amžių, ir jo lūpas iškreipė keista šypsenėlė.

– Jūs turite omenyje, kad kiekvienas galvoja, jog jo atvejis yra ypatingas? Galbūt taip. Tačiau vienu dalyku jūs turite patikėti.

Jis užtikrino mane, kad iki šiol "nieko blogo tame nebuvo." Ana, sakė jis, buvo viena iš labiausiai atsidavusių ir ištikimiausių moterų, kokią jam kada nors teko sutikti. Kas bus toliau, jis nežinojo.

– Jeigu tai būtų tik libretas, – pasakė jis niūriai, –

senis mirtų – ir visiems laimingos kelionės.

Aš subariau jį.

– Ak! Aš neturėjau omenyje, kad ruošiuosi įsmeigti peilį jam į nugarą, nors padėkočiau kiekvienam, kuris tai padarytų. Pasaulyje nėra nė vieno žmogaus, kuris užtartų jį geru žodžiu. Aš šiek tiek stebiuosi, kad pirmoji misis Proterou jo neužmušė. Prieš keletą metų buvau ją sutikęs, ir ji atrodė galinti tai padaryti. Viena iš tų romių pavojingų moterų. Jis siautėja, kelia vien rūpesčius, kaip velnias, neišpasakytai bjauraus būdo. Jūs nežinote, ką Ana iškentėjo per jį. Jeigu turėčiau pinigų, be didelio vargo išsivežčiau ją.

Tuomet aš kalbėjau jam labai rimtai. Maldavau jo išvykti iš Sent Meri Mido. Likdamas čia, jis galėjo Anai Proterou užtraukti dar didesnę nelaimę nei dabar. Žmonės kalbėtų, reikalas pasiektų pulkininko Proterou ausis – ir jai būtų dar blogiau.

Lorensas ėmė prieštarauti.

– Išskyrus jus, tėve, niekas apie tai nežino.

– Mano brangusis jaunuoli, jūs neįvertinate kaimo gyventojų detektyviškų instinktų. Sent Meri Mide visi žino jūsų intymiausius reikalus. Anglijoje nė vienas detektyvas neprilygsta nenusakomo amžiaus senmergei, turinčiai marias laiko.

Dėl to jis jautėsi ramus. Visi manė, kad tai Letisė.

– Ar jums neatėjo į galvą, – paklausiau, – kad pati Letisė gali taip manyti?

Jis atrodė šiek tiek nustebintas šios minties. Pasakė, kad Letisei jis visai nerūpi. Jis tuo įsitikinęs.

– Ji keista mergina, – tarė jis. – Visuomet atrodo lyg sapnuojanti, tačiau aš manau, kad iš tikrųjų ji gana praktiška. Manau, kad visas šis išsiblaškymas yra tik poza. Letisė gerai žino, ką daro. Ji turi nesuprantamą kerštingumo bruožą. Keista, kad ji nemėgsta Anos. Tiesiog neapkenčia jos. O vis dėlto Ana visuomet buvo jai tikras angelas.

Žinoma, aš nevertinau jo žodžių rimtai. Beprotiškai įsimylėjusiems jaunuoliams jų mylimosios visuomet atrodo kaip angelai. Tačiau, kiek man žinoma, Ana visuomet el-

gėsi su savo podukra gerai ir padoriai. Tą popietę pats buvau nustebintas Letisės piktu tonu.

Mes turėjome nutraukti pokalbį, nes staiga pasirodė Grizelda ir Denis ir pasakė, kad nebrukčiau Lorensui savo senamadiškų pažiūrų.

– Ak, brangusis! – pasakė Grizelda, krisdama į fotelį. – Kaip norėčiau kokio nors sensacingo įvykio. Žmogžudystės – ar net įsilaužimo.

– Nemanau, kad ką nors būtų verta apiplėšti, – pasakė Lorensas, bandydamas jai pritarti. – Nebent mes pavogtume mis Hartnel dirbtinius dantis.

– Jie tarška tikrai siaubingai, – tarė Grizelda. – Tačiau tu klysti manydamas, kad nėra ką vogti. Old Hole esama nuostabaus senovinio sidabro. Senovinis indas druskai ir Čarlzo II taurė – taigi visokiausių daiktų. Manau, tūkstančių svarų vertės.

– Senis tikriausiai nušautų tave iš revolverio, – tarė Denis. – Tai toks dalykas, kurį jam patiktų daryti.

– O, visų pirma mes įeitume ir sulaikytume jį! – pasakė Grizelda. – Kas turi revolverį?

– Aš turiu mauzerį, – tarė Lorensas.

– Turi? Kaip įdomu. Kam tau jis?

– Suvenyras iš karo, – trumpai pasakė Lorensas.

– Senasis Proterou šiandien sidabrą rodė Stounui, – pareiškė Denis. – Draugužis Stounas apsimetė, kad jį tai be galo domina.

– Maniau, kad jie kivirčijosi dėl pilkapio, – tarė Grizelda.

– O, jie susitaikė! – pasakė Denis. – Vis tiek negaliu suprasti, dėl ko žmonės taip nori dirbti pilkapiuose.

– Stounas glumina mane, – tarė Lorensas. – Jis tikriausiai labai išsiblaškęs. Kartais gali prisiekti, kad jis nieko neišmano apie savo dalyką.

– Tai meilė, – pasakė Denis. – Brangioji Gladise Kram, tu – ne apgaulė. Tavo šypsena plati pripildo mano širdį džiaugsmo. Ateik, lėk su manimi, būk mano nuotaka brangi. Ir “Mėlynajam šerne”, ant grindų...

– Pakaks, Deni, – pasakiau.

– Gerai, – tarė Lorensas Redingas, – turiu eiti. Didelis dėkui, misis Klement, už labai malonų vakarą.

Grizelda ir Denis išlydėjo jį. Į darbo kambarį grįžo vienas Denis. Kažkas atsitiko, kas jį sujaudino. Jis be tikslo vaikštinėjo po kambarį, piktai žiūrėdamas ir spardydamas baldus.

Mūsų baldai jau tokie apgailėtini, kad vargiai būtų galima juos dar labiau apgadinti, tačiau jaučiausi priverstas išreikšti švelnų protestą.

– Atsiprašau, – pasakė Denis.

Minutėlę jis patylėjo ir tuomet pratrūko:

– Koks siaubingai bjaurus dalykas yra paskalos!

Buvau šiek tiek nustebintas.

– Kas atsitiko? – paklausiau.

– Aš nežinau, ar turėčiau tau tai sakyti.

Aš vis labiau ir labiau stebėjausi.

– Tai toks visiškai bjaurus dalykas, – vėl pasakė Denis. – Vaikščioti ir pliurpti. Netgi ne pliurpti. Daryti užuominas. Ne, tebūnie aš prakeiktas – atsiprašau – jeigu aš tau pasakysiu! Tai taip pat visiškai bjauru.

Aš žiūrėjau į jį susidomėjęs, tačiau neberaginau. Nors labai norėjau sužinoti. Tai taip nepanašu į Denį – imti ką nors į širdį.

Tuo momentu įėjo Grizelda.

– Ką tik skambino mis Veterbi, – pasakė ji. – Misis Lestreindž išėjo iš namų ketvirtis po aštuonių ir dar negrįžo. Niekas nežino, kur ji išėjo.

– Kodėl jie turėtų žinoti?

– Bet jos nėra pas daktarą Haidoką. Mis Veterbi tai žino, nes ji paskambino mis Hartnel, kuri gyvena šalia jo ir kuri būtų tikrai ją pamačiusi.

– Man tai paslaptis, – tariau aš, – kaip šioje vietoje kas nors pavalgo? Jos turi valgyti stovėdamos prie lango tam, jog būtų tikros, kad nieko nepražiopsojo.

– Ir tai dar ne viskas, – pasakė Grizelda, pūsdamasi iš malonumo. – Jos viską sužinojo apie "Mėlynąjį šerną". Daktaro Stouno ir mis Kram kambariai greta, BET, – ji pamoja-

vo įspūdingu smiliumi, – tarp jų nėra susisiekiančių durų.

– Tai turėtų visus labai nuvilti, – pasakiau.

Grizelda nusijuokė.

Ketvirtadienis prasidėjo blogai. Dvi pagyvenusios damos iš mano parapijos nutarė susikivirčyti dėl bažnyčios puošimo. Aš buvau pakviestas išspręsti jų ginčą. Jos tikrąja to žodžio prasme drebėjo iš įniršio. Jeigu tai nebūtų buvę taip skausminga, būtų gana įdomus fizinis reiškinys.

Tuomet aš turėjau išbarti du berniukus iš mūsų choro už nuolatinį saldainių čiulpimą per pamaldas ir jaučiau nerimą, jog neatlikau darbo taip nuoširdžiai, kaip turėjau.

Tuomet mūsų vargonininkas, kuris yra pernelyg "jautrus", įsižeidė, ir aš turėjau jį nuraminti.

O keturi iš mano vargingesnių parapijiečių paskelbė atvirą maištą prieš mis Hartnel, kuri atėjo dėl to pas mane, nesitverdama pykčiu.

Aš jau ėjau namo, kai sutikau pulkininką Proterou. Jis buvo labai gerai nusiteikęs, kaip magistrato narys nuteisęs tris brakonierius.

– Griežtumas, – šaukė jis savo griausmingu balsu. Jis truputėlį neprigirdi ir pakelia balsą, kaip tai dažnai daro kurti žmonės. – Štai ko šiais laikais reikia – griežtumo! Štai pavyzdys: tas sukčius Arčeris vakar išėjo ir, girdėjau, prisiekinėja atkeršyti man. Įžūlus niekšas. Kaip byloja posakis, žmonės, kuriems grasinama, gyvena ilgai. Kitą kartą aš jam parodysiu, ko vertas kerštas, kai nutversiu jį gaudant mano fazanus. Ištižę! Mes esame pernelyg ištižę šiais laikais! Aš teikiu didelę reikšmę žmogaus demaskavimui, kas jis iš tikrųjų yra. Visuomet esi prašomas atsižvelgti į vyro žmoną ir vaikus. Prakeikta nesąmonė! Nesąmonės. Kodėl vyras turi išvengti savo veiksmų pasekmių tik todėl, kad jis verkšlena dėl savo žmonos ir vaikų? Tas pats ir man... nesvarbu, kas toks yra žmogus – daktaras, teisininkas, dvasininkas, brakonierius, girtuoklis – jeigu jį nutveri peržengus įstatymą – leisk įstatymui jį nubausti. Esu įsitikinęs, kad jūs sutinkate su manimi.

– Jūs pamiršote, – pasakiau aš. – Mano pašaukimas įpareigoja mane labiausiai gerbti vieną savybę – gailestin-

gumą.

– Na, aš esu tik žmogus. Niekas negali to paneigti.

Aš nieko nepasakiau, ir jis kandžiai tarė:

– Kodėl jūs neatsakote? Pasakykite, ką galvojate, žmogau.

Aš padvejojau, tada nusprendžiau kalbėti.

– Galvojau, – tariau aš, – kad kai ateis mano valanda, turėsiu gailėtis, jeigu vienintelis mano argumentas buvo teisingumas. Nes tai gali reikšti, jog ir man bus paskirtas tik teisingumas...

– Fui! Tai, ko mums reikia, yra truputis kovojančios krikščionybės. Tikiuosi, aš visuomet atlikdavau savo pareigą. Na, pakaks apie tai. Kaip jau minėjau, šį vakarą aš praleisiu su jumis. Jeigu neprieštaraujate, mes pradėsime ne šeštą, o penkiolika minučių po šešių. Miestelyje aš turiu pasimatyti su vienu žmogumi.

– Man tai visiškai tiks.

Jis sumojavo lazda ir nužingsniavo. Apsisukęs nubėgau pas Hosą. Pamaniau, kad šį rytą jis atrodė ypač blogai. Ketinau švelniai pabarti jį už įvairius darbus jo provincijoje, kurie buvo atlikti bet kaip arba atidėti, tačiau matydamas jo išbalusį iškreiptą veidą, supratau, kad žmogus serga.

Aš taip ir pasakiau, o jis tai paneigė, tačiau nelabai tvirtai. Pagaliau jis prisipažino nesijaučiąs sveikas ir atrodė pasiruošęs priimti mano patarimą eiti namo atsigulti.

Skubiai suvalgiau priešpiečius ir išėjau aplankyti keleto žmonių. Grizelda pigiu ketvirtadieniniu traukiniu išvyko į Londoną.

Grįžau maždaug be penkiolikos minučių keturios su ketinimu apmesti savo sekmadieninio pamokslo planą, bet Merė man pasakė, kad darbo kambaryje manęs laukia misteris Redingas.

Aptikau jį, susijaudinusiu veidu, žingsniuojantį pirmyn ir atgal. Jis atrodė išblyškęs ir iškankintas.

Man įėjus, jis staigiai atsisuko.

– Paklausykite, sere. Aš pergalvojau tai, ką vakar sakėte. Praleidau bemiegę naktį, galvodamas apie tai. Jūs tei-

sus. Aš turiu viską baigti ir bėgti.

– Mano brangusis berniuk, – pasakiau.

– Jūs buvote teisus kalbėdamas apie Aną. Likdamas čia, aš tik užtrauksiu jai bėdą. Ji yra... ji verta geresnės lemties. Suprantu, kad turiu išvykti. Dieve, padėk man, aš jai ir taip pakankamai viską apsunkinau.

– Manau, kad priėmėte vienintelį galimą sprendimą, – pasakiau aš. – Žinau, kad jis yra sunkus, tačiau patikėkite manimi, galų gale taip bus geriausia.

Galėjau įsivaizduoti, kad jis mano, jog taip šnekėti gali tik tas, kuris nesupranta, apie ką jis kalba.

– Jūs pasirūpinsite Ana? Jai reikia draugo.

– Galite būti ramus – padarysiu viską, kas mano galioje.

– Ačiū, sere. – Jis paspaudė man ranką. – Jūs esate puikus žmogus, tėve. Šį vakarą aš turiu ją aplankyti, kad atsisveikinčiau ir tikriausiai susipakuoti daiktus, ir rytoj išvykti. Neverta pratęsinėti agonijos. Ačiū, kad leidote tapyti daržinėje. Gaila, kad neužbaigiau misis Klement portreto.

– Dėl to nesijaudinkite, mano brangusis berniuk. Sudie, ir telaimina jus Dievas.

Kai jis išėjo, bandžiau imtis savo pamokslo, tačiau labai nesėkmingai. Aš vis galvojau apie Lorensą ir Aną Proterou.

Išgėriau gana neskanios ir šaltos juodos arbatos, o pusę šešių suskambo telefonas. Buvau informuotas, jog miršta misteris Ebotas iš Louer Farmos, ir paprašytas tuojau pat ateiti.

Tučtuojau paskambinau į Old Holą, nes Louer Farma buvo beveik už dviejų mylių, ir aš galėjau nespėti grįžti iki šeštos penkiolika. Taip niekad ir nepavyko išmokti važiuoti dviračiu.

Man buvo pasakyta, kad pulkininkas Proterou ką tik įsėdo į automobilį, taigi aš išvykau, pasakęs Merei, kad esu iškviestas, tačiau pasistengsiu grįžti apie pusę septynių ar šiek tiek vėliau.

5 SKYRIUS

Buvo beveik septynios, o ne pusė septynių, kai prisiartinau prie klebonijos vartų. Prieš man juos paliečiant, jie atsivėrė, ir pro juos išėjo Lorensas Redingas. Mane pamatęs, jis staigiai sustojo, ir mane apstulbino jo išvaizda. Jis atrodė kaip žmogus, kuris tuoj išprotės. Jo žvilgsnis buvo keistas, veidas mirtinai išblyškęs, jis visas drebėjo ir trūkčiojo.

Akimirką pagalvojau, ar tik jis neprisigėrė, tačiau tuoj pat atsisakiau šios minties.

– Sveiki, – pasakiau aš, – ar atėjote vėl pasimatyti su manimi? Atleiskite, aš buvau išėjęs. Dabar grįžkite. Aš turiu pasimatyti su Proterou dėl kai kurių sąskaitų, bet drįstu teigti, kad mes ilgai neužtruksime.

– Proterou, – pasakė. Jis pradėjo juoktis. – Proterou? Jūs ruošiatės pasimatyti su Proterou? O, jūs pasimatysite su Proterou, taip! O, Dieve mano... taip!

Su nuostaba spoksojau. Instinktyviai ištiesiau į jį ranką. Jis staigiai pasitraukė.

– Ne, – jis beveik sušuko. – Aš turiu eiti... apgalvoti. Aš turiu apgalvoti. Aš privalau galvoti.

Kai jis pasileido bėgti ir greitai pradingo kelyje į kaimą, palikęs mane spoksantį, vėl dingtelėjo pirmoji mintis apie girtumą.

Galų gale, papurtęs galvą, įėjau į kleboniją. Paradinės durys visuomet paliekamos atviros, tačiau, nepaisant to, aš paskambinau. Atėjo Merė, šluostydama rankas į prijuostę.

– Taigi pagaliau sugrįžote, – pastebėjo ji.

– Ar pulkininkas Proterou čia? – paklausiau.

– Darbo kambaryje. Jis čia jau nuo šeštos valandos penkiolikos minučių.

– Ir misteris Redingas buvo čia?

– Atėjo prieš kelias minutes. Teiravosi jūsų. Pasakiau jam, kad galite sugrįžti bet kurią akimirką ir kad pulkininkas Proterou laukia darbo kambaryje. Jis pasakė, jog taip pat gali palaukti, ir nuėjo ten. Dabar jis ten.

– Ne, jo nėra, – pasakiau. – Ką tik sutikau jį, einantį keliu.

– Na, aš negirdėjau, kaip jis išėjo. Jis negalėjo išbūti

ilgiau nei porą minučių. Ponia dar negrįžo iš miesto.

Išsiblaškęs linktelėjau galva. Merė grįžo į virtuvę, o aš perėjau koridorių ir atidariau darbo kambario duris.

Po koridoriaus prieblandos vakarinės saulės šviesa, kuri liejosi į kambarį, privertė mane mirksėti. Žengiau žingsnį ar du ir tuomet staigiai sustojau.

Akimirką aš vargiai galėjau suvokti prasmę vaizdo, atsivėrusio prieš mane.

Pulkininkas Proterou tysojo skersai mano rašomojo stalo baisiai nenatūralioje padėtyje. Ant rašomojo stalo prie jo galvos buvo klanas tamsaus skysčio, ir jis lėtai, su bjauriu "kapt, kapt, kapt" lašėjo ant grindų.

Aš susitvardžiau ir priėjau prie jo. Jo oda buvo šalta palytėti. Ranka, kurią aš pakėliau, nukrito be gyvybės ženklų. Žmogus buvo negyvas – nušautas į galvą.

Aš nuėjau prie durų ir pakviečiau Merę. Kai ji atėjo, liepiau jai kaip įmanoma greičiau bėgti ir atvesti daktarą Haidoką, gyvenantį kaip tik prie kelio posūkio. Pasakiau jai, kad įvyko nelaimingas atsitikimas.

Tuomet grįžau atgal ir uždariau duris, laukdamas daktaro atėjimo.

Laimei, Merė rado jį namuose. Haidokas yra puikus vaikinas, aukštas, dailus, stiprus vyras, šiurkščiu, bet nuoširdžiu veidu.

Jo antakiai pakilo, kai aš be garso parodžiau į kambarį. Bet, kaip tikras daktaras, jis neparodė jokių jaudinimosi ženklų. Palinko virš negyvėlio, greitai jį apžiūrinėdamas. Tuomet atsitiesė ir pažvelgė į mane.

– Na? – paklausiau aš.

– Jis tikrai negyvas – sakyčiau, miręs prieš pusvalandį.

– Savižudybė?

– Žmogau, apie tai negali būti nė kalbos. Pažvelk, kur žaizda. Be to, jeigu jis nusišovė, kur ginklas?

Teisybė, tokio daikto nebuvo nė ženklo.

– Mums geriau nieko neliesti, – pasakė Haidokas. – Verčiau paskambinsiu į policiją.

Jis pakėlė ragelį ir kalbėjo. Kaip įmanoma trumpiau išdėstė faktus, o tada padėjo ragelį ir atėjo ten, kur sėdėjau aš.

– Tai bjauru. Kaip tu jį aptikai?

Aš paaiškinau. – Ar... ar tai žmogžudystė? – paklau-

siau šiek tiek neaiškiai.

– Panašu į tai. Noriu pasakyti, kas dar gali būti? Ypatingas reikalas. Įdomu, kas pyko ant vargšo draugužio. Žinoma, aš žinau, kad jis nebuvo populiarus, tačiau dėl šios priežasties dažnai nėra žudoma – nelaimei.

– Atsitiko gana keistas dalykas, – pasakiau aš. – Šią popietę man paskambino, kad nueičiau pas mirštantį parapijietį. Kai ten nuvykau, visi nustebo pamatę mane. Ligoniui buvo daug geriau nei prieš keletą dienų, o jo žmona kategoriškai neigė, kad iš viso skambino man.

Haidokas suraukė kaktą.

– Tai sukelia minčių – tikrai. Tu buvai pašalintas iš kelio. Kur tavo žmona?

– Dienai išvykusi į Londoną.

– O tarnaitė?

– Virtuvėje – kitoje namo pusėje.

– Kur ji, matyt, nebūtų girdėjusi nieko, kas vyko čia. Bjaurus reikalas. Kas žinojo, kad Proterou ateis čia šį vakarą?

– Šį rytą jis, kaip įprasta, garsiai kalbėjo apie tai kaimo gatvėje.

– Nori pasakyti, kad tai žinojo visas kaimas? Jie viską sužino bet kuriuo atveju. Ar pažįsti ką nors, kas ant jo griežė dantį?

Aš prisiminiau Lorenso Redingo išbalusį veidą ir išsprogintas akis. Neatsakiau, nes koridoriuje išgirdau velkamų kojų garsą.

– Policija, – pasakė mano bičiulis ir atsistojo.

Mūsų policijos pajėgoms atstovavo konsteblis Herstas, atrodantis labai reikšmingai, bet truputį susirūpinęs.

– Labas vakaras, džentelmenai, – pasveikino jis mus. – Inspektorius atvyks čia bet kurią akimirką. Šiuo metu aš vadovausiuos jo nurodymais. Kaip supratau, pulkininkas Proterou buvo rastas nušautas... klebonijoje.

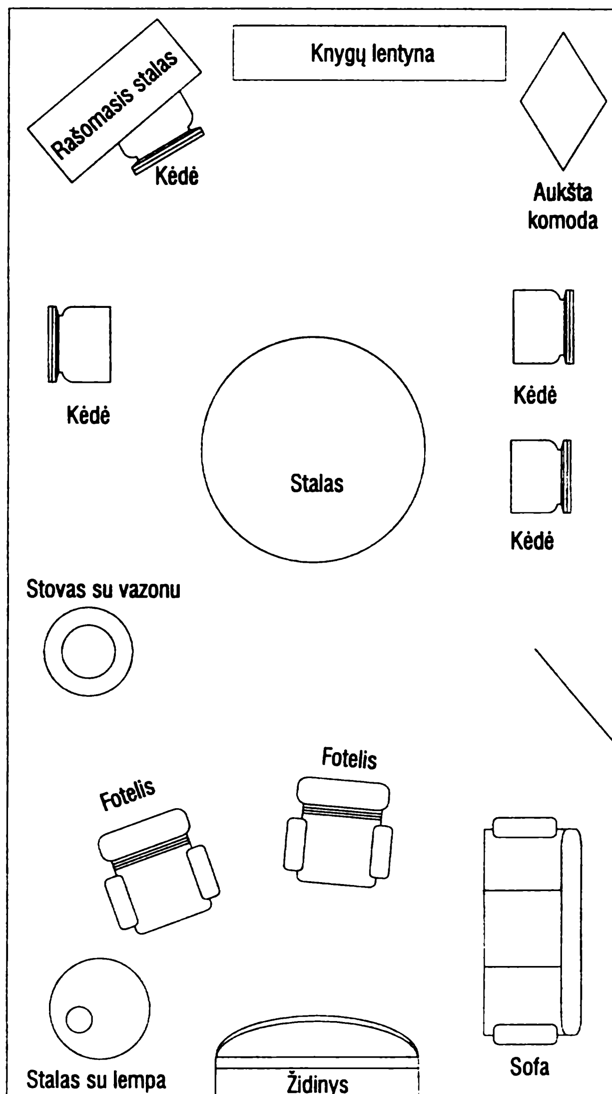
Jis nutilo ir nukreipė į mane šaltą, įtarimo kupiną žvilgsnį, kurį bandžiau sutikti su derama, savo nekaltumą suprantančio žmogaus laikysena.

Jis priėjo prie rašomojo stalo ir paskelbė:

– Nieko neliesti, kol neatvyks inspektorius.

Savo skaitytojų patogumui pridedu kambario planą.

PLANAS B

Rašomasis stalas
Knygų lentyna
Kėdė
Aukšta komoda
Kėdė
Kėdė
Stalas
Kėdė
Stovas su vazonu
Fotelis
Fotelis
Stalas su lempa
Židinys
Sofa

Jis išsiėmė užrašų knygutę, sudrėkino savo pieštuką ir laukiančiai pažvelgė į mus abu.

Pakartojau savo pasakojimą apie lavono radimą. Kai jis visa tai užrašė, kas užėmė šiek tiek laiko, kreipėsi į daktarą.

– Jūsų manymu, daktare Haidokai, kokia buvo mirties priežastis?

– Šūvis į galvą iš mažo atstumo.

– O ginklas?

– Užtikrintai negaliu atsakyti, kol neišimsime kulkos. Bet turiu pasakyti, kad labai galimas dalykas, jog kulka išlėkė iš mažo kalibro revolverio – sakyčiau, dvidešimt penkto kalibro mauzerio.

Aš krūptelėjau, prisiminęs mūsų vakarykštį pokalbį ir Lorenso Redingo prisipažinimą. Policijos konsteblis nukreipė savo šaltą, žuvišką žvilgsnį į mane.

– Sakėte ką nors, sere?

Aš papurčiau galvą. Kad ir kokius įtarimus galėjau turėti, jie buvo ne daugiau kaip įtarimai, ir juos turėjau pasilaikyti sau.

– Kada, jūsų manymu, įvyko tragedija?

Prieš atsakydamas, daktaras minutėlę dvejojo. Tuomet pasakė:

– Sakyčiau, kad žmogus miręs šiek tiek daugiau kaip pusvalandį. Bet tikrai ne ilgiau.

Herstas kreipėsi į mane:

– Ar tarnaitė girdėjo ką nors?

– Kiek žinau, ji negirdėjo nieko, – pasakiau aš. – Bet verčiau jūs jos pats paklauskite.

Tačiau šiuo momentu atvyko inspektorius Slekas, atvažiavęs automobiliu iš Mač Benhemo, esančio už dviejų mylių.

Viskas, ką galiu pasakyti apie inspektorių Sleką*, yra tai, kad dar niekuomet žmogus labiau nesistengė priešta-

---

* slack (angl.) – lėtas (vert. past.)

rauti savo pavardei. Jis buvo tamsaus gymio, nenustygstantis ir energingas, juodų akių, kurios nepaliaujamai lakstė. Elgėsi grubiai ir ypač valdingai.

Į mūsų pasveikinimą jis atsakė atžariu linktelėjimu, pačiupo savo pavaldinio užrašų knygutę, atidžiai perskaitė, pusbalsiu pasikeitė su juo keliais žodžiais, tuomet nužingsniavo prie lavono.

– Numanau, kad viskas buvo sujaukta ir išblaškyta, – pasakė jis.

– Aš nieko neliečiau, – tarė Haidokas.

– Aš taip pat, – pasakiau aš.

Inspektorius kažkurį laiką užsiėmė daiktų, buvusių ant stalo, apžiūrinėjimu ir kraujo klano tyrinėjimu.

– Aha! – ištarė jis pergalingu tonu. – Štai tai, ko mums reikia. Laikrodis nuvirto, kai jis krito. Tai mums nurodys nusikaltimo laiką. Dvidešimt dvi minutės po šešių. Kada, daktare, sakėte, ištiko mirtis?

– Sakiau, kad maždaug prieš pusvalandį, tačiau...

Inspektorius pažvelgė į savo laikrodį.

– Penkios po septynių. Man buvo pranešta maždaug prieš dešimt minučių, vadinasi, be penkių septintą. Kūnas rastas maždaug be ketvirčio septynios. Kaip suprantu, jūs buvote pakviestas nedelsiant. Tarkime, kad jūs jį apžiūrėjote be dešimties... Nagi, laikrodis sustojo beveik tiksliai žmogžudystės įvykdymo metu!

– Aš negarantuoju laiko absoliučiai, – ištarė Haidokas. – Tai yra apytikris apskaičiavimas.

– Pakankamai neblogas, sere, pakankamai neblogas.

Bandžiau įsiterpti.

– Dėl laikrodžio...

– Jeigu leisite, sere, aš užduosiu mane dominančius klausimus. Laikas nelaukia. Viskas, ko man reikia, tai – visiškos tylos.

– Taip, bet norėčiau jums pasakyti...

– Visiškos tylos, – tarė inspektorius, nuožmiai žiūrėdamas į mane.

Jis vis dar apžiūrinėjo rašomąjį stalą.

– Dėl ko jis sėdėjo čia? – niurnėjo jis. – Ar norėjo parašyti raštelį... "Sveiki"... kas tai?

Pergalingai parodė lapą popieriaus laiškams. Jis buvo taip patenkintas savo atradimu, kad net leido mums prisigretinti ir apžiūrėti jį drauge.

Tai buvo klebonijos popierius laiškams. Lapo viršuje buvo pažymėta 6.20.

"Brangusis Klementai, – prasidėjo laiškas, – atleisk, aš negaliu ilgiau laukti, bet privalau..."

Toliau neįskaitomai prikeverzota.

– Aišku, – tarė inspektorius Slekas džiaugsmingai. – Jis atsisėda čia, kad parašytų štai šitą, priešas tyliai įeina pro duris ir jį, berašantį, nušauna. Ką daugiau bepasakysi?

– Aš tik noriu pasakyti... – pradėjau.

– Vėliau, jums leidus, sere. Noriu sužinoti, ar yra pirštų atspaudų.

Jis ėmė ropoti keliais atdarų durų link.

– Manau, jūs turite žinoti... – atkakliai bandžiau pasakyti.

Inspektorius atsistojo. Jis kalbėjo be užsidegimo, bet ryžtingai.

– Mes apie visa tai pasikalbėsime vėliau. Būčiau dėkingas, jeigu jūs, džentelmenai, pasišalintumėte. Nedelsiant, jums leidus.

Mes leidomės būti išvyti kaip vaikai.

Atrodė, kad prabėgo valandos, – nors buvo tik ketvirtis po septynių.

– Taigi, – tarė Haidokas. – Nieko nepadarysi. Kai tas pasipūtęs kvailys norės su manimi pasikalbėti, gali jį atsiųsti į mano kabinetą. Iki pasimatymo.

– Ponia sugrįžo, – pasakė Merė, trumpam pasirodžiusi iš virtuvės. Jos akys buvo suapvalėjusios iš susijaudinimo. – Grįžo maždaug prieš penkias minutes.

Grizeldą radau svetainėje. Ji atrodė išsigandusi, bet sujaudinta.

Aš viską pasakojau, o ji įdėmiai klausėsi.

– Raštelis pradėtas 6.20, – užbaigiau aš. – O laikrodis

nukrito ir sustojo 6.22.

– Taip, – tarė Grizelda. – Tačiau tas laikrodis... argi tu jam nepasakei?.. visuomet ketvirčiu valandos skubėdavo.

– Ne, – ištariau aš. – Nepasakiau. Jis man neleido. Aš stengiausi.

Grizelda suglumusi susiraukė.

– Bet, Lenai, – pasakė ji, – tai viską keičia. Nes kai tas laikrodis rodė dvidešimt po šešių, iš tikrųjų buvo tik penkios minutės po, o tokiu metu, manau, pulkininkas Proterou dar nebuvo čia atvykęs.

6 SKYRIUS

Dar kažkiek laiko mes sukome galvas dėl laikrodžio, tačiau nieko negalėjome suprasti. Grizelda pasakė, kad turėčiau dar kartą pabandyti papasakoti apie tai inspektoriui Slekui, tačiau apie jį galėjau pasakyti tik tai, kad jis "užsispyręs kaip asilas".

Inspektorius Slekas buvo nepakenčiamai ir bereikalingai šiurkštus. Laukiau momento, kuomet galėsiu padaryti vertingą įnašą į tyrimą ir priversiu jį pasijausti nejaukiai. Tada švelniai papriekaištaučiau:

– Jeigu tik būtumėte išklausęs manęs, inspektoriau Slekai...

Tikėjausi, kad prieš išvykstant jis bent jau pasikalbės su manimi, tačiau iš Merės sužinojome, jog jis išvažiavo, prieš tai užrakinęs darbo kambario duris ir liepęs nė nemėginti patekti į kambarį.

Grizelda pasisiūlė nueiti į Old Holą.

– Tai bus taip siaubinga Anai Proterou – policija ir visa kita, – pasakė ji. – Galbūt aš kuo nors galėčiau jai padėti.

Širdingai pritariau šiam planui, ir Grizelda išėjo su nurodymu paskambinti man, jeigu manys, jog bet kuriai iš moterų reikia mano pagalbos ar paguodos.

Tuomet ėmiausi skambinti sekmadieninės mokyklos mokytojams, kurie kiekvieną savaitę 7.45 rinkdavosi konsultacijoms. Galvojau, kad esant tokioms aplinkybėms, jas būtų geriau atidėti.

Sekantis asmuo, kuris pasirodė scenoje, buvo Denis, ką tik grįžęs po teniso partijos. Faktas, kad žmogžudystė įvyko klebonijoje, atrodo, suteikė jam stiprų pasitenkinimą.

– Fantastiškai įdomu būti žmogžudystės tyrimo centre, – sušuko jis. – Visuomet norėjau dalyvauti jame. Kodėl policija užrakino darbo kambarį? Ar kuris nors raktas nuo

kitų durų netiktų jam atrakinti?

Atsisakiau leisti daryti ką nors panašaus. Denis nusileido nenoriai. Ištraukęs iš manęs viską iki smulkiausių detalių, jis išėjo į sodą ieškoti pėdsakų, linksmai pastebėjęs, kad visa laimė, jog nužudytas tik senis Proterou, kurio visi nemėgo.

Jo linksmas beširdiškumas šiek tiek suerzino mane, tačiau pagalvojau, kad turbūt buvau per griežtas vaikinui. Denio amžiuje detektyvinė istorija yra vienas geriausių dalykų gyvenime, o tikra detektyvinė istorija su tikru lavonu, esančiu tavo namuose, turėjo suteikti sveikai mąstančiam vaikinui malonumą. Šešiolikmečiui vaikinui mirtis reiškia labai mažai.

Grizelda grįžo maždaug po valandos. Ji matė Aną Proterou iškart po to, kai inspektorius pranešė jai žinią.

Išgirdęs, kad misis Proterou paskutinį kartą matė savo vyrą kaime maždaug be penkiolikos šeštą ir kad ji nieko nežino, kas galėtų nušviesti bylą, jis išvyko, paaiškinęs, kad rytoj atvyks dar kartą pasikalbėti.

– Jis buvo gana mandagus, – pasakė Grizelda nenorom.

– Kaip šią žinią sutiko misis Proterou? – paklausiau aš.

– Na, ji buvo labai rami, bet, antra vertus, ji visuomet tokia.

– Taip, – ištariau aš. – Negaliu įsivaizduoti Anos Proterou, puolančios į isteriją.

– Žinoma, tai buvo didelis šokas. Tai matėsi. Ji išreiškė dėkingumą, kad atėjau, tačiau pasakė, jog niekuo negaliu padėti.

– O kaip Letisė?

– Ji buvo kažkur išėjusi žaisti tenisą. Ir dar negrįžo. – Patylėjusi Grizelda tarė: – Žinai, Lenai, ji iš tikrųjų buvo labai rami – tikrai labai keista.

– Šokas, – pakišau mintį.

– Taip... tikriausiai. O vis dėlto, – Grizelda suglumusi susiraukė. – Kažkodėl man tai nepatinka. Ji atrodė ne

tiek sumišusi, kiek... na... išsigandusi.

– Išsigandusi?

– Taip – neparodė to, supranti. Bent jau nenorėjo to parodyti. Bet keistas, budrus jos žvilgsnis... Įdomu, ar ji bent numano, kas jį nužudė? Ji vis klausinėjo ir klausinėjo, ar kas nors įtariamas.

– Klausinėjo? – pasakiau susimąstęs.

– Taip. Žinoma, Ana nuostabiai tvardėsi, bet buvo galima pastebėti, kad ji siaubingai nusiminusi. Be to, niekada nė nemaniau, kad ji buvo jam labai atsidavusi. Sakyčiau, kad jo netgi nemėgo, jei jau taip.

– Mirtis kartais pakeičia jausmus, – pasakiau.

– Taip, tikriausiai.

Įėjo Denis, susijaudinęs dėl pėdsakų, kuriuos rado vienoje iš lysvių. Jis buvo įsitikinęs, kad policija jų nepastebėjo ir kad jie bus lemtingi, atskleidžiant paslaptį.

Praleidau labai neramią naktį. Denis atsikėlė dar gerokai prieš pusryčius ir išėjo, kad, kaip jis sakė, " ištirtų paskutiniuosius įvykius".

Nepaisant to, ne jis, o Merė pranešė mums sensacingą naujieną.

Mes buvome ką tik susėdę pusryčiauti, kai ji įsiveržė į kambarį. Jos skruostai degė raudoniu, o akys švytėjo. Kreipėsi į mus su jai įprastu familiarumu.

– Ar galite patikėti? Kepėjas man ką tik pasakė. Jie suėmė misterį Redingą.

– Suėmė Lorensą, – sušuko Grizelda nepatikliai. – Neįmanoma. Tai kvailas nesusipratimas.

– Nėra jokios klaidos, mem, – pasakė Merė su tam tikru piktdžiugišku triumfu. – Misteris Redingas pats atėjo ir pasidavė. Praėjusią naktį. Nuėjo, numetė revolverį ant stalo ir pasakė: "Aš tai padariau". Štai taip.

Ji pažvelgė į mus abu, energingai palingavo galva ir patenkinta įspūdžiu, kurį padarė, išėjo. Grizelda ir aš nustebę žiūrėjome vienas į kitą.

– Ak! Tai netiesa, – tarė Grizelda. – Tai negali būti tiesa.

Ji pastebėjo, kad tyliu, ir pasakė:

– Lenai, tu nemanai, kad tai tiesa?

Man buvo sunku atsakyti. Sėdėjau tylus, o galvoje sukosi mintys.

– Jis išsikraustė iš proto, – tarė Grizelda. – Visiškai pakvaišo. Ar manai, kad jie kartu apžiūrinėjo revolverį ir jis netyčia iššovė?

– Nepanašu į tai.

– Bet turėjo būti koks nors nelaimingas atsitikimas. Todėl, kad nėra jokio motyvo. Kokia prasmė Lorensui žudyti pulkininką Proterou?

Galėjau atsakyti į tą klausimą labai aiškiai, bet norėjau, kiek įmanoma, apsaugoti Aną Proterou. Vis dar buvo įmanoma neįvelti jos į šį reikalą.

– Nepamiršk, kad jie buvo susikivirčiję, – pasakiau aš.

– Dėl Letisės ir jos maudymosi kostiumėlio. Taip, bet tai kvailystė; ir netgi jei jis su Letise buvo slaptai susižiedavę... na, tai ne priežastis žudyti jos tėvą.

– Mes nežinome, kokie gali būti tikrieji bylos faktai, Grizelda.

– Tu tuo tiki, Lenai! Ak! Kaip tu gali! Sakau tau, esu tikra, kad Lorensas nė pirštu jo nepalietė.

– Nepamiršk, sutikau jį prie pat vartelių. Jis atrodė kaip pamišėlis.

– Taip, bet ...Ak! Tai neįmanoma.

– Taip pat laikrodis, – pasakiau aš. – Tai viską paaiškina dėl laikrodžio. Lorensas atsuko jį 6.20, norėdamas užsitikrinti alibi. Pažvelk, kaip inspektorius Slekas pateko į spąstus.

– Tu klysti, Lenai. Lorensas žinojo, kad tas laikrodis skuba. "Jis verčia vikarą eiti teisingai!" – sakydavo jis. Lorensas niekuomet nepadarytų klaidos atsukdamas laikrodį 6.22. Jis pasuktų rodykles kitaip – galbūt be penkiolikos septintai.

– Jis galėjo nežinoti, kada Proterou atvyko čia. Arba jis paprasčiausiai galėjo pamiršti, kad laikrodis skuba.

Grizelda paprieštaravo.

– Ne, jeigu planuotum žmogžudystę, tu būtum ypač atidus šiems dalykams.

– Tu nežinai, brangioji, – tariau švelniai. – Nė karto to nedarei.

Dar nespėjus Grizeldai atsakyti, per pusryčių stalą krito šešėlis ir labai malonus balsas tarė:

– Tikiuosi, kad nesutrukdžiau. Turite man atleisti. Tačiau šiomis liūdnomis aplinkybėmis – labai liūdnomis aplinkybėmis...

Tai buvo mūsų kaimynė, mis Marpl. Priimdama mūsų mandagų kvietimą, ji įžengė pro duris, ir aš pritraukiau jai kėdę. Ji buvo šiek tiek raustelėjusi ir susijaudinusi.

– Siaubinga, ar ne? Vargšas pulkininkas Proterou. Galbūt ne itin malonus ir populiarus vyras, tačiau dėl to ne mažiau liūdna. O nušautas iš tikrųjų klebonijos darbo kambaryje, kaip supratau?

Pasakiau, kad būtent taip ir buvo.

– Tačiau mielojo vikaro tuo metu čia nebuvo? – mis Marpl paklausė Grizeldos. Paaiškinau, kur tuomet buvau.

– Ar misteris Denis šįryt ne su jumis? – pasakė mis Marpl, dairydamasi aplinkui.

– Denis, – tarė Grizelda, – įsivaizduoja esąs detektyvas – mėgėjas. Labai susijaudino dėl pėdsakų, kuriuos jis rado vienoje iš gėlių lysvių, ir manau, kad išėjo pranešti apie tai policijai.

– Oi oi! – ištarė mis Marpl. – Toks sąmyšis, ar ne? O misteris Denis galvoja, kad žino, kas įvykdė nusikaltimą. Na, manau, mes visi galvojame, kad žinome.

– Norite pasakyti, kad tai aišku? – pasakė Grizelda.

– Ne, brangioji, aš visiškai nenoriu to pasakyti. Manau, kad kiekvienas galvoja apie vis kitą asmenį. Štai kodėl svarbu turėti įrodymų. Aš, pavyzdžiui, esu įsitikinusi, kad žinau, kas tai padarė. Tačiau privalau prisipažinti, kad turiu mažai įrodymų. Žinau, kad reikia atsargiai šnekėti šiuo metu – nusikalstamas šmeižtas, ar ne taip jie tai vadina? Aš nusprendžiau būti labai atsargi su inspektoriumi Sleku. Jis

pranešė, kad šįryt atvyks pasimatyti su manim, tačiau ką tik skambino, norėdamas pranešti, jog tai pagaliau nereikalinga.

– Manau, kad po suėmimo nėra reikalo, – pasakiau aš.

– Suėmimo? – mis Marpl palinko į priekį, jos skruostai nuraudo iš susijaudinimo. – Nežinojau, kad kažką suėmė.

Tai taip neįprasta, kad mis Marpl būtų blogiau už mus informuota, kad laikiau savaime suprantamu dalyku, jog ji žino paskutiniuosius įvykius.

– Atrodo, jog mes kalbame apie skirtingus dalykus, – pasakiau aš. – Taip, buvo suimtas Lorensas Redingas.

– Lorensas Redingas? – mis Marpl atrodė labai nustebusi. – Tuo laiku nemaniau...

Aistringai įsiterpė Grizelda.

– Netgi dabar negaliu tuo patikėti. Ne, net jei jis iš tikrųjų prisipažino.

– Prisipažino? – pasakė mis Marpl. – Sakote, jis prisipažino? Ak, brangioji! Dabar matau, kad buvau siaubingai susipainiojusi – taip, siaubingai susipainiojusi.

– Esu įsitikinusi, kad tai buvo nelaimingas atsitikimas, – tarė Grizelda. – Ar tu taip nemanai, Lenai? Turiu galvoje tokį jo pasidavimą.

Mis Marpl iš nekantrumo palinko į priekį.

– Sakote, jis pasidavė?

– Taip.

– Ak! – giliai atsidususi, ištarė mis Marpl. – Aš taip džiaugiuosi... taip džiaugiuosi.

Nustebęs pažvelgiau į ją.

– Manau, kad tai rodo, jog prabilo sąžinė, – pasakiau aš.

– Sąžinė? – mis Marpl atrodė labai nustebusi. – Ak, tikriausiai, brangusis, mielasis vikare, jūs nemanote, kad jis kaltas?

Atėjo mano eilė apstulbti.

– Kadangi jis prisipažino...

– Taip, bet būtent tai ir įrodo, ar ne? Turiu galvoje, kad jis su tuo neturi nieko bendro.

– Ne, – tariau aš. – Galbūt esu kvailas, bet nesuprantu, kaip tai įrodo, kad jis nekaltas. Jeigu neįvykdei žmogžudystės, nematau tikslo apsimesti, kad ją įvykdei.

– Ak, žinoma, kad priežastis yra! – pasakė mis Marpl. – Be abejonės. Visuomet būna priežastis, ar ne? O jauni vyrai tokie karštakošiai ir dažnai linkę patikėti blogiausiu.

Jis kreipėsi į Grizeldą.

– Ar sutinki su manimi, brangioji?

– Aš... aš nežinau, – ištarė Grizelda. – Nežinau, ką manyti. Nematau jokios priežasties Lorensui elgtis kaip visiškam idiotui.

– Jeigu būtumėt mačiusi jo veidą praėjusį vakarą, – pradėjau aš.

– Papasakokite man, – pasakė mis Marpl.

Papasakojau apie savo grįžimą namo, tuo tarpu ji įdėmiai klausėsi.

Kai baigiau, ji pasakė:

– Man atrodo, kad dažnai esu kvailoka ir nesuvokiu dalyko esmės, gal todėl tikrai nesuprantu, ką turite galvoje. Manau, kad jeigu jaunuolis nusprendė įvykdyti piktadarystę, atimdamas savo artimo gyvybę, tai jis vėliau dėl to neatrodys kaip pamišęs. Tai būtų iš anksto apgalvotas bei šaltakraujiškas veiksmas, ir nepaisant to, kad žmogžudys gali būti truputį susijaudinęs ir galbūt gali padaryti kokią klaidelę. Tačiau neįtikėtina, kad jis taip susijaudintų, kaip jūs apibūdinote. Sunku įsivaizduoti save jo vietoje, tačiau nemanau, kad aš pati taip elgčiausi.

– Mes nežinome aplinkybių, – įtikinėjau. – Jeigu kilo ginčas, galėjo būti iššauta įtūžio protrūkio metu, o Lorensas vėliau galėjo išsigąsti to, ką padarė. Esu linkęs manyti, kad būtent taip ir atsitiko.

– Žinau, brangusis misteri Klementai, kad esame linkę viską vertinti skirtingai. Tačiau faktus reikia priimti tokius, kokie jie yra, ar ne? O man atrodo, kad faktai byloja ką kita, nei jūs aiškinate. Jūsų tarnaitė tvirtino, kad misteris

Redingas išbuvo name tik porą minučių – tikrai per trumpai tokiam kivirčui, kaip jūs pavaizdavote. Be to, kaip supratau, pulkininkas buvo nušautas į galvą iš nugaros, tuo metu, kai rašė laišką – bent jau taip sakė mano tarnaitė.

– Tiesa, – tarė Grizelda. – Atrodo, jis rašė laiškelį, norėdamas pranešti, kad ilgiau laukti negali. Laiškelyje nurodytas laikas – 6.20, o laikrodis, stovėjęs ant stalo, buvo nuverstas ir sustojo 6.22, būtent tai, kas mane ir Leną siaubingai suglumino.

Ji paaiškino mūsų įprotį nustatyti laikrodį ketvirčiu valandos į priekį.

– Labai keista, – tarė mis Marpl. – Tikrai labai keista. Tačiau laiškelis man atrodo dar keistesnis. Noriu pasakyti...

Ji nutilo ir apsidairė. Už stiklinių durų stovėjo Letisė Proterou. Ji įėjo, linkčiodama mums ir šnabždėdama: "Labas rytas".

Ji susmuko kėdėje ir šiek tiek gyviau nei visada, ištarė:

– Girdėjau, kad jie suėmė Lorensą.

– Taip, – tarė Grizelda. – Tai mus labai sukrėtė.

– Niekuomet iš tikrųjų nemaniau, kad kas nors nužudys tėvą, – pasakė Letisė. Buvo akivaizdu, jog ji didžiavosi tuo, kad sugeba neparodyti nei sielvarto, nei susijaudinimo. – Esu įsitikinusi, kad daug žmonių to norėjo. Buvo laikas, kai pati norėjau tai padaryti.

– Letise, gal norėtum ko nors užvalgyti ar išgerti? – paklausė Grizelda.

– Ačiū, ne. Tiesiog užėjau sužinoti, ar nėra mano beretės čia – keistos geltonos beretės. Manau, kad vakar ją palikau darbo kambaryje.

– Jeigu palikai, tai ir yra čia, – pasakė Grizelda. – Merė niekuomet nieko netvarko.

– Nueisiu ir pažiūrėsiu, – keldamasi pasakė Letisė. – Atleiskite, kad sutrukdžiau, bet man regis, pametu viską pasaulyje.

– Apgailestauju, bet dabar negalėsi jos pasiimti, – tariau aš. – Inspektorius Slekas užrakino darbo kambarį.

– Ak, kokia nuobodybė! Ar negalima patekti į jį pro

stiklines duris?

– Gaila, bet ne. Jos užsklęstos iš vidaus. Iš tikrųjų, Letise, argi dera šiuo metu tau nešioti geltoną beretę?

– Turi galvoje gedulą ir visa kita? Aš nekvaršinu sau galvos dėl gedulo. Manau, kad tai siaubingai archajiškas paprotys. Apmaudu dėl Lorenso... taip, apmaudu.

Ji stovėjo išsiblaškiusi ir raukydamasi.

– Manau, kad viskas įvyko dėl manęs ir mano maudymosi kostiumėlio. Viskas taip kvaila...

Grizelda prasižiojo kažką sakyti, bet dėl nesuprantamos priežasties vėl užsičiaupė.

Letisės lūpose atsirado keista šypsenėlė.

– Manau, – pasakė ji švelniai, – eisiu namo ir pasakysiu Anai, kad Lorensas suimtas. Ji vėl išėjo pro stiklines duris. Grizelda kreipėsi į mis Marpl.

– Kodėl jūs užmynėte man ant kojos?

Senutė šypsojosi.

– Maniau, kad jūs ruošiatės kažką pasakyti, mano brangioji. O dažnai būna daug geriau leisti įvykiams klostytis sava linkme. Žinote, galvoju, kad ta mergina nėra nė puse tiek abejinga, kaip apsimeta. Ji turi labai aiškius ketinimus ir veikia pagal juos.

Į valgomojo duris garsiai pasibeldė, ir energingai įėjo Merė.

– Kas atsitiko? – pasakė Grizelda. – Ir Mere, prisiminkite, kad nereikia belstis. Aš jums tai jau sakiau.

– Pamaniau, kad jūs galite būti užsiėmę, – tarė Merė. – Atvyko pulkininkas Melčetas. Jis nori pasimatyti su šeimininku.

Pulkininkas Melčetas buvo grafystės vyriausiasis konsteblis. Išsyk pakilau.

– Pagalvojau, jog jūs nebūsite patenkintas, jeigu paliksiu jį prieškambaryje, taigi nuvedžiau į svetainę, – tęsė Merė. – Ar galiu nukraustyti stalą?

– Dar ne, – tarė Grizelda. – Aš paskambinsiu.

Ji kreipėsi į mis Marpl, o aš išėjau iš kambario.

7 SKYRIUS

Pulkininkas Melčetas buvo energingas, žemaūgis, raudonplaukis, gana skvarbių ryškiai mėlynų akių vyras. Jis turėjo įprotį staigiai ir netikėtai pratrūkti juoku.

– Labas rytas, vikare, – pasakė jis. – Bjaurus reikalas, ar ne? Vargšas senasis Proterou. Ne todėl, kad jį mėgau. Man jis nepatiko. Šiuo atžvilgiu niekas jo nemėgo. Ir jums niekšybė. Tikiuosi, kad tai neprislėgė jūsų žmonelės?

Pasakiau, kad Grizelda sureagavo gana ramiai.

– Ačiū Dievui. Bjaurių dalykų atsitinka žmonių namuose. Noriu pasakyti, kad jaunasis Redingas mane nustebino – toks jo elgesys. Jokios pagarbos kitų jausmams.

Nesuvaldomas noras juoktis apėmė mane, tačiau pulkininkas Melčetas akivaizdžiai neįžvelgė nieko keisto mintyje apie žudiko taktiškumą, todėl aš susilaikiau.

– Turiu pasakyti, kad buvau šiek tiek nustebintas, išgirdęs, jog vyrukas nuėjo ir pasidavė, – tęsė pulkininkas Melčetas, krisdamas į kėdę.

– Kaip būtent tai įvyko?

– Vakar vakare. Maždaug dešimtą valandą. Vaikinas pasirodė netikėtai, numetė revolverį ir tarė: "Štai ir aš. Aš tai padariau". Būtent taip.

– O kaip jis paaiškino savo poelgį?

– Gana menkai. Žinoma, jis buvo perspėtas dėl pareiškimo. Tačiau jis tik juokėsi. Sakė, jog atėjo čia pasimatyti su jumis... ir rado Proterou. Jie susikivirčijo, ir jis nušovė Proterou. Atsisakė pasakyti, dėl ko susikivirčijo. Klementai, paklausyk... tarp mūsų kalbant, ar ką nors žinai apie tai? Girdėjau paskalas – apie tai, kad jam buvo uždrausta lankytis tuose namuose ir visa kita. Dėl ko – ar jis suviliojo dukterį, ar dėl kitos priežasties? Visų labui nenorime įtraukti merginos į visą šį reikalą. Ar tokia buvo problema?

– Ne, – pasakiau aš. – Patikėk manimi, kad priežastis buvo visai kita, tačiau šiuo metu negaliu nieko daugiau pasakyti.

Jis linktelėjo ir pakilo.

– Malonu girdėti. Aplink tiek kalbų. Šiame kampelyje pernelyg daug moterų. Na, turiu judėti. Turiu pasimatyti su Haidoku. Jis buvo iškviestas pas ligonį, bet jau turėjo sugrįžti. Prisipažįstu, kad man gaila Redingo. Jis man visuomet darė padoraus jaunuolio įspūdį. Galbūt jie sugalvos, kaip jį išteisinti. Karo pasekmės, kontūzija ar kas nors panašaus. Ypač jeigu nėra pakankamo motyvo. Turiu eiti. Ar nori eiti drauge?

Pasakiau, kad labai norėčiau, ir mes išėjome.

Haidoko namas stovėjo greta manojo. Jo tarnas pasakė, kad daktaras ką tik grįžo ir palydėjo mus į valgomąjį, kur Haidokas sėdėjo priešais garuojančią lėkštę su kiaušiniene ir kumpiu. Jis pasveikino mus draugišku linktelėjimu.

– Atleiskite, bet turėjau išeiti. Pas gimdyvę. Lavono apžiūrą baigiau beveik naktį. Išėmiau kulką.

Jis parodė dėžutę ant stalo. Melčetas apžiūrėjo ją.

– Dvidešimt penkto kalibro?

Haidokas linktelėjo.

– Technines smulkmenas pasilaikysiu kvotai, – tarė jis. – Viskas, ką jums reikia žinoti, yra tai, kad mirtis ištiko praktiškai akimirksniu. Kvailas jaunuolis, kam jis tai padarė? Tarp kitko, keista, kad niekas negirdėjo šūvio.

– Taip, – pasakė Melčetas, – ir mane tai stebina.

– Virtuvės langas išeina į kitą namo pusę, – tariau aš. – Abejoju, ar jūs ką nors išgirstumėte, kai uždarytos ir darbo kambario, ir virtuvės durys, o namuose, išskyrus tarnaitę, nieko nebuvo.

– Hm, – ištarė Melčetas. – Vis dėlto keista. Įdomu, ar senutė... kokia ten jos pavardė... Marpl negirdėjo šūvio. Darbo kambario durys buvo praviros.

– Galimas dalykas, kad girdėjo, – pasakė Haidokas.

– Aš taip nemanau, – tariau. – Ji neseniai buvo užsu-

kusi į kleboniją ir nieko panašaus neminėjo, ką, esu įsitikinęs, būtų pasakiusi, jeigu būtų girdėjusi.

– Galėjo girdėti ir nekreipti į tai dėmesio – manydama, kad tas garsas dėl sutrikusio automobilio degimo.

Man dingtelėjo, kad šį rytą Haidokas atrodo daug geriau nusiteikęs, linksmesnis. Jis atrodė kaip žmogus, kuris labai stengiasi paslėpti gerą nuotaiką.

– O kaip dėl duslintuvo? – pridūrė jis. – Tai labai tikėtina. Tuomet niekas nieko negirdėtų.

Melčetas papurtė galvą.

– Slekas nieko panašaus neaptiko ir apie tai paklausė Redingo. Redingas, atrodo, iš pradžių nesuprato apie ką tas kalba, o po to kategoriškai paneigė naudojęs ką nors panašaus. Manau, kad galima juo patikėti.

– Taip, vargšelis.

– Prakeiktas kvailys, – pasakė Melčetas. – Atleisk, Klementai. Bet jis iš tiesų toks! Kažkodėl sunku susitaikyti su mintimi, kad jis žudikas.

– Ar yra koks nors motyvas? – baigęs gerti kavą ir kildamas nuo stalo paklausė Haidokas.

– Lorensas sakė, kad jie susikivirčijo ir jis nesusivaldęs šovė į Proterou.

– Tikėdamasis, kad tai bus pripažinta netyčine žmogžudyste, a? – Daktaras pakratė galvą. – Ši istorija netikra. Jis prisėlina Proterou iš nugaros, kai šis rašo, ir šauna jam į galvą. Tikrai menkutis “barnis”.

– Šiaip ar taip, kivirčui nebuvo laiko, – pasakiau, prisiminęs mis Marpl žodžius. – Laiko, kurį jis išbuvo name, jam būtų užtekę tik prisėlinti, nušauti Proterou, atsukti laikrodžio rodykles 6.20 ir vėl išeiti. Aš niekuomet nepamiršiu jo veido, kai sutikau jį už vartelių, ar tai, kaip jis pasakė: “Jūs norite pasimatyti su Proterou... o, jūs pasimatysite su juo, taip!” Jau vien tai man turėjo sukelti įtarimą dėl to, kas įvyko prieš keletą minučių.

Haidokas pažvelgė į mane.

– Ką turite galvoje, sakydamas “kas ką tik įvyko”? Kaip manote, kada Redingas nušovė jį?

– Keletą minučių prieš man grįžtant į namus.

Daktaras papurtė galvą.

– Neįmanoma. Visiškai neįmanoma. Jis mirė daug anksčiau.

– Bet, žmogau, – sušuko pulkininkas Melčetas, – pats sakėte, kad pusvalandis tebuvo apytikris įvertinimas.

– Pusvalandis, trisdešimt penkios, dvidešimt penkios minutės – galbūt, bet mažiau – ne. Todėl, kad kūnas dar būtų buvęs šiltas, kai jį apžiūrinėjau.

Mes susižvalgėme. Haidoko veidas pasikeitė. Staiga jis tapo pilkas ir susenęs. Stebėjausi pasikeitimu jame.

– Bet, Haidokai, paklausyk. – Pulkininkas atgavo žadą. – Jeigu Redingas prisipažįsta nušovęs jį be penkiolikos septintą...

Haidokas pašoko.

– Sakau jums, tai neįmanoma, – suriko jis. – Jeigu Redingas sako, kad nužudė Proterou be penkiolikos septintą, tuomet Redingas meluoja. Po velnių, sakau jums, aš daktaras ir žinau. Kraujas jau buvo pradėjęs krešėti.

– Jeigu Redingas meluoja... pradėjo Melčetas. Nutilo, papurtė galvą.

– Geriau važiuokime į policijos nuovadą ir pasimatykime su juo, – pasakė jis.

8 SKYRIUS

Važiuodami į policijos nuovadą mes tylėjome. Haidokas šiek tiek atsilošė ir sušnabždėjo man:

– Žinai, man visa tai nepatinka. Tikrai nepatinka. Čia yra kažkas tokio, ko mes nesuprantame.

Jis atrodė labai prislėgtas ir sunerimęs.

Kadangi policijos nuovadoje buvo inspektorius Slekas, tai netrukus mes gavome pasimatyti su Lorensu Redingu.

Jis atrodė išbalęs ir įsitempęs, bet gana ramus – atsižvelgiant į aplinkybes, nuostabiai ramus, – pamaniau aš. Melčetas, akivaizdžiai susijaudinęs, šniokštavo ir mikčiojo.

– Klausykite, Redingai, – tarė jis, – kaip supratau, čia jūs padarėte pareiškimą inspektoriui Slekui. Jūs tvirtinate, kad nuėjote į klebonija maždaug be penkiolikos septintą, ten radote Proterou, susikivirčijote, nušovėte jį ir išėjote. To pareiškimo jums dar sykį neskaitau, paminiu tik esminius dalykus iš jo.

– Taip.

– Ruošiuosi užduoti keletą klausimų. Jums jau buvo pasakyta, kad neprivalote į juos atsakinėti, jeigu nenorite. Jūsų advokatas...

Lorensas pertraukė.

– Neturiu ko slėpti. Aš nužudžiau Proterou.

– Aha! Na, – Melčetas ėmė šniokštuoti. – Kaip pas jus atsirado revolveris?

Lorensas dvejojo. – Jis buvo mano kišenėje.

– Pasiėmėte jį, eidamas į kleboniją?

– Taip.

– Kodėl?

– Aš visuomet jį nešiojuos.

Prieš atsakydamas jis vėl padvejojo, ir aš buvau visai tikras, kad jis nesako tiesos.

– Kodėl atsukote laikrodį?

– Laikrodį? – Jis atrodė suglumęs.

– Taip, rodyklės rodė 6. 22.

Jo veide pasirodė baimė.

– Ak! Na, taip. Aš... aš atsukau jį.

Staiga prakalbo Haidokas.

– Kur nušovėte pulkininką Proterou?

– Klebonijoje, darbo kambaryje.

– Turiu galvoje, į kurią kūno vietą?

– Ak! Aš... manau, į galvą. Taip, į galvą.

– Ar nesate tikras?

– Kadangi jūs žinote pats, nematau prasmės klausti manęs.

Tai buvo tam tikras pasipūtimas. Lauke girdėjosi kažkoks bruzdėjimas. Konsteblis be šalmo atnešė laiškelį.

– Vikarui. Čia parašyta, kad labai skubu.

Atplėšiau jį ir perskaičiau:

"Prašau, prašau – ateikite pas mane. Nežinau, ką daryti. Viskas taip siaubinga. Noriu kai ką papasakoti. Prašau, ateikite nedelsiant ir atsiveskite, ką tik norite.

ANA PROTEROU"

Reikšmingai pažvelgiau į Melčetą. Jis suprato užuominą. Mes visi išėjome. Žvilgtelėjęs per petį, prabėgomis pamačiau Lorenso Redingo veidą. Jo akys buvo įsmeigtos į lapą popieriaus mano rankose. Abejoju, ar esu kada nors žmogaus veide matęs tokią siaubingą skausmo ir nevilties išraišką.

Prisiminiau Aną Proterou, sėdinčią ant mano sofos ir sakančią: "Aš nevilty", ir man pasidarė liūdna. Dabar supratau galimą Lorenso Redingo herojiško kaltės prisiėmimo priežastį. Melčetas kalbėjosi su Sleku.

– Ar turi kokių nors žinių apie tai, ką Redingas veikė tą dieną? Yra priežasčių manyti, kad jis nušovė Proterou anksčiau, nei jis sako. Ar patikrinsi tai?

Jis kreipėsi į mane, ir aš, netaręs nė žodžio, padaviau

jam Anos Proterou laišką. Jis perskaitė ir iš nuostabos susiraukė. Tuomet klausiamai pažvelgė į mane.

– Ar būtent apie tai ir darei užuominas šį rytą?

– Taip. Tuomet nebuvau tikras, ar man dera tai sakyti. Dabar esu įsitikinęs, kad taip. – Ir aš jam papasakojau, ką mačiau tą vakarą studijoje.

Pulkininkas persimetė keliais žodžiais su inspektoriumi ir tuomet mes išvykome į Old Holą. Daktaras Haidokas važiavo su mumis.

Duris atidarė labai korektiškas, su priderančia liūdesio išraiška veide, vyresnysis liokajus.

– Labas rytas, – ištarė Melčetas. – Ar nepaprašytumėte ponios Proterou tarnaitės pranešti jai, kad mes atvykome ir norime ją pamatyti, o tuomet grįžkite čia ir atsakykite į keletą klausimų.

Vyresnysis liokajus nuskubėjo ir netrukus grįžo pranešti, kad perdavė žinią.

– Dabar norėtume kai ką sužinoti apie vakar dieną, – pasakė pulkininkas Melčetas. – Ar jūsų šeimininkas priešpiečius valgė namie?

– Taip, sere.

– Jis buvo nusiteikęs taip pat, kaip visada?

– Kiek galėjau matyti, sere, taip.

– Kas buvo po to?

– Po priešpiečių misis Proterou nuėjo prigulti, o pulkininkas nuėjo į savo darbo kambarį. Mis Letisė dviviečiu automobiliu išvažiavo žaisti teniso. Ketvirtą trisdešimt pulkininkas ir misis Proterou svetainėje gėrė arbatą. Penktai valandai trisdešimt minučių buvo įsakyta paruošti automobilį, kuriuo jie turėjo važiuoti į miestelį. Netrukus, po jų išvykimo, paskambino misteris Klementas, – jis nusilenkė man, – ir aš pasakiau, kad ponai ką tik išvyko.

– Hm, – ištarė pulkininkas Melčetas. – Kada paskutinį kartą čia lankėsi misteris Redingas?

– Antradienio popietę, sere.

– Kaip supratau, tarp jų buvo nesutarimų?

– Manau, taip, sere. Pulkininkas įsakė man ateityje

misterio Redingo nepriimti.

– Ar atsitiktinai nenugirdote kivirčo? – tiesmukiškai paklausė pulkininkas Melčetas.

– Pulkininko Proterou balsas, sere, labai skardus, ypač kai būdavo supykęs. Vieno kito žodžio negalėjau nenugirsti.

– Pakankamai, kad suprastumėte, dėl ko vyksta ginčas?

– Kaip supratau, sere, jis kilo dėl misterio Redingo tapomo portreto – mis Letisės portreto.

Melčetas suniurnėjo.

– Ar jūs matėte, kaip misteris Redingas išėjo?

– Taip, sere, aš jį išleidau.

– Ar jis atrodė supykęs?

– Ne, sere. Net pasakyčiau, kad jis atrodė greičiau prajuokintas.

– O! Ar vakar jis nebuvo atėjęs?

– Ne, sere.

– O kas nors kitas?

– Ne vakar, sere.

– Na, o užvakar?

– Popiečio metą atėjo misteris Denis Klementas. Ir misteris Stounas buvo čia kažkurį laiką. O vakare atėjo kažkokia ponia.

– Ponia? – Melčetas buvo nustebęs. – Kas ji tokia?

Vyresnysis liokajus negalėjo prisiminti jos vardo. Tos ponios anksčiau jis nebuvo matęs. Taip, ji pasakė savo pavardę, o kai jis pranešė, kad šeima vakarieniauja, ji pasakė, jog palauks. Taigi jis palydėjo ją į mažąją svetainę.

Ji teiravosi pulkininko Proterou, o ne misis Proterou. Jis tai pasakė pulkininkui, kuris tuoj po vakarienės nuėjo tiesiai į mažąją svetainę.

Kaip ilgai ponia užtruko? Jis manė, kad apie pusvalandį. Pulkininkas ją išlydėjo pats. Ak! Jis prisiminė jos pavardę. Ponia vadinosi Lestreindž.

Tai buvo netikėtumas.

– Keista, – tarė Melčetas. – Tikrai labai keista.

Tačiau klausinėjimą mums teko nutraukti, nes tuo metu buvo pranešta, kad misis Proterou pasiruošusi mus priimti.

Ana gulėjo lovoje. Jos veidas buvo išblyškęs, o akys labai blizgėjo. Mane suglumino jos veido išraiška, kuri rodė nuožmų ryžtingumą. Ji kreipėsi į mane.

– Ačiū, kad taip greitai atėjote, – tarė ji. – Matau, kad supratote, ką turėjau galvoje, sakydama, jog atsivestumėte, ką tik norite. Ji trumpam nutilo.

– Geriausiai būtų kuo greičiau viską užbaigti, ar ne? – pasakė ji ir nutaisė keistą, beveik graudžią šypsenėlę. – Manau, kad esate tas asmuo, kuriam turiu tai pasakyti, pulkininke Melčetai. Suprantate, tai aš nužudžiau savo vyrą.

Pulkininkas Melčetas švelniai tarė:

– Mano brangioji misis Proterou...

– O! Tai gryna tiesa. Manau, kad pasakiau tai šiek tiek tiesmukiškai, tačiau niekas negali manęs priversti pulti į isteriją. Jo nekenčiau jau seniai, o vakar nušoviau.

Ji vėl atsigulė ant pagalvių ir užsimerkė.

– Tai viskas. Tikriausiai mane suimsite ir išsivešite. Atsikelsiu ir apsirengsiu kaip įmanoma greičiau. Šiuo metu jaučiausi šiek tiek nesveika.

– Ar žinote, misis Proterou, kad misteris Lorensas Redingas jau prisipažino įvykdęs nusikaltimą?

Ana atsimerkė ir aiškiai linktelėjo.

– Žinau. Kvailas berniukas. Suprantate, jis labai mane myli. Tai buvo labai kilnu iš jo pusės, tačiau labai kvaila.

– Jis žinojo, kad tai jūs įvykdėte nusikaltimą?

– Taip.

– Kaip jis sužinojo?

Ji dvejojo.

– Ar jūs jam pasakėte?

Ji vis dar dvejojo. Atrodė, kad pagaliau apsisprendė.

– Taip... aš jam pasakiau...

Iš susierzinimo ji gūžtelėjo pečiais.

– Ar galite dabar išeiti? Jau viską pasakiau. Daugiau nenoriu apie tai kalbėti.

– Iš kur gavote revolverį, misis Proterou?

– Revolverį! O, jis priklausė mano vyrui. Pasiėmiau jį iš tualetinio staliuko stalčiaus.

– Aišku. Ir pasiėmėte jį su savimi eidama į kleboniją?

– Taip. Žinojau, kad jis bus ten...

– Kelinta tai buvo valanda?

– Turėjo būti po šešių... ketvirtis ar dvidešimt po šešių... maždaug tiek.

– Pasiėmėte revolverį su mintimi nušauti savo vyrą?

– Ne – aš – pasiėmiau jį šiaip sau.

– Suprantu. Tačiau jūs nuėjote į kleboniją.

– Taip. Įėjau pro stiklines duris. Nesigirdėjo jokių balsų. Pažvelgiau į vidų. Pamačiau savo vyrą. Man kažkas užėjo... ir aš iššoviau.

– O po to?

– Po to? O, po to aš išėjau.

– Ir papasakojote misteriui Redingui ką padarėte?

Vėl pastebėjau dvejonę jos balse, kai ji pasakė: "Taip".

– Ar kas nors matė jus įeinant ar išeinant iš klebonijos?

– Ne... O vis dėlto... taip. Senoji mis Marpl. Kalbėjausi su ja keletą minučių. Ji buvo savo sode.

Ji neramiai sujudėjo.

– Ar nepakaks? Aš jums jau viską pasakiau. Kodėl jūs kankinate mane?

Daktaras Haidokas priėjo prie jos ir patikrino pulsą.

Jis mostelėjo Melčetui.

– Aš pabūsiu su ja, – sušnabždėjo jis, – kol jūs atliksite būtinus pasiruošimus. Jos negalima palikti vienos. Gali ką nors sau padaryti.

Melčetas linktelėjo.

Mes išėjome iš kambario ir nulipome laiptais. Pamačiau, kaip liesas, mirtinai išblyškęs vyras išėjo iš susisiekiančio kambario, ir impulsyviai užkopiau laiptais atgal.

– Ar jūs esate pulkininko Proterou kamerdineris?

Vyras atrodė nustebęs.

– Taip, sere.

– Gal žinote, kur jūsų buvęs šeimininkas laikė revolverį?

– Nieko apie tai nežinau, sere.

– Ar ne viename iš jo tualetinio stalelio stalčių? Pagalvokite, žmogau.

Kamerdineris ryžtingai papurtė galvą.

– Esu tikras, kad ne, sere. Būčiau pastebėjęs, jei laikytų. Tikrai.

Paskui kitus nuskubėjau laiptais žemyn.

Misis Proterou melavo apie revolverį.

Kodėl?

9 SKYRIUS

Palikęs žinutę policijos nuovadoje, vyriausiasis konsteblis paskelbė apie savo ketinimą aplankyti mis Marpl.

– Geriau eikite su manimi, vikare, – pasakė jis. – Nenoriu sukelti jūsų kaimenės narei isterijos priepuolio. Taigi suteikite ramybę savo dalyvavimu.

Nusišypsojau. Nepaisant gležnos išvaizdos, mis Marpl pati galėjo susitvarkyti su bet kuriuo policininku ar vyriausiuoju konstebliu.

– Kokia ji? – paklausė pulkininkas, kai nuspaudėme skambutį. – Ar galima tikėti viskuo, ką ji sako, ar priešingai?

Ėmiau svarstyti.

– Manau, ja galima pasikliauti, – atsargiai tariau. – Tuomet, kai ji kalba apie tai, ką iš tikrųjų matė. Tačiau, kai kalbama apie tai, ką ji galvoja, – žinoma, tai visai kitas dalykas. Ji turi lakią vaizduotę ir nuolat apie visus galvoja blogai.

– Iš tikrųjų tipiška pagyvenusi senmergė, – juokdamasis pasakė Melčetas. – Na, jau pažįstu tokią rūšį. Vaje, čia vyksta arbatos vakarėliai!

Mus įleido labai miniatiūrinė tarnaitė ir nuvedė į mažą svetainę.

– Visko per daug, – žvalgydamasis tarė pulkininkas Melčetas. – Tačiau yra nemažai ir gerų dalykų. Moters kambarys, ar ne, Klementai?

Sutikau, ir tą akimirką, atsidarius durims, pasirodė mis Marpl.

– Labai atsiprašom, kad trukdome, mis Marpl, – pasakė pulkininkas, kai jį pristačiau, tiesmukiška kariška maniera, kuri, jo supratimu, patiko pagyvenusioms damoms. – Suprantate, turiu atlikti savo pareigą.

– Žinoma žinoma, – tarė mis Marpl. – Pilnai supran-

tu. Gal atsisėstumėte? Ar galėčiau jums pasiūlyti taurelę šerio? Mano pačios gamybos. Pagal mano senelės receptą.

– Labai ačiū, mis Marpl. Jūs labai maloni. Bet manau, kad ne. Nieko negerti iki priešpiečių, toks mano devizas. Dabar noriu su jumis pakalbėti apie šį liūdną įvykį – labai liūdną įvykį. Esu tikras, kad jis nuliūdino mus visus. Atsižvelgus į jūsų namo ir sodo padėtį, panašu, kad galėtumėte mums ką nors papasakoti apie vakar vakarą.

– Iš tikrųjų vakar nuo penktos valandos buvau savo sodelyje ir, žinoma, iš ten – na, paprasčiausiai neįmanoma nematyti, kas vyksta prie gretimų durų.

– Atrodo, mis Marpl, kad vakar šiuo keliu praėjo misis Proterou?

– Taip. Aš ją pašaukiau, ir ji gėrėjosi mano rožėmis.

– Ar galite mums pasakyti, kuriuo laiku tai buvo?

– Sakyčiau, kad buvo dvidešimt šešios ar septynios minutės po šešių. Taip, būtent tiek. Bažnyčios laikrodis buvo ką tik išmušęs ketvirtį.

– Labai gerai. Kas atsitiko vėliau?

– Na, misis Proterou pasakė, kad užeis pas savo vyrą į kleboniją, kad galėtų kartu grįžti namo. Suprantate, ji atėjo alėja ir pro užpakalinius vartelius, perėjusi sodą, įėjo į kleboniją.

– Ji atėjo alėja?

– Taip, aš jums parodysiu.

Kupina įkarščio, mis Marpl nuvedė mus į sodą ir parodė tolyn besidriekiančią alėją.

– Takelis, esantis priešais laiptelius, veda į Old Holą, – paaiškino ji. – Tuo keliu jie kartu ruošėsi eiti namo. Misis Proterou atėjo iš miestelio.

– Puiku puiku, – tarė pulkininkas Melčetas. – Ir ji, sakėte, nuėjo į kleboniją?

– Taip. Mačiau, kaip ji pasuko už namo kampo. Manau, kad pulkininko ten jau nebuvo, kadangi ji netrukus grįžo atgal ir nuėjo veja į dirbtuvę – štai į tą pastatą. Vikaras leido misteriui Redingui ją naudoti kaip studiją.

– Aišku. O ar jūs negirdėjote šūvio, mis Marpl?

– Tada aš negirdėjau šūvio, – pasakė mis Marpl.

– Tačiau jūs kažkuriuo metu jį girdėjote?

– Taip, manau, šūvis pasigirdo kažkur miške. Bet gal po penkių ar dešimties minučių... ir, kaip jau sakiau, miške. Bent jau taip galvoju. Tai negalėjo būti – tikrai negalėjo būti...

Ji nutilo, išbalusi nuo susijaudinimo.

– Taip taip, mes netrukus prie to prieisime, – tarė pulkininkas Melčetas. – Prašau, tęskite savo pasakojimą. Misis Proterou nuėjo į studiją?

– Taip, ji įėjo ir laukė. Netrukus alėja iš miestelio pusės atėjo misteris Redingas. Jis prisiartino prie klebonijos vartelių, apsidairė...

– Ir pamatė jus, mis Marpl.

– Iš tikrųjų jis manęs nematė, – pasakė mis Marpl, šiek tiek rausdama. – Suprantate, todėl, kad tą akimirką aš pasilenkiau... bandydama išrauti vieną iš tų bjaurių kiaulpienių. Taip sudėtinga. Ir tuomet jis nuėjo pro vartelius į studiją.

– Ar jis nuėjo palei namą?

– O ne! Jis nuėjo tiesiai į studiją. Misis Proterou priėjo prie durų jo pasitikti, ir jie kartu įėjo į vidų.

Čia mis Marpl padarė nepaprastai iškalbingą pauzę.

– Galbūt ji laukė jo? – pakišau mintį.

– Galbūt, – ištarė mis Marpl.

– O kada jie išėjo?

– Maždaug po dešimties minučių.

– Apytikriai?

– Bažnyčios laikrodis išmušė pusę septynių. Jie patraukė pro sodo vartelius į alėją, ir kaip tik tą akimirką takeliu, kuris veda į Old Holą, atėjo daktaras Stounas, užlipo laipteliais ir prisijungė prie jų. Jie visi žingsniavo į miestelį. Alėjos gale, manau, bet negaliu užtikrinti, prie jų prisijungė mis Kram. Galvoju, kad tai turėjo būti mis Kram, nes jos sijonai tokie trumpi.

– Jūsų regėjimas turi būti labai geras, mis Marpl, jeigu jūs galite taip toli matyti.

– Aš stebėjau paukštį, – tarė mis Marpl. – Manau, kad tai buvo puikus kuoduotasis traškutis. Mielas draugužis. Su savimi turėjau žiūronus, todėl visiškai atsitiktinai pamačiau prie jų prisijungiant mis Kram – jeigu tai buvo mis Kram, kaip manau.

– Aha! Na, galbūt ir taip, – pasakė pulkininkas Melčetas. – Kadangi esate tokia pastabi, mis Marpl, ar atsitiktinai nepastebėjote, kokios buvo misis Proterou ir misterio Redingo veidų išraiškos, kai jie ėjo alėja?

– Jie šypsojosi ir kalbėjosi, – tarė mis Marpl. – Atrodė labai laimingi, būdami kartu, jeigu suprantate, ką noriu pasakyti.

– Jie neatrodė nusiminę ar susijaudinę?

– O ne! Netgi priešingai.

– Velniškai keista, – pasakė pulkininkas. – Šis reikalas velniškai keistas.

Mus netikėtai nustebino mis Marpl, ramiu balsu pareikšdama:

– Dabar misis Proterou teigia, kad tai ji įvykdė nusikaltimą?

– Garbės žodis! – ištarė pulkininkas. – Kaip jūs tai atspėjote, mis Marpl?

– Na, aš galvojau, kad taip gali atsitikti, – pasakė mis Marpl. – Manau, kad mieloji Letisė mąstė tą patį. Ji iš tiesų yra labai gudri mergina. Nors, gaila, ne visuomet itin skrupulinga. Taigi Ana Proterou sako, jog nužudė savo vyrą. Na na. Nemanau, kad tai tiesa. Ne, esu beveik įsitikinusi, jog tai netiesa. Tik ne tokia moteris kaip Ana Proterou. Nors pasikliauti negalima niekuo, ar ne? Tuo aš jau įsitikinau. Kada, sakė, jį nušovė?

– Dvidešimt minučių po šešių. Iš karto po pokalbio su jumis.

Mis Marpl lėtai ir apgailestaudama papurtė galvą. Manau, kad jai buvo gaila dviejų suaugusių vyrų, kurie buvo tokie kvaili, kad patikėjo tokia istorija. Bent jau taip mes jautėmės.

– Su kokiu ginklu jį nušovė?

– Su revolveriu.
– Kur ji rado jį?
– Ji atsinešė revolverį su savimi.
– Na, to ji nepadarė, – netikėtai nusprendusi, pasakė mis Marpl, – galiu prisiekti. Ji nieko panašaus su savimi neturėjo.
– Jūs galėjote nepastebėti.
– Žinoma, kad būčiau pastebėjusi.
– O jeigu jis buvo jos rankinėje?
– Ji neturėjo rankinės.
– Na, jis galėjo būti paslėptas... e... po rūbais.
Mis Marpl nukreipė į jį gailesčio ir paniekos kupiną žvilgsnį.
– Brangusis pulkininke Melčetai, jūs gi žinote, kokios yra šiuolaikinės moterys. Nesigėdija pasirodyti taip, kaip kūrėjas jas sutvėrė. Jos sijonas nedengė net kelių.
Melčetas buvo atkaklus.
– Jūs turite pripažinti, kad viskas sutampa, – tarė jis. – Laikas, apverstas laikrodis, rodantis 6.22...
Mis Marpl kreipėsi į mane.
– Tai reiškia, kad jūs jam dar nepapasakojote apie tą laikrodį?
– O kas su laikrodžiu, Klementai?
Aš papasakojau. Jis stipriai susierzino.
– Kodėl, po galais, vakar šito nepasakei Slekui?
– Todėl, kad jis man neleido, – pasakiau aš.
– Nesąmonė. Tu turėjai būti atkaklesnis.
– Galbūt, – tariau aš, – inspektorius Slekas su tavimi elgiasi visiškai kitaip nei su manim. Neturėjau jokios galimybės.
– Apskritai tai labai keblus reikalas, – pasakė Melčetas. – Jeigu ateitų trečias žmogus ir pareikštų, kad tai jis įvykdė šią žmogžudystę, turėčiau gultis į psichiatrinę ligoninę.
– Jeigu man leistumėte patarti, – sumurmėjo mis Marpl.
– Na?

– Papasakokite misteriui Redingui, ką padarė misis Proterou, ir tuomet paaiškinkite, kad tikrai netikite, jog tai ji. Jeigu nueitumėte pas misis Proterou ir pasakytumėte jai, kad misteris Redingas laisvas – tuomet abu jums pasakytų tiesą. O tiesa yra naudinga, nors, manau, kad jie patys savęs nepažįsta, vargšeliai.

– Viskas labai puiku, tačiau jie yra vieninteliai žmonės, kurie turėjo motyvą nužudyti Proterou.

– O, aš taip nesakyčiau, pulkininke Melčetai, – pasakė mis Marpl.

– Kodėl? Ar jūs įtariate dar ką nors?

– O taip, būtent. Kodėl? – Ji išskaičiavo ant pirštų. – Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši... taip, ir, galimas dalykas, septyni. Galiu įtarti bent jau septynis žmones, kurie būtų labai patenkinti pašalinę pulkininką Proterou iš kelio.

Pulkininkas įsmeigė į ją buką žvigsnį.

– Septynis žmones? Sent Meri Mide?

Mis Marpl energingai linktelėjo.

– Neprieštarausite, jeigu neminėsiu vardų? – tarė ji. – Tai būtų negerai. Gaila, tačiau pasaulyje daug blogio. Toks šaunus, garbingas ir doras kariškis kaip jūs, negali įsivaizduoti tokių dalykų, pulkininke Melčetai.

Pamaniau, kad vyriausiąjį konsteblį tuoj ištiks apopleksija.

10 SKYRIUS

Jo pastebėjimai apie mis Marpl, kai išėjome, buvo toli gražu ne komplimentai.

– Tikrai tikiu, kad nuvytusi senmergė galvoja, jog žino viską pasaulyje. Nors vargiai ar kada gyvenime buvo išvykusi už šio kaimo ribų. Kvailystė. Ką ji gali išmanyti apie gyvenimą?

Švelniai pasakiau, kad nors mis Marpl, be abejonės, beveik nieko neišmano apie Gyvenimą iš didžiosios raidės, tačiau ji žino praktiškai viską, kas vyksta Sent Meri Mide.

Melčetas nenorom su tuo sutiko. Ji buvo vertinga liudininkė – ypač vertinga misis Proterou atžvilgiu.

– Tikiuosi, nėra abejonių dėl to , ką ji sako, a?

– Jeigu mis Marpl sako, kad ji su savimi neturėjo revolverio, tai galite būti tikras, kad taip ir buvo, – pasakiau aš. – Jeigu būtų bent mažiausia galimybė tokiam dalykui, mis Marpl tikrai pasakytų.

– Panašu, kad tai tiesa. Verčiau eikime ir apžiūrėkime studiją.

Taip vadinama studija buvo paprasčiausia neužbaigta daržinė su stoglangiu. Langų ten nebuvo, o durys buvo tik vienerios. Patenkintas tuo, Melčetas pareiškė apie ketinimą su inspektoriumi apsilankyti klebonijoje.

– Dabar vykstu į policijos nuovadą.

Kai įėjau pro paradines duris, mano ausis pasiekė balsai. Atidariau svetainės duris.

Ant sofos, šalia Grizeldos, gyvai šnekėdama, sėdėjo mis Gladisė Kram. Jos kojos, aptemptos ryškiai rožinėmis kojinėmis, buvo sukryžiuotos. Todėl turėjau galimybę pamatyti, jog ji buvo užsimovusi tos pačios spalvos dryžuotas šilkines kelnaites iki kelių.

– Sveikas, Lenai, – tarė Grizelda.

– Labas rytas, misteri Klementai, – pasakė mis Kram.

– Tokia siaubinga žinia apie pulkininką, ar ne? Vargšas senasis džentelmenas.

– Mis Kram, – tarė mano žmona, – maloniai siūlosi mums padėti mokyti mergaites. Pameni, praeitą sekmadienį mes kvietėme pagalbininkus.

Prisiminiau ir iš Grizeldos tono supratau, kad mintis prisijungti prie padėjėjų mis Kram niekuomet nebūtų kilusi, jei ne jaudinantis įvykis klebonijoje.

– Aš ką tik sakiau misis Klement, – tęsė mis Kram, – kad apstulbau išgirdusi šią žinią. "Žmogžudystė? – pasakiau aš. – Šiame ramiame kaimelyje" – turite pripažinti, kad toks jis ir yra – ne taip, kaip rodo kine. O kai sužinojau, kad nužudė pulkininką Proterou... na, negalėjau tuo patikėti. Jis nebuvo panašus į tuos, kurie yra žudomi.

– Taigi, – tarė Grizelda, – mis Kram trumpam užsuko sužinoti apie visa tai.

Baiminausi, kad tokia tiesmukiška kalba gali įžeisti damą, bet ji tik atlošė galvą ir garsiai nusijuokė, parodydama visus savo dantis.

– Tai per žiauru. Jūs esate kandi, misis Klement, ar ne? Noras išgirsti visas tokios bylos, kaip ši, smulkmenas, yra visiškai natūralus, ar ne? Bet kuriuo atveju aš noriu jums padėti mokyti mergaites. Tai, kas atsitiko, jaudina. Man buvo šiek tiek nuobodu. Tikrai. Ir ne todėl, kad mano darbas būtų blogas. Man gerai moka, o daktaras Stounas visuomet elgiasi kaip džentelmenas. Tačiau merginai po darbo reikia atsipalaiduoti, o išskyrus jus, misis Klement, šioje vietovėje, be daugybės senučių, nėra su kuo pasikalbėti.

– Dar yra Letisė Proterou, – pasakiau aš.

Gladisė Kram atmetė galvą.

– Ji man nepatinka, nes yra pernelyg išdidi. Pučiasi kaip grafaitė, todėl nesiteiktų pastebėti tokios merginos, kuri pati turi užsidirbti pragyvenimui. Nors aš girdėjau ją sakant, kad nori užsidirbti pragyvenimui pati. Norėčiau žinoti, kas ją priimtų į darbą? Nagi, ji būtų atleista greičiau nei po savaitės. Nebent ji taptų viena iš tų puošniai aprengtų ir besistaipančių manekenių. Manau, kad tą ji sugebėtų.

– Ji taptų labai gera manekene, – tarė Grizelda. – Jos figūra tokia puiki. – Grizelda tikrai buvo nuoširdi. – Kada ji sakė, kad nori pati užsidirbti pragyvenimui?

Atrodė, kad mis Kram akimirką sutriko, tačiau greitai, su jai įprastu suktumu, atsipeikėjo.

– Tai būtų įspūdinga, ar ne? – pasakė ji. – Tačiau taip sako ji. Manau, kad namuose jai ne taip jau ir gerai. Manęs niekas nepriverstų gyventi drauge su pamote. Aš nė minutei nepasilikčiau tuose namuose.

– O! Bet jūs esate tokia energinga ir nepriklausoma, – tarė Grizelda rimtai, ir aš pažvelgiau į ją su įtarimu.

Mis Kram buvo akivaizdžiai patenkinta.

– Tiesa. Tokia jau esu. Galiu būt vedama, bet ne varoma. Ne taip seniai man tai pasakė chiromantas. Ne. Aš ne iš tų, kurios nieko neveikia ir leidžiasi įbauginamos. Aš iš pat pradžių aiškiai pasakiau daktarui Stounui, kad turiu reguliariai turėti laisvo laiko. Šie mokslininkai galvoja, kad mergina yra kažkokia mašina – dalį laiko jie tiesiog nepastebi jos arba pamiršta, kad ji šalia. Žinoma, apie tai žinau nedaug, – prisipažino mergina.

– Ar jums malonu dirbti su daktaru Stounu? Turėtų būti įdomus darbas, jeigu jūs domitės archeologija.

– Man vis dar atrodo, kad iškasinėti žmones, mirusius prieš šimtus metų yra... na, šiek tiek negerai, ar ne? O daktaras Stounas taip įnikęs į visa tai, kad dažnai pamirštų pavalgyti, jeigu ne aš.

– Ar šį rytą jis prie pilkapio? – paklausė Grizelda.

Mis Kram papurtė galvą.

– Šiandien jis jaučiasi nekaip, – paaiškino ji. – Negali dirbti jokio darbo. Reiškia, kad mažoji Gladisė turės poilsio dieną.

– Gaila, – pasakiau aš.

– O! Nieko baisaus. Antros mirties nebus. Misteri Klementai, girdėjau, kad visą rytą jūs praleidote su policininkais. Papasakokite man, ką jie mano?

– Na, – lėtai ištariau, – vis dar yra šiek tiek... abejonių.

– Aha! – sušuko mis Kram. – Pagaliau jie jau nemano, kad tai misteris Lorensas Redingas. Jis toks gražus, ar ne? Tiesiog kaip kino žvaigždė. Jis taip nuostabiai šypsosi, kai sako: "Labas rytas". Tikrai negalėjau patikėti savo ausimis, kai išgirdau, kad policija suėmė jį. Vis dėlto, kokie kvaili tie grafystės policininkai.

– Šiuo atveju vargu ar galite juos kaltinti, – pasakiau aš. – Misteris Redingas atėjo ir pasidavė pats.

– Ką? – mergina buvo aiškiai apstulbinta. – Na, visiška kvailystė! Jeigu aš įvykdyčiau žmogžudystę, aš neapgalvojusi neičiau ir nepasiduočiau. Maniau, kad Lorensas Redingas protingesnis. Taip pasiduoti! Už ką jis nužudė Proterou? Ar jis pasakė? Ar tai buvo tik kivirčas?

– Policija nėra visiškai tikra, kad nužudė jis, – tariau aš.

– Bet tikriausiai, – jei jis sako, kad nužudė, misteri Klementai, tai turi žinoti, dėl ko.

– Žinoma, jis turi žinoti, – sutikau aš. – Tačiau policiją nepatenkina jo istorija.

– Tačiau kodėl jis turėtų sakyti, kad nužudė, jeigu to nepadarė?

Tai buvo dalykas, kurio neketinau nušviesti mis Kram. Vietoj to šiek tiek miglotai pasakiau:

– Manau, kad visų garsių žmogžudysčių atvejais policija gauna daugybę laiškų iš žmonių, kaltinančių save įvykdžius nusikaltimą.

Mis Kram sureagavo į šią informaciją kupinu nuostabos ir paniekos tonu:

– Jie turbūt bukagalviai! Na... – tarė ji atsidususi, – manau, kad man laikas bėgti. – Ji pakilo. – Misterio Redingo prisipažinimas, įvykdžius žmogžudystę, bus naujiena daktarui Stounui.

– Ar jis tuo domisi? – paklausė Grizelda.

Mis Kram suglumusi suraukė antakius.

– Jis keistuolis. Neįmanoma jo suprasti. Visiškai įnikęs į senienas. Šimtąsyk mieliau žiūrėtų į iškastą bjaurų, seną bronzinį peilį, nei į peilį, kuriuo Kripenas sukapojo

savo žmoną į gabalus, manydamas, kad tai jis padarė atsitiktinai.

– Na, – tariau aš, – turiu prisipažinti, kad sutinku su juo.

– Mis Kram akyse matėsi sumišimas ir šiokia tokia panieka. Tada, po daugybės atsisveikinimų, ji išėjo.

– Iš tikrųjų ne tokia jau ji ir bloga, – pasakė Grizelda, kai durys užsidarė. – Žinoma, siaubingai banali, bet viena iš tų didelių, stambių, linksmų merginų, kurių negali nemėgti. Įdomu, dėl ko ji čia atvyko?

– Smalsumas.

– Manau, kad taip. Dabar, Lenai, papasakok man viską. Mirštu iš nekantrumo.

Atsisėdau ir smulkiai išdėsčiau visus ryto įvykius. Grizelda pasakojimą pertraukdavo nuostabos ir susidomėjimo šūksniais.

– Taigi visą laiką su Lorensu buvo Ana! Ne Letisė. Kokie mes buvome akli! Tikriausiai apie tai senoji mis Marpl vakar darė užuominas. Kaip tu manai?

– Taip, – pasakiau nusukdamas akis.

Įėjo Merė.

– Čia yra pora vyrų... atvyko iš laikraščio, taip jie sakė. Ar pageidaujate susitikti su jais?

– Ne, – tariau aš, – žinoma, ne. Siųskite juos į policijos nuovadą, pas inspektorių Sleką.

Merė linktelėjo ir apsisuko.

– O kai jais atsikratysite, – pasakiau aš, – grįžkite čia. Aš noriu kai ko jūsų paklausti.

Merė vėl linktelėjo.

Po kelių minučių ji grįžo.

– Atsikračiau jais, – tarė ji. – Atkaklūs. Jūs niekuomet nieko panašaus nematėt. Nenori suprasti žodžio "ne".

– Manau, kad su jais dar turėsime nemažai vargo, – pasakiau. – Štai ko noriu jūsų paklausti, Mere: ar esate visiškai tikra, kad vakar vakare negirdėjote šūvio?

– Šūvio, kuris pribaigė jį? Ne, žinoma, negirdėjau. Jeigu būčiau girdėjusi, būčiau nuėjusi pažiūrėti, kas atsitiko.

– Taip, bet... – prisiminiau mis Marpl teiginį, kad ji girdėjo šūvį "miške". – Suformulavau klausimą kitaip. – Ar negirdėjote kokį nors kitą šūvį... pavyzdžiui, miške?

– A! Tą, – mergina patylėjo. – Taip, dabar, kai galvoju apie tai, manau, kad girdėjau. Nedaug, o tik vieną šūvį. Keistą pokštelėjimą.

– Būtent, – tariau aš. – Kuriuo laiku tai buvo?

– Kuriuo laiku?

– Taip.

– Tikrai negalėčiau pasakyti. Na, po arbatos. Tikrai.

– Ar galite tiksliau pasakyti?

– Ne, negaliu. Turėjau atlikti savo darbą, juk taip? Negaliu nuolat eiti žiūrėti į laikrodį – ir bet kuriuo atveju iš to būtų maža naudos – laikrodis dienos bėgyje ima vėluoti net trim ketvirčiais valandos, tad kam jį nešioti... aš niekuomet tiksliai nežinau, kiek valandų.

Tai tikriausiai paaiškina, kodėl maistas mums visuomet patiekiamas nepunktualiai. Kartais per vėlai, o kartais nežmoniškai anksti.

– Ar daug anksčiau, nei atėjo misteris Redingas?

– Ne, nedaug. Dešimt penkiolika minučių prieš, ne anksčiau.

Patenkintas linktelėjau.

– Ar tai viskas? – tarė Merė. – Nes noriu pasakyti, kad orkaitėje kepa mėsa, o pudingas, visai tikėtina, gali išbėgti per kraštus.

– Viskas gerai. Galite eiti.

Ji išėjo iš kambario, o aš kreipiausi į Grizeldą.

– Tikriausiai negali būti nė kalbos, kad Merė sakytų "sere" ar "mem"?

– Aš jai sakiau. Ji neprisimena. Ar pamiršai, kad ji tiesiog neišprususi mergina?

– Aš tą puikiai žinau, – pasakiau aš. – Tačiau tai gali būti pataisoma. Manau, kad galima priversti Merę išmokti geriau gaminti maistą.

– Na, aš nesutinku su tavim, – tarė Grizelda. – Pats žinai, kiek mažai išgalime mokėti tarnaitei. Jeigu tik ji ge-

rai išmoktų, paliktų mus. Tikrai. Ir gautų didesnį užmokestį. Tačiau kol Merė prastai gamina ir turi siaubingas manieras... na, mes esame saugūs, niekas jos neperims.

Supratau, kad mano žmonos šeimininkavimo metodai nebuvo jau visiškai tokie atsitiktiniai, kaip iki šiol maniau. Jie turėjo tam tikrą pagrindą. Tačiau dar buvo galima ginčytis, ar verta už tokį atlyginimą laikyti tarnaitę, kuri nemoka gaminti, turi įprotį mėtyti indus bei pastabas su lygiai tokiu pat trikdančiu stačiokiškumu.

– Šiaip ar taip, – tęsė Grizelda, – turi jai atleisti už tai, kad ji dabar elgiasi dar blogiau nei paprastai. Negali iš jos tikėtis užuojautos dėl pulkininko Proterou mirties, kai jis pasodino į kalėjimą jos vaikiną.

– Proterou uždarė į kalėjimą jos vaikiną?

– Taip, už brakonieriavimą. Pažįsti tą vyrą, Arčerį. Merė jau porą metų su juo draugauja.

– Aš to nežinojau.

– Brangusis Lenai, tu niekuomet nieko nežinai.

– Keista, – pasakiau aš, – visi tvirtina, kad šauta miške.

– Visiškai nemanau, kad tai keista, – tarė Grizelda. – Supranti, taip dažnai girdisi šaudant miške. Taigi savaime suprantama, kad išgirdęs šūvį, pamanai, jog jis buvo miške. Galbūt tik skamba garsiau nei paprastai. Žinoma, jeigu būtum gretimame kambaryje, suprastum, kad šūvis nuskambėjo name. Tačiau nemanau, kad būdamas Merės virtuvėje su langu, išeinančiu į kitą namo pusę, kada nors taip pagalvotum.

Durys vėl atsidarė.

– Sugrįžo pulkininkas Melčetas, – pasakė Merė. – O su juo policijos inspektorius. Sako, kad jiems būtų malonu, jeigu prisijungtumėte prie jų. Jie – darbo kambaryje.

11 SKYRIUS

Iš pirmo žvilgsnio pamačiau, kad pulkininkas Melčetas ir inspektorius Slekas nesutaria dėl bylos. Melčetas buvo išraudęs ir atrodė susierzinęs, o inspektorius – paniuręs.

– Labai gaila, bet, – tarė Melčetas, – inspektorius Slekas nesutinka su manimi, kad Redingas nekaltas.

– Jeigu jis to nepadarė, tai kam jis atėjo ir prisipažino nužudęs? – paklausė Slekas skeptiškai.

– Nepamirškite, Slekai, kad misis Proterou pasielgė lygiai taip pat.

– Tai ne tas pats. Ji moteris, o taip kvailai elgiasi tik moterys. Dabar netvirtinu, kad tai ji padarė. Ji išgirdo, kad jis apkaltintas ir išgalvojo istoriją. Esu pripratęs prie tokių žaidimų. Nepatikėtumėte, jei papasakočiau, kokias kvailystes krečia moterys. Su Redingu kitaip. Jis protingas. Na, ir jeigu jis prisipažįsta įvykdęs nusikaltimą, tai manau, kad taip ir buvo. Tai jo revolveris – jūs negalite to paneigti. Ir dėkui misis Proterou už jos istoriją – mes žinome motyvą. Tai buvo silpniausia vieta, bet dabar mes tai žinome... na, ir viskas labai paprasta.

– Manote, kad jis galėjo nušauti Proterou anksčiau? Tarkime, šeštą trisdešimt?

– Jis negalėjo to padaryti.

– Ar patikrinote ką jis veikė tą dieną?

Inspektorius linktelėjo.

– Dešimt po šešių jis buvo miestelyje, netoli "Mėlynojo šerno". Iš ten atėjo alėja, kur, kaip minėjote, jį matė kaimynė senutė, – manau, ji beveik nieko nepraleido, – ir sode esančioje studijoje matėsi su misis Proterou. Iš ten jie kartu išėjo tuoj po pusės septynių ir alėja nužingsniavo į miestelį. Pakeliui prie jų prisijungė daktaras Stounas. Jis patvirtino, kad taip ir buvo – mačiausi su juo. Kalbėdamiesi kelioms minutėms visi stabtelėjo prie pašto, tuomet misis Proterou užsuko pas mis Hartnel pasiskolinti žurnalo apie sodinin-

kystę. Ir tai tiesa. Mačiausi su mis Hartnel. Misis Proterou kalbėjosi su ja iki septynių, kol pastebėjo, kad jau vėlu ir ji turi grįžti namo.

– Kaip ji elgėsi?

– Mis Hartnel sakė, kad labai ramiai ir maloniai. Ji atrodė gerai nusiteikusi... mis Hartnel visiškai tikra, kad ji nebuvo susijaudinusi.

– Na, o toliau?

– Redingas su daktaru Stounu nuėjo į "Mėlynąjį šerną" ir drauge išgėrė. Iš ten jis išėjo be dvidešimt septynios, iš pradžių miestelio gatve, o po to keliu nužingsniavo į kleboniją. Jį matė daugybė žmonių.

– Šį syk ne alėja? – pasiteiravo pulkininkas.

– Ne... jis nuėjo prie paradinių durų, pasiteiravo vikaro, išgirdo, kad pulkininkas Proterou taip pat ten, užėjo... ir nušovė jį... būtent taip, kaip jis ir sakė! Tai tiesa, ir mums nereikia toliau jos ieškoti.

Melčetas papurtė galvą.

– Štai daktaro parodymai. Jūs negalite jų paneigti. Proterou buvo nušautas ne vėliau kaip pusę septynių.

– O, daktarai! – inspektorius Slekas žvelgė su panieka. – Jūs tikite daktarais. Ištraukia visus jūsų dantis – štai ką jie daro šiais laikais, – o tuomet sako, kad jiems labai gaila, bet iš tikrųjų jums apendicitas. Daktarai!

– Kalba eina ne apie diagnozę. Daktaras Haidokas buvo visiškai tuo tikras. Jūs negalite nuginčyti medicininių įrodymų, Slekai.

– O štai ir mano įrodymas, kuris irgi šio to vertas, – pasakiau aš, staiga prisiminęs pamirštą epizodą. – Paliečiau kūną, ir jis buvo atšalęs. Galiu prisiekti.

– Matote, Slekai? – tarė Melčetas.

– Na, žinoma, jeigu jau šitaip. Tačiau tai buvo nuostabus precedentas. Tik, galima sakyti, misteriui Redingui pernelyg rūpi, kad jį pakartų.

– Tai man atrodo truputį keistai, – padarė pastabą pulkininkas Melčetas.

– Na, dėl skonio nesiginčijama, – tarė inspektorius. –

Daugybė džentelmenų po karo šiek tiek kuoktelėjo. Tai reiškia, kad viską reikės pradėti iš pradžių. – Jis kreipėsi į mane. – Negaliu suprasti, sere, kodėl jūs mane suklaidinote dėl laikrodžio. Tai galima įvardinti kaip trukdymą teisingumui.

– Aš bandžiau net tris kartus jums apie tai pasakyti, – ištariau aš. – Ir kiekvieną sykį jūs nutildydavote mane ir atsisakydavote išklausyti.

– Sere, jūs tik taip sakote. Puikiausiai galėjote man tai pasakyti, jeigu būtumėt norėjęs. Laikrodis ir raštelis neįtikėtinai sutapo. Dabar, pasak jūsų, laikrodis rodė netikrą laiką. Niekuomet nesu girdėjęs tokio dalyko. Kokia prasmė nustatyti laikrodį taip, kad jis penkiolika minučių skubėtų?

– Tam, kad būtų laikomasi punktualumo, – pasakiau aš.

– Manau, kad šiuo metu pakaks gilintis į tai, inspektoriau, – pasakė pulkininkas Melčetas taktiškai. – Viskas, ką mums reikia sužinoti, tai tikrą misis Proterou ir jaunojo Redingo istoriją. Aš paskambinau Haidokui ir paprašiau jo čia atsivežti misis Proterou. Jie turėtų būti čia maždaug po penkiolikos minučių. Manau, kad būtų gerai pirma čia atsivežti Redingą.

– Paskambinsiu į nuovadą, – tarė inspektorius Slekas ir pakėlė telefono ragelį.

– O dabar, – pasakė jis, dėdamas ragelį, – tęsime darbą šiame kambaryje. – Jis reikšmingai pažvelgė į mane.

– Tikriausiai norėtumėte, kad nesimaišyčiau.

Inspektorius tuoj pat atidarė man duris. Melčetas sušuko:

– Vikare, ar sugrįšite, kai atvyks jaunasis Redingas? Esate jo draugas ir galėsite padėti įtikinti jį sakyti tiesą.

Radau savo žmoną ir mis Marpl besišnekančias.

– Mes aptarinėjome visas galimybes, – pasakė Grizelda. – Norėčiau, kad išnarpliotumėte šį reikalą, mis Marpl, kaip tada, kai dingo panelės Veterbi geldelių karoliai. Ir tik todėl, kad tai jums priminė kažkokią istoriją su anglių maišu.

– Jūs juokiatės, mano mieloji, – tarė mis Marpl, – tačiau tai yra logiškas būdas prisikasti iki tiesos. Tai ir yra

žmonių vadinama intuicija, dėl kurios jie kelia tiek daug triukšmo. Intuicija yra kaip žodžio skaitymas neskiemenuojant. Vaikas negali to padaryti, nes jo patirtis labai menka. Tačiau suaugęs žmogus žino žodį todėl, kad jau daug kartų jį matė. Ar suprantate, vikare, ką noriu pasakyti?

– Taip, – ištariau lėtai, – manau, kad suprantu. Norite pasakyti, kad jeigu koks nors dalykas primena jums kažką kitą – na, kad jie tikriausiai yra tokie patys.

– Būtent.

– O ką būtent jums primena pulkininko Proterou nužudymas?

Mis Marpl atsiduso.

– Tai ir sunkiausia. Tiek daug analogijų ateina į galvą. Pavyzdžiui, buvo toks majoras Hargrivsas, bažnyčios seniūnas ir šiaip jau labai gerbiamas žmogus. Ir visą laiką jis turėjo dar vieną šeimą. Buvusią tarnaitę – įsivaizduokit! Ir penkis vaikus – net penkis vaikus – siaubingas smūgis jo žmonai ir dukrai.

Labai stengiausi įsivaizduoti pulkininką Proterou slapto nusidėjėlio vaidmenyje, bet man nepavyko.

– Dar buvo tas atsitikimas su skalbykla, – tęsė mis Marpl. – Mis Hartnel turėjo smeigtuką su opalu, kurį neatsargiai paliko siuvinėtoje palaidinėje ir nusiuntė į skalbyklą. O moteris, kuri, visai nenorėdama to, paėmė jį, tikrai nebuvo vagilė. Paprasčiausiai ji mestelėjo segtuką kitos moters namuose, o policijai pasakė, kad matė, kaip ta moteris jį paėmė. Suprantate, iš pykčio, stačiai iš pykčio. Nuostabus motyvas – pyktis. Žinoma, dėl vyro. Visuomet dėl vyro.

Šį kartą man nepavyko įžvelgti kokios nors, kad ir menkos, paralelės.

– Dar vienas atvejis buvo su vargše Elvelo dukterimi... tokia pasakiškai graži mergina... bandė pasmaugti savo mažąjį broliuką. Kitas atsitikimas buvo su pinigais, skirtais choristų ekskursijai, – dar prieš jums čia atsikeliant, vikare, – kuriuos paėmė vargonininkas. Jo žmona buvo beviltiškai įklimpusi į skolas. Taip, šis atvejis sukelia daug minčių... labai daug minčių. Labai sunku rasti tiesą.

– Norėčiau, kad man pasakytumėte, – tariau aš, – kas tie septyni įtariamieji?

– Septyni įtariamieji?

– Sakėte, kad galite įtarti septynis žmones, kurie... na, būtų patenkinti pulkininko Proterou mirtimi.

– Taip sakiau? Taip, prisimenu, aš taip sakiau.

– Ar jūs sakėte tiesą?

– O! Žinoma, sakiau tiesą. Tačiau neturėčiau minėti vardų. Jūs paprasčiausiai pats galite apie juos pagalvoti. Esu tuo tikra.

– Tikrai negaliu. Manau, kad galėtų būti Letisė Proterou, nes ji tikriausiai po tėvo mirties gauna pinigus. Tačiau absurdiška taip apie ją galvoti, o be jos, aš nieko daugiau negaliu įtarti.

– O jūs, mano mieloji? – pasakė mis Marpl, kreipdamasi į Grizeldą.

Mano nuostabai, Grizelda išraudo. Jos akyse pasirodė kažkas panašaus į ašaras. Savo rankutes ji sugniaužė į kumščius.

– O! – sušuko ji su pasipiktinimu. – Žmonės yra bjaurūs, nepakenčiami. Kokius dalykus jie kalba! Jie kalba baisius dalykus...

Smalsiai pažvelgiau į ją. Tai taip nepanašu į Grizeldą – taip susijaudinti. Ji pastebėjo mano žvilgsnį ir pabandė nusišypsoti.

– Nežiūrėk į mane taip, tarytum aš būčiau įdomus eksponatas, kurio nesupranti, Lenai. Nesikarščiuokime ir nenukrypkime nuo temos. Netikiu, kad tai padarė Lorensas ar Ana, jau nekalbant apie Letisę. Turi būti kas nors, kas mums padėtų.

– Žinoma, dar yra raštelis, – tarė mis Marpl. – Prisiminkite mano žodžius, pasakytus šįryt, kad man jis pasirodė nepaprastai keistas.

– Atrodo, kad raštelis nuostabiai tiksliai nurodo jo mirties laiką, – pasakiau aš. – Tačiau ar tai įmanoma? Misis Proterou turėjo būti ką tik išėjusi iš darbo kambario. Ji vargiai turėjo laiko pasiekti studiją. Vienintelis dalykas, kuris

gali tai paaiškinti, yra tas, kad jis pasižiūrėjo į savo laikrodį, o jo laikrodis vėlavo. Tai atrodo tikėtina.

– Aš galvoju kitaip, – tarė Grizelda. – Lenai, įsivaizduok, kad laikrodis jau buvo atsuktas... ne, viskas veda prie to paties... kokia aš kvaila!

– Jis nebuvo persuktas, kai išėjau, – pasakiau aš. – Pamenu, kad lyginau jį su savo laikrodžiu. Tačiau, kaip tu sakai, tai neturi nieko bendro su šiuo dalyku.

– O ką jūs manote, mis Marpl? – paklausė Grizelda.

– Mieloji, prisipažįstu, kad šiuo požiūriu visiškai negalvojau apie tai. Kas man iš pat pradžių pasirodė keista, tai to raštelio turinys.

– Nematau nieko keisto, – tariau aš. – Pulkininkas Proterou tik parašė, kad negali ilgiau laukti...

– Dvidešimt minučių po šešių? – pasakė mis Marpl. – Jūsų tarnaitė, Merė, jam jau buvo pasakiusi, kad jūs grįšite ne anksčiau kaip pusę septynių, o jis, atrodo, pageidavo laukti. Ir vis dėlto dvidešimt po šešių jis sėdasi ir rašo, kad "ilgiau laukti negali".

Spoksojau į senutę, jausdamas didėjančią pagarbą jos protinėms galioms. Jos aštrus protas įžvelgė tai, ko mums nepavyko suvokti. Tai buvo keista – labai keista.

– Jeigu tik, – tariau aš, – laiške nebūtų nurodytas laikas...

Mis Marpl linktelėjo.

– Būtent, – pasakė ji. – Jeigu jame nebūtų nurodytas laikas!

Mintimis grįžau į tą laiką, bandydamas prisiminti, kaip atrodė tas popieriaus lapas su neaiškia keverzone bei lapo viršuje dailiai užrašytu laiku: 6.20. Šie skaičiai tikrai buvo užrašyti atskirai. Atsidusau.

– Tarkime, – tariau aš, – kad jame nebuvo nurodytas laikas. Tarkime, kad maždaug apie 6.30 pulkininkas Proterou pritrūko kantrybės ir atsisėdo tam, kad parašytų, jog negali ilgiau laukti. O kai jis sėdėjo ir rašė, kažkas įėjo pro stiklines duris...

– Arba pro duris, – pakišo mintį Grizelda.

– Jis būtų išgirdęs atidaromas duris ir pakėlęs akis.

– Nepamirškite, kad pulkininkas Proterou gerokai neprigirdėjo, – pasakė mis Marpl.

– Taip, tai tiesa. Jis nebūtų to išgirdęs. Nesvarbu, kokiu būdu įėjo žudikas, jis prisėlino prie pulkininko ir jį nušovė. Tuomet jis pamatė raštelį bei laikrodį, ir jo galvoje kilo idėja. Jis užrašė lapo viršuje 6.20 ir nustatė laikrodį 6.22. Tai buvo protinga mintis. Tai suteikė, ar bent jau jis taip galvoja, jam puikų alibi.

– Žmogus, kurį mums reikia rasti, – tarė Grizelda, – turi 6.20 tvirtą alibi, bet neturi alibi vėlesniam laikui – na, tai nėra taip paprasta. Neįmanoma nustatyti laiko.

– Mes galime labai stipriai jį apriboti, – pasakiau aš. – Haidokas nustatė 6.30 kaip kraštutinę ribą. Manau, kad galima perkelti ją iki 6.35, remiantis išvadomis, kurias padarėme, nes atrodo aišku, kad Proterou nepradėjo nerimauti dar prieš pusę septynių. Mano galva, galime sakyti, kad žinome tikslų laiką.

– Tuomet tas šūvis, kurį girdėjau... taip, manau, tai įmanoma. O aš apie tai nepagalvojau – visiškai nieko nepagalvojau. Kaip apmaudu. Ir vis dėlto dabar bandau prisiminti, ir man atrodo, kad šūvis buvo kitoks, nei įprasta girdėti. Taip, skirtumas buvo.

– Garsesnis? – pakišau mintį.

Ne, mis Marpl nemanė, kad šūvis buvo garsesnis. Iš tikrųjų jai buvo sunku pasakyti, kuo jis skyrėsi, bet ji vis dar tvirtino, jog skyrėsi.

Pagalvojau, kad ji greičiau įtikinėja save tuo, negu tikrai prisimena, tačiau ji pateikė tokį vertingą ir naują požiūrį į problemą, jog pajutau jai dar didesnę pagarbą.

Ji pakilo, murmėdama, kad tikrai turi grįžti – jai taip norėjosi ateiti ir aptarti šį reikalą su mieląja Grizelda. Palydėjau ją iki bendros tvoros ir galinių vartelių, o grįžęs radau Grizeldą, paskendusią mintyse.

– Vis dar suki galvą dėl to raštelio? – paklausiau aš.

– Ne.

Ji netikėtai sudrebėjo ir iš nekantrumo gūžtelėjo pe-

čiais.

– Lenai, aš mąsčiau. Kaip stipriai kažkas turėjo nekęsti Anos Proterou!

– Nekęsti jos?

– Taip. Argi nesupranti? Prieš Lorensą nėra jokių akivaizdžių įrodymų – visus įrodymus prieš jį gali vadinti atsitiktiniais. Jis atsitiktinai sugalvojo ateiti čia. Jeigu nebūtų atėjęs... na, niekas nesugalvotų jo susieti su nusikaltimu. Su Ana viskas kitaip. Įsivaiduok, kad kažkas žinojo, jog čia ji buvo būtent 6.20 – laikrodis ir laikas, nurodytas laiške, – viskas nurodo į ją. Manau, kad ne vien tik dėl alibi jis buvo nustatytas šiam konkrečiam laikui – mano galva, tuo norėta padaryti daug daugiau – tiesioginis bandymas primesti nusikaltimą jai. Jeigu mis Marpl nebūtų pasakiusi, kad su savimi ji neturėjo revolverio ir nebūtų pastebėjusi, kad ji prieš akimirką ėjo į studiją... taip, jeigu nebūtų... – Ji vėl sudrebėjo. – Lenai, nujaučiu, kad kažkas labai stipriai nekenčia Anos Proterou. Man... man tai nepatinka.

12 SKYRIUS

Kai atvyko Lorensas Redingas, buvau pakviestas į darbo kambarį. Jis atrodė išvargęs ir, kaip pamaniau, įtarus. Pulkininkas Melčetas sutiko jį beveik nuoširdžiai.

– Norime užduoti jums keletą klausimų... čia, vietoje, – pasakė jis.

Lorensas šiek tiek pašaipiai nusišypsojo.

– Ar tai ne prancūzų idėja? Nusikaltimo atkūrimas?

– Brangusis berniuk, – tarė pulkininkas Melčetas, – nekalbėkit šitaip su mumis. Ar žinote, kad dar kai kas taip pat prisipažino įvykdęs nusikaltimą, kurį prisiimate sau?

Šie žodžiai paveikė Lorensą greitai ir skausmingai.

– Kk... ai kas? – sumikčiojo jis. – Kas... kas?

– Misis Proterou, – pasakė pulkininkas Melčetas žiūrėdamas į jį.

– Nesąmonė. Ji to nedarė. Ji negalėjo. Tai neįmanoma.

Melčetas pertraukė jį.

– Keista, bet mes nepatikėjome jos istorija. Galiu pasakyti, kad nepatikėjome ir jūsiške. Daktaras Haidokas kategoriškai teigia, kad žmogžudystė negalėjo būti įvykdyta tuo metu, kaip jūs sakėte.

– Daktaras taip sako?

– Taip, kaip matote, jūs esate išteisintas – norite to ar nenorite. O dabar norime, kad jūs mums padėtumėte, papasakodamas, kas iš tikrųjų atsitiko.

Lorensas vis dar dvejojo.

– Jūs manęs neapgaudinėjate dėl... dėl misis Proterou? Tikrai jos neįtariate?

– Garbės žodis, – pasakė pulkininkas Melčetas.

Lorensas giliai atsikvėpė.

– Buvau kvailys, – tarė jis. – Visiškas kvailys. Kaip galėjau bent akimirką pagalvoti, kad tai padarė ji...

– Tikiuosi, kad viską mums papasakosite? – pasakė

vyriausiasis konsteblis.

– Nėra daug ko pasakoti. Aš... aš tą popietę susitikau su misis Proterou, – jis trumpam nutilo.

– Visa tai mes žinome, – tarė Melčetas. – Galite galvoti, kad jūsų jausmai misis Proterou ir josios jausmai jums buvo didžiulė paslaptis, tačiau iš tikrųjų apie juos buvo žinoma ir kalbama. Bet kuriuo atveju dabar viskas išaiškės.

– Tuomet gerai. Manau, jūs esate teisus. Čia aš pažadėjau vikarui, – jis pažvelgė į mane, – išvykti. Tą vakarą, penkiolika minučių po šešių, studijoje aš susitikau su misis Proterou. Pasakiau jai apie tai, ką nusprendžiau. Ji taip pat sutiko, kad tai vienintelė išeitis. Mes... mes atsisveikinome.

– Mums išėjus iš studijos, beveik iš karto prie mūsų prisijungė daktaras Stounas. Anai pavyko atrodyti nuostabiai natūraliai. Man tai nepavyko. Su Stounu nuėjome į "Mėlynąjį šerną" ir išgėrėme. Tuomet pagalvojau, kad eisiu namo, tačiau kai priėjau šio kelio posūkį, persigalvojau ir nusprendžiau užsukti pas vikarą. Jaučiau, kad noriu pasikalbėti apie savo reikalus.

– Prie durų tarnaitė man pasakė, kad vikaras išėjęs, tačiau netrukus grįš, ir kad darbo kambaryje jo laukia pulkininkas Proterou. Na, aš nenorėjau išeiti – būtų atrodę taip, tarsi vengčiau susitikti su juo. Taigi pasakiau, kad ir aš palauksiu, ir nuėjau į darbo kambarį.

Jis nutilo.

– Na? – tarė pulkininkas Melčetas.

– Proterou sėdėjo prie rašomojo stalo – taip, kaip jį radote. Priėjau prie jo... paliečiau. Jis buvo negyvas. Tuomet pažvelgiau žemyn ir pamačiau ant grindų šalia jo gulintį revolverį. Pakėliau... ir iš karto pamačiau, kad tai mano revolveris.

– Tai mane pribloškė. Mano revolveris! Ir tuomet tučtuojau padariau išvadą. Nutaikiusi momentą, Ana paėmė mano revolverį... ketindama nusižudyti, jeigu daugiau nebegalės kentėti. Galbūt jį turėjo su savimi šiandien. Kai miestelyje mes išsiskyrėme, ji sugrįžo čia ir... ir... o! Manau, buvau kuoktelėjęs, jog šitaip pamaniau. Bet būtent taip pa-

galvojau. Įsidėjau revolverį į kišenę ir išėjau. Tuoj už klebonijos vartų susitikau vikarą. Jis maloniai ir paprastai kažką pasakė apie susitikimą su Proterou... staiga man užėjo nesutramdomas noras juoktis. Jis elgėsi įprastai, o aš buvau visas įsitempęs. Prisimenu, kad surikau kažkokią nesąmonę ir išvydau, kaip pasikeitė jo veidas. Manau, kad buvau netoli pamišimo ribos. Aš vaikščiojau, vaikščiojau – kol pagaliau negalėjau to pakelti. Jeigu Ana įvykdė šį šiurpų nusikaltimą, aš, bent jau moraliai, buvau už tai atsakingas. Nuėjau ir pasidaviau.

Jam pabaigus, visi tylėjo. Tuomet pulkininkas dalykišku balsu pasakė:

– Norėčiau jums užduoti vieną du klausimus. Visų pirma jūs kaip nors lietėte ar judinote kūną?

– Ne, aš jo visai neliečiau. Kad jis negyvas, buvo galima matyti ir nepalietus.

– Ar pastebėjote raštelį, gulintį ant sugeriamojo popieriaus, kurį pusiau dengė kūnas?

– Ne.

– Ar kaip nors judinote laikrodį?

– Laikrodžio neliečiau. Man rodos, prisimenu, jog laikrodis gulėjo apverstas ant stalo, tačiau jo neliečiau.

– Dabar apie tą jūsų revolverį: kada matėte jį paskutinį kartą?

Lorensas Redingas susimąstė.

– Sunku tiksliai pasakyti.

– Kur jį laikėte?

– O, savo kotedžo svetainėje, tarp menkniekių. Vienoje iš knygų spintos lentynų.

– Taip nerūpestingai jį palikote?

– Taip, tikrai apie jį nepagalvojau. Jis buvo ten.

– Taigi kiekvienas, atėjęs į jūsų kotedžą, galėjo jį pamatyti?

– Taip.

– Ir jūs neprisimenate, kada paskutinį kartą jį matėte?

Lorensas mąstydamas suraukė antakius.

– Esu beveik tikras, kad užvakar jis ten dar buvo. Pri-

simenu, kad pastūmiau jį į šalį, norėdamas paimti seną pypkę. Manau, kad tai buvo užvakar... bet galėjo būti ir dieną anksčiau.

– Kas po to lankėsi jūsų kotedže?

– O! Daugybė žmonių. Visuomet kažkas užeina ir išeina. Užvakar pas mane vyko arbatos vakarėlis. Letisė Proterou, Denis ir visa jų kompanija. Vėliau kelis kartus užbėgo ir kažkas iš senųjų Pusių.

– Ar išeidamas rakinate kotedžą?

– Ne. Kam, po galais, turėčiau? Pas mane nėra ko vogti. Be to, niekas iš aplinkinių nerakina savo namų.

– Kas prižiūri jūsų namus?

– Senoji misis Arčer kiekvieną rytą ateina "pasirūpinti" manimi.

– Kap manote, ar ji prisimintų, kada paskutinį kartą matė revolverį?

– Nežinau. Gal prisimintų. Tačiau nemanau, kad ji pasižymi pomėgiu dorai šluostyti dulkes.

– Galima daryti išvadą, jog beveik kekvienas galėjo paimti tą revolverį?

– Atrodo, kad taip.

Atsidarė durys, ir įėjo daktaras Haidokas su Ana Proterou.

Pamačiusi Lorensą, ji krūptelėjo. Savo ruožtu, jis pabandė žengti žingsnį link jos.

– Ana, atleisk man, – pasakė jis. – Iš mano pusės buvo bjauru, kad taip pagalvojau.

– Aš... – ji užsikirto, tuomet maldaujančiai pažvelgė į pulkininką Melčetą. – Ar tiesa, ką pasakė daktaras Haidokas?

– Kad misteris Redingas nebeįtariamas? Taip. O dabar, kaip su jūsų istorija, misis Proterou? Kaip, a?

Ji droviai nusišypsojo.

– Spėju, jog manote, kad tai siaubinga iš mano pusės?

– Na, jeigu galima taip pasakyti – labai kvaila. Tačiau viskas baigėsi. Ko aš dabar norėčiau, misis Proterou, tai tiesos – visiškos tiesos.

Ji liūdnai linktelėjo.

– Papasakosiu jums. Numanau, kad jūs viską žinote.

– Taip.

– Tą vakarą studijoje turėjau pasimatyti su Lorensu – misteriu Redingu. Penkiolika minučių po šešių. Mano vyras ir aš nuvažiavome į miestelį kartu. Turėjau apsipirkti. Prieš mums išsiskiriant, jis atsitiktinai užsiminė, jog ruošiasi susitikti su vikaru. Negalėjau pasikalbėti su Lorensu, todėl šiek tiek nerimavau. Aš... na, buvo nepatogu susitikti su juo klebonijos sode, kol mano vyras klebonijoje.

Tai sakant jos skruostai nuraudo. Tą akimirką ji jautėsi ne itin maloniai.

– Pamaniau, kad galbūt mano vyras neužtruks labai ilgai. Tam, kad tai sužinočiau, į sodą nuėjau alėja. Tikėjausi, kad niekas manęs nepamatys, bet, žinoma, savo sode būtinai turėjo būti mis Marpl! Ji mane sustabdė, ir mes persimetėme keletu žodžių. Aš paaiškinau, kad ruošiuosi užeiti savo vyro. Jaučiau, kad turėjau kažką pasakyti. Nežinau, ar ji patikėjo manimi, ar ne. Ji atrodė šiek tiek juokingai.

– Kai palikau ją, nuėjau tiesiai prie klebonijos ir, užsukusi už namo kampo, prie darbo kambario langų. Prisėlinau prie jų labai tyliai, tikėdamasi išgirsti balsus. Tačiau, mano nuostabai, nieko nesigirdėjo. Žvilgtelėjau vidun, o pamačiusi, kad kambarys tuščias, nuskubėjau veja studijos link, kur netrukus atėjo ir Lorensas.

– Sakote, kad kambarys buvo tuščias, misis Proterou?

– Taip, mano vyro ten nebuvo.

– Keista.

– Mem, jūs norite pasakyti, kad nematėte jo? – pasakė inspektorius.

– Taip, aš nemačiau jo.

Inspektorius Slekas sušnabždėjo vyriausiajam konstebliui, kuris linktelėjo.

– Ar neatsisakysite, misis Proterou, parodyti mums tiksliai, ką darėte?

– Prašau.

Ji pakilo. Inspektorius Slekas atidarė stiklines duris,

ir ji išėjo į terasą, po to pasuko kairėn, už namo kampo.

Inspektorius Slekas įsakmiai man davė ženklą eiti ir sėstis už rašomojo stalo.

Kažkodėl man nelabai norėjosi tai daryti. Jaučiausi nejaukiai. Tačiau, žinoma, aš sutikau.

Netrukus lauke išgirdau žingsnius. Akimirkai žingsnių garsas nutilo, tuomet ėmė tolti. Inspektorius Slekas parodė man, kad galiu sugrįžti į kitą kambario pusę. Misis Proterou vėl įėjo pro stiklines duris.

– Ar būtent taip viskas ir buvo? – paklausė pulkininkas Melčetas.

– Manau, kad būtent taip.

– Tuomet ar galite, misis Proterou, mums tiksliai pasakyti, kurioje kambario vietoje buvo vikaras, kai jūs pažvelgėte į vidų? – paklausė inspektorius Slekas.

– Vikaras? Aš... ne, gaila, bet negaliu pasakyti. Aš jo nemačiau.

Inspektorius Slekas linktelėjo.

– Štai kodėl jūs nepamatėte savo vyro. Jis sėdėjo už rašomojo stalo, kuris yra už kampo.

– O! – ji nutilo. Staiga jos akys išsiplėtė iš siaubo. – Jo nesimatė, nes... nes...

– Taip, misis Proterou. Nes, kai jis sėdėjo už rašomojo stalo...

– O! – ji sudrebėjo.

Jis klausinėjo toliau.

– Misis Proterou, ar žinojote, kad misteris Redingas turi revolverį?

– Taip. Jis vieną kartą man tai sakė.

– Ar buvote kada nors paėmusi tą revolverį?

Ji papurtė galvą.

– Ne.

– Ar žinojote, kur jis laikė jį?

– Nesu tikra. Manau... taip, manau, kad mačiau jį ant lentynos jo kotedže. Ar ne ten tu jį laikei, Lorensai?

– Kada paskutinį kartą lankėtės kotedže, misis Proterou?

– O! Maždaug prieš tris savaites. Drauge su savo vyru ten gėriau arbatą.

– Ir nuo tada daugiau ten nebuvote?

– Ne. Niekuomet ten nėjau. Suprantate, tikriausiai kaime tai sukeltų daugybę kalbų.

– Be abejonės, – tarė pulkininkas Melčetas šaltai. – Ar galėčiau pasiteirauti, kur jūs susitikinėdavote su misteriu Redingu?

– Jis ateidavo į Old Holą. Tapė Letisę. Mes... po to mes dažnai susitikdavome miške.

Pulkininkas Melčetas linktelėjo.

– Ar nepakaks? – Jos balsas staiga užlūžo. – Tai taip siaubinga – pasakoti jums visus šiuos dalykus. Ir... ir tame nebuvo nieko blogo. Tikrai nebuvo. Mes tebuvome draugais. Negalėjome nesirūpinti vienas kitu.

Ji maldaujamai pažvelgė į daktarą Haidoką, ir tas geraširdis vyras užsistojo.

– Melčetai, tikrai manau, – pasakė jis, – kad misis Proterou pakaks. Ji patyrė didžiulį šoką – ne dėl vienos priežasties.

Vyriausiasis konsteblis linktelėjo.

– Misis Proterou, tikrai daugiau neturiu ko paklausti, – tarė jis. – Dėkui, kad taip nuoširdžiai atsakinėjote į mano klausimus.

– Tuomet... tuomet aš galiu eiti?

– Ar jūsų žmona namuose? – paklausė Haidokas. – Galvoju, kad misis Proterou norėtų ją pamatyti.

– Taip, – pasakiau aš, – Grizelda namuose. Rasite ją svetainėje.

Ji, Haidokas, o kartu ir Lorensas Redingas, išėjo iš kambario.

Pulkininkas Melčetas sučiaupė lūpas ir ėmė žaisti su peiliu laiškams. Slekas apžiūrinėjo raštelį. Jis ėmėsi jo po to, kai paminėjau mis Marpl teoriją. Slekas pažiūrėjo į jį iš arčiau.

– Garbės žodis, – tarė jis, – manau, kad senoji dama teisi. Pažvelkite čia, sere, argi nematote? Šie skaičiai para-

šyti kitu rašalu. Kad aš prasmegčiau, jeigu laikas nebuvo parašytas automatiniu plunksnakočiu!

Mes visi buvome ganėtinai sujaudinti.

– Savaime aišku, jūs ištyrėte raštelį dėl pirštų atspaudų, – pasakė vyriausiasis konsteblis.

– Ką jūs manote, pulkininke? Ant raštelio nėra visiškai jokių pirštų atspaudų. Ant revolverio tik Lorenso Redingo pirštų atspaudai. Galėjo būti ir kitų, kol jis nepradėjo kvailioti ir nešiotis jo savo kišenėje. Dabar nėra nieko, už ko galima būtų nusitverti.

– Visų pirma, labai jau įtartina misis Proterou, – tarė pulkininkas rimtai. – Daug labiau nei jaunasis Redingas. Turime tos senutės Marpl liudijimą, kad ji su savimi neturėjo revolverio, tačiau šios pagyvenusios damos dažnai apsirinka.

Tylėjau, nors ir nesutikau su juo. Buvau visiškai tikras, jog Ana Proterou neturėjo su savimi revolverio, kadangi mis Marpl taip sakė. Mis Marpl ne iš tų pagyvenusių damų, kurios daro klaidas. Ji turėjo antgamtišką sugebėjimą niekuomet neklysti.

– Mane suglumino tai, kad niekas negirdėjo šūvio. Jeigu jis buvo paleistas, tuomet kas nors turėjo girdėti jį – nesvarbu, kur jis nuskambėjo. Slekai, verčiau pasikalbėtumėte su tarnaite.

Inspektorius Slekas gyvai patraukė link durų.

– Aš jos neklausčiau, ar ji girdėjo šūvį name, – pasakiau aš. – Nes jeigu klausite, ji tai paneigs. Vadinkite tai šūviu miške. Tai vienintelė šūvio rūšis, kurią ji prisipažins girdėjusi.

– Žinau, kaip su jomis elgtis, – tarė inspektorius Slekas ir išnyko.

– Mis Marpl teigia, kad šūvį girdėjo vėliau, – pasakė pulkininkas Melčetas rimtai. – Turime pažiūrėti, ar ji gali visiškai tiksliai nustatyti laiką. Žinoma, tai galėjo būti atsitiktinis šūvis, neturintis nieko bendro su byla.

– Žinoma, galėjo, – sutikau aš.

Pulkininkas vieną ar du kartus perėjo per kambarį.

– Ar žinote, Klementai, – staiga tarė jis. – Jaučiu, kad ši

byla gali tapti dar painesne ir sudėtingesne, nei mes galvojame. Palikime visa tai. Yra dar kažkas be to. – Jis sušniokštavo. – Kažkas, apie ką mes nežinome. Mes tik pradedame, Klemeńtai. Įsidėmėk mano žodžius, mes tik pradedame. Visi šie dalykai: laikrodis, raštelis, revolveris – kol kas neturi prasmės.

Papurčiau galvą. Jie iš tikrųjų kol kas neturėjo prasmės.

– Tačiau aš ruošiuosi iki to prisikasti. Nieko nereikia kviesti iš Skotlend Jardo. Slekas yra vikrus vyras. Labai vikrus vyras. Jis tarytum šeškas. Jis suuos kelią į tiesą. Jis jau padarė keletą labai gerų dalykų, o ši byla bus jo *chef d'oeuvre**. Kai kurie žmonės kreiptųsi į Skotlend Jardą. Aš nesikreipsiu. Mes ištirsime šią bylą čia, Daunšyre.

– Tikiuosi, kad taip ir bus, – pasakiau aš.

Stengiausi tai pasakyti entuziastingai, tačiau inspektoriui Slekui jaučiau tokią antipatiją, kad pasidžiaugti jo sėkmės perspektyva man nepavyko. Pamaniau, jog turėdamas pasisekimą, Slekas bus dar šlykštesnis nei dabar.

– Kas gyvena jūsų kaimynystėje? – paklausė pulkininkas staiga.

– Turite omenyje – kelio gale? Misis Prais Ridlei.

– Nueisime pas ją, kai Slekas baigs kalbėtis su jūsų tarnaite. Galbūt ji girdėjo ką nors. Ar ji gerai girdi?

– Manau, kad jos klausa nepaprastai aštri. Sprendžiu pagal tai, kokį skandalą ji sukėlė dėl "atsitiktinai nugirstų žodžių".

– Tokios moters mums ir reikia. O štai ir Slekas!

Inspektorius atrodė kaip ką tik ištrūkęs iš sunkių grumtynių.

– Fui! – pasakė jis. – Jūs laikote furiją, sere.

– Iš esmės Merė yra tvirto charakterio mergina, – atsakiau aš.

– Ji nemėgsta policijos, – tarė jis. – Įspėjau ją – dariau viską, ką galėjau, kad įskiepyčiau pagarbą įstatymui, tačiau veltui. Ji atsilaikė prieš mane.

– Narsi, – pasakiau aš, pajutęs Merei didesnę simpatiją.

* šedevras *(pranc.)*

– Tačiau aš ją gerai prirėmiau. Ji girdėjo vieną šūvį – tik vieną. Ir praėjus nemažai laiko po pulkininko Proterou atėjimo. Negalėjau priversti jos pasakyti tikslaus laiko, bet pagaliau mes jį nustatėme žuvies pagalba. Vėlavo pristatyti žuvį, ir ji iškeikė atėjusį berniuką, o jis pasakė, kad yra tik vos po pusės septynių. Štai iš karto po to ji ir išgirdo šūvį. Žinoma, tai nėra tikslu, taip sakant, tačiau sukelia minčių.

– Hm, – ištarė Melčetas.

– Galų gale nemanau, kad misis Proterou čia yra įsivėlusi, – pasakė Slekas su apgailestavimo gaida balse. – Visų pirma, tam ji neturėjo laiko, o antra, moterys niekuomet nemėgo šlaistytis su šaunamaisiais ginklais. Arsenikas joms labiau priimtinas. Ne, nemanau, kad tai jos darbas. Kaip gaila! – Jis atsiduso.

Melčetas paaiškino, kad ruošiasi aplankyti misis Prais Ridlei, ir Slekas pritarė.

– Ar galėčiau eiti su jumis? – paklausiau aš. – Man darosi įdomu.

Man buvo leista, ir mes išvykome. Vos išėjus pro klebonijos vartus, mus pasiekė garsus "sveiki" ir, atskubėjęs keliu iš miestelio, prie mūsų prisijungė mano sūnėnas Denis.

– Klausykite, – pasakė jis inspektoriui, – kaip su tuo pėdsaku, apie kurį aš jums sakiau?

– Sodininko, – ištarė inspektorius Slekas lakoniškai.

– Nemanote, kad sodininko batus galėjo avėti kažkas kitas?

– Ne, nemanau! – pasakė inspektorius Slekas griežtai.

Tačiau Deniui tai buvo nė motais.

Jis ištiesė porą nudegusių degtukų.

– Radau juos prie klebonijos vartų.

– Ačiū, – ištarė Slekas ir įsidėjo juos į kišenę.

Atrodė, kad dabar visi klausimai išsemti.

– Jūs nesuimsite dėdės Leno, ar ne? – pasiteiravo Denis linksmai.

– Kodėl turėčiau? – paklausė Slekas.

– Yra daugybė įkalčių prieš jį, – pareiškė Denis. – Paklauskite Merės. Likus tik dienai iki žmogžudystės, jis išreiškė troškimą, kad pulkininkas Proterou mirtų. Argi ne taip, dėde Lenai?

– E... – pradėjau aš.

Inspektorius Slekas nukreipė į mane įtarimo kupiną žvilgsnį, ir mane išmušė karštis. Denis buvo be galo įkyrus. Jis turėjo suprasti, kad policininkas retai kada turi humoro jausmą.

– Nebūk juokingas, Deni, – pasakiau irzliai.

Nekaltas vaikas iš nuostabos išpūtė akis.

– Noriu pasakyti, kad tai tik pokštas, – tarė jis. – Dėdė Lenas tik pasakė, kad kiekvienas, kuris nužudytų pulkininką Proterou, padarytų pasauliui paslaugą.

– Aha! – ištarė inspektorius Slekas, – tai paaiškina kai ką, ką sakė tarnaitė.

Tarnai irgi labai retai kada turi humoro jausmą. Mintyse iš širdies keikiau Denį už tai, kad viską išplepėjo. Dėl šio dalyko ir laikrodžio, kartu paėmus, aš būsiu įtartinas inspektoriui Slekui iki gyvos galvos.

– Eime, Klementai, – tarė pulkininkas Melčetas.

– Kur jūs einate? Ar galiu eiti kartu? – paklausė Denis.

– Ne, negali, – piktai atšoviau aš.

Palikome jį, bežiūrintį į mus įsižeidusio žmogaus mina. Mes užlipome prie išdailintų paradinių misis Prais Ridlei namo durų, ir inspektorius, kaip aš apibūdinčiau, gana oficialia maniera pabeldė bei paskambino. Duris atidarė daili kambarinė.

– Ar misis Prais Ridlei namie? – pasiteiravo Melčetas.

– Ne, sere. – Kambarinė patylėjo ir pridūrė: – Ji ką tik išvyko į policijos nuovadą.

Tai buvo visiškai netikėtas įvykis. Kai mes grįžome, Melčetas čiupo man už rankos ir sumurmėjo:

– Jeigu ir ji išėjo prisipažinti, jog įvykdė nusikaltimą, aš tikrai išsikraustysiu iš proto.

13 SKYRIUS

Maniau, jog vargiai tikėtina, kad misis Prais Ridlei sugalvojo ką nors tokio dramatiško, ir buvo įdomu, kas ją paskatino nueiti į policijos nuovadą. Ar ji tikrai turėjo svarbių įkalčių, ar jai tik taip atrodė? Bet kuriuo atveju greitai tai turėjome sužinoti.

Misis Prais Ridlei aptikome greitakalbe šnekančią šiek tiek suglumusiam policijos konstebliui. Kad ji buvo ypač pasipiktinusi, supratau iš to, kaip drebėjo kaspinas ant jos skrybėlės. Manau, kad misis Prais Ridlei nešiojo taip vadinamas "skrybėles ištekėjusioms moterims", kurios buvo gaminamos kaimyniniame mieste Mač Benheme. Jos lengvai laikydavosi ant didžiulių kuodų ir būdavo perkrautos kaspinais. Grizelda visuomet grasino įsigyti matronos skrybėlę.

Mums įėjus, misis Prais Ridlei nutraukė savo žodžių srautą.

– Misis Prais Ridlei? – pasiteiravo pulkininkas Melčetas, kilstelėdamas savo skrybėlę.

– Misis Prais Ridlei, leiskite jums pristatyti pulkininką Melčetą, – pasakiau aš. – Pulkininkas Melčetas yra mūsų vyriausiasis konsteblis.

Misis Prais Ridlei šaltai pažvelgė į mane, tačiau pulkininkui nutaisė apsimestinai maloningą šypseną.

– Mes ką tik buvome jūsų namuose, misis Prais Ridlei, – paaiškino pulkininkas, – ir sužinojome, kad jūs atėjote čia.

Misis Prais Ridlei visiškai atlyžo.

– Aha! – ištarė ji. – Malonu, kad yra atkreiptas šioks toks dėmesys į įvykį. Gėda, turėčiau pasakyti. Tiesiog gėda.

Nėra jokios abejonės, kad žmogžudystė yra negarbingas dalykas, tačiau man tai nėra tinkamas žodis jai apibūdinti. Mačiau, kad tai nustebino ir Melčetą.

– Ar galėtumėte kaip nors nušviesti šį reikalą? – paklausė jis.

– Tai jūsų darbas. Policijos darbas. Už ką mes mokame mokesčius, norėčiau sužinoti?

Įdomu, kiek kartų per metus yra užduodamas tas klausimas!

– Darome viską, ką galime, misis Prais Ridlei, – pasakė vyriausiasis konsteblis.

– Tačiau žmogus čia net nebuvo apie tai girdėjęs, kol aš jam nepapasakojau! – sušuko ponia.

Visi sužiurome į konsteblį.

– Poniai paskambino telefonu, – tarė jis. – Susinervino. Dėl nešvankių kalbų, kaip supratau.

– A! Suprantu. – Pulkininko veidas praskaidrėjo. – Mes kalbėjome apie skirtingus dalykus. Jūs atėjote čia paduoti skundą, ar ne?

Melčetas yra išmintingas žmogus. Jis žino, kad kai kalba eina apie įsiutusią pagyvenusią damą, vienintelis dalykas, kurį reikia padaryti, – tai išklausyti jos. Kai ji pasako viską, ką norėjo pasakyti, atsiranda galimybė, kad ji išklausys ir tavęs.

Misis Prais Ridlei puolė kalbėti.

– Reikia užkirsti kelią tokiems gėdingiems dalykams. Jie neturi pasikartoti. Skambinėja į namus ir užgaulioja... taip, užgaulioja. Nesu įpratusi prie tokių dalykų. Jau nuo karo ėmė šlyti moralė. Niekas negalvoja, ką kalba, o kai dėl rūbų, kuriuos jie dėvi...

– O taip, – tarė pulkininkas Melčetas paskubomis. – Kas konkrečiai atsitiko?

Misis Prais Ridlei atsikvėpė ir vėl pradėjo.

– Man paskambino...

– Kada?

– Vakar popiet – tiksliau, vakare. Maždaug pusę septynių. Nieko neįtardama, nuėjau prie telefono. Iš karto buvau bjauriai užsipulta, man buvo grasinama...

– Ką iš tikrųjų sakė?

Misis Prais Ridlei šiek tiek nuraudo.

– Aš atsisakau tai pasakyti.

– Nešvanki kalba, – sumurmėjo konsteblis žemu bal-

su.

– Buvo vartojami keiksmažodžiai? – paklausė pulkininkas Melčetas.

– Tai priklauso nuo to, ką jūs vadinate keiksmažodžiais.

– Ar supratote juos? – paklausiau aš.

– Žinoma, supratau.

– Tuomet tai negalėjo būti keiksmažodžiai.

Misis Prais Ridlei įtariai pažvelgė į mane.

– Rafinuota dama, – paaiškinau aš, – tiesiog nežino keiksmažodžių.

– Tai nebuvo keiksmažodžiai, – pasakė misis Prais Ridlei. – Visų pirma turiu pripažinti, kad buvau visiškai apgauta. Maniau, kad tai tikras pranešimas. Tuomet... e... asmuo ėmė plūstis.

– Plūstis?

– Siaubingai. Visiškai susinervinau.

– Grasino, ar ne?

– Taip. Aš neįpratusi, kad man grasintų.

– Kuo jie jums grasino? Fiziniu susidorojimu?

– Ne visiškai.

– Apgailestauju, misis Prais Ridlei, bet turite kalbėti aiškiau. Kuo jums grasino?

Atrodė, kad į tai misis Prais Ridlei paprasčiausiai nebuvo linkusi atsakyti.

– Tiksliai negaliu prisiminti. Buvau taip susijaudinusi. Tačiau pokalbio pabaigoje... kai aš iš tikrųjų buvau labai susijaudinusi, šis... šis... niekšas nusijuokė.

– Tai buvo vyro ar moters balsas?

– Tai buvo iškreiptas balsas, – tarė misis Prais Ridlei oriai. – Galiu jį apibūdinti tik kaip iškreiptą. Tai gargždus, tai cypiantis. Tikrai labai keistas balsas.

– Tikriausiai storžieviška išdaiga, – pasakė pulkininkas raminančiai.

– Pikčiausia išdaiga, jeigu taip. Mane galėjo ištikti širdies smūgis.

– Mes išsiaiškinsime tai, – tarė pulkininkas, – ar ne,

inspektoriau? Ištirkite telefono skambutį. Jūs negalite man tiksliau papasakoti, kas buvo sakoma, misis Prais Ridlei?

Misis Prais Ridlei sieloje užvirė kova. Noras tylėti kovojo su keršto troškimu. Kerštas nugalėjo.

– Žinoma, tai turi likti tarp mūsų, – pradėjo ji. – Ši žmogysta pradėjo sakydama – vargiai galiu save priversti tai pakartoti...

– Taip taip, – pasakė Melčetas padrąsinančiai.

– "Tu esi pikta, sena liežuvautoja!" Aš, pulkininke Melčetai – sena liežuvautoja. "Tačiau šį kartą tu nuėjai per toli. Skotlend Jardas pričiups tave už šmeižtą."

– Žinoma, jūs buvote išgąsdinta, – tarė Melčetas, – kandžiodamas savo ūsus, kad paslėptų šypseną.

– "Jeigu nelaikysi liežuvio už dantų, tuo blogiau bus tau – visais atžvilgiais blogiau." – Negaliu nupasakoti su kokiu grasinimu tai buvo pasakyta. Dusdama vos ištariau: "Kas jūs?" ir balsas atsakė: "Keršytojas". Aš surikau, nes tai nuskambėjo taip siaubingai. Ir tuomet... tas žmogus nusijuokė. Nusijuokė! Garsiai. Tai buvo viskas. Išgirdau, kaip padėjo ragelį. Žinoma, aš pasiteiravau centrinės telefonų stoties, iš kokio telefono man buvo skambinta, tačiau jie pasakė, kad nežino. Jūs gi žinote, kokios tos telefonų stotys. Ten dirbantys žmonės labai nemandagūs ir nemalonūs.

– O taip, – pasakiau aš.

– Jaučiausi siaubingai, – tęsė misis Prais Ridlei. – Buvau taip sunervinta, kad kai išgirdau šūvį miške, prisipažįstu, tiesiog pašokau. Tikrai.

– Šūvį miške? – pasakė inspektorius Slekas gyvai.

– Kadangi buvau susijaudinusi, jis man nuskambėjo kaip šūvis iš pabūklo. Pasakiau: "Ak!" ir susmukau ant sofos. Klara man turėjo atnešti aitriųjų slyvų džino.

– Siaubinga, – tarė Melčetas. – Siaubinga. Jums taip sunku. Jūs sakėte, kad šūvis nuskambėjo labai garsiai? Tarytum iššovė visai šalia?

– Taip pasirodė tiesiog dėl mano nervų.

– Žinoma. Žinoma. O kada visa tai įvyko? Suprantate, kad padėtų mums nustatyti telefono skambutį.

– Maždaug pusę septynių.

– Negalite dar tiksliau pasakyti?

– Na, matote, mažas laikrodis, stovintis ant židinio, buvo ką tik išmušęs pusę septynių, ir aš pasakiau: “Tas laikrodis, be abejo, skuba”. Tas laikrodis iš tikrųjų skuba. Aš palyginau jį su savo rankiniu laikrodžiu, ir pastarasis rodė tik dešimt minučių po šešių, tačiau pridėjusi jį prie ausies, supratau, kad jis sustojęs. Taigi aš pagalvojau: “Na, jeigu tas laikrodis skuba, tai netrukus turėčiau išgirsti skambant bažnyčios varpus.” Tuomet, žinoma, suskambo telefonas, ir aš pamiršau apie tai. – Uždususi ji nutilo.

– Na, pakankamai tikslu, – tarė pulkininkas Melčetas. – Mes ištirsime tai dėl jūsų, misis Prais Ridlei.

– Tiesiog galvokite apie tai, misis Prais Ridlei, kaip apie kvailą pokštą ir nesijaudinkite, – pasakiau aš.

Ji šaltai pažvelgė į mane. Buvo akivaizdu, kad jai vis dar nedavė ramybės incidentas su vieno svaro banknotu.

– Paskutiniu metu šiame kaimelyje dedasi labai keisti dalykai, – pasakė ji, kreipdamasi į Melčetą. – Iš tikrųjų labai keisti dalykai. Pulkininkas Proterou ruošėsi juos išsiaiškinti, ir kas jam, vargšui, atsitiko? Galbūt sekanti būsiu aš?

Tai pasakiusi, ji išėjo, liūdnai kratydama galvą. Melčetas tyliai suniurnėjo: “Gaila, bet ne”. Tuomet jo veidas apniuko, ir jis klausiamai pažvelgė į inspektorių Sleką.

Tas atitinkamai lėtai linktelėjo.

– Viskas aiškėja, sere. Yra trys žmonės, kurie girdėjo šūvį. Dabar turime sužinoti, kas jį paleido. Ta misterio Redingo istorija mus sugaišino. Tačiau turime keletą išeities taškų. Galvodamas, kad misteris Redingas kaltas, nesivarginau jų tirti. Bet dabar viskas pasikeitė. Vienas iš pirmųjų dalykų, kurį reikia padaryti, tai išsiaškinti tą telefono skambutį.

– Misis Prais Ridlei?

Inspektorius nusišypsojo.

– Ne... nors, manau, geriau patikrinkime tai, nes priešingu atveju mieloji vėl mums įkyrės. Ne, turiu omenyje apgaulingą skambutį, kuriuo vikaras buvo pašalintas iš kelio.

– Taip, – pasakė Melčetas, – tai svarbu.

– O kitas dalykas, kurį reikia padaryti, tai sužinoti, ką kiekvienas veikė tą vakarą tarp šešių ir septynių. Turiu galvoje visus Old Holo gyventojus ir taip pat beveik visus, gyvenančius kaime.

Atsidusau.

– Koks jūs esate energingas, inspektoriau Slekai.

– Teikiu didelę reikšmę sunkiam darbui. Pradėsime nuo jūsų, misteri Klementai.

– Mielai. Telefonu man paskambino maždaug apie pusę šešių.

– Vyro ar moters balsas?

– Moters. Bent jau skambėjo kaip moters. Tačiau aš, žinoma, patikėjau, kad kalba misis Ebot.

– Ar atpažinote misis Ebot balsą?

– Ne, nepasakyčiau. Nekreipiau ypatingo dėmesio į balsą ar tiesiog apie tai negalvojau.

– Ir jūs iš karto išvykote? Pėstute? Argi neturite dviračio?

– Ne.

– Suprantu. Ir kiek jūs užtrukote?

– Kuriuo keliu beeitum, susidaro beveik dvi mylios.

– Trumpiausias kelias eina per Old Holo mišką, ar ne?

– Faktiškai, taip. Tačiau tas kelias nėra labai geras. Nuėjau ir grįžau takeliu per laukus.

– Tuo, kuris yra priešais klebonijos vartus?

– Taip.

– O misis Klement?

– Mano žmona buvo Londone. Ji grįžo 6. 50 traukiniu.

– Gerai. Tarnaitę jau mačiau. Su klebonija viskas. Toliau vyksiu į Old Holą. O vėliau noriu pasikalbėti su misis Lestreindž. Keista, kad ji ėjo pasimatyti su Proterou jo nužudymo išvakarėse. Šioje byloje daugybė keistų dalykų.

Aš sutikau.

Pažvelgęs į laikrodį, supratau, kad netrukus priešpie-

čių metas. Pakviečiau Melčetą su mumis papriešpiečiauti, bet jis atsiprašė ta dingstimi, kad turi eiti į "Mėlynąjį šerną". "Mėlynajame šerne" galėjai gauti pirmaklasį mėsos patiekalą su dviejų rūšių daržovėmis. Pamaniau, kad jis pasirinko protingai. Po pokalbio su policija Merė tikriausiai jautėsi dar energingesnė nei paprastai.

14 SKYRIUS

Grįždamas namo, susidūriau su mis Hartnel, ir ji bent dešimt minučių mane užlaikė, žemu balsu protestuodama prieš žemesniosios klasės išlaidumą ir nedėkingumą. Dalyko esmė, atrodo, buvo ta, kad vargingieji nepageidavo matyti mis Hartnel savo namuose. Aš visiškai palaikiau jų pusę. Mano socialinė padėtis neleido man išreikšti savo išankstinių nusistatymų taip stipriai, kaip tai darė jie.

Paguodžiau ją, kaip tik galėjau ir ištrūkau.

Haidokas automobiliu mane pasivijo ties kelio, vedusio į klebonija, posūkiu.

– Ką tik nuvežiau misis Proterou namo, – sušuko jis.

Jis palaukė manęs prie savo namo vartų.

– Užeik minutėlei, – tarė jis. Aš sutikau.

– Tai neeilinė byla, – pasakė jis, mesdamas savo skrybėlę ant kėdės ir atidarydamas priimamojo duris.

Jis sudribo ant nudriskusios odinės kėdės ir įsispoksojo į kitą kambario galą. Atrodė išvargęs ir suglumęs.

Pasakiau jam, kad mums pavyko nustatyti šūvio laiką. Jis klausėsi neatidžiai.

– Tai išteisina Aną Proterou, – tarė jis. – Puiku puiku, džiaugiuosi, kad nė vienas iš jų to nepadarė. Man jie abu patinka.

Tikėjau juo, ir vis dėlto buvo įdomu, kodėl, jei jam patinka abu, kaip jis teigė, jų bendrininkavimo paneigimas nuliūdino jį. Šį rytą jis atrodė kaip žmogus, kuriam nusirito akmuo nuo širdies, o dabar jis atrodė visiškai sutrikęs ir prislėgtas.

Ir vis dėlto įsitikinau, kad jis sakė tiesą. Jam patiko tiek Ana Proterou, tiek Lorensas Redingas. Tuomet kodėl toks niūrumas? Vargais negalais jis susiėmė.

– Ketinau tau papasakoti apie Hosą. Dėl viso šio reikalo jis man iškrito iš galvos.

– Ar jis rimtai serga?

– Iš esmės jam nieko blogo nėra. Tikriausiai žinai, kad jis sirgo *Encephalitis Lethargica** , taip vadinama miegligе?

– Ne, – pasakiau labai nustebęs, – nieko apie tai nežinojau. Jis niekuomet man apie tai nesakė. Kada jis ja sirgo?

– Maždaug prieš metus. Jis pasveiko – jeigu tik įmanoma visiškai pasveikti. Tai keista liga... turi keistą poveikį moralei. Ja persirgus, gali visiškai pasikeisti charakteris.

Jis akimirką patylėjo ir tuomet tarė:

– Dabar mes su siaubu galvojame apie tuos laikus, kai deginome raganas. Manau, kad ateis ir ta diena, kai mus nupurtys šiurpas, pagalvojus, kad kažkada kardavome nusikaltėlius.

– Tu netiki mirties bausmės reikalingumu?

– Ne tai, – jis nutilo. – Žinai, – pasakė jis lėtai, – mano darbas geresnis nei tavo.

– Kodėl?

– Todėl, kad tavo darbas labai susijęs su tuo, ką mes vadiname gėriu ir blogiu, o aš nesu visiškai tikras, kad tokie dalykai egzistuoja. Tarkime, kad tai tik liaukų sekrecijos klausimas. Viena liauka dirba per daug, kita – per mažai – ir štai tau žmogžudys, vagis, amžinas nusikaltėlis. Klementai, aš tikiu, kad ateis toks laikas, kai su siaubu galvosime apie tai, jog ilgus amžius baudėme žmones už ligą, kurios jie, vargšai, negalėjo įveikti. Žmogaus juk nekaria už džiovą.

– Jis nėra pavojingas visuomenei.

– Tam tikra prasme – yra. Jis užkrečia kitus žmones. Arba imkime žmogų, kuris įsivaizduoja esąs Kinijos imperatorius. Nepasakysi apie jį, kad yra pavojingas. Laikausi tavo požiūrio, kalbant apie visuomenę. Visuomenė turi būti apsaugota. Uždaryk šiuos žmones ten, kur jie negalės padaryti jokios žalos... netgi taikiai patrauk juos iš kelio... taip, su tuo aš sutinku. Tačiau nevadink tai bausme. Neužtrauk gėdos jiems ir jų nekaltoms šeimoms.

---

* letarginis encefalitas *(lot.)*

Susidomėjęs žiūrėjau į jį.

– Niekuomet anksčiau nesu girdėjęs tavęs taip kalbant.

– Paprastai neskelbiu visur savo teorijų. Šiandien ėmiausi savo mėgstamos temos. Tu esi protingas žmogus, Klementai, daug protingesnis už kitus dvasininkus. Manau, tu nesutiksi, kad nėra tokio dalyko, kaip "nuodėmė", tačiau tu esi pakankamai plačių pažiūrų, kad suprastum tokią galimybę.

– Tai griauna visas įsigalėjusias nuostatas, – pasakė jis.

– Taip, mes esame riboto intelekto, pernelyg patenkinti savimi, taip pat linkę spręsti apie dalykus, kurių visai neišmanome. Tikrai manau, kad spręsti apie nusikaltimą turi daktaras, o ne policininkas ar dvasininkas. Galimas dalykas, kad ateityje nebus tokių dalykų.

– Jūs tai išgydysite?

– Išgydysime. Gana nuostabi mintis. Ar kada nors nagrinėjai nusikaltimų statistiką? Ne. Labai nedaug žmonių tai darė. Tačiau aš nagrinėjau. Nustebtum sužinojęs, kokį svarbų vaidmenį liaukos suvaidina jaunuolių nusikaltimuose. Jaunasis Nilas, Oksfordširo žudikas, – nužudė penkias mažas mergaites, kol pagaliau buvo įtartas. Šaunus vaikinas – niekuomet nekėlė jokių rūpesčių. Lilė Roz, mažoji Kornišo mergaitė, – nužudė savo dėdę todėl, kad jis ėmė duoti jai mažiau saldainių. Smogė plaktuku angliai, kai jis miegojo. Grįžo namo ir po dviejų savaičių nužudė savo vyresnę sesę, kuri dėl kažkokio menkniekio ją suerzino. Žinoma, nė vieno iš jų nepakorė. Išsiuntė namo. Gal vėliau viskas bus gerai, o gal ir ne. Abejoju, ar mergaitė pasitaisys. Vienintelis dalykas, kuris jai rūpi, tai žiūrėti, kaip pjaunamos kiaulės. Ar žinai kada dažniausiai žudomasi? Penkiolikos šešiolikos metų. Nuo savižudybės iki kito žmogaus nužudymo – vienas žingsnis. Tačiau tai nėra moralės stoka, tai – liga.

– Tai, ką tu kalbi, yra siaubinga!

– Ne. Tik tai tau yra nauja. Reikia susitaikyti su nauja tiesa. Kai kas idėjas pritaiko. Tik kartais tai apsunkina gy-

venimą.

Jis sėdėjo raukydamasis, su keista nuovargio išraiška veide.

– Haidokai, – pasakiau aš, – jeigu įtartum... jeigu žinotum, kad konkretus žmogus yra žudikas, ar atiduotum jį į teisingumo rankas, ar būtum linkęs slėpti?

Buvau visiškai nepasiruošęs reakcijai, kurią sukėlė mano klausimas. Jis piktai ir įtariai užsipuolė mane.

– Kas privertė tave taip kalbėti, Klementai? Ką tu sau galvoji? Mesk tai iš galvos, žmogau.

– Kodėl? Nieko ypatingo, – tariau, šiek tiek apstulbęs. – Tik, na, dabar mes galvojame apie žmogžudystę. Jeigu kažkokiu būdu tau pavyktų atskleisti tiesą... man buvo įdomu, ką tu darytum. Tik tiek.

Jo pyktis atslūgo. Jis vėl įsispoksojo priešais save, kaip žmogus, bandantis rasti atsakymą į jį sugluminusią mįslę, egzistuojančią tik jo paties galvoje.

– Jeigu aš įtarčiau... jeigu žinočiau – turėčiau atlikti savo pareigą, Klementai. Bent jau taip tikiuosi.

– Štai klausimas – ką tu laikai savo pareiga?

Jis klausiamai pažvelgė į mane.

– Manau, kad tas klausimas kažkada iškyla kiekvienam žmogui, Klementai. Ir kiekvienas turi pats nuspręsti.

– Tu nežinai?

– Ne, nežinau.

Pajutau, kad geriausiai būtų pakeisti pokalbio temą.

– Mano sūnėnui labai patinka ši byla, – pasakiau aš. – Jis praleidžia visą savo laiką, ieškodamas pėdsakų ir pelenų nuo cigarečių.

Haidokas nusišypsojo.

– Kiek jam metų?

– Šešiolika. Tokiame amžiuje tragedijų nevertini rimtai. Viskas tėra Šerlokas Holmsas ir Arsenas Lupenas.

Haidokas rimtai tarė:

– Jis patrauklus jaunuolis. Ką ruošiesi daryti su juo?

– Gaila, bet negaliu suteikti jam universitetinio išsimokslinimo. Jis pats nori patekti į prekybinį laivyną. Jam

nepavyko įstoti į karinį laivyną.

– Na... tai sunkus gyvenimas... bet galėjo būti ir dar blogiau. Taip, galėjo būti dar blogiau.

– Turiu eiti, – sušukau, pažvelgęs į laikrodį. Jau beveik pusę valandos vėluoju priešpiečiams.

Kai grįžau, mano šeima jau buvo susėdusi. Jie pareikalavo pilnos rytinės veiklos ataskaitos, kurią pateikiau jiems, jausdamas, kad didžiąja dalimi ji sumažino įtampą.

Tačiau Denį labai pralinksmino misis Prais Ridlei telefono skambučio istorija. Jis tiesiog mirė iš juoko, kai smulkiai papasakojau apie jos patirtą nervinį sukrėtimą ir atsigaivinimą aitriųjų slyvų džinu.

– Taip jai ir reikia, – sušuko jis. – Ji didžiausia liežuvautoja kaime. Gaila, kad ne aš sugalvojau jai paskambinti ir išgąsdinti. Klausyk, dėde Lenai, gal jai duoti antrą dozę?

Neapgalvotai maldavau jo nieko panašaus nedaryti. Nieko nėra pavojingiau, kaip jaunosios kartos geranoriškos pastangos padėti ir išreikšti tau savo simpatiją.

Staiga Denio nuotaika pasikeitė. Jis susiraukė ir nutaisė daug patyrusio žmogaus veidą.

– Beveik visą rytą praleidau su Letise, – tarė jis. – Žinai, Grizelda, ji iš tikrųjų labai sunerimusi. Ji nenori to parodyti, tačiau taip yra. Tikrai labai sunerimusi.

– Tikiuosi, kad taip, – pasakė Grizelda, atmesdama galvą.

Grizelda ne per daug mėgo Letisę Proterou.

– Manau, kad tu ne visai teisinga Letisei.

– Tu taip manai? – tarė Grizelda.

– Daugybė žmonių nenešioja gedulo.

Grizelda tylėjo, taip pat ir aš. Denis tęsė:

– Su daug kuo ji nesikalba, bet su manimi kalbasi. Ji labai nerimauja dėl visko ir mano, kad reikia kažką daryti.

– Ji greit įsitikins, – pasakiau aš, – kad inspektorius Slekas laikosi tos pačios nuomonės. Šią popietę jis vyksta į Old Holą ir, tikriausiai siekdamas sužinoti tiesą, jis padarys visų gyvenimą ten visiškai nepakenčiamą.

– Kaip manai, Lenai, kokia yra tiesa? – staiga paklau-

sė mano žmona.

– Sunku pasakyti, brangioji. Šiuo metu neturiu jokių minčių.

– Sakei, kad inspektorius Slekas ruošiasi ištirti tą telefono skambutį – tą, kuris išsiuntė tave pas Ebotus?

– Taip.

– Ar jis gali tai padaryti? Ar tai nėra labai sudėtinga?

– Taip nemanau. Centrinė telefonų stotis turės skambučių įrašą.

– O! – mano žmona vėl nugrimzdo į apmąstymus.

– Dėde Lenai, – tarė mano sūnėnas, – kodėl šį rytą taip ant manęs supykai už juokelius apie tavo norą, kad pulkininkas Proterou būtų nužudytas?

– Todėl, – pasakiau aš, – kad viskam yra savas laikas. Inspektorius Slekas neturi humoro jausmo. Tavo žodžius jis priėmė visiškai rimtai, tikriausiai padarys kryžminę apklausą su Mere ir gaus orderį mano suėmimui.

– Ar jis nesupranta juokų?

– Ne, – tariau aš, – nesupranta. Jis užsitarnavo savo dabartinę vietą sunkiu darbu ir uoliu pareigos vykdymu. Todėl jam nebeliko laiko mažiems gyvenimo malonumams.

– Ar tau jis patinka, dėde Lenai?

– Ne, – pasakiau aš, – nepatinka. Nuo tada, kai pirmą kartą jį pamačiau, ėmiau stipriai jo nekęsti. Tačiau neabejoju, kad jis yra geras savo dalyko žinovas.

– Manai, kad jis išsiaiškins, kas nušovė senąjį Proterou?

– Jeigu neišsiaiškins, – tariau aš, – tai tikrai ne dėl to, kad nesistengė.

Pasirodė Merė ir pranešė:

– Su jumis pasimatyti nori misteris Hosas. Palydėjau jį į svetainę, o štai čia raštelis. Laukia atsakymo. Tiks ir atsakymas žodžiu. – Išskleidžiau raštelį ir perskaičiau.

Gerbiamas misteri Klementai,

būčiau labai dėkinga, jeigu šią popietę ir kuo sku-

biau užeitumėte pas mane. Patekau į didžiulę bėdą ir norėčiau jūsų patarimo.

Su pagarba
ESTELĖ LESTREINDŽ

– Pasakyk, kad ateisiu maždaug po pusvalandžio, – tariau Merei. Tuomet nuėjau į svetainę pasimatyti su Hosu.

15 SKYRIUS

Hoso išvaizda mane labai sukrėtė. Jo rankos drebėjo, o veidas nervingai trūkčiojo. Mano supratimu, jis turėjo gulėti lovoje, ir aš jam tai pasakiau. Jis tvirtino, kad jaučiasi puikiai.

– Užtikrinu jus, sere, niekuomet nesijaučiau geriau. Niekuomet gyvenime.

Tai buvo taip akivaizdžiai toli nuo tiesos, kad net nežinojau, ką atsakyti. Aš neabejotinai žavėjausi žmogumi, kuris nepasiduoda ligai, tačiau Hosas buvo nuėjęs per toli.

– Užėjau pasakyti, jog man labai gaila, kad toks dalykas įvyko klebonijoje.

– Taip, – tariau aš, – tai nėra labai malonu.

– Tai siaubinga – tikrai siaubinga. Vis dėlto, jie nesuėmė misterio Redingo?

– Ne. Tai buvo klaida. Jis padarė... e... gana kvailą pareiškimą.

– Ir dabar policija yra visiškai įsitikinusi, kad jis nekaltas?

– Visiškai.

– Ar galėčiau paklausti – kodėl? Turiu galvoje, ar jie įtaria ką nors kitą?

Niekuomet nė nepagalvojau, kad Hosas gali taip domėtis žmogžudystės bylos detalėmis. Galbūt todėl, kad tai įvyko klebonijoje. Jis buvo toks pat smalsus kaip reporteris.

– Nežinau, ar inspektorius Slekas visiškai manimi pasitiki. Kiek man žinoma, konkrečiai jis nieko neįtaria. Dabar jis užsiėmęs tardymu.

– Taip. Taip, žinoma. Tačiau ką galima būtų įtarti įvykdžius tokį siaubingą nusikaltimą?

Papurčiau galvą.

– Žinau, kad pulkininkas Proterou nebuvo mėgstamas žmogus. Bet žmogžudystė! Žmogžudystei reiktų labai svaraus motyvo.

– Taip, įsivaizduoju, – pasakiau aš.

– Kas galėjo turėti tokį motyvą? Ar policija turi kokią nors idėją?

– Negalėčiau pasakyti.

– Žinote, jis galėjo įsigyti priešų. Kuo daugiau galvoju apie tai, tuo labiau įsitikinu, kad jis buvo iš tų žmonių, kurie turi priešų. Teisme jis garsėjo savo griežtumu.

– Gal ir taip.

– Na, argi neprisimenate, sere? Vakar ryte jis jums sakė, kad jam grasino tas Arčeris.

– Dabar prisimenu, kad sakė, – tariau aš. – Žinoma, pamenu. Tuo metu jūs buvote netoli mūsų.

– Taip, aš nugirdau, ką jis kalbėjo. Buvo beveik neįmanoma negirdėti. Pulkininkas Proterou turėjo tokį skardų balsą, ar ne? Pamenu, kad man padarė įspūdį jūsų paties žodžiai. Kad kai išmuš jo valanda, vietoj gailestingumo jam bus paskirtas teisingumas.

– Ar aš taip sakiau? – paklausiau raukydamasis. Kiek pamenu, mano ištarti žodžiai buvo šiek tiek kitokie.

– Jūs tai pasakėte labai įspūdingai, sere. Jūsų žodžiai man padarė įspūdį. Teisingumas yra baisus dalykas. Ir įsivaizduokite, netrukus po to vargšas buvo nužudytas. Atrodo taip, tarsi jūs tai nujautėte.

– Nebuvo nieko panašaus, – trumpai pasakiau. Man šiek tiek nepatiko Hoso polinkis į misticizmą. O čia jis jau buvo panašus į mistiką.

– Sere, ar pranešėte policijai apie tą Arčerį?

– Aš nieko apie jį nežinau.

– Turiu galvoje, ar jūs pakartojote jiems tai, ką pasakė pulkininkas Proterou... kad Arčeris jam grasino?

– Ne, – ištariau lėtai. – Nepakartojau.

– Tačiau jūs ketinate tai padaryti?

Tylėjau. Man nepatiko pjudyti žmogų, kuris jau turėjo reikalų su teisėtvarka. Aš nepalaikiau Arčerio. Jis buvo užkietėjęs brakonierius – vienas iš tų linksmų dykaduonių, kurių galima rasti bet kurioje parapijoje. Nesvarbu, ką iš pykčio, kai buvo nuteistas, jis pasakė, nes nemanau, jog tą patį

jis galvojo ir išėjęs iš kalėjimo.

– Jūs girdėjote pokalbį, – pagaliau ištariau aš. – Jeigu manote, kad jūsų pareiga tai pranešti policijai, taip ir padarykite.

– Sere, būtų geriau, jeigu jūs pats tai padarytumėte.

– Galbūt... bet, tiesą sakant... na, nemėgstu to daryti. Taip galima padėti užnerti kilpą ant kaklo nekaltam žmogui.

– Tačiau jeigu jis nušovė pulkininką Proterou...

– O, jeigu! Nėra jokių įrodymų, kad tai padarė jis.

– Jo grasinimai.

– Tiesą sakant, grasino ne jis, o pulkininkas Proterou. Pulkininkas Proterou grasino parodyti Arčeriui, ko bus vertas kerštas, kai jį pričiups sekantį kartą.

– Sere, aš nesuprantu jūsų nusistatymo.

– Jūs nesuprantate, – pasakiau aš sunkiai. – Jūs esate jaunas. Uoliai siekiate teisingumo. Kai būsite mano metų, įsitikinsite, jog norite žmones išteisinti, nes neturite pakankamai įkalčių.

– Tai nėra... noriu pasakyti...

Jis nutilo, ir aš nustebęs pažvelgiau į jį.

– Turiu galvoje, ar nenumanote, kas yra žudikas?

– Dieve mano! Žinoma, ne.

Hosas toliau atkakliai klausinėjo.

– O motyvo?

– Ne. O jūs numanote?

– Aš? Žinoma, ne. Tiesiog svarsčiau. Jeigu pulkininkas Proterou jums išsipasakojo... užsiminė apie ką nors...

– Jo taip vadinamas paslaptis vakar ryte girdėjo visa miestelio gatvė, – pasakiau šaltai.

– Taip. Taip, žinoma. Ir jūs negalvojate... apie Arčerį?

– Policija pakankamai greitai viską sužinos apie Arčerį, – tariau aš. – Jeigu pats būčiau girdėjęs jį grasinant pulkininkui Proterou... tai būtų kitas dalykas. Tačiau jūs galite būti tikras, kad jei jis iš tikrųjų būtų grasinęs, pusė kaimo gyventojų būtų girdėję, tai ir žinia greitai pasiektų policiją. Jūs, žinoma, elkitės, kaip jums patinka.

Keista, tačiau Hosas, atrodė, pats nieko nenorėjo daryti.

Visa jo laikysena buvo nervinga ir keista. Aš prisiminiau, ką sakė Haidokas apie jo ligą. Pamaniau, kad tai viską ir paaiškina.

Jis atsisveikino nenoromis, tarytum dar būtų turėjęs ką pasakyti, bet nežinojęs, kaip tai pasakyti.

Prieš jam išeinant, susitariau su juo atlaikyti pamaldas už Motinų sąjungą, po kurių turėjo vykti lankytojų susirinkimas. Pats turėjau keletą planų popietei.

Metęs iš galvos Hosą ir jo bėdas, išvykau pas misis Lestreindž.

Prieškambaryje ant stalo gulėjo neatversti "Guardian" ir "Church Times".

Einant prisiminiau, kad misis Lestreindž kalbėjosi su pulkininku Proterou jo mirties išvakarėse. Visai galimas dalykas, kad to pokalbio metu išaiškėjo tai, kas galėtų nušviesti jo nužudymo priežastį ir aplinkybes.

Buvau palydėtas į mažąją svetainę, ir misis Lestreindž pakilo manęs pasitikti. Dar kartą buvau apstulbintas nuostabia atmosfera, kurią ta moteris galėjo sukurti. Ji dėvėjo suknelę iš visiškai juodos medžiagos, kuri pabrėžė ypatingą jos odos baltumą. Jos veidas buvo keistai sustingęs. Tik akys gyvai spindėjo. Šiandien jos žvelgė budriai. Daugiau joje nesimatė jokių gyvumo ženklų.

– Labai malonu, kad atėjote, misteri Klementai, – pasakė ji, spausdama ranką. – Norėjau su jumis pasikalbėti praeitą kartą. Tuomet nusprendžiau to nedaryti. Klydau.

– Kaip jau sakiau, būsiu laimingas, galėdamas kuo nors jums padėti.

– Taip, jūs tai sakėte. Ir sakėte taip, tarytum iš tikrųjų to norėtumėte. Šiame pasaulyje, misteri Klementai, labai nedaug žmonių nuoširdžiai norėjo man padėti.

– Man sunku tuo patikėti, misis Lestreindž.

– Tai tiesa. Daugelis žmonių... daugelis vyrų, šiaip ar taip, tuo neužsiiminėja. – Jos balse girdėjosi kartėlis.

Aš neatsakiau, ir ji tęsė:

– Ar neprisėstumėte?

Paklusau, ir ji atsisėdo priešais mane. Akimirką padvejojusi, labai lėtai ir tarytum sverdama kiekvieną savo žodį, pradėjo kalbėti:

– Misteri Klementai, aš atsidūriau labai ypatingoje padėtyje ir noriu jūsų patarimo. Tai yra noriu paklausti, ką turėčiau daryti toliau. Praeitis yra praeitis, ir jos nepakeisi. Jūs suprantate?

Man dar neatsakius, duris pravėrė mane įleidusi tarnaitė ir su išgąsčiu veide pasakė:

– O, mem, čia yra policijos inspektorius, ir jis sako, kad turi pasikalbėti su jumis, jums leidus.

Įsivyravo tyla. Misis Lestreindž veidas nepasikeitė. Ji tik labai lėtai užsimerkė ir atsimerkė. Atrodė, kad ji kelis kartus nurijo seiles ir tuomet tokiu pačiu aiškiu, ramiu balsu tarė:

– Įleiskite jį, Hilda.

Aš jau ruošiausi išeiti, tačiau ji įsakmiu rankos mostu pakvietė mane grįžti atgal.

– Jeigu neprieštaraujate... būčiau labai jums dėkinga, jeigu pasiliktumėte.

Aš vėl atsisėdau.

– Žinoma, jeigu pageidaujate, – sumurmėjau, kai energingai žingsniuodamas įėjo Slekas.

– Laba diena, madam, – pradėjo jis.

– Laba diena, inspektoriau.

Tą akimirką jis pastebėjo mane ir susiraukė. Nebuvo jokių abejonių, Slekas manęs nemėgo.

– Tikiuosi, neprieštaraujate, kad vikaras liks čia?

Manau, jog Slekui buvo nelengva pasakyti, jog neprieštarauja.

– Ne... e, – ištarė jis nenorom. – Nors galbūt būtų geriau...

Misis Lestreindž nekreipė jokio dėmesio į užuominą.

– Kuo galėčiau padėti, inspektoriau? – paklausė ji.

– Reikalas toks, madam. Pulkininko Proterou nužudymas. Man pavesta tirti bylą ir atlikti apklausą.

Misis Lestreindž linktelėjo.

– Dėl įsigaliojusios tvarkos aš klausinėju visų, kur jie buvo vakar vakare tarp šeštos ir septintos valandos. Suprantate, tik dėl formalumo.

– Jūs norite žinoti, kur buvau vakar vakare tarp šeštos ir septintos?

– Jums leidus, madam.

– Leiskite man pagalvoti. – Akimirką ji mąstė. – Buvau čia. Šiame name.

– Aha! – Pamačiau, kaip blykstelėjo inspektoriaus akys. – O ar tarnaitė – juk jūs turite tik vieną tarnaitę – gali patvirtinti jūsų žodžius?

– Ne, Hilda turėjo laisvą popietę.

– Aišku.

– Taigi gaila, bet turėsite patikėti mano žodžiu, – pasakė misis Lestreindž linksmai.

– Jūs rimtai pareiškiate, kad visą popietę buvote namuose?

– Jūs sakėte tarp šešių ir septynių, inspektoriau. Prieš tai aš buvau išėjusi pasivaikščioti. Grįžau prieš penkias.

– Tuomet, jei ponia... mis Hartnel, pavyzdžiui... pareiškė, jog atėjo čia maždaug šeštą valandą, paskambino, tačiau niekas neatsiliepė, ir ji buvo priversta nueiti... jūs pasakytumėte, kad ji suklydo, a?

– O ne, – misis Lestreindž papurtė galvą.

– Bet...

– Jeigu jūsų tarnaitė neišėjusi, ji gali pasakyti, kad jūsų nėra namuose. O jeigu esate vienas ir nenorite priimti lankytojų... na, belieka leisti jiems skambinti.

Inspektorius Slekas atrodė šiek tiek sutrikęs.

– Man siaubingai įkyrėjo pagyvenusios moterys, – tarė misis Lestreindž. – O mis Hartnel yra ypatingai įkyri. Ji skambino mažiausiai pustuzinį kartų, kol galų gale nuėjo.

Ji maloniai nusišypsojo inspektoriui Slekui.

Inspektorius pakeitė poziciją.

– Jei kas nors sakytų, kad jus kur nors matė, tuomet...

– O! Tačiau jie nematė, ar ne? – Ji greitai užčiuopė jo

silpnąją vietą. – Suprantate, niekas nematė manęs išėjusios todėl, kad aš buvau namuose.

– Visai teisingai, madam.

Inspektorius savo kėdę pristūmė šiek tiek arčiau.

– Girdėjau, misis Lestreindž, kad jūs aplankėte pulkininką Proterou Old Hole jo mirties išvakarėse.

Misis Lestreindž tyliai tarė: – Taip.

– Ar galite man nurodyti apie ką kalbėjotės?

– Tai lietė asmeninį reikalą, inspektoriau.

– Bijau, kad turėsiu paprašyti jus pasakyti, koks tas asmeninis reikalas.

– Nieko panašaus neprivalau jums sakyti. Tik užtikrinu jus, kad viskas, kas buvo pasakyta pokalbio metu, niekaip nėra susiję su nusikaltimu.

– Nemanau, kad jūs galite apie tai spręsti.

– Šiaip ar taip, jūs turėsite pasikliauti mano žodžiu, inspektoriau.

– Faktiškai turiu pasikliauti jūsų žodžiu dėl visko.

– Panašu, kad taip, – sutiko ji ramiai, su ta pačia šypsena.

Inspektorius Slekas stipriai išraudo.

– Tai rimtas dalykas, misis Lestreindž. Aš noriu tiesos... Jis trenkė kumščiu į stalą. – Ir aš ketinu ją sužinoti.

Misis Lestreindž nieko nepasakė.

– Madam, argi jūs nesuprantate, kad statote save į labai keblią padėtį?

Misis Lestreindž vis dar nieko nesakė.

– Jums reikės duoti parodymus kvotoje.

– Taip.

Tik vienskiemenis žodis. Neryškus, nešališkas. Inspektorius pakeitė savo taktiką.

– Jūs pažinojote pulkininką Proterou?

– Taip, pažinojau.

– Gerai pažinojote?

Ji atsakė ne iš karto:

– Nebuvau jo mačiusi keletą metų.

– Ar pažinojote misis Proterou?

– Ne.

– Atleiskite man, bet tai buvo labai neįprastas laikas vizitui.

– Tik ne man.

– Ką jūs norite tuo pasakyti?

– Norėjau pasimatyti su vienu pulkininku Proterou. Nenorėjau matytis su misis Proterou ar mis Proterou. Aš nusprendžiau, kad tai bus geriausias būdas pasiekti savo tikslą.

– Kodėl nenorėjote matyti misis ar mis Proterou?

– Tai, inspektoriau, jau mano reikalas.

– Atsisakote kalbėti?

– Taip.

Inspektorius Slekas pakilo.

– Madam, jeigu nebūsite atsargi, jūs įstumsite save į bjaurią padėtį. Visa tai atrodo blogai – labai blogai.

Ji nusijuokė. Galėjau inspektoriui Slekui pasakyti, kad ji ne iš tų, lengvai įbauginamų, moterų.

– Na, – tarė jis, oriai išsisukdamas iš keblios padėties, – nesakykte, kad neperspėjau jūsų. Tai viskas. Viso gero, madam, ir turėkite galvoje, kad mes ruošiamės prisikasti iki tiesos.

Jis išėjo. Misis Lestreindž pakilo ir ištiesė ranką.

– Ruošiuosi jus išleisti – taip bus geriau. Suprantate, dabar jau per vėlu patarinėti. Aš jau apsisprendžiau.

Gana liūdnu balsu ji pakartojo:

– Aš jau apsisprendžiau.

16 SKYRIUS

Išeidamas ant slenksčio susidūriau su Haidoku. Jis skvarbiai pažvelgė į Sleką, kuris jau išeidinėjo pro vartelius, ir pasiteiravo:

– Ar jis apklausė ją?

– Taip.

– Tikiuosi, jis buvo mandagus?

Mandagumas, mano galva, buvo menas, kurio inspektorius Slekas taip niekad ir neišmoko. Tačiau pamaniau, kad jo požiūriu, jis buvo mandagus, ir šiaip ar taip, nenorėjau dar labiau nuliūdinti Haidoko. Jis atrodė susijaudinęs ir nuliūdęs. Taigi pasakiau, kad jis buvo mandagus.

Haidokas linktelėjo ir įėjo į namą, o aš patraukiau miestelio gatve, kur greitai pasivijau inspektorių. Manau, kad jis tyčia ėjo lėtai. Nors jis manęs ir nemėgo, tačiau negalėjo leisti, kad antipatija trukdytų gauti naudingos informacijos.

– Ar jūs ką nors žinote apie ledi? – paklausė jis griežtai.

Pasakiau, kad nežinau nieko.

– Ar ji niekada neminėjo, kodėl atsikėlė čia gyventi?

– Ne.

– Tačiau einate jos lankyti?

– Viena iš mano pareigų yra lankyti savo parapijiečius, – atsakiau aš, išsisukdamas nuo man skirtos pastabos.

– Hm, manau, kad taip. – Akimirką jis patylėjo, o po to, negalėdamas susilaikyti neaptaręs savo paskutinės nesėkmės, vėl tęsė:

– Man tai atrodo įtartina.

– Jūs taip manote?

– Jeigu norite žinoti mano nuomonę, tuomet aš sakau, kad tai – šantažas. Atrodo juokinga, kai pagalvoji, kuo visuomet tarėsi esąs pulkininkas Proterou. Tačiau ką gali žinoti. Jis nebūtų pirmas bažnyčios seniūnas, gyvenęs dvigubą gyvenimą.

Mano galvoje šmėkštelėjo blankus prisiminimas to,

ką ta pačia tema sakė mis Marpl.

– Jūs tikrai manote, kad tai įmanoma?

– Na, sere, tai atitinka faktus. Kodėl daili, puošni ledi atsikelia į šį ramų mažą kampelį? Kodėl ji nuėjo pasimatyti su juo tokiu keistu metu? Kodėl ji vengė susitikti su misis ir mis Proterou? Taip, viskas logiška. Jai nelengva prisipažinti – už šantažą yra baudžiama. Bet mes ištrauksime iš jos tiesą. Kiek mes žinome, tai gali būti labai stipriai susiję su byla. Jeigu pulkininkas Proterou turėjo paslaptį... kažką negarbingo... na, jūs pats suprantate, kokią veikimo sferą tai atveria.

Pamaniau, kad taip.

– Mėginau priversti kalbėti vyresnįjį liokajų. Jis galėjo kai ką nugirsti iš pokalbio tarp pulkininko Proterou ir Lestreindž. Liokajai kartais pasiklauso. Tačiau jis prisiekinėja, kad jis neturi nė mažiausio supratimo, apie ką buvo kalbamasi. Tarp kitko, dėl to jis buvo atleistas. Pulkininkas užsipuolė jį, supykęs, kad tas ją įleido. Vyresnysis liokajus atsikirto tuo pačiu, pranešdamas apie išėjimą. Sako, kad jam ir taip nepatiko vieta ir jis jau kurį laiką galvojo apie išėjimą.

– Tikrai?

– Taigi štai dar vienas žmogus, kuris griežė dantį ant pulkininko.

– Ar jūs rimtai įtariate tą žmogų – tarp kitko, kokia jo pavardė?

– Jo pavardė Ryvsas, bet aš nesakau, kad įtariu jį. Aš sakau, kad nieko negali žinoti. Man nepatinka tos jo pataikūniškos, perdėtai malonios manieros.

Įdomu, ką Ryvsas pasakytų apie inspektoriaus Sleko manieras?

– Dabar ruošiuosi apklausti vairuotoją.

– Tuomet galbūt, – pasakiau aš, – pavešite mane savo automobiliu. Noriu trumpai pasikalbėti su misis Proterou.

– Apie ką?

– Apie pasiruošimus laidotuvėms.

– O! – inspektorius Slekas buvo šiek tiek nustebintas.

– Kvota rytoj, šeštadienį.

– Būtent. Laidotuvės tikriausiai įvyks antradienį.

Inspektorius Slekas atrodė truputį susigėdęs dėl savo stačiokiškumo. Jis pasiūlė taiką, kviesdamas mane dalyvauti pokalbyje su vairuotoju Meningu.

Meningas buvo šaunus jaunuolis, ne daugiau kaip dvidešimt penkerių ar šešerių metų amžiaus. Jis buvo linkęs prisibijoti inspektoriaus.

– Dabar, jaunuoli, – tarė Slekas, – noriu iš jūsų gauti šiek tiek informacijos.

– Taip, sere, – išlemeno vairuotojas. – Žinoma, sere.

Jis nebūtų labiau sunerimęs netgi tuomet, jeigu pats būtų įvykdęs žmogžudystę.

– Ar jūs vakar nuvežėte šeimininką į miestelį?

– Taip, sere.

– Kuriuo laiku tai buvo?

– Penkios trisdešimt.

– Misis Proterou taip pat važiavo?

– Taip, sere.

– Važiavote tiesiai į miestelį?

– Taip, sere.

– Pakeliui niekur nesustojote?

– Ne, sere.

– Ką jūs veikėte, kai nuvažiavote?

– Pulkininkas išlipo ir pasakė man, kad automobilio jam nebereikės. Namo jis pareis pėstute. Misis Proterou reikėjo apsipirkti. Ryšuliai buvo padėti į automobilį. Tuomet ji pasakė, kad tai viskas, ir aš nuvažiavau namo.

– Palikęs ją miestelyje?

– Taip, sere.

– Kuriuo laiku tai buvo?

– Penkiolika minučių po šešių, sere. Lygiai ketvirtis po šešių.

– Kur ją palikote?

– Prie bažnyčios, sere.

– Ar pulkininkas iš viso minėjo, kur ruošiasi eiti?

– Jis kažką sakė, kad turi susitikti su vet... apžiūrėti

vieną iš žirgų.

– Aišku. Ir jūs atvažiavote tiesiai čia?

– Taip, sere.

– Į Old Holą yra du įvažiavimai: iš pietinės pusės ir iš šiaurinės. Reikia manyti, kad eidamas į miestelį, jūs rinktumėtės pietinę?

– Taip, sere, visuomet.

– Ir jūs grįžote tuo pačiu keliu?

– Taip, sere.

– Hm. Manau, kad tai viskas. O! Štai ir mis Proterou.

Letisė ėjo link mūsų.

– Meningai, man reikia Fiato, – pasakė ji. – Ar neužvestum man jo?

– Gerai, mis.

Jis nuėjo prie dviviečio automobilio ir nukėlė kepurę.

– Minutėlę, mis Proterou, – tarė Slekas. Man būtina užsirašyti, kur kiekvienas buvo vakar popiet. Neturiu omenyje jokių kaltinimų.

Letisė su nuostaba pažvelgė į jį.

– Niekuomet nežinau laiko, – pasakė ji.

– Kaip sužinojau, vakar jūs išėjote tuoj po priešpiečių?

Ji linktelėjo.

– Atleiskite, o kur?

– Žaisti teniso.

– Su kuo?

– Su Hartliu Neipjeru.

– Mač Benheme?

– Taip.

– O kada grįžote?

– Nežinau. Sakau jums, aš niekuomet nežinau tokių dalykų.

– Grįžai, – pasakiau aš, – maždaug pusę aštuonių.

– Teisingai, – tarė Letisė. – Pačiame sąmyšio įkarštyje. Aną ištiko isterijos priepuolis, o Grizelda ją ramino.

– Ačiū, mis, – pasakė inspektorius. – Tai viskas, ką norėjau sužinoti.

– Kaip keista, – tarė Letisė. – Tai atrodo taip neįdomu.

Ji nuėjo prie Fiato.

Inspektorius vogčiomis palietė savo kaktą.

– Truputį kvaištelėjusi? – pasiteiravo jis.

– Nė kiek, – pasakiau aš. – Tačiau ji nori, kad apie ją taip galvotų.

– Na, dabar einu apklausti tarnaičių.

Pamėgti Sleko neįmanoma, tačiau galima žavėtis jo energija.

Mes išsiskyrėme, ir aš pasiteiravau Ryvso, ar galiu pamatyti ponią Proterou.

– Dabar, sere, ji atsigulė.

– Tuomet geriau jos netrukdysiu.

– Sere, galbūt luktertumėte, nes žinau, kad ponia Proterou labai nori jus pamatyti. Ji tai sakė per priešpiečius.

Jis nuvedė mane į svetainę ir uždegė šviesą, kadangi užuolaidos buvo užtrauktos.

– Visa tai labai liūdna, – pasakiau aš.

– Taip, sere. – Jo balsas buvo šaltas ir pagarbus.

Pažvelgiau į jį. Kokie jausmai slypėjo už tos ramios laikysenos? Ar buvo tokių dalykų, kuriuos jis žinojo ir galėjo mums papasakoti? Nieko nėra labiau nežmoniško nei gero tarno kaukė.

– Ar dar ko nors, sere?

Ar tai buvo tik užuomina apie susirūpinimą, kuris slypėjo už to korektiško klausimo?

– Daugiau nieko, – ištariau aš.

Laukti, kol pas mane ateis Ana Proterou, teko neilgai. Mes aptarėme ir priėmėme keletą sprendimų dėl pasiruošimo laidotuvėms, ir tuomet:

– Koks nuostabiai malonus žmogus yra daktaras Haidokas! – sušuko ji.

– Haidokas yra pats geriausias bičiulis.

– Jis buvo nepaprastai malonus man. Tačiau jis atrodo labai liūdnas, ar ne?

Aš niekada nemaniau Haidoką esant liūdną. Apmąs-

čiau šią mintį.

– Niekada to nepastebėjau, – pagaliau pasakiau aš.

– Iki šios dienos ir aš nepastebėjau.

– Kartais nuosavos nelaimės žmogų padaro pastabesnį, – tariau aš.

– Tikra tiesa. – Ji patylėjo, o po to pasakė:

– Misteri Klementai, yra vienas dalykas, kurio niekaip negaliu suprasti. Jeigu mano vyras buvo nušautas tuoj po mano išėjimo, kodėl aš negirdėjau šūvio?

– Jie turi priežasčių manyti, kad buvo iššauta vėliau.

– O nurodytas 6.20 laikas ant raštelio?

– Greičiausiai buvo prirašytas kita ranka – žudiko ranka.

Jos skruostai išbalo.

– Ar jums neatėjo į galvą, kad laikas buvo parašytas ne jo ranka?

– Kaip siaubinga!

– Tame laiške nebuvo nieko panašaus į jo rašyseną.

Šiame pastebėjime buvo dalis tiesos. Tai buvo vos įskaitoma keverzonė, parašyta ne taip skrupulingai, kaip paprastai rašydavo Proterou.

– Jūs esate įsitikinęs, kad jie daugiau neįtarinėja Lorenso?

– Manau, kad jis yra visiškai išteisintas.

– Bet, misteri Klementai, kas galėjo tai padaryti? Aš žinau, kad Liucijus nebuvo mėgstamas, tačiau nemanau, jog jis turėjo tikrų priešų. Ne... ne tokios rūšies priešą.

Aš papurčiau galvą.

– Tai paslaptis.

Spėliodamas mąsčiau apie mis Marpl septynis įtariamuosius. Kas jie tokie?

Išėjęs iš Anos, ėmiausi tam tikro savo plano įgyvendinimo.

Iš Old Holo grįžau privačiu keliu. Priėjęs laiptus, grįžau, ir išsirinkęs vietą, kur atžalynas atrodė nuniokotas, išsukau iš takelio ir ėmiau brautis per krūmus. Miškas buvo tankus, su daugybe susiraizgiusių atžalų. Judėjau į priekį ne

itin greitai ir staiga supratau, kad kažkur netoli manęs per krūmus brovėsi dar kažkas. Man neryžtingai sustojus, pasirodė Lorensas Redingas. Jis nešėsi didžiulį akmenį.

Manau, kad turėjau atrodyti nustebęs, kadangi staiga jis pratrūko juoktis.

– Ne, – tarė jis, – tai ne būdas problemai išspręsti, tai taikos dovana.

– Taikos dovana?

– Na, galima sakyti, derybų pagrindas. Man reikia preteksto aplankyti jūsų kaimynę mis Marpl, ir aš sužinojau, kad ji nieko labiau netrokšta, kaip gražios uolos nuolaužos ar akmens savo japoniškam sodui.

– Tiesa, – pasakiau aš. – O ko jums reikia iš senutės?

– Nieko ypatingo. Jeigu vakar vakare buvo ką pamatyti, tai mis Marpl tai matė. Turiu galvoje, nebūtinai ką nors, susijusio su nusikaltimu – ką ji laikytų esant susijus su nusikaltimu. Kalbu apie kokį nors neįprastą ar keistą įvykį, kokį nors paprastą menkutį atsitikimą, kuris galėtų mums padėti išsiaiškinti tiesą. Kažką, ką ji manytų esant nevertu pasakoti policijai.

– Manau, kad tai įmanoma.

– Bet kuriuo atveju verta pamėginti. Klementai, ruošiuosi prisikasti iki šio reikalo esmės. Bent jau dėl Anos. O aš ne per daug pasitikiu Sleku – jis yra uolus vyrukas, bet uolumas tikrai negali pakeisti smegenų.

– Matau, – pasakiau aš, – kad esi tas mėgstamas grožinės literatūros herojus, detektyvas mėgėjas. Nežinau, ar realiame gyvenime jiems iš tikrųjų labiau sekasi nei profesionalams.

Jis veriančiai pažvelgė į mane ir netikėtai nusijuokė.

– Tėve, ką jūs veikiate miške?

Aš išraudau.

– Galiu prisiekti, kad tą patį, ką ir aš. Mes galvojame tą patį, ar ne? Kokiu keliu žudikas atėjo į darbo kambarį? Vienas kelias – per alėją ir pro vartelius, antras kelias – pro paradines duris, trečias kelias... ar yra trečias kelias? Man kilo mintis pasižiūrėti, ar yra kokių nors žymių, kad krūmai

buvo judinti ar aplaužyti kur nors netoli nuo klebonijos sodo tvoros.

– Tokia pat mintis kilo ir man, – prisipažinau aš.

– Nors aš to darbo taip ir nesiėmiau, – tęsė Lorensas. – Todėl, kad man atėjo į galvą visų pirma aplankyti mis Marpl ir galutinai įsitikinti, kad vakar vakare, kol mes buvome studijoje, alėja niekas nepraėjo.

Aš papurčiau galvą.

– Ji buvo visiškai tikra, kad niekas nepraėjo.

– Taip, niekas, kuo ji pavadintų bet kurį, – skamba kvailai, bet jūs suprantate, ką turiu galvoje. Ten, pavyzdžiui, galėjo būti paštininkas ar pienininkas, ar mėsininko berniukas,– kas nors, kieno pasirodymas būtų toks natūralus, kad net nepagalvotum to paminėti.

– Jūs skaitėte G. K. Čestertoną, – pasakiau aš, ir Lorensas to neneigė.

– Tačiau jūs nemanote, kad toks dalykas yra įmanomas?

– Na, manau, taip gali būti, – prileidau aš.

Be didesnio vargo pasiekėme mis Marpl namus. Ji dirbo sode, o pamačiusi mus, lipant laipteliais, pašaukė.

– Matote, – sušnabždėjo Lorensas, – ji pastebi visus.

Ji mus priėmė labai maloningai ir buvo labai patenkinta didžiuliu Lorenso akmeniu, kurį jis įteikė su reikiamu iškilmingumu.

– Jūs labai dėmesingas, misteri Redingai. Tikrai labai dėmesingas.

Tuo padrąsintas, Lorensas ėmėsi klausinėjimo. Mis Marpl įdėmiai klausėsi.

– Taip, suprantu, ką jūs turite omenyje, ir visiškai pritariu, kad apie tokius dalykus niekas neužsimena ar nesivargina paminėti. Tačiau galiu jus užtikrinti, kad nebuvo nieko panašaus. Tikrai nieko.

– Jūs esate tuo tikra, mis Marpl?

– Visiškai tikra.

– Ar nematėte nė vieno, tą popietę einančio takeliu į mišką? – paklausiau aš. – Ar ateinančio juo?

– O taip, visą eilę žmonių. Tuo keliu ėjo daktaras Stounas ir mis Kram – jiems tai arčiausias kelias į piliakalnį. Buvo šiek tiek po dviejų. Tuo keliu daktaras Stounas ir grįžo,– kaip jūs jau žinote, misteri Redingai, nes jis prisijungė prie jūsų ir misis Proterou.

– Tarp kitko, – tariau aš. – Tą šūvį... tą, kurį jūs, mis Marpl, girdėjote, taip pat turėjo girdėti ir misteris Redingas su misis Proterou.

Klausiamai pažvelgiau į Lorensą.

– Taip, – pasakė jis raukydamasis. – Manau, kad girdėjau kažkokius šūvius. Buvo vienas ar du šūviai?

– Aš girdėjau tik vieną, – tarė mis Marpl.

– Labai miglotai prisimenu, – pasakė Lorensas. – Velniai griebtų, norėčiau prisiminti. Jeigu tik būčiau žinojęs. Matote, aš buvau taip įsigilinęs į... į...

Sutrikęs jis nutilo.

Taktiškai kostelėjau. Susidrovėjusi mis Marpl pakeitė pokalbio temą.

– Inspektorius Slekas teiravosi manęs, kada išgirdau šūvį: ar tada, kai misteris Redingas ir misis Proterou jau buvo išėję iš studijos, ar prieš tai. Turėjau prisipažinti, kad tikrai negaliu tiksliai pasakyti. Bet man susidarė įspūdis, – kuris, kuo daugiau galvoju, tuo labiau stiprėja, – kad šūvį išgirdau, kai jie jau buvo išėję.

– Tuomet, šiaip ar taip, iš įtariamųjų rato iškrenta garsusis daktaras Stounas, – atsidusdamas pasakė Lorensas. – Nors ir taip nėra nė menkiausios priežasties, dėl kurios jį būtų galima įtarti nušovus vargšą senąjį Proterou.

– O! – pasakė mis Marpl. – Tačiau aš visuomet maniau esant protinga šiek tiek įtarti kiekvieną. Noriu pasakyti, kad niekuomet negali žinoti, ar ne?

Tai buvo būdinga mis Marpl. Paklausiau Lorenso, ar jis sutinka su ja dėl šūvio.

– Tikrai negaliu pasakyti. Suprantate, tai buvo toks įprastas garsas. Aš linkęs manyti, kad buvo šauta, kai mes buvome studijoje. Garsas buvo prislopintas – ten neatkreiptum į jį dėmesio.

Pamaniau sau, kad dėmesio į šūvį jis neatkreipė ne dėl prislopinto garso, o dėl kitų priežasčių.

– Turiu pasiklausti Anos, – pasakė Lorensas. – Ji gali prisiminti. Tarp kitko, man atrodo, kad yra vienas įdomus faktas, kurį reikia išsiaiškinti. Trečiadienį, po pietų, Paslaptingoji Sent Meri Mido ledi misis Lestreindž aplankė senąjį Proterou. Ir atrodo, kad niekas neturi nė menkiausio supratimo, dėl ko. Senasis Proterou nieko nesakė nei savo žmonai, nei Letisei.

– Galbūt vikaras žino, – tarė mis Marpl.

Na, kaip moteris sužinojo, kad tą popietę aš lankiausi pas misis Lestreindž? Tas būdas, kuriuo ji visuomet viską sužino, yra antgamtiškas.

Aš papurčiau galvą ir pasakiau, kad negaliu nušviesti šio reikalo.

– Ką mano inspektorius Slekas? – paklausė mis Marpl.

– Jis padarė viską, ką galėjo, kad įbaugintų vyresnįjį liokajų... tačiau liokajus, matyt, nebuvo pakankamai smalsus, kad klausytųsi prie durų. Taigi štai kokie reikalai – niekas nieko nežino.

– Vis dėlto manau, kad kas nors ką nors nugirdo, argi ne taip? – pasakė mis Marpl. – Noriu pasakyti, kad visada kas nors ką nors nugirsta. Manau, kad misteris Redingas galėtų kai ką sužinoti.

– Bet misis Proterou nieko nežino.

– Aš neturėjau omenyje Anos Proterou, – tarė mis Marpl. – Turėjau galvoje tarnaites. Jos nemėgsta ką nors pasakoti policijai. Tačiau gražiam jaunuoliui – jūs jau man atleiskite, misteri Redingai, – ir dar neteisingai apkaltintam... o! Esu tikra, kad jam jos papasakotų iš karto.

– Šį vakarą nueisiu ir pamėginsiu, – pasakė Lorensas gyvai. – Ačiū už patarimą, mis Marpl. Nueisiu po... na, po nedidelio darbo, kurį aš ir vikaras ketiname atlikti.

Man atėjo į galvą, kad geriau jau būtume pradėję tai daryti. Atsisveikinau su mis Marpl ir vėl įėjome į mišką.

Iš pradžių ėjome takeliu, kol priėjome vietą, kur atrodė tarytum kažkas tikrai iš jo pasuko dešinėn. Lorensas pa-

aiškino, kad jis jau sekė šiais savotiškais pėdsakais ir pamatė, kad jie niekur neveda, tačiau pridūrė, kad mes galėtume pabandyti dar kartą. Jis galėjo suklysti.

Tačiau buvo taip, kaip jis ir sakė. Už dešimties ar dvylikos jardų baigėsi visos nuplėštų ir sutryptų lapų žymės. Prieš tai būtent iš tos vietos Lorensas sugrįžo į takelį pasitikti manęs.

Mes vėl įsukome į takelį ir nuėjome juo toliau. Ir vėl priėjome vietą, kur krūmai atrodė aplaužyti. Žymės labai neryškios, bet neabejotinos, – pamaniau aš. Šį kartą pėdsakai buvo daug žadantys. Nuošaliu keliu jie vedė tiesiai link klebonijos. Netrukus mes atėjome ten, kur iki pat tvoros tankiai augo krūmai. Tvora buvo aukšta, iš viršaus puošta sudaužytų butelių šukėmis. Jeigu kas nors buvo atrėmęs į ją kopėčias, turėjome rasti žymes nuo jų.

Mes lėtai ėjome palei tvorą, kai mūsų ausis pasiekė lūžtančios šakelės garsas. Aš ėmiau veržtis į priekį, braudamasis per tankią krūmų raizgynę, – ir akis į akį susidūriau su inspektoriumi Sleku.

– O, tai jūs, – tarė jis. – Ir misteris Redingas. Na, ir ką gi veikia šie du džentelmenai?

Šiek tiek nusiminę, mes paaiškinome.

– Visai teisingai, – pasakė inspektorius. – Mes nesame tokie kvaili, kaip paprastai apie mus galvoja. Man kilo tokia pat mintis. Aš čia – jau daugiau kaip valandą. Ar norite kai ką sužinoti?

– Taip, – tariau nuolankiai.

– Tas, kas nužudė pulkininką Proterou, atėjo ne šiuo keliu! Ant tvoros nėra jokių žymių nei šioje, nei kitoje pusėje. Tas, kas nužudė pulkininką Proterou, įėjo pro paradines duris. Kito kelio, kuriuo jis galėjo ateiti, nėra.

– Neįmanoma, – sušukau aš.

– Kodėl neįmanoma? Jūsų durys nerakinamos. Įeiti gali bet kas. Iš virtuvės jų nesimato. Jie žinojo, kad jūs užtikrintai pašalintas iš kelio, žinojo, kad misis Klement Londone, o misteris Denis išėjęs žaisti teniso. Paprasta kaip ABC. Ir jiems nereikia eiti per miestelį. Tiesiai prieš klebonijos

vartus yra pėsčiųjų takas, o iš jo galima pasukti į tą patį mišką ir išeiti bet kuriuo pasirinktu keliu. Visiškai laisvas kelias, nebent tą pačią akimirką pro savo namo priekinius vartelius išeitų misis Prais Ridlei. Tai daug geresnis būdas nei laipiojimas per tvorą. Pro misis Prais Ridlei namo viršutinio aukšto šoninius langus matosi didžioji dalis tos tvoros. Būkite tikri, jis atėjo ne tuo keliu.

Atrodė, kad jis buvo teisus.

17 SKYRIUS

Inspektorius Slekas užėjo pas mane kitą rytą. Manau, kad jis atlyžo. Laikui bėgant, jis galėjo pamiršti incidentą su laikrodžiu.

– Na, sere, – pasveikino jis mane. – Patikrinau tą jums skirtą telefono skambutį.

– Tikrai? – nekantraudamas pasakiau aš.

– Gana keista. Buvo skambinta iš Old Holo Nort Lodžo. Dabar tas namelis yra tuščias: senieji gyventojai buvo išleisti į pensiją, o naujieji dar neatsikėlė. Vieta tuščia ir tinkama – galinis langas buvo atviras. Ant paties telefono aparato nėra jokių pirštų atspaudų – jie buvo visiškai nuvalyti. Tai daug ką pasako.

– Ką jūs norite tuo pasakyti?

– Noriu pasakyti, jog tai įrodo, kad skambinta tyčia, norint patraukti jus iš kelio. Taigi žmogžudystė buvo iš anksto kruopščiai suplanuota. Jeigu tai būtų buvusi nekalta išdaiga, pirštų atspaudai nebūtų taip kruopščiai nušluostyti.

– Ne, nebūtų. Suprantama.

– Tai taip pat rodo, kad žudikas gerai susipažinęs su Old Holu ir jo apylinkėmis. Skambino ne misis Proterou. Aš turiu ataskaitą apie tai, ką ji veikė tą popietę. Yra pustuzinis kitų tarnų, kurie gali prisiekti, kad iki pusės šešių ji buvo namuose. Tuomet atvažiavo automobilis ir nuvežė pulkininką Proterou ir ją į miestelį. Pulkininkas nuėjo susitikti su Kvintonu, veterinaru, dėl vieno iš žirgų. Misis Proterou kai ką užsisakė bakalėjoje ir žuvų parduotuvėje, o iš ten nuėjo alėja, kur ją mis Marpl ir pamatė. Visose parduotuvėse tvirtina, kad su savimi ji neturėjo jokios rankinės. Senoji ledi buvo teisi.

– Kaip visuomet, – pasakiau švelniai.

– O mis Proterou pusę šešių buvo Mač Benheme.

– Visai teisingai, – tariau aš. – Mano sūnėnas taip pat ten buvo.

– Todėl ji atpuola. Su tarnaite, atrodo, viskas gerai –

truputį isteriška ir prislėgta, tačiau ko iš jos norėti? Žinoma, aš sekiau vyresnįjį liokajų – dėl ko buvo atleistas ir visa kita. Bet nemanau, kad jis ką nors žino apie tai.

– Atrodo, kad jūsų tardymai, inspektoriau, davė greičiau neigiamą rezultatą.

– Ir taip, ir ne, sere. Atsitiko labai keistas dalykas – sakyčiau, visai netikėtai.

– Na?

– Ar prisimenate triukšmą, kurį vakar ryte sukėlė misis Prais Ridlei? Dėl telefono skambučio?

– Na? – pasakiau aš.

– Na, mes patikrinome skambutį tik tam, kad nuramintume ją... ir, po galais, kaip manote, iš kur buvo skambinta?

– Iš telefonų tarnybos? – spėjau aš.

– Ne, misteri Klementai. Buvo skambinta iš misterio Lorenso Redingo kotedžo.

– Ką? – nustebęs sušukau aš.

– Taip. Šiek tiek keista, ar ne? Misteris Redingas čia niekuo dėtas. Tuo laiku, 6.30, visas miestelis matė jį su daktaru Stounu einant į "Mėlynąjį šerną". Štai kur jis buvo. Tai sukelia minčių, ar ne? Kas gi nuėjo į tą tuščią kotedžą ir pasinaudojo telefonu? Per vieną dieną du keisti telefono skambučiai. Tai verčia galvoti, kad tarp jų yra kažkoks ryšys. Velniai mane griebtų, jeigu abu kartus skambino ne tas pats asmuo.

– Tačiau kokiu tikslu?

– Na, štai ką mums pavyko sužinoti. Atrodo, kad antras skambutis neturi jokios prasmės, tačiau kažkokia prasmė turi būti. O jūs matote prasmę? Skambinama iš misterio Redingo namo. Panaudotas misterio Redingo revolveris. Viskas meta įtarimą ant misterio Redingo.

– Būtų buvę tikslingiau ir pirmą kartą skambinti iš jo namo, – paprieštaravau aš.

– Aha, aš apie tai pagalvojau. Ką misteris Redingas dažniausiai veikdavo popiet? Jis keliaudavo į Old Holą ir piešdavo mis Proterou. O iš savo kotedžo motociklu jis va-

žiuodavo pro šiaurinius vartus. Dabar suprantate kodėl buvo skambinta iš ten. Žudikas nežinojo apie kivirčą ir kad misteris Redingas daugiau nebevažiavo į Old Holą.

Akimirką svarsčiau inspektoriaus išdėstytus samprotavimus. Man jie pasirodė logiški ir neišvengiami.

– Ar misterio Redingo kotedže ant ragelio buvo kokių nors pirštų atspaudų? – paklausiau aš.

– Nebuvo, – tarė inspektorius su kartėliu. – Ta prakeikta senė, kuri ateina tvarkyti jo namų, vakar ryte juos nušluostė. – Keletą minučių jis įnirtingai mąstė. – Bet kuriuo atveju ji yra sena kvaiša. Negali prisiminti, kada paskutinį kartą matė revolverį. Jis ten galėjo būti nusikaltimo dienos rytą, o gal ir ne... "Ji negalėtų tiksliai pasakyti". Visos jos vienodos!

– Tik dėl priimtos tvarkos nuėjau aplankyti daktaro Stouno, – tęsė jis. – Turiu pasakyti, kad jis buvo malonus, kiek tik įmanoma tokiomis aplinkybėmis. Vakar jis su mis Kram užkopė į tą kalvą... ar piliakalnį... ar kaip jūs jį ten vadinat, maždaug pusę trijų ir išbuvo ten visą popietę. Daktaras Stounas grįžo vienas, ji grįžo vėliau. Jis sako, kad negirdėjo jokio šūvio, tačiau prisipažino, jog yra išsiblaškęs. Tačiau viskas tik patvirtina tai, ką mes galvojame.

– Tik jūs nesugavote žudiko, – pasakiau aš.

– Hm, – ištarė inspektorius. – Telefonu jūs girdėjote moters balsą. Labai galimas dalykas, kad balsas, kurį girdėjo misis Prais Ridlei, taip pat buvo moters. Jeigu tik tas šūvis, baigiantis pokalbiui telefonu, nebūtų buvęs toks garsus... na, aš žinočiau, kur jo ieškoti.

– Kur?

– O! Būtent to, sere, geriausia ir nesakyti.

Įžūliai pasiūliau taurę seno portveino. Aš turėjau labai gero, seno, aukštos kokybės portveino. Vienuolikta valanda ryto nėra įprastas laikas gerti portveiną, bet aš pamaniau, kad inspektoriui Slekui tai nerūpi. Tai, žinoma, netinkamas elgesys su geru portveinu, tačiau dėl tokių dalykų nereikia būti labai skrupulingam.

Kai inspektorius Slekas išgėrė antrą taurę, jis atsipa-

laidavo ir pasidarė nuoširdus. Toks jau to ypatingo portveino poveikis.

– Nemanau, kad tai turi jums kokios nors reikšmės, – pasakė jis. – Ar daugiau niekam nepasakosite? Negalima leisti, kad parapijoje pasklistų kalbos.

Aš užtikrinau jį.

– Atsižvelgiant į tai, kad viskas įvyko jūsų namuose, atrodo, jog turite teisę žinoti.

– Ir aš taip manau, – tariau aš.

– Na, tuomet, sere, kokia ledi aplankė pulkininką Proterou jo nužudymo išvakarėse?

– Misis Lestreindž, – sušukau aš nustebęs.

Inspektorius priekaištingai pažvelgė į mane.

– Ne taip garsiai, sere. Misis Lestreindž ir yra ta ledi, kurią aš stebiu. Pamenate, ką aš jums sakiau – šantažas.

– Vargu ar tai priežastis žmogžudystei. Argi tai ne tas pats, kaip papjauti žąsį, dedančią aukso kiaušinius? Taip būtų, jeigu tartume, jog jūsų hipotezė yra teisinga. O su tuo aš negaliu sutikti.

Inspektorius metė į mane įprastą žvilgsnį.

– O! Ji yra viena iš tų, kurias visuomet gins džentelmenai. Paklausykite, sere. tarkime, kad praeityje ji sėkmingai šantažavo senąjį džentelmeną. Po kelių metų ji susiranda jį, atsikrausto čia ir vėl bando šantažuoti. Tačiau dabar viskas pasikeitė. Visiškai pasikeitė įstatymas. Dabar pasidarė daug paprasčiau ginti šantažuojamus žmones – spaudoje neleidžiama skelbti pavardžių. Tarkime, kad pulkininkas Proterou pakeičia nuomonę ir sako, kad patrauks ją į teismą. Ji atsiduria bjaurioje padėtyje. Už šantažą skiriama labai griežta bausmė. Teisus yra jis. Vienintelis būdas išsigelbėti – tinkamai ir greitai juo atsikratyti.

Tylėjau. Turėjau pripažinti, kad versija, kurią sukūrė inspektorius, buvo tikėtina. Tiktai vienas dalykas, mano galva, darė ją nepriimtiną – tai misis Lestreindž asmenybė.

– Nesutinku su jumis, inspektoriau, – tariau aš. – Misis Lestreindž man nepanaši į potencialią šantažuotoją. Ji yra... na, tai senamadiškas žodis, tačiau ji – ledi.

Jis metė į mane kupiną gailesčio žvilgsnį.

– A! Na, sere, – pasakė jis tolerantiškai, – jūs esate dvasininkas. Jūs nežinote nė dalies to, kas vyksta. Ledi būtent! Nustebtumėte, jeigu sužinotumėte tai, ką aš žinau.

– Aš nekalbu tik apie socialinę padėtį. Kaip ten bebūtų, manyčiau, kad misis Lestreindž yra *declasee**. Noriu pasakyti, kad tai asmeninio rafinuotumo klausimas.

– Jūs, sere, žiūrite į ją kitomis akimis nei aš. Esu žmogus, bet taip pat esu ir policininkas. Ji negali manęs apmauti savo asmeniniu rafinuotumu. Na, ta moteris yra iš tų, kurios galėtų be baimės įsmeigti peilį jums į nugarą.

Gana keista, bet man buvo daug lengviau patikėti, kad misis Lestreindž galėtų nužudyti, nei patikėti, kad ji galėtų šantažuoti.

– Bet tuo pačiu metu ji, žinoma, negalėjo skambinti jūsų kaimynei ir nušauti pulkininką Proterou, – tęsė inspektorius.

Vos ištaręs tuos žodžius, jis nepaprastai stipriai treptelėjo koja.

– Supratau, – sušuko jis. – Štai kam buvo reikalingas telefono skambutis. Alibi. Ji suvokė, kad mes jį susiesime su pirmuoju. Ruošiuosi tai patikrinti. Ji galėjo papirkti kokį nors kaimo jaunuolį, kad jis paskambintų už ją. Jis niekuomet nepagalvotų to susieti su žmogžudyste.

Inspektorius išskubėjo.

– Su tavimi nori pasimatyti mis Marpl, – įkišusi galvą, tarė Grizelda. – Ji atsiuntė labai padriką raštelį... parašytą sunkiai įskaitoma rašysena ir pilną pabraukymų. Daug ko negalėjau įskaityti. Turbūt ji pati negali išeiti iš namų. Paskubėk, pasimatyk su ja ir sužinok, kas atsitiko. Netrukus pas mane ateis senutės arba aš pati eisiu. Aš taip nekenčiu senučių – jos pasakoja apie savo nesveikas kojas ir kartais primygtinai siūlosi jas parodyti. Kokia laimė, kad kvota vyks šią popietę! Tau nereikės eiti stebėti vaikinų klubo kriketo varžybų.

Aš išskubėjau, sukdamas galvą, kokia tokio iškvieti-

* deklasuota *(pranc.)*

mo priežastis.

Radau mis Marpl tokioje būsenoje, kurią, manau, galima apibūdinti kaip susijaudinimą. Ji buvo labai išraudusi ir šiek tiek sutrikusi.

– Mano sūnėnas, – paaiškino ji. – Mano sūnėnas Reimondas Vestas, rašytojas. Jis atvyksta šiandien. Toks rūpestis. Turiu viskuo rūpintis pati. Negalima tikėtis, kad tarnaitė tinkamai paruoš lovą, ir, žinoma, šiam vakarui turėsime patiekti mėsiškus valgius. Džentelmenams juk reikia daug mėsos, ar ne? Ir gėrimo. Namuose neabejotinai turi būti kažkokio gėrimo... ir sifonas.

– Jei galiu kuo nors padėti, – pradėjau aš.

– Ak! Kaip malonu. Bet aš ne tai norėjau pasakyti. Iš tiesų yra dar nemažai laiko. Džiaugiuosi, kad jis atsiveš savo pypkę ir tabako. Džiaugiuosi dėl to, kad man nereikės aiškintis, kurios rūšies cigaretes geriausia pirkti. Tačiau ir šiek tiek gaila, kadangi tabako kvapas labai ilgai neišnyksta iš užuolaidų. Žinoma, aš kiekvieną ankstų rytą atidarau langą ir labai gerai jas išpurtau. Reimondas keliasi labai vėlai – manau, kad paprastai visi rašytojai taip daro. Mano galva, jis rašo labai protingas knygas, nors žmonės iš tikrųjų nėra jau tokie nemalonūs, kaip jis įrodinėja. Ar jūs nemanote, kad protingi jaunuoliai taip menkai pažįsta gyvenimą?

– Ar nenorėtumėte jo atsivesti pietums į kleboniją? – paklausiau aš, vis dar negalėdamas suprasti, kodėl buvau pakviestas.

– O ne, ačiū, – tarė mis Marpl. – Jūs labai malonus,– pridūrė ji.

– Manau, kad jūs... e... norėjote dėl kažko su manimi pasimatyti, – desperatiškai užsiminiau aš.

– O! Žinoma. Iš susijaudinimo man tai visai išgaravo iš galvos, – staiga ji nutraukė mintį ir pakvietė tarnaitę. – Emile, Emile! Paklodės ne tos. Reikia apsiuvinėtų paklodžių su monograma, ir nedėkite jų pernelyg arti židinio.

Ji uždarė duris ir ant pirštų galų priėjo prie manęs.

– Praeitą naktį atsitiko gana keistas dalykas, – paaiškino ji. – Pagalvojau, kad jūs norėtumėte apie tai sužinoti,

nors dabar atrodo, jog tai neturi reikšmės. Praeitą naktį negalėjau užmigti – galvojau apie visą šį liūdną reikalą. Atsikėliau ir pažvelgiau pro langą. Ir kaip manote, ką išvydau?

Aš klausiamai pažvelgiau.

– Gledis Kram, – labai pabrėžtinai ištarė mis Marpl. – Garbės žodis, einančią į mišką su nedideliu lagaminu.

– Su lagaminu?

– Argi tai ne keista? Ko jai, nešinai lagaminu, dvyliktą valandą nakties reikėjo miške?

– Suprantate, – pasakė mis Marpl. – Manau, kad tai visiškai nėra susiję su žmogžudyste. Tačiau tai Keistas Dalykas. O kaip tik šiuo metu mes visi jaučiame, jog reikia atkreipti dėmesį į Keistus Dalykus.

– Labai keista, – pasakiau aš. – Gal ji ruošėsi... e... miegoti pilkapyje?

– Šiaip ar taip, ji to nepadarė, – tarė mis Marpl. – Todėl, kad netrukus ji sugrįžo ir lagamino su savimi jau neturėjo.

16 SKYRIUS

Kvota tą dieną (šeštadienį) prasidėjo antrą valandą po pietų "Mėlynajame šerne". Turiu pasakyti, kad vietinių gyventojų susijaudinimas buvo milžiniškas. Mažiausiai penkiolika metų Sent Meri Mide nebuvo įvykdyta nė viena žmogžudystė. O tokio žmogaus, kaip pulkininkas Proterou, nužudymas ir dar klebonijos darbo kambaryje, buvo toks sensacingas įvykis, kuris didžiajai kaimo gyventojų daliai retai kada pasitaiko.

Mano ausis pasiekdavo įvairūs komentarai, kurių aš tikriausiai nenorėjau išgirsti.

"Štai ir vikaras. Atrodo išblyškęs, ar ne? Įdomu, ar jis čia tik nebus prikišęs savo nagų? Galų gale juk žmogžudystė buvo įvykdyta klebonijoje". "Kaip jūs galite, Mere Adams? Tuo metu jis lankė Henrį Ebotą". "Aha! Bet jie sako, kad jis susikivirčijo su pulkininku. O štai ir Merė Hil. Ji pučiasi dėl to, kad ten tarnauja. Ša! Štai ir tardytojas".

Tardytojas buvo daktaras Robertsas iš gretimo Mač Benhemo miestelio. Jis atsikosėjo, pasitaisė akinius ir reikšmingai pažvelgė.

Visų parodymų atkartojimas būtų varginantis. Lorensas Redingas paliudijo radęs kūną ir atpažino jam priklausiusį revolverį. Jo įsitikinimu, revolverį matė antradienį, dvi dienos prieš žmogžudystę. Jis buvo laikomas jo kotedže ant lentynos, kotedžo durys, kaip visuomet, nebuvo užrakintos.

Misis Proterou paliudijo, kad savo vyrą paskutinį kartą matė maždaug be penkiolikos šešios, jiems išsiskiriant miestelio gatvėje. Ji sutiko vėliau užeiti pas jį klebonija. Į kleboniją ji atėjo alėja ir pro sodo vartelius maždaug penkiolika minučių po šešių. Darbo kambaryje neišgirdusi jokių balsų, ji pamanė, kad kambaryje nieko nėra, tačiau jos vyras galėjo sėdėti prie rašomojo stalo. Tuo atveju ji negalėjo jo matyti. Kiek žinojo, jo savijauta ir nuotaika buvo tokios, kaip visuomet. Ji nežinojo nė vieno priešo, kuris būtų

griežęs ant jo dantį.

Toliau daviau parodymus aš. Papasakojau apie paskirtą susitikimą su Proterou ir iškvietimą pas Ebotus. Papasakojau, kaip radau kūną ir iškviečiau daktarą Haidoką.

– Misteri Klementai, kiek žmonių žinojo, kad pulkininkas Proterou ruošiasi jus aplankyti?

– Manau, kad labai daug. Apie tai žinojo mano žmona, sūnėnas, pats pulkininkas Proterou tą rytą užsiminė apie tai, kai susitikau jį miestelyje. Mano galva, tai nugirsti galėjo keletas žmonių, kadangi jis, būdamas apykurtis, kalbėjo garsiai.

– Vadinasi, tai buvo visiems žinomas dalykas? Tai galėjo žinoti bet kas?

Aš pritariau.

Toliau liudijo Haidokas. Jis buvo svarbus liudytojas. Jis tiksliai ir techniškai apibūdino, kaip atrodė lavonas ir tikslius sužalojimus. Jo nuomone, velionis buvo nušautas maždaug tarp 6.20 ir 6.30, bet tikrai ne vėliau kaip 6.35. Tai buvo kraštutinė riba. Tuo jis buvo absoliučiai tikras. Sužalojimas buvo padarytas ne paties pulkininko, todėl negalėjo būti nė kalbos apie savižudybę.

Inspektoriaus Sleko liudijimas buvo diskretiškas ir trumpas. Jis papasakojo apie savo iškvietimą ir apie tai, kokioje padėtyje rado kūną. Buvo pateiktas neužbaigtas laiškas ir atkreiptas dėmesys į jame parašytą laiką – 6.20. Taip pat buvo pateiktas laikrodis. Mirties laikas, jo manymu, buvo 6.22. Policija nieko neišdavė. Vėliau Ana Proterou man pasakė, kad jai buvo liepta nurodyti savo apsilankymo laiką, šiek tiek ankstesnį nei 6.20.

Mūsų tarnaitė Merė buvo sekanti ir iš dalies pasirodė kaip grubi liudytoja. Ji nieko negirdėjo ir girdėti nieko nenorėjo. Paprastai džentelmenai, kurie ateina aplankyti vikaro, nebūna nušaunami. O ji turi rūpintis savo darbais. Pulkininkas Proterou atvyko tiksliai penkiolika minučių po šešių. Ne, ji nežiūrėjo į laikrodį. Palydėjusi jį į darbo kambarį, ji išgirdo skambant bažnyčios varpus. Ji negirdėjo jokio šūvio. Jeigu būtų šovę, ji būtų girdėjusi. Na, žinoma, ji su-

prato, kad šūvis turėjo būti, nes džentelmenas rastas nušautas. Bet ji negirdėjo šūvio.

Tardytojas spaudimo nedarė. Supratau, kad jis su pulkininku Melčetu dirbo sutartinai.

Liudyti buvo pašaukta misis Lestreindž, tačiau buvo pateikta daktaro Haidoko pasirašyta medicininė pažyma, teigusi, jog ji pernelyg ligota, kad dalyvautų kvotoje.

Buvo likusi tik viena liudytoja, šiek tiek kretanti senyva moteris. Ta, kuri, Sleko žodžiais tariant, "rūpinosi" Lorensu Redingu.

Misis Arčer buvo parodytas revolveris, ir ji atpažino jį, kaip tą, kurį matė misterio Redingo svetainėje. "Jis laikė jį kažkur knygų spintoje". Paskutinį kartą revolverį ji matė žmogžudystės dieną. Taip – atsakė ji į kitą klausimą – ji buvo visai tikra, kad ketvirtadienį per priešpiečius jis ten dar buvo – be penkiolikos minučių pirmą, kai ji išėjo.

Aš prisiminiau, ką man sakė inspektorius ir buvau šiek tiek nustebintas. Kad ir kaip ji abejojo tuomet, kai jis apklausė ją, dabar ji buvo visiškai tikra dėl to.

Tardytojas viską apibendrino nepritariančiai, tačiau gana ryžtingai. Ilgai netrukus buvo paskelbtas nuosprendis:

Žmogžudystė įvykdyta nežinomo Asmens ar Asmenų.

Kai išėjau iš kambario, pamačiau nemažai jaunų vyrų, linksmais, budriais veidais ir kažkuo išoriškai panašių vienas į kitą. Keletas iš jų man iš matymo buvo pažįstami, nes paskutinėmis dienomis jie dažnai pasirodydavo prie klebonijos. Siekdamas pasprukti, aš mečiausi atgal į "Mėlynąjį šerną", kur man pasisekė susidurti su archeologu, daktaru Stounu. Aš be ceremonijų įsitvėriau į jį.

– Žurnalistai, – tarstelėjau trumpai ir išraiškingai. – Ar galėtumėte mane išvaduoti iš jų nagų?

– Na, žinoma, misteri Klementai. Lipkite drauge su manimi.

Mes pakilome siaurais laiptais ir įėjome į jo svetainę, kur įgudusiai tarškindama spausdinimo mašinėlės klavišais, sėdėjo mis Kram. Ji pasveikino mane plačia šypsena ir pasi-

naudojo proga baigti darbą.

– Siaubinga, ar ne? – pasakė ji. – Turiu omenyje, nežinoti, kas tai padarė. Būtent dėl šios priežasties ir nusivyliau kvota. Nuobodybė, štai kaip aš tai vadinu. Nuo pat pradžios iki pabaigos nebuvo nieko, ką galėtum pavadinti pikantišku.

– Tai reiškia, mis Kram, kad jūs ten buvote?

– Taip, aš ten buvau. Tik pamanykit, jūs manęs nematėte. Ar tikrai manęs nepastebėjote? Dėl to aš jaučiuosi šiek tiek įskaudinta. Tikrai. Džentelmenas, netgi jei jis dvasininkas, turėtų turėti akis.

– O jūs taip pat dalyvavote? – paklausiau daktaro Stouno, bandydamas išvengti šio žaismingo šaipymosi. Jaunos, tokios kaip mis Kram, moterys visuomet mane versdavo jaustis nepatogiai.

– Ne. Apgailestauju, bet menkai tesidomiu tokiais dalykais. Esu labai pasinėręs į savo mėgstamą užsiėmimą.

– Tai turi būti labai įdomus užsiėmimas, – tariau aš.

– Galbūt jūs šiek tiek nusimanote apie tai?

Buvau priverstas prisipažinti, kad beveik nieko neišmanau.

Daktaras Stounas nebuvo iš tų žmonių, kuriuos baugina prisipažinimas apie neišmanymą. Rezultatas buvo toks, tarytum būčiau pasakęs, kad pilkapių kasinėjimas yra mano vienintelė pramoga. Jis pakilo ir pradėjo kalbėti. Ilgi pilkapiai, apskriti pilkapiai, akmens amžius, bronzos amžius, paleolito, neolito kistvenai ir kromlechai – liejosi kaip vanduo. Man beliko tik linkčioti galva ir rodyti sumanumą, kas buvo pernelyg optimistiška. Daktaras Stounas griaudėjo. Jis buvo nedidelio ūgio vyras. Jo galva buvo apvali ir plika, veidas apskritas ir raudonas, jis žvelgė pro labai stiprius akinius. Niekuomet neteko matyti žmogaus, taip nudžiugusio dėl tokio menko paskatinimo. Jis svarstė kiekvieną argumentą už ir prieš savo paties mėgstamiausią teoriją, – kurios, tarp kitko, man nepavyko suprasti!

Jis smulkiai išdėstė savo ir pulkininko Proterou nuomonių skirtumą.

– Užsispyręs, neišauklėtas žmogus, – pasakė jis su įkarščiu. – Taip taip, žinau, kad jis miręs ir kad apie mirusius blogai nekalbama. Tačiau mirtis nekeičia faktų. Užsispyręs, neišauklėtas žmogus – tiksliausias jo apibūdinimas. Dėl to, kad perskaitė keletą knygų, jis dėjosi esąs autoritetas... žmogui, kuris visą gyvenimą studijavo šį dalyką. Mano visas gyvenimas, misteri Klementai, yra atiduotas šiam darbui. Mano visas gyvenimas...

Iš susijaudinimo jis taškėsi seilėmis. Trumpu sakiniu Gladisė Kram nuleido jį ant žemės.

– Jeigu neišeisite, jūs pavėluosite į traukinį, – padarė pastabą ji.

– O! – Mažas žmogus vidury kalbos nutilo ir iš kišenės išsitraukė laikrodį. – Dievaži! Be penkiolikos? Neįmanoma.

– Kai jau pradedate kalbėti, pamirštate laiką. Tikrai nežinau, ką jūs be manęs darytumėte.

– Tikra tiesa, mano brangioji, tikra tiesa. – Jis švelniai patapšnojo jai per petį. – Tai nuostabi mergina, misteri Klementai. Niekuomet nieko nepamiršta. Manau, jog man labai pasisekė, kad ją radau.

– Ah! Eikite, daktare Stounai, – pasakė panelė. – Jūs lepinate mane, tikrai lepinate.

Pajutau, kad turiu palaikyti antrosios stovyklos nuomonę – tą, kuri numato teisėtą santuoką, kaip daktaro Stouno ir mis Kram ateitį. Numaniau, kad mis Kram buvo gana protinga jauna moteris.

– Verčiau jau eikite, – tarė mis Kram.

– Taip taip, turiu eiti.

Jis pranyko gretimame kambaryje ir grįžo nešinas lagaminu.

– Jūs išvykstate? – paklausiau šiek tiek nustebęs.

– Tiesiog porai dienų važiuoju į miestą, – paaiškino jis. – Rytoj turiu aplankyti savo senutę motiną, pirmadienį turiu reikalų su savo advokatais. Antradienį grįšiu. Tarp kitko, manau, kad pulkininko Proterou mirtis neturės jokios įtakos mūsų planams. Turiu galvoje, dėl pilkapių. Misis Pro-

terou neprieštaraus, kad tęsime darbą?

– Nemanau.

Jam kalbant, galvojau, kas iš tikrųjų valdys Old Holą. Visai tikėtina, kad Proterou jį galėjo palikti Letisei. Pamaniau, kad būtų įdomu sužinoti Proterou testamento turinį.

– Mirtis šeimoje sukelia daug rūpesčių, – niūriai pastebėjo mis Kram. – Nepatikėtumėte, kokia bjauri atmosfera kartais būna.

– Na, tikrai turiu eiti.– Daktaras Stounas nesėkmingai pabandė išlaikyti lagaminą, didžiulį pledą ir griozdišką skėtį. Puoliau jam į pagalbą. Jis ėmė protestuoti.

– Nesirūpinkite, nesirūpinkite. Pats puikiai galiu susidoroti. Tikriausiai apačioje kas nors bus.

Tačiau apačioje nebuvo nė gyvos dvasios. Įtariau, kad jie buvo vaišinami spaudos sąskaita. Laikas ėjo, taigi į stotį mes išėjome drauge. Daktaras Stounas nešė lagaminą, o aš – pledą ir skėtį.

Mums paskubomis einant, daktaras Stounas vis kalbėjo, laikas nuo laiko atsikvėpdamas.

– Jūs tikrai pernelyg malonus... nenorėjau jūsų varginti...Tikiuosi mes nepavėluosime... į traukinį... Gladisė yra gera mergina... tikrai nuostabi mergina... labai švelnios prigimties... bijau, kad nebuvo labai laiminga namuose... visiškai... siela kaip vaiko... siela kaip vaiko. Užtikrinu jus, nepaisant... mūsų amžiaus skirtumo... randame daug bendro...

Kai tik pasukome link stoties, mes išvydome Lorenso Redingo kotedžą. Šalia jo nebuvo jokių kitų namų. Aš pastebėjau du jaunus, dabitiškos išvaizdos vyrus, stovinčius prie durų, ir dar du, žiūrinčius į langus. Tą dieną spaudos atstovams buvo daug darbo.

– Jaunasis Redingas puikus vyrukas, – pastebėjau aš, norėdamas sužinoti, ką pasakys mano kompanionas.

Tuo metu jis buvo taip uždusęs, kad jam buvo sunku ką nors pasakyti, bet jis išmetė žodį, kurio iš pradžių gerai nenugirdau.

– Pavojingas, – ištarė jis, dusdamas, kai paprašiau jo

pakartoti savo pastabą.

– Pavojingas?

– Labai pavojingas. Nekaltos mergaitės... nesupranta... apgautos tokio vyruko, kaip tas... visuomet sukiojasi aplink moteris... Nieko gero.

Iš to aš padariau išvadą, kad vienintelis jaunuolis kaime neliko nepastebėtas dorosios Gladisės.

– Viešpatie! – sušuko daktaras Stounas. – Traukinys!

Tuo metu mes buvome netoli stoties ir pasileidome bėgti. Traukinys, atvykęs iš Londono, jau stovėjo stotyje, o traukinys į Londoną ką tik atvyko.

Prie bilietų kasos durų mes susidūrėme su gana rafinuotu jaunuoliu, ir aš supratau, kad ką tik atvyko mis Marpl sūnėnas. Manau, jis buvo iš tų jaunuolių, kuriems nepatinka susidūrimai. Jis didžiavosi savo laikysena ir išskirtinumu, ir, be abejonės, tas vulgarus kontaktas kenkė bet kokiai laikysenai. Jis susvyravo. Aš paskubomis atsiprašiau, ir mes praėjome. Daktaras Stounas įlipo į traukinį, ir aš padaviau jo bagažą tuomet, kai traukinys staigiai trūktelėjo ir pradėjo važiuoti.

Pamojavau jam ir nusigręžiau. Reimondas Vestas jau buvo išvykęs, bet mūsų vietinis vaistininkas, turintis Cherubino pavardę, ketino eiti į miestelį. Ėjau su juo.

– Vos nepavėlavote, – pastebėjo jis. – Na, misteri Klementai, kaip praėjo kvota?

Aš jam pasakiau nuosprendį.

– O! Štai kas atsitiko. Aš ir maniau, kad nuosprendis bus toks. Kur išvyko daktaras Stounas?

Pakartojau tai, ką jis man sakė.

– Laimei, suspėjo į traukinį. Nieko negali žinoti šioje linijoje. Sakau jums, misteri Klementai, tai gėdinga. Negarbinga, štai kaip aš tai vadinu. Traukinys, kuriuo atvykau, vėlavo dešimt minučių. Jau nekalbant, kad šeštadienį traukinys neišvyko. Ir trečiadienį neišvyko, tik ketvirtadienį jis pajudėjo – pamenu, kad tą dieną buvo įvykdyta žmogžudystė, nes aš ketinau kompanijai parašyti labai griežtą skundą, bet dėl žmogžudystės man jis visai iškrito iš gal-

vos... taip, praeitą ketvirtadienį. Aš buvau išvykęs į farmakologų draugijos susirinkimą. Kaip manote, kiek vėlavo 6.50 traukinys? Pusę valandos. Lygiai pusvalandį! Ką jūs apie tai manote? Dešimt minučių – aš neprieštarauju. Bet jeigu traukinys neatvyksta iki dvidešimt po septynių, na, negali namo grįžti iki pusės aštuonių. Na, pasakykite, kodėl jį vadina 6.50 traukiniu?

– Visai teisingai, – pasakiau aš, ir norėdamas išvengti monologo, atsiskyriau tuo pretekstu, kad kai ką turiu pasakyti Lorensui Redingui, kurį išvydau kitoje kelio pusėje einantį link mūsų.

19 SKYRIUS

– Džiaugiuosi jus sutikęs, – tarė Lorensas. – Užeikite pas mane.

Mes praėjome pro neišvaizdžius vartelius, paėjome takeliu. Iš kišenės jis išsitraukė raktą ir įkišo jį į spyną.

– Dabar duris jau laikote užrakintas, – pastebėjau aš.

– Taip, – gana karčiai nusijuokė jis. – Arklius išvogus, rakina tvartą, a? Panašu į tai. Žinote, tėve, – jis laikė pravėręs duris, ir aš įėjau, – šioje istorijoje man kai kas nepatinka. Joje pernelyg daug... kaip čia pasakius... slaptų žinių. Kažkas žinojo apie mano revolverį. Tai reiškia, kad žudikas, kad ir kas jis būtų, turėjo lankytis šiame name – galbūt net išgėrė drauge su manimi.

– Nebūtinai, – paprieštaravau aš. – Tikriausiai visas Sent Meri Mido kaimas tiksliai žino, kur jūs laikote savo dantų šepetėlį ir kokius dantų miltelius naudojate.

– Bet kodėl juos tai turėtų dominti?

– Nežinau, – tariau aš, – tačiau domina. Jeigu jūs pakeisite skutimosi kremą, tai bus tema pokalbiui.

– Jiems tikriausiai labai trūksta naujienų.

– Taip. Nieko jaudinančio čia nevyksta.

– Na, dabar jau įvyko... ir su kaupu.

Aš pritariau.

– Ir kas jiems papasakoja visus šiuos dalykus? Apie skutimosi kremą ir panašius dalykus?

– Tikriausiai senoji misis Arčer.

– Ta senė? Ji praktiškai pusprotė, kiek man teko pastebėti.

– Tai tik vargšų maskuotė, – paaiškinau aš. – Užsidėję kvailumo kaukę, jie jaučiasi saugiau. Turbūt suprasite, kad senutė yra labai pastabi. Tarp kitko, atrodo, kad dabar ji yra visiškai tikra, jog ketvirtadienio vidurdienį revolveris dar buvo savo vietoje. Kas ją staiga privertė būti tokia įsitikinusia?

– Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Manote, kad ji sako tiesą?

– Ir vėl neturiu nė menkiausio supratimo. Aš kasdien neapžiūrinėju viso savo turto.

Aš apžvelgiau nedidelę svetainę. Ant visų lentynų ir stalo mėtėsi įvairūs daiktai. Lorensas gyveno meniškoje betvarkėje, kuri mane visiškai išvarytų iš proto.

– Kartais reikia pavargti, norint ką nors surasti, – pasakė jis, stebėdamas mano žvilgsnį. – Bet iš kitos pusės, viskas yra po ranka, neužkišta.

– Tikrai, niekas neužkišta, – pritariau aš. – Galbūt būtų geriau, jeigu revolveris būtų buvęs užkištas.

– Žinote, aš tikėjausi, kad tardytojas pasakys kažką panašaus. Tardytojai yra tokie kvaili. Tikėjausi, kad būsiu pasmerktas, ar kaip jie ten vadina.

– Tarp kitko, – paklausiau aš, – ar jis buvo užtaisytas?

Lorensas papurtė galvą.

– Aš nesu toks jau visiškai lengvabūdis. Jis buvo neužtaisytas, tačiau šalia jo buvo dėžutė su šoviniais.

– Visi šeši šovinių lizdai buvo užtaisyti, ir vienas šūvis buvo paleistas.

Lorensas linktelėjo.

– Ir kieno ranka paleido šį šūvį? Viskas gerai, sere, bet jeigu neras tikrojo žudiko... Aš būsiu iki gyvenimo galo įtariamas šiuo nusikaltimu.

– Nekalbėkite taip, mano berniuk.

– Bet taip bus.

Nutilo ir susiraukė. Pagaliau susiėmė ir tarė:

– Tačiau leiskite man papasakoti, ką veikiau praeitą vakarą. Suprantate, mis Marpl šį tą nutuokia.

– Manau, dėl to ji nėra labai mėgstama.

Lorensas pradėjo dėstyti savo istoriją.

Laikydamasis mis Marpl patarimo, jis nuvyko į Old Holą. Ten, padedant Anai, jis pasikalbėjo su kambarine. Ana paprastai pasakė:

– Misteris Redingas nori jums, Roza, užduoti keletą klausimų.

Tuomet ji išėjo iš kambario.

Lorensas jautėsi šiek tiek susinervinęs. Roza, graži dvidešimt penkerių metų mergina, spoksojo į jį įdėmiu žvilgsniu, kuris jam atrodė trikdantis.

– Tai... tai dėl pulkininko Proterou mirties.

– Taip, sere.

– Suprantate, aš labai trokštu prisikasti iki tiesos.

– Taip, sere.

– Manau, kad galėjo būti... kad kažkas galėjo... kad... kad galėjo būti koks nors incidentas...

Šia prasme Lorensas jautė, kad jis nepademonstravo savo didybės, ir iš širdies keikė mis Marpl bei jos patarimus.

– Pamaniau, kad gal galėtumėte man padėti?

– Taip, sere?

Roza vis dar elgėsi kaip puiki tarnaitė – mandagi, norinti padėti ir visiškai nesidominti.

– Velniop viską! – tarė Lorensas, – ar jūs neaptarėte šio reikalo tarnų kambaryje?

Šis puolimo metodas šiek tiek sujaudino Rozą. Jos puiki laikysena buvo sutrikdyta.

– Tarnų kambaryje, sere?

– Ar šeimininko kambaryje, ar vaikino valtyje, ar dar kur nors. Juk turi būti kažkokia vieta.

Roza lyg ir sukikeno, ir Lorensas jautėsi padrąsintas.

– Klausykite, Roza, jūs esate pašėlusiai graži mergina. Esu tikras, kad jūs suprantate, kaip aš jaučiuosi. Nenoriu būti pakartas. Aš nenužudžiau jūsų šeimininko, tačiau daugybė žmonių mano, kad nužudžiau. Ar negalite man kaip nors padėti?

Galiu įsivaizduoti, kad šiuo atžvilgiu Lorensas turėjo atrodyti ypač žavus. Daili galva buvo iškelta, airiškos mėlynos akys maldavo. Roza suminkštėjo ir kapituliavo.

– O, sere! Be abejo... jeigu tik kas nors iš mūsų galėtų kuo nors padėti. Nė vienas iš mūsų nemano, kad tai padarėte jūs, sere. Tikrai taip nemanome.

– Žinau, mano mieloji mergaite, tačiau man tai nepadės turint reikalų su policija.

– Policija! – Roza papurtė galvą. – Galiu jums pasakyti, sere, mes nesame geros nuomonės apie tą inspektorių. Jis vadina save Sleku. Policija, kurgi ne!

– Vis dėlto policija yra labai galinga. Na, Roza, sakote, kad padėsite, man kuo galėsite. Jaučiu, kad mes labai daug ko nežinome. Pavyzdžiui, apie ledi, kuri užėjo pasimatyti su pulkininku Proterou jo mirties išvakarėse.

– Misis Lestreindž?

– Taip, misis Lestreindž. Man atrodo, kad tas jos apsilankymas šiek tiek keistas.

– Taip, sere, būtent taip mes visi pamanėme.

– Jūs taip pamanėte?

– Ji atėjo netikėtai. Pasiteiravo pulkininko. Na, žinoma, kad buvo daug kalbų – čia niekas nieko apie ją nežino. O misis Saimons, jos ūkvedės, sere, nuomone, ji tikrai blogas žmogus. Tačiau išgirdusi, ką sakė Gladisė, na, aš nežinau, ką galvoti.

– Ką pasakė Gladisė?

– O, nieko, sere! Tai tik buvo... suprantate, mes kalbėjomės.

Lorensas pažvelgė į ją. Jam susidarė toks įspūdis, kad kažkas buvo nuslėpta.

– Labai norėčiau sužinoti, apie ką ji kalbėjosi su pulkininku Proterou.

– Taip, sere.

– Manau, Roza, kad jūs žinote?

– Aš? O ne, sere! Tikrai nežinau. Iš kur aš galėčiau žinoti?

– Klausykite, Roza. Jūs sakėte, kad padėsite man. Jeigu jūs ką nors nugirdote, nors kažką – tai galėjo atrodyti nereikšminga, tačiau nors kažką... Aš būčiau jums toks dėkingas. Galų gale bet kam galėjo... galėjo pasitaikyti... tiesiog pasitaikyti kažką nugirsti.

– Bet aš, sere, negirdėjau, tikrai negirdėjau.

– Tuomet kažkas kitas girdėjo, – pasakė Lorensas nuovokiai.

– Na, sere...

– Pasakykite man, Roza.

– Žinoma, aš nežinau, ką pasakytų Gladisė.

– Ji norėtų, kad jūs man pasakytumėte. Tarp kitko, kas yra Gladisė?

– Ji yra indų plovėja, sere. Suprantate, ji trumpam išbėgo pasikalbėti su draugu ir eidama palei langą – darbo kambario langą... ten pamatė šeimininką su ledi. Žinoma, jis kalbėjo labai garsiai, šeimininkas taip kalbėjo visuomet. Ir suprantama, šiek tiek smalsaudama... noriu pasakyti...

– Visiškai suprantama, – pasakė Lorensas, – turiu omenyje, kad tuomet belieka tik klausytis.

– Bet ji, žinoma, niekam, išskyrus mane, to nepasakojo. Mes abi pamanėme, kad tai labai keista. Tačiau Gladisė negali nieko pasakyti, nes, suprantate, jeigu taptų žinoma, kad ji išėjo pasimatyti su... su draugu... na, tai reikštų daugybę nemalonumų su misis Prat, virėja, sere. Bet esu įsitikinusi, kad jums ji mielai pasakytų bet ką, sere.

– O ar galiu nueiti į virtuvę ir pasikalbėti su ja?

Ta mintis Rozą išgąsdino.

– O ne, sere, taip nieko nebus! Ir, šiaip ar taip, Gladisė yra labai nervinga mergina.

Po ilgų diskusijų galų gale problema buvo išspręsta. Slaptas susitikimas buvo surengtas krūmyne.

Čia paskirtu laiku Lorensas susitiko su nervingąja Gladise, kurią jis labiau apibūdino kaip drebantį triušiuką nei kaip žmogų. Prabėgo dešimt minučių, bandant nuraminti merginą. Drebanti Gladisė aiškino, kad ji niekuomet negalėjo pamanyti, kad Roza ją išduos, kad, šiaip ar taip, ji nenorėjo padaryti nieko blogo, tikrai nieko, ir kad jai klius, jei misis Prat kada nors tai sužinos.

Lorensas ramino, meilikavo, įtikinėjo – galų gale Gladisė sutiko kalbėti.

– Jeigu jūs pažadėsite, kad tai liks tarp mūsų, sere.

– Žinoma.

– Ir tai nebus panaudota prieš mane teisme?

– Niekuomet.

– Ir jūs nepapasakosite poniai?

– Jokiu būdu.

– Jeigu tai pasiektų misis Prat ausis...

– Nepasieks. Na, o dabar, Gladise, pasakokite.

– Jūs esate tikras, kad viskas bus gerai?

– Žinoma. Vieną dieną jūs būsite patenkinta, kad išgelbėjote mane nuo kartuvių.

Gladisė tyliai šūktelėjo.

– O! Taip, man tai patiktų, sere. Na, girdėjau labai nedaug – o ir išgirdau, galima sakyti, visiškai atsitiktinai...

– Pilnai suprantu.

– Šeimininkas buvo akivaizdžiai labai supykęs. "Po tiek metų, – sakė jis, – tu drįsti čia ateiti. Tai – įžeidimas." Neišgirdau ką pasakė ponia, tačiau netrukus jis tarė: "Aš kategoriškai atsisakau – kategoriškai."Negaliu visko prisiminti... buvo panašu, kad jie barėsi: ji norėjo, kad jis kažką padarytų, o jis atsisakinėjo. "Gėda, kad tu čia atėjai", – štai ką jis pasakė. Ir "Tu jos nepamatysi – aš draudžiu tai", – o tai privertė mane pastatyti ausis. Buvo panašu, kad ponia norėjo kažką pasakyti misis Proterou, o jis to bijojo. Ir aš sau pagalvojau: "Na, įsivaizduok šeimininką. Jis toks doras. O galbūt, viskam išaiškėjus, nieko iš to neliktų. Tik įsivaizduok!" – tariau aš. "Visi vyrai vienodi", – pasakiau vėliau aš savo draugui. Bet jis su tuo nesutiko. Įtikinėjau, kad turi sutikti. Tačiau jis prisipažino, kad jį nustebino pulkininkas Proterou – bažnyčios seniūnas, renkantis aukas ir sekmadieniais skaitantis ištraukas iš Evangelijų. "Bet tokie, – pasakiau aš, – dažniausiai ir būna blogiausi." Daug kartų esu girdėjus taip sakant savo mamą.

Gladisė nutilo, kad atsikvėptų, ir Lorensas taktiškai pabandė sugrįžti prie to, nuo ko prasidėjo pokalbis.

– Ar dar ką nors išgirdote?

– Na, sere, sunku tiksliai prisiminti. Pokalbis buvo beveik vienodas. Jis kelis kartus pakartojo: "Aš tuo netikiu". Maždaug taip: "Ką besakytų Haidokas, aš tuo netikiu".

– Jis taip pasakė, ar ne? "Ką besakytų Haidokas?"

– Taip. Ir jis pasakė, kad viskas yra sąmokslas.

– Jūs visiškai negirdėjote, ką kalbėjo ponia?

– Tik pabaigoje. Ji pakilo išeiti ir priėjo arčiau lango. Ir aš išgirdau, ką ji pasakė. Mano kraujas sustingo gyslose, tikrai. Niekuomet to nepamiršiu. “Tokiu metu rytoj vakare gali jau būti negyvas”, – pasakė ji. Jos balsas nuskambėjo grėsmingai. Kai tik sužinojau naujieną, aš pasakiau Rozai: “Štai matai!”

Lorensas susimąstė. Iš esmės jis svarstė, kiek galima pasikliauti Gladisės pasakojimu. Iš esmės nepramanytas, tačiau Lorensas įtarė, kad po žmogžudystės jis buvo pagražintas ir nudailintas. Ypač jis abejojo dėl paskutinės pastabos tikslumo. Jis manė, kad visiškai įmanoma, jog ji atsirado dėka įvykdytos žmogžudystės.

Jis padėkojo Gladisei, deramai jai atsilygino, dar kartą patikino ją, kad apie jos nusižengimą misis Prat nesužinos, ir paliko Old Holą, turėdamas daug peno apmąstymams.

Viena buvo aišku, kad misis Lestreindž pokalbis su pulkininku Proterou tikrai nebuvo taikus ir kad pulkininkas labai troško nuslėpti jį nuo savo žmonos.

Pagalvojau apie mis Marpl bažnyčios seniūną ir jo dar vieną šeimyną. Ar šis atvejis buvo panašus į tą?

Labiau nei bet kada spėliojau, koks Haidoko vaidmuo šioje istorijoje. Jis išgelbėjo misis Lestreindž nuo parodymų davimo kvotoje. Jis padarė viską, ką galėjo, kad apsaugotų ją nuo policijos.

Kaip toli jis nueitų, norėdamas apsaugoti ją?

Tarkime, kad jis įtaria ją, įvykdžius nusikaltimą, – ar vis tiek ją saugotų ir gintų?

Ji buvo keista moteris – moteris, turinti labai stiprų, traukiantį žavesį. Aš pats negalėjau pakęsti minties, kad ji kokiu nors būdu susijusi su nusikaltimu.

Kažkas manyje bylojo: “Tai negali būti ji!” Kodėl?

Ir velniūkštis mano galvoje atsakė: “Todėl, kad ji yra labai graži ir patraukli moteris. Štai kodėl.”

Kaip pasakytų mis Marpl, mumyse yra daug žmogiškų prigimčių.

20 SKYRIUS

Grįžęs į klebonija, pamačiau, kad mus ištiko ūkio krizė. Grizelda pasitiko mane vestibiulyje ir su ašaromis akyse nutempė mane į svetainę.

– Ji išeina.

– Kas išeina?

– Merė. Ji pranešė, kad išeina.

Aš tikrai negalėjau tragiškai reaguoti į šį pranešimą.

– Na, – tariau aš, – mes turėsime susirasti kitą tarnaitę.

Man atrodė, kad pasakiau visiškai protingą dalyką. Kai išeina vienas tarnas, priimi kitą. Negalėjau suprasti Grizeldos priekaištingo žvilgsnio.

– Lenai – tu visiškas beširdis. Tau nerūpi.

Man nerūpėjo. Iš tiesų jaučiausi beveik patenkintas, kad ateityje nebus nei sudegintų pudingų, nei pervirtų daržovių.

– Man reikės ieškoti tarnaitės ir, radus ją, išauklėti, – tęsė Grizelda, kupinu stipraus gailesčio sau balsu.

– O ar Merė išauklėta? – pasakiau aš.

– Žinoma, išauklėta.

– Manau, – tariau aš, – kad kažkas išgirdo ją kreipiantis į mus "sere" ar "mem" ir tuoj pat ją, kaip tobulybės pavyzdį, išplėšė iš mūsų. Viskas, ką galiu pasakyti, yra tai, kad jie bus nuvilti.

– Ji ne dėl to išeina, – pasakė Grizelda. – Niekam jos daugiau nereikia. Nesuprantu, kaip jie galėtų. Tai dėl jos jausmų. Jie yra užgauti, nes Letisė Proterou pasakė, kad ji deramai nenušluosto dulkių.

Grizelda dažnai išstoja su stebinančiais pareiškimais, tačiau šis mane taip nustebino, kad aš tuo suabejojau. Man atrodė, kad Letisei Proterou visiškai nebūdinga kištis į mūsų namų ūkio reikalus ir barti mūsų tarnaitę už blogai atlik-

tus namų ruošos darbus. Tai buvo taip nepanašu į Letisę. Aš taip ir pasakiau.

– Nesuprantu, – tariau aš, – ką turi bendro mūsų dulkės ir Letisė Proterou.

– Visiškai nieko, – pasakė mano žmona. – Štai kodėl tai taip neprotinga. Noriu, kad nueitum ir pats pasikalbėtum su Mere. Ji virtuvėje.

Neturėjau jokio noro kalbėtis apie tai su Mere, tačiau Grizelda, būdama labai energinga ir greita, tiesiog įstūmė mane pro bajumi apkaltas duris į virtuvę, dar nesuspėjus man paprieštarauti.

Merė prie kriauklės skuto bulves.

– E... laba diena, – tariau aš nervingai.

Merė pakėlė akis ir suprunkštė, bet nieko nepasakė.

– Misis Klement man sakė, kad jūs norite mus palikti, – tariau aš.

Į tai Merė teikėsi atsakyti.

– Yra tam tikrų dalykų, – niūriai pasakė ji, – su kuriais nė viena tarnaitė negali būti prašoma taikstytis.

– Ar pasakysite man konkrečiai, kas jus taip įskaudino?

– Galiu jums tai pasakyti dviem žodžiais. – Sakyčiau, kad čia ji neapskaičiavo. – Žmonės ateina čia ir, man už akių, kiša nosis ne į savo reikalus. Šniukštinėja. Kas jai darbo, kaip dažnai valomos dulkės darbo kambaryje? Jeigu jūs ir ponia nesiskundžiate, tai daugiau niekam neturi rūpėti. Manau, svarbiausia, jog jūs esate patenkinti manimi.

Aš niekuomet nebuvau patenkintas Mere. Prisipažįstu, jog noriu, kad kambarys būtų kruopščiai valomas ir tvarkomas kiekvieną dieną. Merės įprotis nubraukti nuo žemų stalelių paviršių tik storesnius dulkų klodus, mano galva, yra nepaprastai blogas. Šiaip ar taip, aš supratau, kad dabar nedera nukrypti į antraeilius klausimus.

– Aš turėjau eiti į tą kvotą, ar ne? Tokia padori mergina kaip aš stovėjo prieš dvylika vyrų! Ir kas žino, kokius klausimus tau gali užduoti. Štai ką aš jums pasakysiu. Niekuomet anksčiau nebuvau namuose, kur įvyko žmogžudys-

tė, ir daugiau niekuomet nenoriu būti.

Tikiuosi, kad nebūsite, – tariau aš. – Remiantis tikimybių dėsniu, manau, tai mažai tikėtina.

– Aš nepritariu įstatymui. Jis buvo teisėjas. Daugelį vargšas pasiuntė į kalėjimą už tai, kad šovė į triušį... ir jis su savo fazanais, ir taip toliau. O dabar, dar tinkamai jo nepalaidojusi, ateina jo duktė ir sako, kad kaip pridera neatlieku savo darbo.

– Norite pasakyti, kad mis Proterou čia buvo?

– Radau ją čia, grįžusi iš "Mėlynojo šerno". Ji buvo darbo kambaryje. "O! – pasakė ji. – Ieškau savo mažos geltonos beretės – mažos geltonos skrybėlaitės. Aš ją čia neseniai palikau." "Na, – sakau, – aš nemačiau jokios skrybėlaitės. Kai ketvirtadienio rytą tvarkiau kambarį, jos čia nebuvo", – sakau. "O! – sako ji, – aš manau, kad tu jos nepastebėjai. Tu ilgai neužtrunki tvarkydama kambarį, ar ne?" Ir tada ji perbraukė pirštu per židinio lentyną ir pažvelgė į jį. Tartum tą rytą, kaip šis, aš turėjau laiko nuimti ir vėl atgal padėti visus papuošimus, kai policija tik vakar vakare atrakino kambarį. "Manau, svarbiausia, kad vikaras ir jo žmona yra patenkinti, mis", – tariau aš. Ji nusijuokė ir, eidama pro stiklines terasos duris, pasakė: "O ar tu esi tikra, kad jie patenkinti?"

– Štai kaip, – tariau aš.

– Štai taip! Tarnaitė irgi turi jausmus! Tikrai nuoširdžiai dirbčiau jums ir poniai. Ir jeigu ji nori paragauti naujo patiekalo, aš visuomet pasiruošusi pasistengti.

– Esu tuo tikras, – pasakiau ramindamas.

– Tačiau ji turėjo ką nors girdėti, nes kitaip ji nebūtų pasakiusi to, ką pasakė. O jeigu jūs manimi nepatenkinti, aš verčiau išeisiu. Ne dėl to, kad kreipčiau dėmesį į tai, ką kalba mis Proterou. Galiu pasakyti, kad Old Hole jos nemėgsta. Nei prašau, nei ačiū, ir viskas išmėtyta į kairę ir į dešinę. Aš pati mis Proterou taip nevertinčiau, bet nepaisant viso to, misteris Denis skiria jai ypatingą dėmesį. Ji yra iš tų, kurios jauną džentelmeną visuomet gali apsukti aplink pirštą.

Viso pokalbio metu Merė taip energingai gremžė bulvių akutes, kad jos, kaip ledo gabaliukai, skraidė po visą virtuvę. Tuo momentu viena pataikė man į akį, ir dėl to pokalbis trumpam nutrūko.

– Ar nemanote, – patrynęs akį nosine, pasakiau aš, – kad esate linkusi įsižeisti dėl niekų? Žinote, Mere, jūsų poniai bus labai gaila jūsų netekti.

– Dėl to aš neturiu nieko prieš ponią – ar prieš jus, sere.

– Na, tuomet ar nemanote, kad elgiatės šiek tiek kvailai?

Merė sušnarpštė.

– Aš buvau truputį susijaudinusi – dėl kvotos. Ir tarnaitė turi jausmus. Bet aš nenorėčiau sudaryti poniai nepatogumų.

– Tuomet viskas gerai, – pasakiau aš.

Išėjęs iš virtuvės, prieškambaryje radau manęs laukiančius Grizeldą ir Denį.

– Na, – sušuko Grizelda.

– Ji pasilieka, – pasakiau ir atsidusau.

– Lenai, – tarė mano žmona, – tu *pasielgei* protingai.

Buvau linkęs nesutikti su ja. Nemanau, kad pasielgiau protingai. Mano giliu įsitikinimu, negali būti blogesnės tarnaitės už Merę. Galvoju, kad bet koks pasikeitimas būtų tik į gera. Bet aš norėjau suteikti malonumo Grizeldai. Aš išdėsčiau Merės nusiskundimus.

– Kaip tai panašu į Letisę, – pasakė Denis. – Ketvirtadienį ji negalėjo čia palikti tos savo geltonos beretės. Ketvirtadienį, žaisdama tenisą, ji buvo ją užsidėjusi.

– Manau, visai galimas dalykas, – tariau aš.

– Ji niekuomet nežino, kur ką paliko, – pasakė Denis su tam tikru pasididžiavimu ir susižavėjimu, kuris, kaip man atrodė, buvo visai ne vietoje. – Ji kiekvieną dieną pameta begales daiktų.

– Labai žavus bruožas, – pastebėjau aš.

Denis neatkreipė jokio dėmesio į sarkazmą.

– Ji *yra* žavi, – giliai atsidusęs, pasakė jis. – Vyrai

nuolat jai peršasi – ji man taip sakė.

–Tie pasiūlymai yra neteisėti, jeigu jie daromi čia, – pastebėjau aš. – Šioje vietovėje nėra nevedusių vyrų.

– Daktaras Stounas viengungis, – tarė Grizelda, o jos akys lakstė.

– Prieš keletą dienų jis kvietė ją ateiti ir apžiūrėti pilkapį, – pripažinau aš.

– Taip, kvietė, – pasakė Grizelda. – Ji *yra* žavi, Lenai. Netgi nuplikę archeologai tai pastebi.

– Labai žavi, – gudraudamas ištarė Denis.

– Tik Lorenso Redingo visiškai nepaveikė Letisės žavesys.

Šiaip ar taip, Grizelda tai paaiškino, nutaisiusi veido išraišką žmogaus, žinančio, kad jis teisus.

– Lorensas pats turi žavesio. Tokiems vyrams visuomet patinka,.. kaip čia pasakius,.. kvakerių tipo moterys. Labai santūrios ir kuklios. Tokios moterys, kurias visi vadina šaltomis. Manau, kad Ana yra vienintelė moteris, kuri sugebėjo išlaikyti Lorensą. Mano galva, jie niekuomet vienas kitam neatsibos. Vis dėlto vienu atžvilgiu jis pasielgė gana kvailai. Suprantate, jis šiek tiek pasinaudojo Letise. Galvoju, kad jis net nenutuokė, kad jai rūpėjo – kai kuriais atžvilgiais jis siaubingai kuklus – o aš nujaučiu, jog jai rūpi.

– Ji negali jo pakęsti, – pasakė kategoriškai Denis. – Ji man taip sakė.

– Niekuomet nemačiau nieko panašaus į tą kupiną apgailestavimo tylą, su kuria Grizelda išklausė šią pastabą.

Nuėjau į savo darbo kambarį. Jame mane apėmė gana klaikus jausmas. Žinojau, kad turiu jį įveikti. Jei tik pasiduosiu šiam jausmui, tikriausiai niekuomet nebegalėsiu naudotis darbo kambariu. Susimąstęs priėjau prie rašomojo stalo. Čia sėdėjo Proterou – įraudusiu veidu, draugiškai nusiteikęs, patenkintas savimi – ir štai, vienu akimirksniu, jis buvo parblokštas. Čia, kur stovėjau aš, stovėjo priešas...

Ir štai – Proterou nebėra...

Štai plunksnakotis, kurį laikė jo pirštai. Ant grindų buvo tamsi dėmė – kilimėlis buvo išsiųstas į valyklą, bet

kraujas įsigėrė į grindis.

Aš sudrebėjau.

– Negaliu naudotis šiuo kambariu, – balsiai pasakiau aš. – Negaliu juo naudotis.

Tuomet mano akys už kažko užkliuvo – paprasčiausio ryškiai mėlyno taškelio. Ant grindų, netoli rašomojo stalo, pamačiau mažą daikčiuką. Pakėliau jį.

Kai įėjo Grizelda, aš stovėjau spoksodamas į jį, gulintį mano delne.

– Pamiršau tau kai ką pasakyti, Lenai. Mis Marpl nori, kad šį vakarą, po pietų, mes ateitume palinksminti jos sūnėno. Ji baiminasi, kad jis nuobodžiauja. Pasakiau, kad mes ateisime.

– Labai gerai, brangioji.

– Į ką tu žiūri?

– Į nieką.

Sugniaužiau kumštį ir, žiūrėdamas į savo žmoną, pastebėjau:

– Jeigu tu nepralinksminsi pono Reimondo Vesto, brangioji, tai jam labai sunku įtikti.

Mano žmona tarė:

– Nebūk juokingas, Lenai, – ir nuraudo.

Ji vėl išėjo, ir aš atgniaužiau delną.

Mano delne buvo lazurito auskaras, puoštas smulkiais perlais.

Tai buvo gana neįprastas juvelyrinis dirbinys, ir aš labai gerai žinojau, kur paskutinį kartą jį mačiau.

21 SKYRIUS

Negaliu pasakyti, kad kada nors būčiau žavėjęsis misteriu Reimondu Vestu. Žinojau, kad jis buvo laikomas talentingu romanistu ir tapo gana žinomas kaip poetas. Jo poemose nebuvo didžiųjų raidžių, kas, mano galva, ir yra modernumo esmė. Jo knygos buvo apie atstumiančius žmones, gyvenančius išimtinai nuobodų gyvenimą.

Jis jautė tolerantišką meilę "tetai Džeinei", apie kurią jos akivaizdoje jis užsiminė kaip apie "atgyveną".

Ji klausėsi jo kalbos su meilikaujančiu susidomėjimu, ir jeigu kartais jos akyse pasirodydavo linksmos liepsnelės, esu tikras, jis niekuomet to nepastebėdavo.

Jis iš karto prisikabino prie Grizeldos. Jie aptarė šiuolaikines pjeses, o nuo jų perėjo prie šiuolaikinių dekoravimo projektų. Grizelda apsimetinėjo, kad šypsosi Reimondui Vestui, tačiau, aš manau, ją žeidė jo kalba.

Kalbėdamasis su mis Marpl, kartkartėmis girdėjau, kaip jis kartojo: "Esate palaidota čia".

Galų gale tai pradėjo mane erzinti. Staiga pasakiau:

– Tikriausiai jūs manote, kad čia mes esame labai atitolę nuo visko?

Reimondas Vestas sumosavo savo cigarete.

– Sent Meri Midą aš laikau stovinčia kūdra.

Jis pažvelgė į mus, pasiruošęs sutikti pasipiktinimą jo teiginiu, tačiau, jo nusivylimui, nė vienas neparodė susierzinimo.

– Brangusis Reimondai, tai tikrai nėra labai geras palyginimas, – tarė mis Marpl gyvai. – Manau, kad žiūrint pro mikroskopą, niekas nėra toks pilnas gyvybės, kaip lašas vandens iš stovinčios kūdros.

– Ne itin kokios gyvybės, – pripažino romanistas.

– Iš tiesų beveik visur tas pats, ar ne? – tarė mis Marpl.

– Teta Džeine, jūs lyginate save su stovinčios kūdros gyventojais?

– Mielasis mano, prisimenu, jog kažką panašaus tu rašei savo paskutinėje knygoje.

Nė vienas protingas jaunuolis nemėgsta, kai jo knygos cituojamos prieš jį patį. Ne išimtis buvo ir Reimondas Vestas.

– Tai visai kas kita, – atšovė jis.

– Pagaliau gyvenimas visur toks pats, – tarė mis Marpl ramiu balsu. – Suprantate, žmogus gimsta, subręsta... susiduria su kitais žmonėmis... apsistumdo... tuomet vedybos, vaikai...

– Ir galų gale mirtis, – pasakė Reimondas Vestas. – Ir ne visuomet su mirties liudijimu. Mirtis gyvenime.

– Kalbant apie mirtį, – tarė Grizelda. – Ar žinote, kad čia, pas mus, įvykdyta žmogžudystė?

Reimondas Vestas į žmogžudystę numojo savo cigarete.

– Žmogžudystė toks vulgarus dalykas, – pasakė jis. – Aš tuo nesidomiu.

Akimirką negalėjau suvokti šio teiginio esmės. Sakoma, kad visi myli įsimylėjusį žmogų – pritaikykite šį posakį žmogžudystei, ir jis bus dar teisingesnis. Niekas negali nesidomėti žmogžudyste. Tokie paprasti žmonės kaip aš ir Grizelda gali pripažinti tą faktą, tačiau tokie kaip Reimondas Vestas turi apsimesti, jog jiems neįdomu, – šiaip ar taip, bent jau pirmąsias penkias minutes.

Tačiau mis Marpl išdavė savo sūnėną pastebėdama:

– Per pietus mes su Reimondu tik apie žmogžudystę ir tekalbėjome.

– Labai domiuosi vietinėmis naujienomis, – skubiai pasakė Reimondas. Jis švelniai ir pakančiai nusišypsojo mis Marpl.

– Misteri Vestai, ar jūs turite kokią nors teoriją? – paklausė Grizelda.

– Logiškai, – vėl mosuodamas cigarete, tarė Reimondas Vestas, – tik vienas asmuo galėjo nužudyti Proterou.

– Taip? – pasakė Grizelda.

Mes su pataikūnišku dėmesiu suklusome.

– Vikaras, – tarė Reimondas ir kaltinančiai pirštu parodė į mane.

Aš žioptelėjau.

– Žinoma, aš žinau, kad jūs to nepadarėte, – užtikrino jis mane. – Gyvenime viskas ne taip, kaip turėtų būti. Tačiau pagalvokite apie dramą – viskas tinka – vikaras nužudo bažnyčios seniūną savo darbo kambaryje. Nuostabu!

– O motyvas? – pasiteiravau aš.

– O! Tai įdomu. – Jis atsisėdo, užgesino cigaretę. – Manau, kad žemesnės padėties kompleksas. Galbūt pernelyg daug draudimų. Norėčiau apie tai parašyti romaną. Nepaprastai painu. Savaitė po savaitės, metai po metų jis matė tą žmogų: bažnytiniuose susirinkimuose, choristų išvykose, renkantį aukas, atnešantį jas prie altoriaus. Jis visuomet nekentė to žmogaus, bet visuomet tramdydavo savo neapykantą. Tai nekrikščioniška, todėl jis negalėjo puoselėti to jausmo. Tai jį žlugdė, ir vieną dieną…

Jis padarė vaizdingą gestą.

Grizelda kreipėsi į mane.

– Ar tu kada nors taip jauteisi, Lenai?

– Niekuomet, – pasakiau tiesiai.

– Nors girdėjau, kad ne taip seniai jūs išreiškėte norą, kad jis mirtų, – pastebėjo mis Marpl.

(Tas nelemtas Denis! Bet, žinoma, tai aš kaltas, kad taip pasakiau.)

– Bijau, kad taip, – tariau aš. – Tai buvo labai kvailas pastebėjimas, tačiau dėl jo kaltės tas rytas buvo labai sunkus.

– Gaila, – tarė Reimondas Vestas. – Todėl, kad jeigu jūs tikrai būtumėt planavęs jį nužudyti, jūsų pasąmonė niekuomet neleistų jums padaryti tokios pastabos.

Jis atsiduso.

– Mano teorija žlugo. Tikriausiai tai visiškai eilinė žmogžudystė – kerštingas brakonierius ar kas nors panašaus.

– Šią popietę manęs aplankyti buvo atėjusi mis Kram, – pasakė mis Marpl. – Susitikau ją miestelyje ir pasiteiravau, ar nenorėtų apžiūrėti mano sodo.

– Ar jai patinka sodai? – paklausė Grizelda.

– Nemanau, – mirkčiodama pasakė mis Marpl. – Tačiau tai labai puiki dingstis pokalbiui, ar ne?

– Kuo jūs ją laikote? – paklausė Grizelda. – Nemanau, kad ji jau tokia bloga.

– Ji suteikė daug informacijos... tikrai daug informacijos, – tarė mis Marpl. – Na, žinote, apie save ir savo giminaičius. Atrodo, kad jie visi mirė Indijoje. Labai liūdna. Tarp kitko, savaitgaliui ji persikėlė į Old Holą.

– Ką?

– Taip, atrodo, kad misis Proterou paprašė jos... ar ji tai pasiūlė misis Proterou – nežinau, kaip ten iš tikrųjų buvo, – atlikti kai kuriuos sekretorės darbus. Reikia susidoroti su tokia daugybe laiškų. Viskas gana gerai susiklostė. Daktaras Stounas išvykęs, o jai nėra kas veikti. Kokia aistra buvo šis pilkapis.

– Stounas? – tarė Reimondas. – Ar tas archeologas?

– Taip. Jis kasinėja pilkapį. Proterou valdose.

– Jis šaunus vyras, – pasakė Reimondas. – Labai mylintis savo darbą. Ne per seniausiai sutikau jį per vienus pietus, ir mes su juo labai įdomiai pasikalbėjome. Turėsiu jį aplankyti.

– Gaila, – tariau aš, – savaitgaliui jis išvyko į Londoną. Na, juk šią popietę jūs su juo susidūrėte stotyje.

– Aš atsitrenkiau į jus. Drauge su jumis buvo neaukštas storulis – su akiniais.

– Taip... daktaras Stounas.

– Bet mano mielas bičiuli... tai buvo ne Stounas.

– Ne Stounas?

– Ne archeologas. Aš jį gana gerai pažįstu. Tas vyras ne Stounas – nėra nė menkiausio panašumo.

Mes susižvalgėme. Aš ypač įsispoksojau į mis Marpl.

– Keista, – pasakiau aš.

– Lagaminas, – tarė mis Marpl.

– Bet kodėl? – pasakė Grizelda.

– Tai man primena vyrą, apsimetusį dujų inspektoriumi, – sumurmėjo mis Marpl. – Jo grobis buvo gana nedidelis.

– Apsišaukėlis, – tarė Reimondas Vestas. – Dabar tai jau tikrai įdomu.

– Kyla klausimas, ar tai kaip nors susiję su žmogžudyste? – pasakė Grizelda.

– Nebūtinai, – tariau. – Tačiau... – aš pažvelgiau į mis Marpl.

– Tai Keistas Dalykas, – pasakė ji. – Dar vienas Keistas Dalykas.

– Taip, – ištariau kildamas. – Manau, kad apie tai nedelsiant reikia pranešti inspektoriui.

22 SKYRIUS

Inspektoriaus Sleko nurodymai, kai tik jam prisiskambinau, buvo trumpi ir aiškūs. Tai neturi "pasklisti". Ypač negalima duoti pavojaus signalo mis Kram. Netoli pilkapio tuoj pat buvo surengta lagamino paieška.

Dėl šios naujos aplinkybės namo mes grįžome susijaudinę. Prie Denio negalėjome daug kalbėti, nes inspektoriui Slekui davėme pažadą niekam nieko nesakyti.

Bet kuriuo atveju Denis turėjo daug savų rūpesčių. Jis atėjo į mano darbo kambarį ir, vaikštinėdamas pirmyn atgal, čiupinėjo daiktus. Atrodė sutrikęs.

– Kas atsitiko, Deni? – pagaliau pasakiau aš.

– Dėde Lenai, nenoriu būti jūreiviu.

Nustebau. Iki šiol vaikinas buvo visiškai tikras dėl savo ateities.

– Bet tu taip to troškai.

– Taip, tačiau aš persigalvojau.

– Kuo tu nori užsiimti?

– Noriu tapti finansininku.

Aš dar labiau nustebau.

– Ką turi omenyje, sakydamas: finansininku?

– Tą ir noriu pasakyti. Noriu patekti į Londono finansinius sluoksnius.

– Bet, mano brangusis berniuk, esu tikras, kad tau nepatiktų toks gyvenimas. Netgi jei gaučiau tau vietą banke...

Denis pasakė, kad ne tai turėjo galvoje. Jis nenorėjo dirbti banke. Paklausiau jo, ką konkrečiai jis turi omenyje, ir, žinoma, kaip ir įtariau, vaikinas iš tikrųjų nežinojo.

Jis norėjo pasakyti, kad "tapęs finansininku", greitai praturtėtų, nes pilnas jaunatviško optimizmo, įsivaizdavo, kad tam tereikia "patekti į Londono finansinius sluoksnius". Kaip įmanoma švelniau atkalbinėjau jį nuo tos idėjos.

– Kas tau įkalė tai į galvą? – paklausiau aš. – Tu buvai toks patenkintas tuo, kad tapsi jūreiviu.

– Žinau, dėde Lenai, tačiau aš pamaniau, kad vieną dieną norėsiu vesti... ir, turiu galvoje, norint vesti merginą, reikia būti turtingam.

– Faktai paneigia tavo teoriją, – pasakiau aš.

– Žinau... bet aš kalbu apie tikrą merginą. Turiu galvoje, merginą, pripratusią prie prabangos.

Tai buvo labai miglota, tačiau, manau, kad žinojau, apie ką jis kalba.

– Supranti, – švelniai pasakiau aš, – ne visos merginos tokios kaip Letisė Proterou.

Jis iš karto užsiplieskė.

– Tu siaubingai neteisingas jos atžvilgiu. Tu jos nemėgsti. Ir Grizelda nemėgsta. Sako, kad ji nuobodi.

Vertinant iš moteriškų pozicijų, Grizelda buvo visiškai teisi. Letisė *buvo* nuobodi. Pilnai suvokiau, kad jaunuolis turėjo pasipiktinti tokiu apibūdinimu.

– Jei tik žmonės būtų atlaidesni. Netgi Hartliai Neipjerai apkalbinėja ją tokiu metu kaip šis! Tik dėl to, kad ji išėjo nebaigus žaisti teniso. Kodėl ji turėjo pasilikti, jeigu jai buvo nuobodu? Manau, kad labai gerai, jog ji apskritai atėjo.

– Iš tikrųjų padarė malonę, – pasakiau aš, tačiau Denis nesuprato pašaipos. Jis pats turėjo daug nuoskaudų dėl neteisingo elgesio su Letise.

– Ji labai nesavanaudiška. Tą įrodo ir tai, kad ji privertė mane pasilikti. Žinoma, aš taip pat norėjau išeiti. Tačiau apie tai ji net nenorėjo girdėti. Pasakė, kad tai labai nepatiks Neipjerams. Taigi dėl jos ten dar užtrukau ketvirtį valandos.

Vaikinas labai keistai suvokė nesavanaudiškumą.

– O dabar girdėjau Siuzaną Neipjer, visiems sakančią, jog Letisė blogai išauklėta.

– Būdamas tavo vietoje, nesijaudinčiau, – pasakiau aš.

– Viskas labai puiku, bet...

Jis nutilo.

– Aš... aš viską padaryčiau dėl Letisės.

– Nedaug kas gali ką nors padaryti dėl kito, – tariau aš. – Kad ir kaip norėtume, mes esame bejėgiai.

– Norėčiau mirti, – pasakė Denis.

Vargšas vaikinas. Vaikiška meilė yra pavojinga liga. Susilaikiau nepasakęs akivaizdžių ir galbūt nemalonių dalykų, kurie lengvai užeina ant seilės. Vietoj to palinkėjau labos nakties ir nuėjau miegoti.

Kitą rytą atlaikiau aštuntos valandos pamaldas, o grįžęs namo, radau Grizeldą, sėdinčią prie pusryčių stalo su rašteliu rankoje. Jis buvo nuo Anos Proterou.

Brangioji Grizelda,

būčiau labai dėkinga, jeigu jūs su vikaru galėtumėte šiandien pas mane ateiti ir ramiai papriešpiečiauti. Atsitiko kai kas labai keisto, ir aš norėčiau misterio Klemento patarimo. Kai ateisite, prašau apie tai neužsiminti, nes aš niekam nieko nesakiau.

Su pagarba
ANA PROTEROU

– Žinoma, turime nueiti, – tarė Grizelda.

Aš pritariau.

– Įdomu, kas galėjo nutikti?

Man taip pat buvo smalsu.

– Žinai, – pasakiau Grizeldai, – manau, kad šis reikalas dar negreit išaiškės.

– Nori pasakyti, – iki tol, kol ko nors nesuims?

– Ne, – ištariau aš. – Ne tai. Noriu pasakyti, kad yra įvairių išsišakojimų, povandeninių srovių, apie kurias mes nieko nežinom. Norint rasti tiesą, reikia išsiaiškinti daugybę dalykų.

– Turi omenyje dalykus, kurie iš tikrųjų nėra svarbūs, bet užveda ant tikrojo kelio?

– Taip, manau, kad tai puikiai išreiškia mano mintį.

– Mano galva, mes visi keliame pernelyg didelį triukš-

mą, – kabindamas marmeladą, tarė Denis. – Labai gerai, kad senasis Proterou negyvas. Niekas jo nemėgo. O! Aš žinau, kad policija turi nerimauti, – tai jos darbas. Tačiau aš vis tikiuosi, kad jie niekuomet neišsiaiškins. Nenorėčiau matyti Sleko, paaukštinto tarnyboje, riečiančio nosį dėl savo sumanumo.

Viskas, kas žmogiška, man nesvetima, todėl apie Sleko paaukštinimą maniau tą patį. Žmogus, kuris nuolat nederamai elgiasi su kitais žmonėmis, negali tikėtis populiarumo.

– Daktaras Haidokas galvoja taip pat kaip ir aš, – tęsė Denis. – Žudiko jis niekuomet neatiduotų į teisingumo rankas. Jis taip sakė.

Manau, kad tuo ir yra pavojingas Haidoko požiūris. Jis gali būti logiškas – ne man apie tai spręsti, – tačiau lengvabūdiškas jaunuolio protas jį suvokia kitaip, nei Haidokas jį išreiškia.

Grizelda pažvelgė pro langą ir pastebėjo, kad sode yra reporterių.

– Manau, jog jie vėl fotografuoja darbo kambario langus, – atsidususi pasakė ji.

Dėl to mes gerokai prisikentėjom. Visų pirma buvo tuščias kaimo gyventojų smalsumas – kiekvienas ateidavo pažiopsoti. Vėliau ėmė vaikščioti reporteriai su fotoaparatais, o vietiniai gyventojai... ateidavo paspoksoti į reporterius. Galų gale budėti prie langų iš Mač Benhemo buvo atsiųstas konsteblis.

– Na, – pasakiau aš, – laidotuvės rytoj ryte. Tikriausiai po jų susidomėjimas atslūgs.

Kai atvykome į Old Holą, pamačiau keletą aplink slampinėjančių reporterių. Jie uždavė man įvairiausių klausimų, į kuriuos atsakiau vienodai (pamanėme, kad taip bus geriausia): "Neturiu ką pasakyti".

Vyresnysis liokajus mus nuvedė į svetainę, kurioje, kaip vėliau paaiškėjo, tebuvo vienas gyventojas – mis Kram. Ji atrodė labai patenkinta.

– Tai netikėtumas, ar ne? – pasakė ji, spausdama mums

rankas. – Niekuomet nebūčiau apie tai pagalvojusi, tačiau misis Proterou tokia maloni, ar ne? Žinoma, negali sakyti, kad jaunai merginai dera vienai gyventi tokioje vietoje kaip "Mėlynasis šernas", kur pilna reporterių ir panašiai. O be to, taip nėra, kad negalėčiau būti naudinga – tokiu metu, kaip šis, tikrai reikalinga sekretorė, o mis Proterou nedaro nieko, kad padėtų, ar ne?

Mane nustebino ne tai, kad išliko senas priešiškumas Letisei, bet tai, kad mergina neabejotinai tapo karšta Anos šalininke. Taip pat mąsčiau, ar jos atsikraustymo čionai istorija yra tikra. Pasak jos, iniciatyva buvo iš Anos pusės, tačiau aš tuo abejojau. Pirma mintis – apie nenorą likti vienai "Mėlynajame šerne" – galėjo būti pačios merginos. Nors norėjosi tikėti, bet nemaniau, kad mis Kram sako tiesą.

Tuo metu į kambarį įėjo Ana Proterou.

Ji buvo apsirengusi visiškai juodai. Rankoje laikė sekmadieninį laikraščio numerį, kurį, liūdnai pažvelgusi, ištiesė man.

– Niekuomet nieko panašaus nesu patyrusi. Labai nemalonu, ar ne? Per kvotą sutikau reporterį. Pasakiau jam, kad esu siaubingai susijaudinusi ir neturiu ką pasakyti. Tuomet jis manęs paklausė, ar man labai rūpi surasti vyro žudiką, ir aš pasakiau: "Taip". Tuomet jis pasiteiravo, ar aš ką nors įtariu. Atsakiau, kad ne. Dar klausė ar, mano manymu, nusikaltimą įvykdė kas nors iš vietinių, ir aš pasakiau, kad tikriausiai taip. Ir viskas. O dabar pažvelkite į šitą!

Viduryje puslapio buvo nuotrauka, kuri akivaizdžiai buvo daryta mažiausiai prieš dešimt metų – dievai žino, iš kur jie ją ištraukė. Ir didžiulė antraštė:

"NAŠLĖ PAREIŠKĖ, KAD NENURIMS TOL, KOL NESUGAUS SAVO VYRO ŽUDIKO"

Misis Proterou, nužudytojo našlė, yra įsitikinusi, kad žudiko reikia ieškoti tarp vietinių gyventojų. Ji kažką įtaria, tačiau neturi įrodymų. Misis Proterou pareiškė, kad yra ištikta sielvarto, tačiau dar kartą patikino, jog yra apsispren-

dusi sugauti žudiką".

– Nepanašu į tai, ką sakiau, ar ne? – tarė Ana.

– Manau, kad galėjo būti ir blogiau, – pasakiau aš, atiduodamas laikraštį.

– Jie įžūlūs, ar ne? – tarė mis Kram. – Norėčiau pažiūrėti, kaip tie vyrukai iš manęs ką nors išpeštų.

Liepsnelės, pasirodžiusios Grizeldos akyse, įtikino mane, kad šis tvirtinimas, jos manymu, labiau atitiko tiesą, nei mis Kram ketino parodyti.

Buvo pranešta, kad priešpiečiai paruošti, ir mes nuėjome į valgomąjį. Letisė atėjo tik įpusėjus priešpiečiams. Nusišypsojusi Grizeldai ir linktelėjusi man, užėmė laisvą vietą prie stalo. Dėl tam tikrų sumetimų, įdėmiai ją apžiūrėjau, tačiau ji buvo tokia pat išsiblaškiusi, kaip ir visuomet. Sąžiningai turėjau pripažinti, kad ji atrodė ypač patraukliai. Ji vis dar nenešiojo gedulo, bet buvo apsirengusi blyškiai žalios spalvos rūbu, kuris išryškino jos šviesaus gymio subtilumą.

Kai išgėrėme kavą, Ana ramiai pasakė:

– Trumpam noriu pasikalbėti su vikaru. Veduosi jį į savo svetainę.

Pagaliau atsirado galimybė sužinoti, dėl ko buvome pakviesti. Pakilau ir nusekiau paskui ją laiptais. Prie kambario durų ji sustojo. Ruošiausi kažką pasakyti, tačiau ji ištiesė ranką, norėdama mane sustabdyti. Ji klausėsi, žiūrėdama žemyn į holą.

– Gerai. Jie eina į sodą. Ne... neikite ten. Mes eisime tiesiai.

Mano didžiai nuostabai, ji nuėjo koridoriumi į flygelio galą. Ji ėmė lipti siaurais, į kopetėles panašiais laiptais, vedančiais į viršutinį aukštą. Aš nusekiau paskui. Mes atsidūrėme dulkėtame, lentomis iškaltame praėjime. Ana atidarė duris ir įleido mane į didelę, blausią mansardą, kuri buvo naudojama kaip sandėlis sendaikčiams. Ten buvo lagaminų, senų sulūžusių baldų, keletas į krūvą sudėtų paveikslų ir nesuskaičiuojama daugybė smulkmenų, kurių vi-

suomet prisikaupia sandėliuose.

Mano nuostaba buvo tokia akivaizdi, kad ji šyptelėjo.

– Visų pirma turiu paaiškinti. Paskutiniu metu miegu labai jautriai. Praeitą naktį... ar greičiau šį rytą, apie trečią valandą, išgirdau, kaip kažkas vaikšto po namą. Kurį laiką klausiausi, galų gale atsikėliau ir išėjau pasižiūrėti. Išėjusi į koridorių, supratau, kad garsai sklinda ne iš apačios, bet iš viršaus. Nuėjau prie šių laiptelių. Vėl išgirdau kažkokį garsą. Šūktelėjau: "Kas ten?". Tačiau niekas neatsiliepė, ir daugiau nieko neišgirdusi, nusprendžiau, kad visa tai dėl mano pašlijusių nervų, tad grįžau į lovą.

– Šiaip ar taip, anksti ryte aš atėjau čia – paprasčiausiai iš smalsumo. Ir *štai* ką radau!

Ji pasilenkė ir atsuko paveikslą, kuris stovėjo atremtas į sieną.

Iš nuostabos šūktelėjau. Tai buvo aliejumi tapytas portretas, tačiau veidas buvo supjaustytas taip žiauriai, kad jo nebuvo galima atpažinti. Be to, aiškiai matėsi, kad pjūviai visai švieži.

– Kaip keista, – pasakiau aš.

– Ar ne? Sakykite, ar galite kaip nors tai paaiškinti?

Papurčiau galvą.

– Tame poelgyje yra kažkas barbariško, – tariau aš, – kas man nepatinka. Atrodo, kad tai buvo padaryta maniakiško pykčio priepuolio metu.

– Taip, tą patį pamaniau ir aš.

– Kieno tai portretas?

– Neturiu nė menkiausio supratimo. Iki šiol niekuomet nebuvau jo mačiusi. Kai ištekėjau už Liucijaus ir atsikėliau čia gyventi, visi šie daiktai jau buvo mansardoje. Niekuomet jų neapžiūrinėjau ir nesukau sau galvos dėl jų.

– Keista, – pasakiau aš.

Pasilenkiau ir apžiūrėjau kitus paveikslus. Jie buvo tokie, kokius ir galėjai tikėtis rasti, – keletas labai pusėtinų peizažų, keletas oleografijų ir reprodukcijų pigiais rėmeliais.

Daugiau nieko naudingo nebuvo. Ant didelės senoviškos skrynios, kurią anksčiau vadindavo "dėže", buvo ini-

cialai E. P. Pakėliau dangtį. Ji buvo tuščia. Daugiau mansardoje nebuvo nieko, kas bent kiek galėtų padėti.

– Iš tiesų tai labai keistas įvykis, – tariau aš. – Jis toks... beprasmis.

– Taip, – pasakė Ana. – Tai mane šiek tiek baugina.

Daugiau nebuvo ką apžiūrinėti. Nusileidome į jos svetainę, ir ji uždarė duris.

– Manote, kad dėl to turiu kažko imtis? Pranešti policijai?

Aš dvejojau.

– Sprendžiant iš to, sunku pasakyti, ar...

– Ar tai susiję su žmogžudyste, ar ne, – užbaigė Ana. – Suprantu. Dėl to ir sudėtinga. Pagal viską atrodo, kad tai visiškai nesusiję.

– Ne, – ištariau aš, – bet tai dar vienas Keistas Dalykas.

Abu sėdėjome tylūs ir susimąstę.

– Gal galėčiau paklausti, ką planuojate daryti? – netrukus paklausiau aš.

Ji pakėlė galvą.

– Ketinu čia pasilikti dar šešis mėnesius! – pasakė ji iššaukiančiai. – Nenoriu. Net pagalvoti apie tai bjauru. Tačiau manau, kad reikia. Kitaip žmonės kalbės, kad aš pabėgau... kad mano sąžinė nešvari.

– Tikrai nekalbės.

– O! Tikrai kalbės. Ypač kai... – ji patylėjo ir tuomet pasakė: – Po šešių mėnesių ruošiuosi ištekėti už Lorenso. – Mūsų akys susitiko. – Daugiau mes neketiname laukti.

– Aš numaniau, – tariau aš, – kad taip ir bus.

Staiga ji sugniužo, suėmė rankomis galvą.

– Jūs nežinote, kokia esu jums dėkinga – jūs neįsivaizduojate. Mes jau buvome atsisveikinę – jis ruošėsi išvykti. Aš... aš taip siaubingai jaučiuosi dėl Liucijaus mirties. Jeigu mes būtume planavę pabėgti drauge ir jis būtų miręs, – dabar būtų buvę baisu. Tačiau jūs padėjote mums suprasti, kaip tai negerai. Štai dėl ko esu jums dėkinga.

– Aš taip pat esu dėkingas, – pasakiau aš sunkiai.

– Nepaisant to, – staiga pasakė ji. – Jei nebus surastas tikrasis žudikas, jie visuomet manys, kad tai Lorensas... o! Taip, jie taip galvos. O ypač tada, kai jis mane ves.

– Mano mieloji, daktaro Haidoko įrodymas yra visiškai aiškus...

– Ar žmonėms rūpi įrodymai? Jie netgi apie tai nežino. O medicininiai įrodymai ne specialistams bet kuriuo atveju nieko nereiškia. Tai yra kita priežastis, dėl ko čia lieku. *Misteri Klementai, aš ruošiuosi sužinoti tiesą.*

Tai sakant, jos akys sužibo. Ji pridūrė:

– Štai kodėl aš pasikviečiau tą merginą.

– Mis Kram?

– Taip.

– Tuomet jūs jos paprašėte. Turiu galvoje, tai buvo jūsų idėja?

– Taip. O! Iš tikrųjų ji šiek tiek verkšleno. Kvotoje – ji ten jau buvo, kai atvykau. Ne, aš ją pasikviečiau tyčia.

– Tačiau, – sušukau aš, – tikriausiai nemanote, kad ta kvaila mergina gali būti susijusi su nusikaltimu?

– Labai lengva apsimesti kvaila, misteri Klementai. Tai vienas iš lengviausių dalykų pasaulyje.

– Tuomet jūs iš tikrųjų manote?..

– Ne, nemanau. Tikrai nemanau. Aš tik manau, kad mergina kažką žino... ar gali žinoti kažką. Norėjau stebėti ją iš arčiau.

– Ir tą pačią naktį, kai ji atvyko, buvo supjaustytas paveikslas, – susimąstęs ištariau aš.

– Manote, kad tai padarė ji? Tačiau kodėl? Atrodo, visiškai kvaila ir neįmanoma.

– Man atrodo, visiškai neįmanoma ir kvaila, jog jūsų vyras turėjo būti nužudytas mano darbo kambaryje, – su kartėliu pasakiau aš. – Tačiau taip atsitiko.

– Suprantu. – Ji uždėjo savo ranką ant manosios. – Jums tai taip siaubinga. Aš tai suvokiu, nors to ir nesakiau.

Aš išėmiau iš kišenės mėlyno lazurito auskarą ir ištiesiau jai.

– Manau, kad jis jūsų?

– O taip! – Maloniai šypsodamasi, ji ištiesė ranką, kad jį pasiimtų. – Kur jį radote?

Tačiau aš neįdėjau papuošalo į jos ištiestą delną.

– Ar neprieštarautumėte, – pasakiau aš, – jeigu dar jį pasilaikysiu?

– Na, žinoma, ne. – Ji atrodė sumišusi ir... ir pažvelgė klausiamai. Aš nepatenkinau jos smalsumo.

Vietoj to pasiteiravau, kokia jos finansinė padėtis.

– Tai netinkamas klausimas, – tariau aš, – tačiau aš tikrai nenoriu jūsų užgauti.

– Nemanau, kad tai netinkamas klausimas. Jūs ir Grizelda esate geriausi mano draugai, kokius man tik teko turėti. Man patinka ir ta juokinga senoji mis Marpl. Jūs žinote, kad Liucijus buvo pasiturintis. Visą turtą jis padalino į dvi lygias dalis – man ir Letisei. Old Holas paliktas man, tačiau Letisei leista pasirinkti pakankamai baldų nedidelio namo apstatymui, taip pat palikta tam tikra pinigų suma jam nusipirkti, kad būtų viskas po lygiai.

– Ar žinote, kokie jos planai?

Ana nutaisė komišką grimasą.

– Ji man jų nesako. Manau, kad ji išvyks kaip galima greičiau. Ji manęs nemėgsta – niekada nemėgo. Galvoju, kad tai mano kaltė, nors aš tikrai visuomet bandžiau būti gera.Tačiau manau, kad visos mergaitės nemėgsta jaunų pamočių.

– Ar mylite ją? – tiesiai paklausiau aš.

Ji neatsakė iš karto, ir todėl aš dar kartą įsitikinau, jog Ana Proterou yra labai nuoširdi moteris.

– Iš pradžių taip, – tarė ji. – Ji buvo tokia graži maža mergytė. Manau, kad dabar jau nebemyliu. Nežinau, kodėl. Galbūt todėl, kad ji nemėgsta manęs. Suprantate, man patinka, kai mane myli.

– Mums visiems patinka, – pasakiau aš, ir Ana Proterou nusišypsojo.

Turėjau įvykdyti dar vieną užduotį. Reikėjo akis į akį pasikalbėti su Letise Proterou. Man pasisekė, nes pamačiau ją ištuštėjusioje svetainėje. Grizelda ir Gladisė Kram buvo

išėjusios į sodą.

Aš įėjau ir uždariau duris.

– Letise, – pasakiau aš, – noriu apie kai ką su tavimi pasikalbėti.

Ji abejingai pažvelgė į mane.

– Taip?

Buvau apgalvojęs, ką sakyti. Ištiesiau lazurito auskarą ir ramiai pasakiau:

– Kodėl jį numetei mano darbo kambaryje?

Pamačiau, kaip ji sustingo... tačiau tai truko tik akimirksnį. Ji taip greit atgavo pusiausvyrą, kad net suabejojau buvusiu pasikeitimu. Tuomet ji abejingai pasakė:

– Jūsų darbo kambaryje niekada nieko nepamečiau. Tas auskaras – ne mano. Jis – Anos.

– Aš tai žinau, – ištariau aš.

– Na, tuomet, kodėl klausiate manęs? Jį tikriausiai pametė Ana.

– Po žmogžudystės misis Proterou mano darbo kambaryje lankėsi tik vieną kartą, ir tada ji buvo apsirengusi juodai, todėl nepanašu, kad ji būtų įsivėrusi mėlynus auskarus.

– Tokiu atveju, – tarė Letisė, – manau, kad ji pametė jį anksčiau. – Po to pridūrė: – Tai vienintelis logiškas paaiškinimas.

– Labai logiškas paaiškinimas, – pasakiau aš. – Manau, kad tikriausiai nepameni, kada paskutinį kartą tavo pamotė buvo įsivėrusi šiuos auskarus?

– O! – Ji įsmeigė į mane suglumusį žvilgsnį. – Ar tai labai svarbu?

– Galbūt, – ištariau aš.

– Pabandysiu prisiminti. – Ji susimąstė. Niekuomet nemačiau Letisės Proterou tokios žavios, kaip tą akimirką. – O taip! – pasakė ji staiga. – Ji buvo juos įsivėrusi ketvirtadienį. Dabar prisimenu.

– Ketvirtadienis – pasakiau lėtai, – diena, kai buvo įvykdyta žmogžudystė. Tą dieną misis Proterou buvo sode, prie darbo kambario, tačiau, jei pameni jos parodymus, ji

buvo tik prie darbo kambario lango, bet į vidų neužėjo.

– Kur jūs jį radote?

– Pasiritusį po stalu.

– Tuomet atrodo, – tarė Letisė šaltai, – kad ji melavo, ar ne?

– Nori pasakyti, kad ji įėjo ir stovėjo prie rašomojo stalo?

– Na, panašu, kad taip, ar ne?

Ji ramiai pažvelgė į mano akis.

– Jei norite žinoti, – niekuomet nemaniau, kad ji sakė tiesą.

– O aš, Letise, *žinau*, kad meluoji *tu*.

– Ką norite tuo pasakyti?

Ji buvo išsigandusi,

– Turiu galvoje, – pasakiau aš, – kad paskutinį kartą šį auskarą mačiau penktadienio ryte, kai atėjau čia su pulkininku Melčetu. Jis gulėjo drauge su kitu auskaru ant tavo pamotės tualetinio staliuko. Aš juos abu laikiau rankoje.

– O! – Ji susvyravo, tuomet staiga krito ant kėdės ranktūrio ir paplūdo ašaromis. Jos neilgi šviesūs plaukai nusviro, beveik liesdami grindis. Ji atrodė keistai – graži ir nežabota.

Kažkurį laiką tylėdamas leidau jai raudoti, o tada labai švelniai pasakiau:

– Letise, kodėl tu tai padarei?

– Ką?

Ji pašoko, energingai atmesdama savo plaukus. Atrodė pikta – beveik pašėlusi.

– Ką turite omenyje?

– Kas privertė tave taip pasielgti? Pavydas? Neapykanta Anai?

– O taip! – Ji nusibraukė nuo veido plaukus ir, atrodo, visiškai atgavo savitvardą. – Taip, galite tai vadinti pavydu. Visuomet nekenčiau Anos – nuo tada, kai pradėjo čia viešpatauti. Aš padėjau tą prakeiktą daiktą po rašomuoju stalu. Tikėjausi, kad tai jai užtrauks bėdą. Taip ir būtų atsitikę, jeigu nekištumėte visur savo nosies, čiupinėdamas daiktus

ant tualetinių stalelių. Šiaip ar taip, ne dvasininko reikalas padėti policijai.

Tai buvo piktdžiugiškas, vaikiškas protrūkis. Aš nekreipiau į tai jokio dėmesio. Tą akimirką ji tikrai buvo labai panaši į vaiką.

Jos vaikiškas pastangas atkeršyti Anai vargiai galėjai vertinti rimtai. Aš taip jai ir pasakiau bei pridūriau, kad grąžinsiu jai auskarą, nesakęs, kokiomis aplinkybėmis jį radau. Atrodo, tai ją sujaudino.

– Jūs labai malonus, – tarė ji.

Minutėlę patylėjo ir tada, nukreipusi žvilgsnį ir, matyt, kruopščiai rinkdama žodžius, ji tarė:

– Žinote, misteri Klementai, jūsų vietoje aš... aš kuo greičiau išsiųsčiau Denį iš čia – manau, kad taip būtų geriau.

– Denį? – tai mane ne tik nustebino, bet ir pralinksmino.

– Manau, kad taip būtų geriau. – Vis dar sutrikusi, ji pridūrė: – Man labai gaila Denio. Aš negalvojau, kad jis... šiaip ar taip, man gaila.

Tuo mes ir baigėme.

23 SKYRIUS

Grįžtant namo, pasiūliau Grizeldai padaryti lankstą ir apeiti pilkapį. Man norėjosi sužinoti, ar policija dirba, o jei taip, ką jie rado. Tačiau Grizelda turėjo darbo namuose, taigi turėjau vienas atlikti ekspediciją.

Darbų vykdymą prižiūrėjo konsteblis Herstas.

– Iki šiol, sere, jokių ženklų, – atraportavo jis. – Nors, suprantama, tai vienintelė tinkama vieta *cache**.

Jo pavartotas žodis *cache* mane šiek tiek suglumino, kadangi jis ištarė jį kaip catch**, tačiau tikrąją žodžio prasmę suvokiau beveik iš karto.

– Sere, noriu pasakyti, kurgi daugiau mergina galėjo nueiti šiuo miško takeliu? Jis veda pro Old Holą iki šios vietos.

– Galvoju, – tariau aš, – kad inspektorius Slekas manytų esant žema klausti merginos tiesiai.

– Nenori jos išgąsdinti, – tarė Herstas. – Bet kas, ką ji rašo Stounui ar jis rašo jai, gali nušviesti reikalą, – jeigu ji sužinotų, kad mes ją įtariame, ji iškart *taip* prikąstų liežuvį.

Būtent *kaip*, jis nepaaiškino, tačiau aš asmeniškai abejojau, kad mis Kram kada nors prikąstų liežuvį taip, kaip jis nupasakojo. Buvo neįmanoma įsivaizduoti jos, neplepančios.

– Kai žmogus apsimetinėja, norisi žinoti, *kodėl* jis apsimetinėja, – pasakė konsteblis Herstas pamokomai.

– Suprantama, – ištariau aš.

– O atsakymą rasime čia, šiame pilkapyje, – nes kam gi jis nuolat čia knaisiojosi?

– *Raison d'etre**** trainiotis čia, – pakišau mintį aš, tačiau ši prancūziška frazė konstebliui buvo per sunki. Už

---

* slaptavietė *(pranc.)*

** grobis *(pranc.)*

*** pretekstas *(pranc.)*

tai jis atsikeršijo šaltu tonu pasakydamas:

– Tai diletanto požiūris.

– Šiaip ar taip, jūs neradote lagamino, – tariau aš.

– Mes rasime, sere. Net neabejokite.

– Aš nesu toks tikras, – pasakiau aš. – Aš galvojau. Mis Marpl sakė, kad praėjo labai nedaug laiko, kai mergina vėl pasirodė tuščiomis rankomis. Tokiu atveju ji neturėjo laiko ateiti čia ir grįžti.

– Jūs neturėtumėte kreipti dėmesio į tai, ką kalba senutės. Kai jos pamato ką nors keisto ir nekantraudamos laukia... na, laikas joms tiesiog pralekia. Ir šiaip ar taip, nė viena moteris nieko neišmano apie laiką.

Dažnai galvoju, kodėl visi taip linkę į apibendrinimus. Apibendrinimai retai kada būna teisingi ir dažnai yra visiškai klaidingi. Aš pats turiu menką laiko pojūtį (todėl mano laikrodis pasuktas į priekį), o mis Marpl, manau, turi labai stiprų laiko pajautimą. Jos laikrodžiai rodo tikslų laiką, o ji pati visada punktuali.

Nežiūrint į tai, neketinau dėl to ginčytis su konstebliu Herstu. Palinkėjau jam geros dienos bei sėkmės ir nuėjau savo keliu.

Buvau jau netoli savo namų, kai man kilo idėja. Kilo visai netikėtai. Ji dingtelėjo į galvą kaip galimas sprendimas.

Pamenate, kai po žmogžudystės pirmą sykį ieškojau takelio, vienoje vietoje radau aplaužytus krūmus. Juos aplaužė, – ar bent jau taip tuo metu maniau, – Lorensas, vaikščiojęs ten tuo pačiu tikslu kaip ir aš.

Tačiau aš prisiminiau, kad po to drauge mes radome kitą neryškų takelį, kuris, kaip paaiškėjo, buvo išmintas inspektoriaus. Galvodamas apie tai, aiškiai prisiminiau, kad pirmasis takelis (Lorenso) buvo daug labiau išmintas nei antrasis, tarytum juo būtų praėję daugiau nei vienas žmogus. Aš pamaniau, kad galbūt tai visų pirma ir patraukė Lorenso dėmesį. Tarkime, kad iš pradžių juo ėjo daktaras Stounas ar mis Kram?

Taip pat prisiminiau – ar taip atrodė, – kad toje vieto-

je, ant nulaužytų šakelių, buvo keletas nuvytusių lapų. Tokiu atveju takelis negalėjo būti išmintas tą pačią popietę, kai mes šniukštinėjome.

Buvau jau netoli tos vietos. Ją atpažinau gana lengvai ir dar kartą prasibroviau pro krūmus. Šį kartą pastebėjau šviežiai aplaužytas šakeles. Po manęs ir Lorenso dar kažkas praėjo šiuo keliu.

Greitai priėjau vietą, kur susitikau Lorensą. Neryškūs pėdsakai vedė toliau, ir aš jais sekiau. Staiga takelis praplatėjo į mažą, neseniai išvalytą aikštelę. Sakau: aikštelę, nes augmenija ten buvo praretinta, tačiau medžių šakos buvo susipynusios virš galvos, o aikštelės plotas buvo ne didesnis kaip kelios pėdos.

Iš kitos pusės atžalynas vėl tankėjo, ir buvo visiškai aišku, kad niekas daugiau čia nesibrovė. Nepaisant to, atrodė, kad vienoje vietoje jis buvo pažeistas.

Priėjau ir atsiklaupęs abiem rankom praskyriau krūmus. Sublizgęs rudas kažkokio daikto paviršius atlygino man už pastangas. Susijaudinęs įkišau ranką ir vargais negalais ištraukiau mažą rudą lagaminą.

Džiaugsmingai šūktelėjau. Man pavyko. Nors mane suniekino konsteblis Herstas, aš įrodžiau savo samprotavimų teisingumą. Be jokios abejonės, lagaminą čia atnešė mis Kram. Aš pabandžiau atidaryti, tačiau jis buvo užrakintas.

Atsistojęs ant kojų, pastebėjau gulintį ant žemės mažą rudą kristalą. Beveik automatiškai jį pakėliau ir įsidėjau į kišenę.

Tuomet pačiupęs savo radinį už rankenos, grįžau į takelį.

Lipant laipteliais į alėją, susijaudinęs balsas čia pat šūktelėjo:

– O, misteris Klementas. Jūs radote jį! Koks jūs gudrus!

Pagalvojęs, kad sugebėjime viską matyti, pačiai liekant nematomai, mis Marpl neturi sau lygių, savo radinį užkėliau ant mus skyrusios tvoros.

– Tai jis, – tarė mis Marpl, – bet kur jį atpažinčiau.

Manau, kad ji šiek tiek perdėjo. Visiškai tokių pat pigių, blizgių lagaminų yra tūkstančiai. Niekas negalėtų atpažinti konkretaus lagamino, matyto mėnulio šviesoje iš tokio atstumo, tačiau suvokiau, kad visa lagamino istorija buvo mis Marpl ypatingas triumfas ir dėl to ji turėjo teisę šiek tiek perdėti.

– Misteri Klementai, spėju, kad jis užrakintas?

– Taip. Kaip tik ruošiuosi nunešti jį į policijos nuovadą.

– Jūs nemanote, kad būtų geriau paskambinti?

Žinoma, be abejonės, būtų geriau paskambinti. Žingsniuoti per kaimą su lagaminu rankoje tikriausiai reikštų siekti nepageidaujamo viešumo.

Taigi aš atstūmiau mis Marpl sodo vartelių velkę ir įėjau į namą pro stiklines terasos duris, o iš svetainės, uždarytomis durimis, telefonu pranešiau naujienas.

Rezultatas buvo toks, kad inspektorius Slekas pareiškė, jog netrukus atvyks pats.

Kai jis atvyko, buvo pačios bjauriausios nuotaikos.

– Taigi mes jį turime, ar ne? – tarė jis. – Žinote, sere, neturėtumėte visko slėpti. Jeigu buvo priežasčių manyti, kad žinote, kur paslėptas ieškomas daiktas, privalėjote apie tai pranešti atitinkamai valdžios institucijai.

– Tai buvo grynas atsitiktinumas, – pasakiau aš. – Tiesiog man kilo mintis.

– Pasakos. Čia yra beveik trys ketvirčiai mylios miško, o jūs nuėjote tiesiai į reikiamą vietą ir radote jį.

Būčiau papasakojęs inspektoriui Slekui apie savo samprotavimus, kurie nuvedė mane į tą vietą, tačiau jam, kaip visuomet, pavyko mane užpykdyti, todėl nieko nepasakiau.

– Na? – tarė inspektorius Slekas, žiūrėdamas į lagaminą su neapykanta ir tariamu abejingumu, – manau, kad galėtume pažvelgti, kas viduje.

Jis atsinešė ryšulį raktų ir vielos. Spyna buvo labai paprasta. Po kelių sekundžių lagaminas buvo atidarytas.

Nežinau, ką jis tikėjosi rasti, – manau, kad kažką labai pritrenkenčio. Tačiau pirmas dalykas, už kurio užkliuvo

mūsų žvilgsniai, buvo riebaluotas languotas šalikas. Inspektorius jį išėmė. Kitas daiktas buvo išblukęs tamsiai mėlynas apsiaustas, jau nebetinkamas dėvėti. Toliau sekė languota kepurė.

– Daugybė šlamšto, – tarė inspektorius.

Ten dar buvo pora labai išklypusių ir purvinų batų. Lagamino kampe gulėjo į laikraštį susuktas ryšulys.

– Manau, ten – languoti marškiniai, – išvyniodamas jį, pasakė inspektorius karčiai.

Po akimirkos iš nuostabos jis sulaikė kvėpavimą.

Nes ryšulyje buvo keli nedidučiai sidabro dirbiniai ir apvalus padėkliukas iš to paties metalo.

Mis Marpl, atpažinusi juos, sušuko.

– Padėklas, – sušuko ji. – Pulkininko Proterou padėklas ir Čarlzo II taurė. Tik įsivaizduokite!

Inspektorius stipriai išraudo.

– Štai koks užmanymas, – burbtelėjo jis. – Vagystė. Bet aš negaliu to suprasti. Net nebuvo užsiminta, kad šie daiktai dingo.

– Galbūt nepastebėjo, kad jie dingo, – pakišau mintį. – Spėju, kad šie vertingi daiktai nebuvo naudojami kasdien. Tikriausiai pulkininkas Proterou juos laikė užrakintus seife.

– Turiu tai ištirti, – tarė inspektorius. – Dabar eisiu tiesiai į Old Holą. Štai kodėl mūsų daktaras Stounas išnyko. Ar dėl žmogžudystės, ar dėl kitų dalykų, jis bijojo, kad mes išsiaiškinsime jo darbelius. Jo manta galėjo būti iškrėsta. Jis privertė merginą paslėpti juos miške drauge su tinkamais persirengimui rūbais. Jis ketino grįžti aplinkiniu keliu ir vieną naktį su jais pabėgti, jai liekant čia, kad nesukeltų įtarimo. Na, bent jau viena aišku. Tai įrodo, kad jis nėra susijęs su žmogžudyste. Visiškai kitas žaidimas.

Jis viską sukrovė atgal į lagaminą ir iškeliavo, atsisakęs mis Marpl pasiūlymo išgerti taurę šerio.

– Na, viena paslaptis jau išaiškėjo, – atsidusęs pasakiau aš. – Tai, ką sakė Slekas,– tiesa: nėra jokio pagrindo jo įtarti įvykdžius žmogžudystę. Viskas gana lengvai paaiškinama.

– Atrodo, kad taip, – tarė mis Marpl. – Nors niekuomet negali būti visiškai tikras, ar ne?

– Nėra jokio motyvo, – nurodžiau aš. – Jis gavo tai, dėl ko atvyko, ir išnyko.

– T... aip.

Ji aiškiai nebuvo patenkinta, ir aš smalsiai pažvelgiau į ją. Ji paskubėjo atsakyti į mano klausiamą žvilgsnį su įkarščiu ir lyg atsiprašinėdama.

– Neabejoju, kad esu *visiškai* neteisi. Nieko neišmanau apie šiuos dalykus. Bet aš tik pamaniau... turiu galvoje, – šie sidabriniai dirbiniai yra labai vertingi, ar ne?

– Manau, kad neseniai parduotos taurės vertė buvo daugiau kaip tūkstantis svarų.

– Turiu omenyje ne metalo vertę.

– Ne, tai galima vadinti žinovo nustatyta verte.

– Būtent tai ir turiu galvoje. Tokių daiktų pardavimas reikalautų šiokio tokio pasiruošimo, ir netgi jeigu viskas būtų paruošta, juos reikėtų gabenti slaptai. Noriu pasakyti – jeigu būtų pranešta apie vagystę ir imtasi gaudyti vagies, na, tų daiktų iš viso būtų neįmanoma parduoti.

– Ne visiškai suprantu, ką norite tuo pasakyti? – pasakiau aš.

– Suprantu, kad kalbu neaiškiai. – Ji dar labiau susijaudino ir ėmė dar labiau atsiprašinėti. – Tačiau man atrodo, kad... kad daiktų, taip sakant, negalima paprasčiausiai pavogti. Vienintelis priimtinas dalykas būtų šiuos daiktus sukeisti su kopijomis. Tada galbūt vagystė kažkurį laiką neišaiškėtų.

– Tai labai išradinga mintis, – pasakiau aš.

– Tai būtų vienintelis būdas, kaip tai padaryti, ar ne? Žinoma, jeigu buvo atliktas pakeitimas, tuomet, kaip jūs sakote, nebūtų jokios priežasties žudyti pulkininką Proterou.

– Būtent, – ištariau aš. – Aš taip ir sakiau.

– Taip, bet aš tiesiog pagalvojau... žinoma, aš nežinau... pulkininkas Proterou visuomet daugiau kalbėjo nei darė, tačiau jis sakė...

– Taip?

– Kad žmogus iš Londono ruošiasi įkainoti visus jo daiktus. Testamento patvirtinimui – ne, tai daroma po žmogaus mirties... draudimui. Kažkas jam pasakė, kad taip reikėtų padaryti. Jis daug kalbėjo apie įkainojimą ir kaip svarbu tai padaryti. Žinoma, aš nežinau, ar jis iš tikrųjų tam pasiruošė, tačiau jei taip...

– Suprantu, – ištariau lėtai.

– Žinoma, tą akimirką, kai ekspertas išvystų sidabrą, jis iš karto suprastų, o pulkininkas Proterou prisimintų, kad rodė tuos daiktus daktarui Stounui... įdomu, ar tai buvo padaryta tuomet – rankų miklumas, ar ne taip tai vadinama? Viskas buvo taip gudriai sugalvota... o dabar viskas žlunga.

– Suprantu, ką norite pasakyti, – pasakiau aš. – Manau, kad turime tai išsiaiškinti.

Vėl nuėjau prie telefono. Po kelių minučių mane sujungė su Old Holu, ir aš jau kalbėjausi su Ana Proterou.

– Ne, nieko ypač svarbaus. Ar inspektorius jau atvyko? Aha! Jis pakeliui. Misis Proterou, gal galite man pasakyti, ar buvo kada nors įkainotos Old Holo vertybės? Kas jūs sakote?

Ji atsakė aiškiai ir greitai. Padėkojau jai, padėjau ragelį ir kreipiausi į mis Marpl.

– Viskas aišku. Pulkininkas Proterou pasiruošė eksperto iš Londono atvykimui pirmadienį – tai yra rytoj, – kad įvertintų visą turtą. Dėl pulkininko mirties viskas buvo atidėta.

– Tuomet motyvas *buvo*, – tarė mis Marpl švelniai.

– Motyvas, taip. Bet tai viskas. Jūs pamiršote. Kai buvo iššauta, arba daktaras Stounas kaip tik prisijungė prie kitų, arba lipo laipteliais į alėją tam, kad prisijungtų.

– Taip, – susimąsčiusi pasakė mis Marpl. – Tai jį išbraukia iš įtariamųjų sąrašo.

24 SKYRIUS

Sugrįžęs į kleboniją, radau Hosą, laukiantį manęs darbo kambaryje. Jis nervingai vaikščiojo pirmyn ir atgal, o kai aš įėjau į kambarį, jis sustingo tarytum būtų pašautas.

– Turite man atleisti, – tarė jis, šluostydamas kaktą. – Mano nervai paskutiniu metu visai pakriko.

– Brangus bičiuli, – pasakiau aš, – jūs būtinai turite pakeisti aplinką. Jūsų sveikata pašlis, o tai negerai.

– Aš negaliu palikti savo tarnybos. Ne, to aš nekuomet nepadarysiu.

– Kalbu ne apie tarnybos palikimą. Jūs sergate. Esu įsitikinęs, kad Haidokas man pritartų.

– Haidokas, Haidokas. Koks jis gydytojas? Nemokša kaimo gydytojas.

– Manau, jūs esate jam neteisingas. Jis visuomet buvo laikomas puikiu savo profesijos žinovu.

– Ah! Galbūt. Manau, kad taip. Tačiau man jis nepatinka. Šiaip ar taip, aš atėjau ne dėl to. Atėjau pasiteirauti, ar negalėtumėte būti toks malonus ir šį vakarą vietoj manęs pasakyti pamokslą. Aš... aš iš tikrųjų jaučiuosi nepajėgus tai padaryti.

– Na, žinoma. Aš ir pamaldas atlaikysiu už jus.

– Ne ne. Aš noriu atlaikyti pamaldas pats. Aš galiu. Tik ta mintis, kad reikės lipti į sakyklą, kad visos tos akys bus įsmeigtos į mane...

Jis užsimerkė ir konvulsyviai nurijo seiles.

Man pasidarė aišku, kad su Hosu kažkas labai negero. Atrodo, kad jis perprato mano mintis, nes atsimerkė ir greitai pasakė:

– Man tikrai nėra nieko blogo. Tik tas galvos skausmas – tas siaubingas, stiprus galvos skausmas. Ar galėčiau paprašyti stiklinės vandens?

– Žinoma, – ištariau aš.

Nuėjau ir pats pripyliau iš čiaupo vandens. Mūsų namuose skambinti varpeliu yra beprasmis, tuščias reikalas.

Atnešiau vandens, ir jis man padėkojo. Iš kišenės išsitraukė mažą kartoninę dėžutę, atidarė ją ir išėmė kapsulę, kurią nurijo užgerdamas vandeniu.

– Milteliai nuo galvos skausmo, – paaiškino jis.

Staiga pagalvojau, ar tik Hosas netapo priklausomas nuo vaistų. Tai paaiškintų daugelį jo keistenybių.

– Tikiuosi, kad jūs nevartojate jų per daug, – pasakiau aš.

– Ne, tikrai ne. Daktaras Haidokas perspėjo mane dėl to. Tačiau jos tikrai nuostabios. Nuo jų greit palengvėja.

Iš tikrųjų jis atrodė daug ramesnis ir labiau susikaupęs.

Jis atsistojo.

– Taigi šį vakarą jūs pasakysite pamokslą? Ačiū, sere.

– Prašau, nėra už ką dėkoti. Aš primygtinai reikalauju leisti atlaikyti ir pamaldas. Eikite namo ir ilsėkitės. Ne, aš nepriimu jokių prieštaravimų. Daugiau nė žodžio apie tai.

Jis vėl padėkojo. Tuomet, nusukęs akis nuo manęs į langą, pasakė:

– Jūs – šiandien lankėtės Old Hole, ar ne, sere?

– Taip.

– Atleiskite man už smalsumą, bet ar jūs buvote pakviestas?

Nustebęs pažvelgiau į jį, ir jis paraudo.

– Atleiskite, sere. Aš... aš tiesiog pamaniau, kad paaiškėjo kas nors naujo ir dėl to misis Proterou pakvietė jus.

Neturėjau nė mažiausio noro patenkinti Hoso smalsumo.

– Ji norėjo su manimi aptarti pasiruošimus laidotuvėms ir dar kelis klausimus, – tariau aš.

– A! Tik tiek. Suprantu.

Daugiau aš nieko nesakiau. Jis trypčiojo vietoje ir pagaliau tarė:

– Vakar mane aplankė misteris Redingas. Aš... aš neįsivaizduoju, kodėl.

– Ar jis jums nesakė?

– Jis... jis tik sakė, kad atėjo manęs aplankyti. Sakė, kad vakarais jaučiasi šiek tiek vienišas. Anksčiau jis niekad nebuvo užėjęs.

– Na, jis turėjo būti malonus pašnekovas, – šypsodamasis pasakiau aš.

– Dėl ko jis norėjo mane aplankyti? Man tai nepatinka. – Jo balsas pakilo, tapo spigus. – Jis sakė, kad vėl užsuks. Ką visa tai reiškia? Kaip jūs galvojate, ką jis sumanė?

– Kodėl manote, kad jis turi kokį nors slaptą motyvą? – paklausiau aš.

– Man tai nepatinka, – pakartojo Hosas. – Niekada nieko prieš *jį* neturėjau. Niekuomet nemaniau, kad *jis* kaltas – netgi tada, kai prisipažino, aš pasakiau, kad tai visiška nesąmonė. Jeigu aš ką nors ir įtariau, tai tik Arčerį,– bet ne jį. Arčeris visai kitas dalykas – bedievis mušeika. Prasigėręs niekšas.

– Ar nemanote, kad esate per griežtas? – tariau aš. – Visų pirma jūs labai mažai apie jį žinote.

– Brakonierius, pabuvojęs kalėjime, gali viską.

– Jūs tikrai manote, kad pulkininką Proterou nušovė jis? – smalsiai paklausiau aš.

Hosas visuomet vengė atsakyti tiesiai. Aš tai jau anksčiau pastebėjau.

– Ar jūs pats nepagalvojote, sere, kad tai vienintelis galimas sprendimas?

– Kiek aš žinau, – tariau aš, – prieš jį nėra jokių įkalčių.

– O jo grasinimai? – pasakė Hosas. – Jūs pamiršote apie jo grasinimus.

Man jau buvo įgrisę klausytis apie Arčerio grasinimus. Kiek žinojau, nebuvo jokių tiesioginių įrodymų, kad jis kada nors grasino.

– Jis buvo pasiryžęs atkeršyti pulkininkui Proterou. Arčeris prisigėrė ir tada nušovė jį.

– Tai tik prielaida.

– Tačiau jūs sutinkate, kad tai visiškai tikėtina?

– Ne, nesutinku.

– Tuomet įmanoma?

– Įmanoma, taip.

Hosas kreivai pažvelgė į mane.

– Kodėl nemanote, kad tai tikėtina?

– Todėl, – pasakiau aš, – kad toks kaip Arčeris nesugalvotų šauti į žmogų iš revolverio. Jam tai netinkamas ginklas.

Hosą nustebino mano argumentas. Buvo aišku, jog jis nesitikėjo tokio prieštaravimo.

– Jūs tikrai manote, kad šis argumentas rimtas? – paklausė jis abejodamas.

– Mano galva – tai didžiulė kliūtis Arčeriui įvykdyti nusikaltimą, – pasakiau aš.

Po mano kategoriško tvirtinimo Hosas daugiau nieko nepasakė. Dar kartą man padėkojo ir išėjo.

Palydėjau jį iki paradinių durų ir ant prieškambario staliuko pamačiau keturis laiškus. Jie visi turėjo bendrų būdingų bruožų. Rašysenos išskirtinai moteriškos, ant visų buvo parašyti žodžiai: "Asmeniškai. Skubus", o skirtumas buvo tik tas, kad vienas buvo suteptas labiau nei likusieji.

Jų panašumas man sukėlė keistą regėjimo pojūtį – ne dvigubą, o keturgubą.

Iš virtuvės išėjo Merė ir užtiko mane, spoksantį į juos.

– Atnešė prieš priešpiečius, neklausta pasakė ji. – Visus, išskyrus vieną. Jį radau pašto dėžutėje.

Linktelėjau, surinkau juos ir nusinešiau į darbo kambarį.

Pirmasis skambėjo taip:

BRANGUSIS MISTERI KLEMENTAI,

šį bei tą sužinojau, ką, mano manymu, turėtumėte žinoti ir jūs. Tai liečia vargšo pulkininko Proterou mirtį. Būčiau labai dėkinga už jūsų patarimą šiuo klausimu – eiti į policiją, ar ne. Nuo tada, kai mirė mano brangusis vyras, aš vengiu bet kokio viešumo. Gal galėtumėte užsukti pas mane šią popietę kelioms minutėms?

Nuoširdžiai jūsų
MARTA PRAIS RIDLEI

Atplėšiau antrąjį laišką:

BRANGUSIS MISTERI KLEMENTAI,

esu taip susirūpinusi – taip susijaudinusi – dėl to, ką turiu atlikti. Šį bei tą sužinojau, kas, mano galva, gali būti svarbu. Aš taip bijau kokiu nors būdu būti įpainiota į visus reikalus su policija. Esu tokia sunerimusi ir nusikamavusi. Mielasis vikare, ar galėčiau jūsų paprašyti kelioms minutėms užsukti pas mane ir, kaip visuomet, išsklaidyti mano abejones.

Su pagarba
KAROLINA VETERBI

Jau numaniau ir galėjau iš anksto pasakyti, kas bus trečiajame raštelyje.

BRANGUSIS MISTERI KLEMENTAI,

sužinojau kai ką svarbaus. Manau, kad jūs pirmasis turite tai sužinoti. Ar šią popietę užsuksite manęs aplankyti? Lauksiu jūsų.

Šį kariškai griežtą laiškelį pasirašė Amanda Hartnel.

Atplėšiau ketvirtąjį laišką. Laimei, esu gavęs labai nedaug anoniminių laiškų. Manau, kad anoniminis laiškas yra pats niekšiškiausias ir žiauriausias ginklas. Šis laiškas nebuvo išimtis. Iš pradžių atrodė, kad jį parašė mažaraštis žmogus, tačiau keletas dalykų vertė mane suabejoti tokia prielaida.

Mielas vikare,

manau, kad turite žinoti, Kas Vyksta. Jūsų žmoną matė vogčia išeinančią iš misterio Redingo kotedžo. Jūs suprantate, ka tai reiškia. Jiedu flirtuoja. manau, turite tai žinoti.

DRAUGAS

Iš pasipiktinimo šūktelėjau ir, suglamžęs lapelį, mečiau į židinį kaip tik tuo metu, kai į kambarį įėjo Grizelda.

– Ką tu ten su tokiu pasibjaurėjimu išmetei? – paklausė ji.

– Nedorą dalyką, – pasakiau aš.

Iš kišenės išsiėmęs degtuką, uždegiau jį ir pasilenkiau. Tačiau Grizelda buvo vikresnė. Ji pasilenkė ir pagriebė suglamžytą popieriaus gumulą, ir man dar nespėjus jos sulaikyti, ištiesino jį.

Ji perskaitė, pasipiktinusi šūktelėjo ir, numetusi jį atgal, nusisuko. Aš padegiau jį ir stebėjau, kaip dega.

Grizelda pasitraukė. Stovėjo prie lango ir žiūrėjo į sodą.

– Lenai, – tarė ji neatsisukdama.

– Taip, brangioji.

– Noriu tau kai ką papasakoti. Taip, nepertrauk manęs. Prašau, aš noriu. Kai... kai Lorensas Redingas čia atsikėlė, aš norėjau, kad tu galvotum, jog susipažinau su juo gana neseniai. Tai netiesa. Aš... pažinojau jį jau pakankamai seniai. Iš tiesų dar prieš tai, kai sutikau tave, buvau į jį įsimylėjusi. Manau, kad daugelis merginų įsimyli Lorensą. Aš... na, vienu metu buvau visiškai pametusi galvą dėl jo. Bet aš nerašiau kompromituojančių laiškų ir nedariau jokių idiotiškų dalykų, apie kuriuos rašoma knygose. Tačiau kažkada aš buvau įsimylėjusi į jį.

– Kodėl tu man to anksčiau nesakei? – paklausiau aš.

– O! Kodėl! Tikrai nežinau. Na, gal todėl, kad tam tikrų dalykų tu nelinkęs suprasti. Dėl to, kad esi daug vyresnis už mane, tu galvoji, jog... na, kad galbūt man patinka kiti vyrai. Maniau, kad tau tikriausiai nepatiks, kad Lorensas ir aš esame draugai.

– Tau puikiai sekasi slapukauti, – tariau aš, prisiminęs tai, ką mažiau kaip prieš savaitę ji man sakė šiame kambaryje ir kaip sąmojingai ji tai pasakė.

– Taip, aš visuomet mokėjau slapukauti. Man tai patinka.

Jos balse jautėsi vaikiškas pasitenkinimas.

– Tačiau viskas, ką pasakiau, yra tiesa. Aš nežinojau apie Aną, ir man buvo įdomu, kodėl Lorensas taip pasikeitė, na, nepastebi manęs. Aš prie to nepripratusi.

Įsivyravo tyla.

– Ar supranti, Lenai? – smalsiai paklausė Grizelda.

– Taip, – ištariau aš, – suprantu.

Tačiau ar tikrai supratau?

25 SKYRIUS

Buvo sunku atsikratyti įspūdžio, kurį man padarė anoniminis laiškas. Šlykštus dalykas.

Nepaisant to, susirinkau likusius tris laiškus, pažvelgiau į savo laikrodį ir išėjau.

Man buvo labai įdomu, ką gi tokio galėjo "sužinoti" trys damos vienu metu. Pamaniau, kad turbūt tą pačią naujieną. Tačiau vėliau supratau, kad klydau.

Negaliu apsimesti, kad kelias pas mane pakvietusias damas vedė pro policijos nuovadą. Mano kojos pačios mane nunešė ten. Knietėjo sužinoti, ar inspektorius Slekas grįžo iš Old Holo.

Sužinojau, kad jis grįžo, o su juo ir mis Kram. Doroji Gladisė policijos nuovadoje laikėsi puikiai. Ji atkakliai neigė nešusi lagaminą į mišką.

– Jūs užsipuolate mane tik dėl to, kad viena iš šitų senų liežuvautojų neturi daugiau ką veikti, o tik visą naktį žiūrėti pro langą. Prisimenate, vieną kartą ji jau suklydo, kai sakė, jog žmogžudystės dieną matė mane alėjos gale. O jeigu ji apsiriko vieną sykį dienos šviesoje, kaip ji galėjo mane atpažinti mėnesienoje?

– Bjauriai elgiasi tos senutės čia. Pliurpia, ką nori. O aš kaip nekaltas kūdikis miegojau savo lovoje. Daugeliui iš jūsų turėtų būti gėda.

– Tarkime, kad "Mėlynojo šerno" šeimininkė atpažino lagaminą, kaip priklausantį jums, mis Kram?

Jeigu ji taip sako – klysta. Ant jo neužrašyta pavardė. Beveik visi turi tokius pačius lagaminus. O jūs vargšą daktarą Stouną apšaukiate vagimi! Jis turi daugybę laiškų, adresuotų jo vardu.

– Mis Kram, jūs atsisakote ką nors mums paaiškinti?

– Neatsisakau. Jūs suklydote, štai kas. Jūs ir jūsų ne į savo reikalus kišanti nosį Marpl. Be savo advokato daugiau nesakysiu nė žodžio. Nedelsiant išeinu, nebent ketinate mane

suimti.

Vietoj atsakymo inspektorius pakilo ir atidarė jai duris, ir atmetusi galvą, mis Kram išėjo.

– Štai kokią taktiką ji pasirinko, – tarė Slekas, grįždamas į savo vietą. – Viską neigia. Nors, žinoma, senutė *galėjo* apsirikti. Nė vienas prisiekusysis nepatikėtų, kad iš tokio atstumo mėnesienos šviesoje gali ką nors atpažinti. Nors, kaip jau sakiau, senutė galėjo ir apsirikti.

– Galėjo, – pasakiau aš, – tačiau nemanau, kad ji apsiriko. Paprastai mis Marpl neklysta. Būtent dėl to jos ir nemėgsta.

Inspektorius šyptelėjo.

– Taip sako ir Herstas. Viešpatie, jau tie kaimai!

– O kaip sidabras, inspektoriau?

– Atrodo, viskas tvarkoje. Žinoma, tai reiškia, kad vienas ar kitas daiktas – klastotė. Mač Benheme yra vienas labai geras senovinio sidabro žinovas. Aš jam paskambinau ir nusiunčiau automobilį jo atvežti. Greit žinosime, kas yra kas. Vagystė arba jau įvykdyta, arba ji buvo tik planuojama. Bet kuriuo atveju nėra jokio skirtumo – noriu pasakyti, kiek tai liečia mus. Vagystė, palyginus su žmogžudyste, yra smulkmena. Šie du nėra susiję su žmogžudyste. Galbūt mes gausime apie jį žinių iš merginos – štai kodėl aš leidau jai ramiai išeiti.

– Įdomu, – pasakiau aš.

– Apgailestauju dėl misterio Redingo. Nedažnai sutinki žmogų, kuris pasiaukotų dėl kito.

– Manau, kad taip, – pasakiau aš.

– Moterys sukelia daug rūpesčių, – moralizavo inspektorius.

Jis atsiduso ir vėl tęsė, šiek tiek manęs nustebindamas:

– Žinoma, dar yra Arčeris.

– O! – ištariau aš. – Jūs pagalvojote ir apie jį?

– Na, žinoma, sere, nuo pat pradžių. Man nereikia jokių anoniminių laiškų, kad užeičiau ant jo pėdsakų.

– Anoniminių laiškų, – pasakiau irzliai. – Vadinasi,

gavote anoniminį laišką?

– Nieko naujo, sere. Kiekvieną dieną jų gauname bent tuziną. O taip, mums pranešė apie Arčerį. Tarytum policija pati negalėtų išsiaiškinti! Arčerį įtarėme nuo pat pradžių. Bėda ta, kad jis turi alibi. Nors tai nieko nereiškia, tačiau bus sunkiau įrodyti.

– Ką jūs turite omenyje, sakydamas, kad tai nieko nereiškia? – paklausiau aš.

– Na, atrodo, kad visą popietę jis praleido su pora draugužių. Nors, kaip jau sakiau, tai nieko nereiškia: tokie žmonės kaip Arčeris ir jo draugai bet ką prisiektų. Negalima tikėti nė vienu jų žodžiu. *Mes* tai žinome. Tačiau visuomenė to nežino, o prisiekusieji, deja, renkami iš visuomenės. Jie nieko nežino ir veikiausiai tiki viskuo, kas yra sakoma iš liudytojų suolo, nekreipdami dėmesio, kas tai sako. Be abejonės, pats Arčeris prisiekinės iki pamėlynavimo, kad jis to nepadarė.

– Jis ne toks draugiškas kaip misteris Redingas, – pasakiau su šypsena.

– Tikrai ne, – tarė inspektorius, priimdamas pastabą kaip gryną faktą.

– Manau, kad visai natūralu kabintis į gyvenimą, – samprotavau aš.

– Nustebtumėte, jei pažinotumėte žudikus, kurie išsisuko dėl prisiekusiųjų minkštaširdiškumo, – pasakė inspektorius niūriai.

– Jūs tikrai manote, kad tai Arčerio darbas? – paklausiau aš.

Mane stebino tai, kad inspektorius Slekas neturėjo asmeninio požiūrio į žmogžudystę. Atrodo, kad jam rūpėjo tik vienas dalykas – lengvai ar sunkiai pavyks įrodyti kaltumą.

– Norėčiau turėti daugiau įrodymų, – prisipažino jis. – Na, kad ir pirštų atspaudus, pėdsakus arba liudijimą, kad žmogžudystės metu jis buvo netoliese. Vieną ar du kartus jį matė prie misterio Redingo kotedžo, tačiau jis sakys, jog buvo atėjęs pasikalbėti su motina. Ji gera moteris. Ne, ap-

skritai aš linkęs įtarti tą ledi. Jeigu tik galėčiau gauti rimtą įrodymą dėl šantažo... tačiau šio nusikaltimo atveju negaliu gauti nė vieno rimto įrodymo! Tai tik teorija ir dar kartą teorija. Labai apmaudu, misteri Klementai, kad šalia jūsų negyvena jokia senyva senmergė. Lažinuosi, kad ji būtų ką nors mačiusi.

Jo žodžiai priminė man kvietimus, ir aš atsisveikinau su juo. Tik vieną kartą man teko jį matyti linksmą.

Pirmoji, kurią aplankiau, buvo mis Hartnel. Matyt, ji išvydo mane pro langą, nes man dar nespėjus paskambinti, atidarė paradines duris ir, tvirtai suspaudusi mano ranką savosiose, pervedė per slenkstį.

– Labai ačiū, kad atėjote. Prašau čionai. Čia mūsų niekas negirdės.

Mes įėjome į mikroskopinį, ne didesnį nei narvelis vištoms, kambarį. Mis Hartnel uždarė duris ir, nutaisiusi paslaptingą miną, rankos mostu davė man ženklą sėstis (ten buvo tik trys kėdės). Supratau, kad tai jai kelia didžiulį pasitenkinimą.

– Nesu iš tų, kurios pradeda dėstyti reikalą iš toli, – tarė ji maloniai, šiek tiek nuleidusi balsą, kaip ir reikalavo aplinkybės. – Jūs gi žinote, kaip kaime greit pasklinda kalbos.

– Deja, – pasakiau aš, – žinau.

– Pritariu jums. Niekas labiau neapkenčia apkalbų taip, kaip aš. Tai štai. Maniau, kad mano pareiga papasakoti policijos inspektoriui, jog žmogžudystės dieną buvau užėjusi pas misis Lestreindž ir jos neradau namie. Nors nesitikėjau, kad man bus už tai padėkota. Su kuo pirmiausiai ir paskiausiai susiduri šiame gyvenime, tai nedėkingumas. Na, tik vakar ta įžūli misis Beiker...

– Taip taip, – ištariau aš, tikėdamasis nutraukti įprastą tiradą. – Labai liūdna, labai. Tačiau jūs sakėte, kad...

– Žemesniųjų klasių atstovai nesupranta, kas jų geriausi draugai, – tarė mis Hartnel. – Kai juos lankau, visuomet duodu savalaikius patarimus. Tačiau už tai man niekuomet nepadėkoja.

– Inspektoriui jūs papasakojote apie apsilankymą pas misis Lestreindž, – pasufleravau aš.

– Būtent, ir tarp kitko, jis man nepadėkojo. Pasakė, kad kai norės gauti informacijos, pats paklaus – ne visiškai tokiais žodžiais, bet mintis ta. Šiais laikais policijoje dirba vyrai iš kitokios visuomeninės klasės.

– Labai galimas dalykas, – pasakiau aš. – Tačiau jūs ruošėtės kažką papasakoti?

– Nusprendžiau, kad šį kartą nesikreipsiu į jokį niekam tikusį inspektorių. Pagaliau dvasininkai yra džentelmenai – bent jau kai kurie iš jų, – pridūrė ji.

Supratau, kad ir aš esu priskirtas šiai kategorijai.

– Jeigu tik galėčiau kuo nors padėti, – pradėjau aš.

– Tai pareigos klausimas, – tarė mis Hartnel ir staigiai nutilo. – Norėčiau, kad nereikėtų pasakoti šių dalykų. Labiausiai iš visų to nemėgstu. Tačiau pareiga yra pareiga.

Aš laukiau.

– Man buvo leista suprasti, – tęsė mis Hartnel rausdama, – kad misis Lestreindž teigia visą laiką buvusi namie... kad ji neatidarė durų, nes... na, ji nenorėjo. Koks pasipūtimas. Aš užsukau tik iš pareigos, o su manimi šitaip pasielgė!

– Ji sirgo, – švelniai tariau aš.

– Sirgo? Nesąmonė! Jūs, misteri Klementai, toks nepasaulietiškas. Tai moteriai nieko nėra. Taip sunkiai serga, kad net negali dalyvauti kvotoje, kurgi ne! Medicininė pažyma, išrašyta daktaro Haidoko! Ji gali jį apvynioti aplink savo mažąjį pirštelį, visi tai žino. Na, tai kuo aš baigiau?

Aš jau tiksliai ir nebežinojau. Sunku suprasti, kur baigiasi mis Hartnel pasakojimas ir prasideda plūdimas.

– A, apie apsilankymą pas ją tą popietę. Na, tai visiška nesąmonė, kad ji buvo namuose. Jos nebuvo. Aš tai žinau.

– Iš kur jūs galite tai žinoti?

Mis Hartnel išraudo. Švelniai tariant, ji sutriko.

– Aš pabeldžiau ir paskambinau, – paaiškino ji. – Du kartus. Jeigu ne tris. ir staiga man kilo mintis, jog gali būti

sugedęs skambutis.

Man buvo malonu pastebėti, kad tai sakydama, ji negalėjo žiūrėti man į akis. Visų mūsų namus statė tas pats statybininkas ir, stovint ant kilimėlio prie paradinių durų, jo įrengti skambučiai aiškiai girdėdavosi. Ir mes abu su mis Hartnel labai puikiai tai žinojome. Tačiau pamaniau, kad reikia išlikti mandagiam.

– Taip? – sumurmėjau aš.

– Nenorėjau mesti savo vizitinės kortelės į pašto dėžutę. Tai būtų buvę nemandagu, o kad ir kokia bebūčiau, nemandagi nesu.

Šį nepaprastą teiginį ji išsakė be jokio jaudulio.

– Taigi pamaniau sau – apeisiu aplink namą ir pabelsiu į langą, – nerausdama tęsė ji. – Aš apėjau namą ir pažvelgiau į visus langus, tačiau name nieko nebuvo.

Puikiai ją supratau. Pasinaudojusi proga, kad namie nieko nėra, mis Hartnel davė valią savo nežabotam smalsumui ir apėjo aplink namą, apžiūrėjo sodą bei visus langus. Savo klausytoju ji pasirinko mane, tikėdamasi, kad aš būsių pakantesnis ir atlaidesnis nei policija. Manoma, kad dvasininkai turi pateisinti savo parapijiečius.

Aš nekomentavau situacijos. Tik uždaviau klausimą.

– Mis Hartnel, kelinta tai buvo valanda?

– Kiek pamenu, – tarė mis Hartnel, – turėjo būti apie šešias. Po to nuėjau tiesiai namo. Kai grįžau, buvo maždaug dešimt po šešių, o misis Proterou atėjo kažkur po pusvalandžio, palikusi daktarą Stouną ir misterį Redingą lauke, ir mes pasikalbėjome apie svogūnėlius. O tuo tarpu vargšas pulkininkas gulėjo negyvas. Pasaulis – baisus.

– Kartais gana nemalonus, – ištariau aš.

Pakilau.

– Ar tai viskas, ką norėjote man papasakoti?

– Aš tik pamaniau, kad tai gali būti svarbu.

– Gali, – pritariau aš.

Didžiam mis Hartnel nusivylimui, daugiau nesileidau į kalbas ir išėjau.

Mis Veterbi, antroji, kurią aplankiau, sutiko mane pa-

kiliai nusiteikusi.

– Brangus vikare, kaip malonu. Ar gersite arbatos? Tikrai ne? Gal pagalvėlę jūsų nugarai? Ačiū, kad taip greitai atėjote. Visuomet esate pasiruošęs kitiems padėti.

Tai truko gana ilgai, kol perėjome prie reikalo, ir netgi tuomet nebuvo išvengta gražbyliavimo.

– Jūs turite suprasti, kad tai sužinojau iš labai patikimo šaltinio.

Sent Meri Mide labai patikimu šaltiniu visuomet būdavo kieno nors tarnaitė.

– Ar negalite man pasakyti, kas jums tai papasakojo?

– Brangus misteri Klementai, aš pažadėjau. Aš visuomet laikiausi nuomonės, kad pažadas yra šventas dalykas.

Ji atrodė labai rimta.

– O jeigu tartume, kad tai man pasakė mažas paukštelis? Tai juk nieko blogo, ar ne?

Troškau pasakyti, kad "tai velniškai kvaila". Gailiuosi, kad nepasakiau. Man patiktų stebėti, kaip į tai reaguotų mis Veterbi.

– Na, šis mažas paukštelis sakė, kad matė vieną ledi, kuri tegu lieka neįvardinta.

– Kitas paukštelis? – pasiteiravau aš.

Mano didžiai nuostabai, mis Veterbi prapliupo juoktis ir, žaismingai paplekšnojusi man per ranką, pasakė:

– O, vikare, nebūkite toks bjaurus!

Atsigavusi ji tęsė.

– Kaip jūs manote, kur ta ledi ėjo? Ji pasuko į kelią, – vedantį link klebonijos, tačiau prieš tai atidžiai apžvelgė kelią – manau, kad įsitikintų, jog niekas, kas ją pažįsta, jos nepastebėjo.

– O mažas paukštelis? – paklausiau aš.

– Lankėsi pas žuvų pardavėją – patalpoje, virš parduotuvės.

Žinau, kur eina tarnaitės per išeigines. Žinau, kad yra tik viena vieta, kur jos niekada nebūna, jeigu nėra būtinybės, – tai atvirame ore.

– Tai buvo, – tęsė mis Veterbi, palinkdama į priekį, –

prieš pat šešias.

– Kurią dieną?

Mis Veterbi šūktelėjo.

– Žmogžudystės dieną, žinoma. Argi aš to neminėjau?

– Aš taip ir pagalvojau, – atsakiau aš. – O kokia pavardė tos ledi?

– Jos pavardė prasideda raide L, – palingavusi galva, tarė Veterbi.

Jausdamas, kad tai jau visa informacija, kurią mis Veterbi turėjo perduoti, aš atsistojau.

– Jūs juk neleisite policijai tardyti manęs, ar ne? – spausdama mano ranką savosiose, patetiškai pasakė mis Veterbi. – Aš vengiu viešumo. O atsistoti prieš teismą!

– Ypatingais atvejais, – tariau aš, – jie leidžia liudininkams sėdėti.

Ir ištrūkau.

Buvo likę aplankyti misis Prais Ridlei. Ta ledi iš karto pastatė mane į vietą.

– Aš nenoriu turėti reikalų su policija, – šaltai paspaudusi mano ranką, nuožmiai pasakė ji. – Iš kitos pusės, kaip suprantate, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, mano galva, apie tai reikės pranešti policijai.

– Ar tai susiję su misis Lestreindž? – paklausiau aš.

– Kodėl turėtų? – lediniu balsu pasiteiravo misis Prais Ridlei.

Ji privertė mane pasijausti nepatogiai.

– Tai labai paprastas reikalas, – tęsė ji. – Mano tarnaitė Klara stovėjo prie priekinių vartelių. Ji ten išėjo minutei ar dviem, – kaip ji sako, – įkvėpti gryno oro. Manau, kad tai mažai tikėtina. Greičiausiai ji dairėsi žuvų pardavėjo berniuko, – jeigu jis mano esąs berniukas, – įžūlaus jauno akiplėšos, galvojančio, kad jeigu jam septyniolika, tai gali juokauti su visomis merginomis. Šiaip ar taip, kaip jau sakiau, ji stovėjo prie vartelių ir išgirdo čiaudėjimą.

– Taip, – tariau aš, laukdamas pasakojimo tęsinio.

– Tai viskas. Sakau jums, ji girdėjo čiaudėjimą. Ir ne-

pradėkit man aiškinti, kad nesu tokia jauna, kaip kadaise, ir dėl to apsirikau, nes tai girdėjo Klara, o ne aš, ir jai tik devyniolika.

– Tačiau, – ištariau aš, – kas čia keisto, kad ji girdėjo kažką čiaudint?

Misis Prais Ridlei pažvelgė į mane su akivaizdžiu apgailestavimu dėl mano protinių galių.

– Ji girdėjo čiaudėjimą žmogžudystės dieną, tuo metu, kai jūsų namuose buvo tuščia. Be abejonės, žudikas slėpėsi krūmuose, laukdamas progos. Jūs turite ieškoti žmogaus, kuris turi slogą.

– Arba sergančio šienlige, – pakišau mintį. – Bet iš tiesų, misis Prais Ridlei, šią paslaptį labai lengva paaiškinti. Mūsų tarnaitė Merė turi siaubingą slogą. Jos šnarpštimas paskutiniu metu mums labai įkyrėjo. Jūsų tarnaitė tikriausiai girdėjo jos čiaudėjimą.

– Čiaudėjo vyras, – pasakė misis Prais Ridlei tvirtai. – Neįmanoma, stovint prie mūsų vartelių, girdėti, kaip virtuvėje čiaudi jūsų tarnaitė.

– Bet stovint prie jūsų vartelių, neįmanoma girdėti ir kaip kas nors čiaudi mano darbo kambaryje, – tariau aš. – Bent jau labai tuo abejoju.

– Sakiau, kad žmogus galėjo būti pasislėpęs krūmyne, – pasakė misis Prais Ridlei. – Be abejo, kai Klara grįžo į namą, jis įėjo pro paradines duris.

– Na, žinoma, tai įmanoma, – ištariau aš.

– Sąmoningai stengiausi, kad mano balsas neskambėtų raminančiai, bet, matyt, nepavyko, nes misis Prais Ridlei staiga įdėmiai pažvelgė į mane.

– Aš jau pripratau, kad manęs nesiklauso, tačiau taip pat galiu pasakyti, kad neskubant palikti teniso raketę, nerūpestingai numestą ant žolės, visiškai neįmanoma. O teniso raketės šiais laikais yra labai brangios.

Atrodė, kad šiam puolimui nebuvo pagrindo. Tai mane visiškai išmušė iš vėžių.

– Bet galbūt jūs su manimi nesutinkate, – tarė misis Prais Ridlei.

– O! Žinoma, sutinku.

– Džiaugiuosi. Na, tai viskas, ką norėjau pasakyti. Aš nusiplaunu rankas nuo viso šio reikalo.

Ji atsilošė ir užsimerkė, kaip žmogus, pavargęs nuo šio pasaulio. Aš padėkojau ir atsisveikinau.

Prie durų surizikavau Klaros paklausti apie jos šeimininkės pasakojimą.

– Visiškai teisingai, sere, aš girdėjau čiaudėjimą. Tačiau tai nebuvo įprastas čiaudulys.

Tai, kas susiję su nusikaltimu, niekuomet nebūna įprasta. Šūvis nebuvo įprastas. Čiaudulys taip pat. Drįstu manyti, kad tai buvo ypatingas žudiko čiaudulys. Paklausiau merginos, kelintą valandą tai buvo, tačiau ji atsakė labai miglotai – jos manymu, tarp penkiolikos minučių po šešių ir pusės septynių. Šiaip ar taip, tai buvo prieš tai, kai šeimininkei paskambino ir ją išplūdo.

Paklausiau jos, ar ji girdėjo kokį nors šūvį. O ji pasakė, kad šūviai buvo siaubingi. Po šito ėmiau labai stipriai abejoti jos žodžiais.

Jau sukau pro savo vartelius, kai nusprendžiau aplankyti draugą.

Pažvelgęs į laikrodį, pamačiau, kad iki vakarinių pamaldų dar turiu laiko. Nuėjau keliu iki Haidoko namo. Jis išėjo ant laiptelių manęs pasitikti.

Vėl pastebėjau, kad jis atrodo sunerimęs ir išvargęs. Šis reikalas, atrodo, jį labai susendino.

– Malonu tave matyti, – pasakė jis. – Kas naujo?

Papasakojau jam apie Stouną.

– Aukščiausios klasės vagis, – pakomentavo jis. – Na, tai paaiškina daugelį dalykų. Jis pastudijavo savo dalyką, tačiau laikas nuo laiko jis suklysdavo. Vieną kartą Proterou būtų jį pričiupęs. Tu prisimeni jų ginčą? Ką tu manai apie merginą? Ar ji taip pat į tai įsivėlusi?

– Neaišku, – pasakiau aš. – Man atrodo, kad mergina čia niekuo dėta.

– Ji visiška kvailė, – pridūriau.

– O! Aš taip nesakyčiau. Mis Gladisė Kram yra gana

apsukri. Visiškai sveika. Ne iš tų, kurie kelia rūpesčių mano profesijos atstovams.

Pasakiau jam, kad jaudinuosi dėl Hoso ir noriu, kad jis pakeistų aplinką ir tikrai pailsėtų.

Kai tai pasakiau, jis ėmė kažkaip išsisukinėti. Jo atsakymas skambėjo neįtikinamai.

– Taip, – ištarė jis lėtai, – manau, kad taip būtų geriausia. Vargšas vaikinas. Vargšas vaikinas.

– Maniau, kad jūs jo nemėgstate.

– Taip, nelabai mėgstu. Tačiau man gaila ir tų žmonių, kurių nemėgstu. – Po akimirkos jis pridūrė: – Man gaila netgi Proterou. Vargšelis – niekas jo nemėgo. Pernelyg tiesmukas ir užsispyrusiai ginantis savo nuomonę. Nemalonus mišinys. Jis visuomet toks buvo – netgi jaunystėje.

– Aš nežinojau, kad jūs jį tada pažinojote.

– O taip! Kai jis gyveno Vestmorlende, netoliese aš turėjau praktiką. Tai buvo seniai. Beveik prieš dvidešimt metų.

– Aš atsidusau. Prieš dvidešimt metų Grizeldai buvo penkeri. Laikas yra keistas dalykas...

– Klementai, ar tai viskas, ką ketinai atėjęs man papasakoti?

Krūptelėjęs pažvelgiau į jį. Haidokas žiūrėjo į mane skvarbiomis akimis.

– Yra dar kažkas, ar ne? – ištarė jis.

Aš linktelėjau.

Kai atėjau, aš nebuvau tikras – pasakoti ar ne, tačiau dabar nusprendžiau kalbėti. Man patiko Haidokas. Visais atvejais jis buvo nuostabus draugas. Jaučiau, kad tai, ką ruošiuosi papasakoti, jam galėjo būti naudinga.

Aš perpasakojau savo pokalbį su mis Hartnel ir mis Veterbi.

Po mano pasakojimo jis ilgai tylėjo.

– Klementai, tai tiesa, – pagaliau pasakė jis. – Aš stengiausi, kaip tik galėjau, apsaugoti misis Lestreindž nuo bet kokio nepatogumo. Iš tikrųjų ji yra sena mano bičiulė. Tačiau tai nėra vienintelė mano tokio elgesio priežastis. Ta

mano išduota medicininė pažyma nėra apgaulė, kaip jūs visi manėte.

Jis patylėjo ir tuomet sunkiau ištarė:

– Tai turi likti tik tarp mūsų, Klementai. Misis Lestreindž yra pasmerkta.

– Ką?

– Ji miršta. Gyvens ne ilgiau kaip mėnesį. Ar dabar tau keista, kad noriu ją apsaugoti nuo persekiojimo ir klausinėjimo?

Jis tęsė:

– Kai tą vakarą ji įsuko į šį kelią, ji ėjo čia – į šį namą.

– Anksčiau tu taip nesakei.

– Nenorėjau sukelti kalbų. Nuo šeštos iki septintos pacientų nepriimu, ir visi tai žino. Tačiau patikėk manim – ji buvo čia.

– Nors jos čia nebuvo, kai atėjau pakviesti tavęs. Turiu galvoje, kai radome kūną.

– Ne, – jis atrodė sutrikęs. – Ji išėjo... į susitikimą.

– Kur buvo paskirtas pasimatymas? Jos namuose?

– Nežinau, Klementai. Garbės žodis, aš nežinau.

Tikėjau juo, bet...

– O kas, jeigu bus pakartas nekaltas žmogus? – pasakiau aš.

– Ne, – ištarė jis. – Patikėk manim, niekas nebus pakartas už pulkininko Proterou nužudymą.

Bet būtent tuo aš ir negalėjau patikėti. Nors jo balse girdėjosi gilus įsitikinimas.

– Niekas nebus pakartas, – pakartojo jis.

– Tas vyras, Arčeris...

Jis nekantriai sujudėjo.

– Nepakako proto nušluostyti savo pirštų atspaudų nuo revolverio.

– Galbūt ne, – pasakiau abejodamas.

Tuomet kažką prisiminęs, išsiėmiau iš kišenės mažą rudą kristalą, kurį radau miške, padaviau jam ir paklausiau, kas tai yra.

– Hm, – sudvejojo jis. – Panašus į pikrino rūgštį. Kur

tu jį radai?

– Tai, – atsakiau aš, – Šerloko Holmso paslaptis.

Jis nusišypsojo.

– Kas yra pikrino rūgštis?

– Na, tai sprogstamoji medžiaga.

– Taip, aš tai žinau, tačiau ji naudojama ir kitiems tikslams, ar ne?

Jis linktelėjo.

– Ji naudojama medicinoje – tirpalui nudegimams. Nuostabus vaistas.

Ištiesiau ranką, ir jis gana nenoriai jį grąžino man.

– Tikriausiai tai nesvarbu, – ištariau aš. – Bet radau jį gana neįprastoje vietoje.

– Tu man nepasakysi, kur?

Nors tai gana vaikiška, bet aš nepasakiau.

Jis turi savų paslapčių. Na, aš turiu savo.

Truputį įsižeidžiau, jog jis ne visiškai manim pasitikėjo.

26 SKYRIUS

Buvau keistai nusiteikęs, kai tą vakarą užlipau į sakyklą.

Bažnyčioje buvo neįprastai daug žmonių. Negalėjau patikėti, kad tiek daug žmonių pritraukė Hoso pamokslai. Hoso pamokslai būdavo nuobodūs ir dogmatiški. Ir netgi jei juos būtų pasiekusi žinia, kad vietoj jo pamokslą sakysiu aš, tai irgi jų nebūtų privilioję. Nes mano pamokslai būdavo nuobodūs ir moksliški. Apgailestauju, bet to negalėjau priskirti ir pamaldumui.

Padariau išvadą, kad kiekvienas atėjo pasižiūrėti, kas susirinks, ir galbūt po pamaldų, prieangyje, pasidalinti paskalomis.

Bažnyčioje, kas neįprasta, buvo ir Haidokas, taip pat Lorensas Redingas. Mano nuostabai, šalia Lorenso išvydau išbalusį, persikreipusį Hoso veidą. Ten buvo ir Ana Proterou, tačiau sekmadieniais ji paprastai dalyvauja vakarinėse pamaldose, nors tikrai nemaniau, kad ji dalyvaus šiandien. Dar labiau nustebau pamatęs Letisę. Bažnyčios lankymas sekmadienio rytais buvo priverstinis – pulkininkas Proterou šiuo klausimu buvo neperkalbamas, tačiau niekada nebuvau matęs Letisės vakarinėse pamaldose.

Ten buvo ir Gladisė Kram, kuri tarp suvytusių senmergių atrodė iššaukiančiai jauna ir sveika. Pamaniau, kad vėliau įsmukusi blanki figūra bažnyčios gale yra misis Lestreindž.

Tikriausiai man nereikia sakyti, kad pamaldose dalyvavo misis Prais Ridlei, mis Hartnel, mis Veterbi ir mis Marpl. Čia buvo susirinkę be išimties visi kaimo gyventojai. Nežinau, kada dar buvo susirinkę tiek daug žmonių.

Minia yra keistas dalykas. Tą naktį tvyrojo magnetinė atmosfera, ir pirmasis, kuris pajuto jos įtaką, buvau aš.

Paprastai pamokslams ruošdavausi iš anksto. Ruošdavausi kruopščiai ir sąžiningai, tačiau niekas už mane ge-

riau nežino apie jų trūkumus.

Šį vakarą reikėjo sakyti pamokslą *extempore**, ir kai pažvelgiau žemyn, į pakeltų veidų jūrą, mane užvaldė kažkokia beprotybė. Tam tikra prasme, lioviausi būti Dievo Tarnu. Tapau aktoriumi. Prieš mane buvo auditorija, ir aš norėjau išjudinti ją – dar daugiau, jaučiausi turįs galią ją išjudinti.

Nesididžiuoju tuo, ką padariau tą vakarą. Visiškai netikiu jausminga atgimimo laikų dvasia. Nors tą naktį aš atlikau kliedinčio ir pompastiškai kalbančio evangelisto vaidmenį.

Lėtai pacitavau Bibliją.

"Atėjau kviesti atgailai ne teisiųjų, o nusidėjėlių."

Pakartojau dar du kartus ir išgirdau savo balsą, visiškai nepanašų į įprastinį Leonardo Klemento balsą.

Priekiniame klaupte pamačiau Grizeldą, su nuostaba žiūrinčią į mane. Jos pavyzdžiu pasekė ir Denis.

Akimirkai sulaikiau kvėpavimą ir tada pratrūkau.

Parapijos tikintieji toje bažnyčioje buvo tokios emocinės būklės, kad leido žaisti jų jausmais. Aš tai ir dariau. Kviečiau nusidėjėlius atgailauti. Pats buvau nepaprastai susijaudinęs. Nuolat išmesdavau kaltinimus ir kartojau tą pačią frazę.

– Sakau *jums*...

Ir kiekvieną kartą iš skirtingų bažnyčios vietų girdėjosi atodūsiai.

Masinis susijaudinimas yra keistas ir siaubingas dalykas.

Baigiau tais nuostabiais ir aštriais žodžiais – galbūt pačiais aštriausiais žodžiais visoje Biblijoje:

"Šią naktį bus pareikalauta tavo sielos..."

Tai buvo keistas, neilgai trukęs apsėdimas. Kai grįžau į kleboniją, vėl tapau tokiu kaip visuomet. Pamačiau, kad Grizelda šiek tiek išbalusi. Ji palietė mano ranką.

– Lenai, – tarė ji, – šį vakarą tu buvai baisus. Man... man tai nepatiko. Niekuomet nesu girdėjusi tavęs taip pa-

* ekspromtu *(pranc.)*

mokslaujant.

– Nemanau, kad dar kada nors išgirsi, – tariau aš, sunkiai sėsdamasis ant sofos. Buvau pavargęs.

– Kas privertė tave taip elgtis?

– Mane užvaldė netikėtas pamišimas.

– O! Ar... ar tai nebuvo kažkas ypatingo?

– Ką turi omenyje – kažkas ypatingo?

– Pamaniau – tai viskas. Tu labai nenuspėjamas, Lenai. Jaučiu, kad gerai tavęs nepažįstu.

Mes susėdome valgyti atšalusios vakarienės. Merė buvo išėjusi.

– Prieškambaryje yra raštelis tau, – pasakė Grizelda. – Deni, ar neatneštum jo čia?

Denis, kuris visą laiką buvo labai tylus, pakluso.

Paėmiau jį ir sunkiai atsidusau. Viršuje, kairiajame kampe, buvo užrašyta: *Asmeniškai. Skubu.*

Jis turėtų būti, – ištariau aš, – nuo misis Marpl. Daugiau nieko neliko.

Mano prielaida buvo visiškai teisinga.

BRANGUS MISTERI KLEMENTAI,

labai norėčiau su jumis aptarti keletą dalykų, kurie man atėjo į galvą. Manau, kad mes visi turime pamėginti padėti nušviečiant šią baisią paslaptį. Jeigu neprieštaraujate ateisiu apie pusę dešimtos ir pabelsiu į jūsų darbo kambario langą. Galbūt brangioji Grizelda bus tokia maloni ir užeis pas mane palinksminti mano sūnėno. Žinoma, ir misteris Denis, jeigu turės noro. Jeigu negausiu atsakymo, lauksiu jų, o pati ateisiu nurodytu laiku.

Nuoširdžiai jūsų
DŽEINĖ MARPL

Padaviau raštelį Grizeldai.

– O, mes nueisime! – pasakė ji linksmai. – Viena ar dvi taurelės naminio likerio yra būtent tai, ko žmogui reikia sekmadienio vakarą. Manau, kad taip slegiančiai veikia Merės pudingas. Jis buvo panašus į kažką iš lavoninės.

Denis atrodė mažiau sužavėtas šia perspektyva.

– Tau viskas gerai, – bambėjo jis. – Tu gali aptarinėti visus tuos gudrius dalykus apie meną ir knygas. Visuomet, sėdėdamas ir klausydamasis tavęs, jaučiuosi visiškas kvailys.

– Tau tai tik į naudą, – tarė ramiai Grizelda. – Tai pastato tave į vietą. Šiaip ar taip, nemanau, kad misteris Reimondas Vestas yra toks baisiai protingas, kokiu dedasi.

– Nedaug kas iš mūsų yra protingas, – pasakiau aš.

Man buvo labai įdomu, ką tokio konkrečiai norėjo aptarti mis Marpl. Iš visų mano parapijiečių laikiau ją sumaniausia. Ji ne tik praktiškai viską mato ir girdi, kas vyksta, bet ir daro nuostabiai protingas ir vykusias išvadas iš faktų, į kuriuos atkreipia dėmesį.

Jeigu ketinčiau pradėti sukčiaus karjerą, tai vienintelis žmogus, kurio turėčiau bijoti, būtų mis Marpl.

Tai, ką Grizelda pavadino Sūnėno Linksminimo Vakarėliu, prasidėjo šiek tiek po devynių, ir kol aš laukiau mis Marpl, užsiėmiau faktų, susijusių su nusikaltimu, sąrašo sudarymu. Surašiau juos, laikydamasis chronologinės tvarkos. Nesu punktualus žmogus, bet tvarkingas, mėgstantis, kad viskas būtų surašyta laikantis tam tikros sistemos.

Lygiai pusę dešimtos į langą pabeldė, ir aš pakilau įleisti mis Marpl.

Jos galvą ir pečius dengė labai dailus Šetlendo šalis, ir ji atrodė gana sena ir trapi. Įeidama pabėrė keletą padrikų pastabų.

– Jūs toks malonus, kad leidote man ateiti... ir brangioji Grizelda tokia maloni... Reimondas ja taip žavisi... jis visuomet ją vadina idealiąja Griuz... Ne, suolelio kojoms man nereikia.

Padėjau Šetlendo šalį ant kėdės ir atsisėdau ant kėdės priešais savo viešnią. Mes pažvelgėme vienas į kitą, ir jos veide pasirodė priekaištinga šypsenėlė.

– Manau, kad jums įdomu, kodėl... kodėl aš taip visu tuo domiuosi. Tikriausiai manote, kad tai labai nemoteriška. Ne, prašau, norėčiau paaiškinti, jei galima.

Akimirką ji patylėjo, ir jos skruostus nutvieskė raudonis.

– Suprantate, – pradėjo ji pagaliau, – gyvendamas vienas gana atkampioje vietoje, taip, kaip aš gyvenu, turi turėti hobį. Žinoma, yra siuvinėjimas, Mergaičių organizacija, Socialinė rūpyba, škicavimas, tačiau mano hobis yra – ir visuomet buvo – Žmogaus Prigimtis. Tokia skirtinga... ir tokia užburianti. Ir, žinoma, mažame kaimelyje, kuriame niekas neblaško, turi tokią puikią galimybę tapti, kaip aš tai pavadinčiau, profesionalu savo srityje. Pradedi klasifikuoti žmones, gana tiksliai, tarytum paukščius ar gėles: grupė tokia tai, rūšis tokia tai, veislė tokia. Žinoma, kartais gali suklysti, bet, laikui bėgant, klysti vis mažiau ir mažiau. Tada išbandai ir save. Paimi mažą problemą, – pavyzdžiui, geldelių karolių, kuri taip pralinksmino brangiąją Grizeldą, – gana nesvarbią paslaptį, tačiau visiškai nesuprantamą, nebent ją teisingai išaiškinsi. Tuomet buvo sukeistų vaistų nuo kosulio byla, mėsininko žmonos skėtis... o paskutinė buvo visiškai beprasmė, jeigu ne tai, kad daržovių pardavėjas elgėsi ne itin maloniai su vaistininko žmona – dėl to ir paaiškėjo visas reikalas. Suprantate, tai taip nuostabu pritaikyti išvadas ir įsitikinti, kad esi teisus.

– Manau, kad dažniausiai jūs esate teisi, – pasakiau šypsodamasis.

– Bijau, kad būtent dėl to aš šiek tiek išpuikau, – prisipažino mis Marpl. – Tačiau man visuomet buvo įdomu, ar galėsiu tą patį padaryti, jeigu vieną dieną iškils tikrai didžiulė paslaptis. Turiu galvoje – teisingai ją išsiaiškinti. Logiškai mąstant, tai turėtų būti tas pats. Galų gale mažas veikiantis torpedos modelis yra lygiai toks pat kaip tikra torpeda.

– Norite pasakyti, kad viskas yra tik reliatyvumo klausimas, – ištariau lėtai. – Logiškai mąstant... turėtų taip būti, sutinku su jumis. Tačiau aš nežinau, ar taip iš tikrųjų yra.

– Be abejonės, turi būti tas pats, – pasakė mis Marpl. – Tie dalykai, kuriuos mokykloje vadindavo faktoriais, yra tokie patys. Pinigai, abipusis... e... priešingų lyčių potraukis ir, žinoma, keistumas – nemažai žmonių yra šiek tiek keistoki, ar ne? – netgi daugelis žmonių yra keisti, kai juos

gerai pažįsti. Ir normalūs žmonės kartais daro tokius keistus dalykus, o nenormalūs kartais būna tokie protingi ir paprasti. Iš tikrųjų vienintelis būdas išsiaiškinti – lyginti žmones su kitais žmonėmis, kuriuos tu pažįsti arba kažkada sutikai. Jūs nustebtumėt, jeigu žinotumėt, kiek nedaug skirtingų tipų yra iš viso.

– Jūs gąsdinate mane, – tariau aš. – Jaučiu, kad esu padėtas po mikroskopu.

– Žinoma, net nesvajočiau ką nors panašaus pasakoti pulkininkui Melčetui – toks autokratas, ar ne?.. ir vargšui inspektoriui Slekui... na, jis toks pat kaip batų parduotuvės pardavėja, kuri nori jums parduoti dirbtinės odos batus todėl, kad jie jūsų dydžio, ir nekreipia jokio dėmesio į tą faktą, kad jūs norite rudų veršiuko odos batų.

Tai tikrai labai geras Sleko apibūdinimas.

– Tačiau jūs, misteri Klementai, – esu tikra, – žinote apie nusikaltimą beveik tiek pat, kiek inspektorius Slekas. Pamaniau, jeigu dirbtume kartu...

– Įdomu, – ištariau aš. – Manau, kad kiekvienas iš mūsų įsivaizduoja esąs Šerlokas Holmsas.

Tuomet aš jai papasakojau apie tris kvietimus, kuriuos gavau tą popietę, apie Anos atrastą portretą su supjaustytu veidu. Taip pat papasakojau apie mis Kram laikyseną policijos nuovadoje ir kaip Haidokas atpažino mano rastą kristalą.

– Kadangi jį pats radau, – užbaigiau aš, – norėčiau, kad jis būtų svarbus. Tačiau tikriausiai jis visiškai nesusijęs su byla.

– Pastaruoju metu perskaičiau daug amerikiečių detektyvinių romanų, kuriuos paėmiau iš bibliotekos, – pasakė mis Marpl, – tikėdamasi, kad jie bus naudingi.

– Ar juose buvo kas nors apie pikrino rūgštį?

– Bijau, kad ne. Tačiau pamenu, jog vieną kartą skaičiau detektyvą, kuriame vyras buvo nunuodytas pikrino rūgštimi ir dar įtrintas lanolinu.

– Kadangi čia niekas nebuvo nunuodytas, neatrodo, kad reikėtų tai svarstyti, – tariau aš.

Tuomet paėmiau savo sąrašą ir padaviau jai.

– Pamėginau kaip įmanoma aiškiau reziumuoti bylos faktus, – pasakiau aš.

MANO SĄRAŠAS

Ketvirtadienis, šio mėnesio 21 diena.

12.30 – pulkininkas Proterou nukelia susitikimą iš šeštos valandos į šeštą valandą penkiolika minučių. Nemaža tikimybė, kad tai girdėjo pusė kaimo.

12.45 – Revolveris paskutinį kartą matytas savo vietoje. (Tačiau tai abejotina, kadangi anksčiau misis Arčer sakė, jog negali prisiminti.)

5.30 (apytikris laikas) – pulkininkas su misis Proterou automobiliu išvyksta iš Old Holo į miestelį.

5.30 – Melagingas skambutis man iš Nort Lodžo, Old Holo.

6.15 (arba keliom minutėm anksčiau) – pulkininkas Proterou atvyksta į kleboniją. Merė palydi jį į darbo kambarį.

6.20 – Misis Proterou ateina alėja ir per sodą nueina prie darbo kambario lango. Pulkininko Proterou nesimato.

6.29 – Skambutis misis Prais Ridlei iš Lorenso Redingo kotedžo (remiantis centrinės telefonų stoties suteikta informacija).

6.30 – 6.35 – Pasigirsta šūvis. (Manant, kad skambučio laikas nurodytas tiksliai.) Lorenso Redingo, Anos Proterou ir daktaro Stouno liudijimu, jis nuskambėjo anksčiau, tačiau misis Prais Ridlei greičiausiai yra teisi.

6.45 – Lorensas Redingas ateina į kleboniją ir randa kūną.

6.48 – Susitinku Lorensą Redingą.

6.49 – Kūną atrandu aš.

6.55 – Lavoną apžiūri Haidokas.

Pastaba. – Vieninteliai du žmonės, neturintys jokio alibi 6.30 – 6.35, yra mis Kram ir misis Lestreindž. Mis Kram sako, kad buvo prie pilkapio, tačiau nėra liudininkų. Šiaip ar taip, nėra jokio pagrindo manyti, kad ji kaip nors

suijusi su nusikaltimu. Misis Lestreindž išėjo iš daktaro Haidoko namų į susitikimą šiek tiek po šešių. Kur buvo ir su kuo buvo paskirtas pasimatymas? Vargu ar su pulkininku Proterou, nes buvo žinoma, kad jis susitaręs su manimi. Tiesa, misis Lestreindž buvo netoliese nusikaltimo įvykdymo metu, tačiau nėra aišku, kokį motyvą ji galėjo turėti, kad nužudytų jį. Iš jo mirties ji nieko nelaimi, o su inspektoriaus teorija apie šantažą negaliu sutikti. Misis Lestreindž ne tokia moteris. Taip pat nepanašu, kad ji galėtų paimti Lorenso Redingo revolverį.

– Labai aiškiai, – pasakė mis Marpl, pritariamai linkčiodama. – Iš tikrųjų labai aiškiai. Džentelmenai visuomet daro tokias puikias pastabas.

– Jūs sutinkate su tuo, ką parašiau? – paklausiau aš.

– O taip, jūs puikiai viską išdėstėte.

Tuomet uždaviau jai klausimą, kurį visą laiką norėjau užduoti.

– Mis Marpl, – tariau aš. – Ką jūs įtariate? Vieną kartą sakėte, kad galite įtarti septynis žmones.

– Manyčiau, būtent tiek, – pasakė mis Marpl išsiblaškiusi. – Galvoju, kad kiekvienas iš mūsų įtaria vis ką nors kitą. Iš tikrųjų galima įsitikinti, kad taip ir yra.

Ji nepaklausė manęs, ką įtariu aš.

– Esmė yra ta, – tarė ji, – kad žmogus turi rasti paaiškinimą viskam. Viskas turi būti paaiškinama įtikinamai. Jeigu jūs turite hipotezę, kuri atitinka visus faktus... na, tuomet, ji yra teisinga. Tačiau tai labai sunku. Jeigu ne tas ra[illegible]telis...

– Raštelis? – nustebęs pasakiau.

– Taip, pamenate, aš jums sakiau. Tas raštelis man visą laiką nedavė ramybės. Jame kažkas ne taip.

– Žinoma, – ištariau aš, – tai jau išsiaiškinta. Jis buvo parašytas šeštą valandą trisdešimt penkios minutės, o kita ranka – žudiko – lapo viršuje užrašė klaidinantį laiką 6.20. Manau, kad tai aiškiai nustatyta.

– Tačiau netgi tada, – pasakė mis Marpl, – kažkas negerai.

– Bet kodėl?

– Paklausykite. – Mis Marpl nekantriai palinko į priekį. – Kaip jau jums minėjau, misis Proterou praėjo pro mano sodą, nuėjo iki darbo kambario lango, pažvelgė į vidų ir nepamatė pulkininko Proterou.

– Todėl, kad jis sėdėjo už rašomojo stalo, – tariau aš.

– Būtent tai ir yra negerai. Buvo po šešių dvidešimt. Mes sutikome, kad iki pusės septynių jis nebūtų atsisėdęs rašyti, jog negali ilgiau laukti... taigi kodėl tuomet jis būtų sėdėjęs prie rašomojo stalo?

– Aš niekada apie tai nepagalvojau, – pasakiau lėtai.

– Brangus misteri Klementai, dar kartą peržiūrėkime faktus. Misis Proterou prieina prie lango ir pamano, kad kambarys tuščias, – ji turėjo taip pagalvoti, nes kitaip ji niekuomet nebūtų ėjusi į studiją pasimatyti su misteriu Redingu. Tai būtų buvę neatsargu. Kambaryje turėjo būti visiškai tylu, jeigu ji pamanė, jog jis tuščias. O tai mums duoda tris alternatyvas, ar ne?

– Norite pasakyti...

– Na, pirmoji alternatyva būtų ta, kad pulkininkas Proterou jau buvo negyvas... tačiau manau, kad tai mažiausiai tikėtina. Visų pirma, ten jis prabuvo tik penkias minutes, ir ji arba aš būtume girdėjusios šūvį, antra, iškyla tas pats klausimas dėl jo sėdėjimo prie rašomojo stalo. Antroji alternatyva, žinoma, yra ta, kad jis sėdėjo prie rašomojo stalo ir rašė raštelį, tačiau tuo atveju raštelis turėjo būti visiškai kitoks. Tikrai ne apie tai, kad jis negali ilgiau laukti. Ir trečioji...

– Taip? – pasakiau aš.

– Na, trečioji, žinoma, yra ta, kad misis Proterou sakė tiesą ir kambarys iš tikrųjų buvo tuščias.

– Norite pasakyti, kad po to, kai buvo palydėtas į darbo kambarį, jis išėjo ir vėliau vėl sugrįžo?

– Taip.

– Bet kodėl jis turėjo taip daryti?

Mis Marpl sumišusi skėstelėjo rankomis.

– Tai reikštų, kad į bylą reikia žiūrėti visai iš kito kampo, – tariau aš.

– Taip dažnai atsitinka – dėl visko. Ar jūs taip nemanote?

Aš neatsakiau. Įtemptai galvojau apie tris mis Marpl pasiūlytas alternatyvas.

Lengvai atsidususi, senutė atsistojo.

– Turiu grįžti. Džiaugiuosi šnektelėjusi su jumis – nors mes ne itin toli pasistūmėme, ar ne?

– Tiesą sakant, – padavęs šalį, pasakiau aš, – šis reikalas man atrodo visiška painiava.

– O! Aš taip nesakyčiau. Apskritai manau, kad labiausiai tinka viena hipotezė. Tai yra, jeigu jūs prileisite vieną atsitiktinį sutapimą... manau, kad vienas atsitiktinis sutapimas yra leistinas. Daugiau negu vienas, žinoma, yra neleistinas.

– Jūs tikrai taip manote? Turiu omenyje, apie hipotezę? – paklausiau žiūrėdamas į ją.

– Sutinku, kad mano hipotezėje yra viena spraga – vienas faktas, kurio negaliu perprasti. O! Jeigu tik tas raštelis būtų visiškai kitoks...

Ji atsiduso ir papurtė galvą. Ji pasuko link stiklinių terasos durų, išsiblaškiusi ištiesė ranką ir užčiuopė gana nykiai atrodantį augalą ant pastovo.

– Žinote, brangusis misteri Klementai, jis turėtų būti dažniau laistomas. Vargšas augalas, jam labai reikia vandens. Jūsų tarnaitė turėtų jį laistyti kiekvieną dieną. Manau, tai jos pareiga tuo rūpintis?

– Taip, – pasakiau aš, – kaip ir kitais dalykais.

– Šiek tiek neprityrusi, – spėjo mis Marpl.

– Taip, – ištariau aš. – O Grizelda griežtai atsisako ją atleisti. Ji mano, kad pas mus gali likti tik visiškai niekam tikusi tarnaitė. Šiaip ar taip, pati Merė prieš keletą dienų pareiškė, jog išeina.

– Nejaugi? Man visuomet atrodė, kad jai jūs abu labai patinkate.

– Aš to nepastebėjau, – pasakiau aš. – Tačiau iš tikrųjų ją supykdė Letisė Proterou. Merė grįžo iš kvotos gana prastai nusiteikusi ir čia užtiko Letisę... na, jos susikivirčijo.

– O! – ištarė mis Marpl. Ji jau buvo žengusi žingsnį už durų, kai staiga sustojo, ir jos veido išraiška kelis kartus pasikeitė.

– Ai! – sumurmėjo panosėje. – *Buvau* kvaila. Štai kas. Visiškai įmanoma.

– Atleiskite?

Ji pakėlė į mane susirūpinusį veidą.

– Nieko. Man ką tik į galvą šovė mintis. Turiu eiti namo ir viską pergalvoti. Žinote, manau, kad buvau visiškai kvaila... neįtikėtinai kvaila.

– Man tuo sunku patikėti, – galantiškai pasakiau aš.

Išlydėjau ją pro duris, ir drauge nuėjome per pievelę.

– Ar galite man pasakyti, kas taip staiga jums atėjo į galvą? – paklausiau aš.

– Verčiau ne... ne dabar. Suprantate, vis dar yra tikimybė, kad klystu. Tačiau aš taip nemanau. Štai mes ir prie mano sodo vartelių. Labai jums ačiū. Prašau, nelydėkite toliau.

– Ar tas raštelis tebėra kliuvinys? – paklausiau aš, kai ji praėjo pro vartelius ir uždarė juos prieš save.

Išsiblaškiusi pažvelgė į mane.

– Raštelis? O! Žinoma, kad tai nebuvo tikras raštelis. Niekuomet taip ir nemaniau. Labanakt, misteri Klementai.

Palikusi mane, spoksantį į ją, paskubomis takeliu nuėjo į namą.

Aš nežinojau, ką galvoti.

27 SKYRIUS

Grizelda ir Denis dar nebuvo grįžę. Supratau, kad paprasčiausiai man reikėjo su mis Marpl užeiti į namą ir parsivesti juos namo. Mes abu buvome taip užsiėmę ta paslaptimi, kad pamiršome, jog ne mes vieni egzistuojame pasaulyje.

Kaip tik stovėjau prieškambaryje, svarstydamas, ar nenuėjus ir neprisijungus prie jų, kai suskambėjo durų skambutis.

Nuėjau prie jų. Pamatęs, kad pašto dėžutėje guli laiškas ir nusprendęs, kad dėl to ir skambino, jį išėmiau.

Šiaip ar taip, skambutis vėl suskambėjo, ir aš, paskubomis įbrukęs laišką į kišenę, atidariau paradines duris.

Tai buvo pulkininkas Melčetas.

– Sveikas, Klementai. Automobiliu iš miesto grįžtu namo. Pamaniau... užsuksiu, ir galbūt mane pavaišinsi kokiu nors gėrimu.

– Su malonumu, – pasakiau aš. – Užeik į darbo kambarį.

Jis nusitraukė odinį paltą, kuriuo vilkėjo, ir nusekė paskui mane į darbo kambarį. Paėmiau viskį su sodos vandeniu ir dvi taures. Melčetas, plačiai pražergęs kojas, stovėjo priešais židinį ir glostė savo kruopščiai apkirptus ūsus.

Turiu tau, Klementai, naujienų. Labiausiai pritrenkiantis dalykas, kokį tik esi girdėjęs. Tačiau apie tai pakalbėsime šiek tiek vėliau. Kaip jums čia sekasi? Ar dar kas nors iš senučių teigia viską išsiaiškinusios?

– Joms ne taip blogai ir sekasi. – ištariau aš. – Bet kuriuo atveju viena iš jų mano, kad jai pavyko išsiaiškinti.

– Mūsų bičiulė mis Marpl, a?

– Mūsų bičiulė mis Marpl.

– Tokios moterys kaip ji visuomet galvoja, kad viską žino, – tarė pulkininkas Melčetas.

Jis vertinančiai gurkšnojo savo viskį su soda.

– Galbūt man nedera kištis, – pasakiau aš, – bet manau, kad kas nors apklausė žuvų pardavėjo pasiuntinuką. Noriu pasakyti, jeigu žmogžudys išėjo pro paradines duris,

yra tikimybė, kad pasiuntinukas galėjo jį matyti.

– Slekas jį pakankamai ištardė, – tarė Melčetas. – Tačiau pasiuntinukas sako, kad nieko nesutiko. Vargiai tikėtina, kad sutiktų. Žmogžudys kaip tik nemėgintų patraukti dėmesio. Šalia jūsų paradinių durų yra nemažai krūmų pasislėpti. Jis būtų apsižiūrėjęs, ar kelyje nieko nėra. Pasiuntinukas buvo iškviestas į kleboniją, pas Haidoką ir pas misis Prais Ridlei. Nuo jo lengva pasislėpti.

– Taip, – pasakiau aš, – manau, kad taip.

– Iš kitos pusės, – tęsė Melčetas, – jeigu nusikaltimą įvykdė tas sukčius Arčeris, ir jaunasis Fredas Džeksonas matė jį netoliese, labai abejoju, ar jis išduotų Arčerį. Arčeris yra jo pusbrolis.

– Tu rimtai įtari Arčerį?

– Na, supranti, senasis Proterou su Arčeriu gana blogai pasielgė. Jie nekentė vienas kito. Proterou atlaidumu nepasižymėjo.

– Ne, – pasakiau aš. – Jis buvo labai negailestingas.

– Štai ką aš pasakysiu, – tarė Melčetas, – gyvenk pats ir leisk kitiems gyventi. Žinoma, įstatymas yra įstatymas, tačiau jis leidžia išteisinti žmogų. O to Proterou niekuomet nedarė.

– Jis tuo didžiavosi, – ištariau aš.

Įsivyravo tyla, ir tada aš paklausiau:

– Kokios tai "pritrenkiančios naujienos", kurias man pažadėjote?

– Na, jos *yra* pritrenkiančios. Pameni tą neužbaigtą laišką, kurį Proterou rašė, kai į jį šovė?

– Taip.

– Mes nuvežėme jį ekspertui, – kad pasakytų, ar laikas 6.20 parašytas kita ranka. Žinoma, mes nusiuntėme Proterou rašysenos pavyzdžius. Ir žinai kokios išvados? Proterou to laiško iš viso niekada nerašė.

– Norite pasakyti, kad tai klastotė?

– Tai ir yra klastotė. Jie mano, kad laikas 6.20 buvo parašytas dar kita ranka... tačiau tuo jie nėra tikri. Laikas parašytas kitokiu rašalu, bet pats laiškas yra klastotė. Proterou niekada jo nerašė.

– Jie tuo įsitikinę?

– Na, jie įsitikinę taip, kaip ekspertai gali būti įsitikinę. Tu gi žinai, kokie tie ekspertai! O! Bet jie pakankamai tuo tikri.

– Nuostabu, – pasakiau aš. Tuomet prisiminiau.

– Na, – tariau, – pamenu, kažkada misis Proterou sakė, kad tai visiškai nepanašu į jos vyro rašyseną, o aš neatkreipiau į tai jokio dėmesio.

– Tikrai?

– Pamaniau, kad tai viena iš tų kvailų pastabų, kurias daro moterys. Vienintelis dalykas kuriuo neabejojau, buvo tai, kad tą raštelį parašė Proterou.

Mes susižvalgėme.

– Keista, – pasakiau aš lėtai. – Mis Marpl šį vakarą sakė, kad tas raštelis netikras.

– Velniop tą moterį, apie tai ji negali žinoti daugiau negu mes, nebent ji pati įvykdė žmogžudystę.

Tą akimirką suskambo telefonas. Skambutis buvo keistas. Dabar jis skambėjo nepaliaujamai ir pranašavo kažką bloga.

Priėjau ir pakėliau ragelį.

– Klebonija, – ištariau aš. – Kas kalba?

Pasigirdo keistas, ausį rėžiantis, isteriškas balsas:

– *Noriu prisipažinti*, – pasakė jis. – *Dieve mano, noriu prisipažinti.*

– Alio, – ištariau aš, – alio. Klausykite, jūs mane atjungėte. Koks tai buvo numeris?

Apatiškas balsas atsakė, kad nežino. Jis pridūrė, jog apgailestauja, kad buvau sutrukdytas.

Padėjau ragelį ir kreipiausi į Melčetą.

– Vieną kartą sakei, – pastebėjau aš, – kad išsikraustysi iš proto, jeigu dar kas nors prisipažins įvykdęs nusikaltimą.

– Na?

– Kažkas norėjo prisipažinti... Ir centrinė telefonų stotis mus atjungė.

Melčetas prišoko ir pakėlė ragelį.

– Aš pasikalbėsiu su jais.

– Pasikalbėk, – ištariau aš. – Tu gali paveikti. Aš palieku tai tau. Išeinu. Man atrodo, kad aš atpažinau tą balsą.

28 SKYRIUS

Skubėjau kaimelio gatve. Buvo vienuolika valandų, o sekmadienį vienuoliktą valandą vakaro visi Sent Meri Mido kaimo gyventojai jau gali miegoti. Šiaip ar taip, praeidamas antrojo aukšto lange pamačiau šviesą ir supratęs, kad Hosas dar neatsigulęs, sustojau ir paskambinau į duris.

Mano galva, praėjo nemažai laiko, kol Hoso šeimininkė misis Sadler, su dideliu vargu atstūmusi dvi sklendes, nuėmusi grandinėlę ir pasukusi raktą, įsmeigė į mane įtarų žvilgsnį.

– O, tai vikaras! – sušuko ji.

– Labas vakaras, – pasakiau aš. – Noriu pasimatyti su misteriu Hosu. Pamačiau, kad lange dega šviesa, taigi jis dar nemiega.

– Gali būti. Nemačiau jo nuo tada, kai nunešiau vakarienę. Vakaras buvo ramus – niekas jo nelankė, ir jis nebuvo išėjęs.

Aš linktelėjau, ir aplenkęs ją, greitai užkopiau laiptais. Hoso miegamasis ir svetainė buvo antrame aukšte.

Nuėjau į pastarąją. Hosas miegojo krėsle. Mano atėjimas jo nepažadino. Šalia jo stovėjo tuščia kapsulių dėžutė ir puspilnė vandens stiklinė.

Ant grindų, prie jo kairės kojos, buvo suglamžytas prirašytas popieriaus lapas. Aš pakėliau jį ir ištiesinau.

Jis prasidėjo: "Brangus Klementai..."

Aš jį perskaičiau, šūktelėjau ir įsikišau jį į kišenę. Tuomet pasilenkiau ties Hosu ir ėmiau įdėmiai jį apžiūrinėti.

Tada, paėmęs telefoną, kuris stovėjo šalia jo alkūnės, surinkau klebonijos telefono numerį. Melčetas tikriausiai vis dar bandė nustatyti, iš kur buvo skambinta, nes man pasakė, kad linija užimta. Paprašęs jų paskambinti man, telefoną vėl padėjau į vietą.

Įkišau ranką į kišenę, kad dar kartą pažiūrėčiau į lapą, kurį pakėliau. Drauge su juo ištraukiau ir laiškelį, kurį

radau pašto dėžutėje ir kuris vis dar buvo neatplėštas.

Jo išvaizda buvo labai pažįstama. Jis buvo parašytas ta pačia rašysena kaip ir anoniminis laiškas, kuris atėjo tą popietę.

Atplėšiau.

Perskaičiau jį vieną – du kartus, negalėdamas suvokti jo prasmės.

Buvau pradėjęs jį skaityti trečią kartą, kai suskambo telefonas. Kaip sapnuodamas pakėliau jį ir kalbėjau.

– Alio?

– Alio.

– Ar tai tu, Melčetai?

– Taip, kur tu esi? Aš išsiaiškinau, iš kur skambinta. Numeris yra toks...

– Aš žinau numerį.

– Aha, gerai! Tai tu iš ten ir kalbi?

– Taip.

– Kaip dėl prisipažinimo?

– Aš turiu prisipašinimą.

– Nori pasakyti, kad radai žudiką?

Tai buvo didžiausia pagunda mano gyvenime. Pažvelgiau į anoniminę keverzonę. Pažiūrėjau į tuščią kapsulių dėžutę su Cherubino užrašu ant jos. Prisiminiau atsitiktinį pokalbį.

Man prireikė didžiulių pastangų.

– Aš... aš nežinau, – pasakiau aš. – Tu geriau ateik.

Padiktavau jam adresą.

Tuomet atsisėdau priešais Hosą pagalvoti.

Tam turėjau tik porą minučių.

Po poros minučių atvyks Melčetas.

Paėmiau anoniminį laišką ir vėl jį perskaičiau.

Tuomet užsimerkiau ir susimąsčiau...

29 SKYRIUS

Nežinau, kaip ilgai aš ten sėdėjau, – manau, iš tikrųjų tik keletą minučių. Nors atrodė, tarytum praėjo amžinybė, kol išgirdau atidarant duris. Pasukau galvą ir pamačiau, kaip į kambarį įėjo Melčetas.

Jis pažiūrėjo į krėsle miegantį Hosą ir kreipėsi į mane.

– Kas tai, Klementai? Ką visa tai reiškia?

Iš dviejų mano rankoje buvusių laiškų, aš atrinkau vieną ir padaviau jį Melčetui. Žemu balsu jis garsiai perskaitė.

BRANGUSIS KLEMENTAI,

turiu pranešti ypač nemalonų dalyką. Pagaliau manau, kad geriau apie tai parašyti. Aptarti galėsime vėliau. Tai susiję su neseniai padarytais išeikvojimais. Man nemalonu sakyti, tačiau, be jokios abejonės, jaučiuosi patenkintas, kad išsiaiškinau kaltininką. Man labai skaudu, kad turiu apkaltinti bažnyčios įšventintą kunigą, tačiau mano pareiga visiškai aiški. Reikia duoti pavyzdį ir...

Jis klausiamai pažvelgė į mane. Toje vietoje, kur mirtis perėmė rašytojo ranką, raštas išsiliejo į neįskaitomą keverzonę.

Melčetas giliai atsikvėpė ir tada pažvelgė į Hosą.

– Štai kur sprendimas! Žmogus, kurio niekada nebūtume įtarę. Sąžinė privertė jį prisipažinti!

– Paskutiniu metu jis buvo labai keistas, – pasakiau aš.

Staiga Melčetas nužingsniavo prie miegančio vyro ir garsiai sušuko. Jis pačiupo jį už peties ir ėmė purtyti, iš pradžių švelniai, po to vis smarkiau.

– Jis nemiega! Jis nusinuodijęs! Ką visa tai reiškia?

Jo akys nukrypo į tuščią kapsulių dėžutę. Jis pakėlė ją.

– Ar jis...

– Manau, kad taip, – ištariau aš. – Prieš keletą dienų

jis man jas rodė. Sakė, kad jį perspėjo dėl perdozavimo. Vargšas vyrukas, tai – jo išeitis. Galbūt geriausia. Ne mums jį teisti.

Tačiau Melčetas visų pirma buvo vyriausiasis grafystės konsteblis. Argumentai, kurie tiko man, jam neturėjo jokios reikšmės. Jis sučiupo žudiką ir norėjo, kad tas žudikas būtų pakartas.

Po akimirkos jis buvo prie telefono, nekantriai kėlė ir dėjo ragelį, kol jam atsakė. Jis paprašė Haidoko numerio. Pridėjęs ragelį prie ausies, stovėjo laukdamas atsakymo ir žiūrėjo į gležną figūrą krėsle.

– Alio – alio – alio – ar tai daktaro Haidoko namai? Ar daktaras gali tuoj pat ateiti į Hai Strytą? Misteris Hosas. Tai skubu... kas? ... Na, tai koks tuomet numeris? O, atleiskite.

Nervindamasis padėjo ragelį.

– Ne tas numeris, ne tas numeris... visuomet ne tie numeriai! O nuo to priklauso žmogaus gyvybė. ALIO – jūs mane sujungėte ne su tuo numeriu... Taip... negaiškite laiko... sujunkite mane su numeriu trys devyni... *devyni*, ne penki.

– Vėl nekantrus laukimas – šį kartą trumpesnis.

– Alio – ar tai tu, Haidokai? Kalba Melčetas. Nedelsiant ateik į Hai Stryto 19-tą namą, gerai? Hosas išgėrė per didelę dozę vaistų. Nedelsiant, žmogau, tai gyvybiškai svarbu.

Jis padėjo ragelį ir ėmė nekantriai žingsniuoti po kambarį.

– Negaliu, Klementai, suprasti, kodėl, po velnių, iš karto nepakvietei daktaro. Matyt, visiškai skrajoji padebesiais.

Laimei, Melčetui niekuomet neateina į galvą, kad kito žmogaus supratimas, kaip reikia elgtis, gali skirtis nuo jo supratimo. Aš nieko neatsakiau, ir jis tęsė:

– Kur radai šį laišką?

– Suglamžytą ant grindų – ten, kur iškrito iš jo rankos.

– Nepaprasta byla... ta senmergė buvo teisi, sakydama, kad mūsų rastas raštelis netikras. Įdomu, kaip ji tai suprato. Tačiau koks kvailas buvo šis vyrukas, kad jo nesunaikino. Sugalvok tu man jį laikyti – patį didžiausią įkaltį, kokį tik gali įsivaizduoti!

– Žmogaus prigimtis yra kupina nesuderinamumų.

– Jeigu ne tai, abejoju, ar mums kada būtų pavykę pagauti žudiką! Anksčiau ar vėliau, jie visuomet iškrečia kokią nors kvailystę. Tu atrodai nesveikas, Klementai. Manau, tau tai buvo baisiausias šokas?

– Taip. Kaip jau sakiau, Hosas jau kurį laiką elgėsi keistai, tačiau aš net negalėjau pamanyti...

– Kas galėjo? Klausyk, garsas kaip automobilio. – Jis nuėjo prie lango, atidarė jį ir persisvėrė. – Taip, tai Haidokas.

Neilgai trukus į kambarį įėjo Haidokas.

Keliais žodžiais Melčetas paaiškino situaciją.

Haidokas ne iš tų žmonių, kurie rodo savo jausmus. Jis tik kilstelėjo antakius, linktelėjo ir nužingsniavo prie savo paciento. Patikrino jo pulsą, kilstelėjo akies voką ir įdėmiai pažiūrėjo į akį.

Tuomet kreipėsi į Melčetą.

– Nori jį išgelbėti kartuvėms? – paklausė jis. – Supranti, jis jau labai silpnas. Šiaip ar taip, neaišku, ar jis išgyvens. Abejoju, ar galėsiu jį atgaivinti.

– Daryk viską, kas įmanoma.

– Gerai.

Jis atsidarė atsivežtą lagaminėlį, paruošė poodinę injekciją ir suleido ją į Hoso ranką. Tuomet atsistojo.

– Geriausia būtų jį nuvežti į Mač Benhemą – į ligoninę. Padėkite man nunešti jį į automobilį.

Mes abu puolėme padėti. Atsisėdęs į automobilį, Haidokas per petį mestelėjo pastabą.

– Žinai, Melčetai, tu negalėsi jo pakarti.

– Nori pasakyti, kad jis neatsigaus?

– Gal atsigaus, o gal ir ne. Ne tai turėjau omenyje. Noriu pasakyti, kad netgi jei jis pasveiks... na, vargšelis nė-

ra atsakingas už savo veiksmus. Tuo tikslu aš liudysiu.

– Ką jis norėjo tuo pasakyti? – paklausė Melčetas, kai lipome laiptais į viršų.

Aš paaiškinau, kad Hosas buvo encephalitis lethargica auka.

– Miegligės, a? Šiais laikais niekšiškam poelgiui pateisinti visuomet atrandama kokia nors priežastis. Ar tu su manim nesutinki?

– Mokslas mus daug ko išmoko.

– Tebūnie prakeiktas tas mokslas... atleisk, Klementai, tačiau visas šitas sentimentalumas mane erzina. Aš esu veiklos žmogus. Na, manau, kad mums vertėtų čia apsižvalgyti.

Tačiau tą akimirką mus sutrukdė, kas mus labai nustebino. Atsidarė durys, ir į kambarį įėjo mis Marpl.

Ji buvo išraudusi ir šiek tiek susijaudinusi, ir atrodė, kad ji suprato mūsų sumišimą.

– Labai atsiprašau... tikrai labai atsiprašau, kad įsiveržiau... labas vakaras, pulkininke Melčetai. Kaip jau sakiau, atsiprašau, bet išgirdusi, kad misteris Hosas susirgo, jaučiau, kad turiu ateiti ir sužinoti, ar negaliu būti kuo nors naudinga.

Ji nutilo. Pulkininkas Melčetas žiūrėjo į ją su šiokiu tokiu pasipiktinimu.

– Jūs labai maloni, mis Marpl, – pasakė jis sausai. – Tačiau nereikėjo vargintis. Tarp kitko, kaip jūs sužinojote?

To paties paklausti norėjau ir aš!

– Telefonas, – paaiškino mis Marpl. – Jie tokie neatsargūs, sujungdami ne su tais numeriais, ar ne? Pirma jūs kalbėjotės su manimi, manydamas, kad esu daktaras Haidokas. Mano numeris yra trys penki.

– Štai kaip! – sušukau aš.

Mis Marpl visažiniškumui visuomet yra koks nors labai geras ir protingas paaiškinimas.

– Taigi, – tęsė ji. – Atėjau sužinoti, ar negaliu būti kuo nors naudinga.

– Jūs labai maloni, – tarė Melčetas vėl, šį kartą netgi

dar sausiau. – Tačiau nieko negalima padėti. Haidokas jį išvežė į ligoninę.

– Iš tikrųjų į ligoninę? O, man labai palengvėjo! Džiaugiuosi tai girdėdama. Ten jis bus visiškai saugus. Sakydamas, kad "nieko negalima padėti", jūs neturėjote omenyje, jog jis neatsigaus?

– Labai abejotina, – pasakiau aš.

Mis Marpl akys nukrypo į kapsulių dėžutę.

– Spėju, kad jis perdozavo? – tarė ji.

Manau, kad Melčetas nusprendė tylėti. Kitomis aplinkybėmis galbūt ir aš būčiau tylėjęs. Tačiau dėl to, kad pernelyg gerai prisiminiau, kaip drauge su mis Marpl aptarinėjome bylą, negalėjau taip elgtis. Nors turiu prisipažinti, kad jos greitas pasirodymas scenoje ir didelis smalsumas mane šiek tiek atstūmė.

– Geriau pažvelkite į šitą, – pasakiau aš ir padaviau jai neužbaigtą Proterou laišką.

Ji paėmė ir perskaitė jį, neparodydama jokio nustebimo.

– Jūs jau padarėte kokią nors išvadą, ar ne? – paklausiau aš.

– Taip, iš tikrųjų padariau. Misteri Klementai, ar galėčiau jūsų paklausti, kas privertė jus šį vakarą čia ateiti? Būtent tai mane ir glumina. Jūs ir pulkininkas Melčetas – visiškai ne tai, ko tikėjausi.

Aš papasakojau apie telefono skambutį ir tai, kad man pasirodė, jog atpažinau Hoso balsą. Mis Marpl susimąsčiusi linktelėjo.

– Labai įdomu. Laimingas atsitiktinumas, – jeigu galėčiau taip pasakyti. Taip, jūs pasirodėte kaip tik laiku.

– Kaip tik laiku kam? – ištariau aš karčiai.

Mis Marpl atrodė nustebusi.

– Žinoma, kad išgelbėtumėte misterio Hoso gyvybę.

– Ar jūs nemanote, – pasakiau aš, – kad būtų geriau, jei Hosas neatsigautų? Geriau jam – geriau visiems. Dabar mes žinome tiesą ir...

Aš nutilau... kadangi mis Marpl taip stipriai linkčiojo

galvą, kad dėl to aš net pamiršau, ką sakiau.

– Žinoma, – tarė ji. – Žinoma! Jis nori, kad būtent taip jūs ir galvotumėte! Kad jūs žinote tiesą... ir kad visiems taip bus geriau. O taip, viskas derinasi – laiškas, perdozavimas, vargšo misterio Hoso dvasinė būsena ir jo prisipažinimas. Viskas derinasi... tačiau *tai netiesa*...

Mes spoksojome į ją.

– Štai kodėl aš taip džiaugiuosi, kad misteris Hosas saugus – ligoninėje, – kur niekas negalės jo pasiekti. Jeigu jis atsigaus, jis jums pasakys tiesą.

– Tiesą?

– Taip... kad jis nė pirštu nepalietė pulkininko Proterou.

– O telefono skambutis, – tariau aš. – Laiškas... perdozavimas. Viskas taip aišku.

– Jis nori, kad būtent taip jūs ir galvotumėte. O, jis labai protingas! Iš tikrųjų buvo labai gudru išsaugoti laišką ir panaudoti jį tokiu būdu.

– Ką turite omenyje, sakydama "jis"? – pasakiau aš.

– Turiu omenyje žudiką, – tarė mis Marpl.

Labai ramiai ji pridūrė:

– Turiu omenyje misterį Lorensą Redingą...

30 SKYRIUS

Mes sužiurome į ją. Keletą akimirkų mes tikrai manėme, kad ji išsikraustė iš proto. Kaltinimas atrodė visiškai absurdiškas.

Pulkininkas Melčetas prakalbo pirmasis. Jis kalbėjo švelniai, su kupina gailesčio tolerancija.

– Tai absurdas, mis Marpl, – tarė jis. – Jaunasis Redingas buvo visiškai išteisintas.

– Suprantama, – ištarė mis Marpl. – Jis tuo pasirūpino.

– Priešingai, – pasakė pulkininkas Melčetas sausai. – Jis darė viską, kad tik būtų apkaltintas žmogžudyste.

– Taip, – tarė mis Marpl. – Taip jis mus visus apgavo – ir mane, kaip bet kurį kitą. Brangusis misteri Klementai, pamenate, kaip aš apstulbau išgirdusi, kad misteris Redingas prisipažino įvykdęs nusikaltimą. Tai mane sutrikdė ir privertė galvoti, kad jis nekaltas... nors iki to laiko buvau įsitikinusi, kad jis kaltas.

– Tuomet jūs įtarėte Lorensą Redingą?

– Žinau, kad knygose nusikaltėlis visuomet būna mažiausiai įtartinas asmuo. Tačiau aš niekuomet nemačiau, kad ši taisyklė pasitvirtintų realiame gyvenime. Jame labai dažnai tai, kas akivaizdu, ir yra tiesa. Nors man visuomet patiko misis Proterou, negalėjau nesuvokti, kad ji yra misterio Redingo įtakoje ir padarytų viską, ką jis jai lieptų, o be to, jis ne iš tų jaunuolių, kuris svajotų apie pabėgimą su neturinčia pinigų moterimi. Dėl to buvo būtina pašalinti pulkininką Proterou – taigi jis ir pašalino jį. Jis yra vienas iš tų žavių jaunuolių, kurie neturi *jokios* moralės.

Pulkininkas Melčetas kažkiek laiko nekantriai prunkštavo. Dabar jis liovėsi.

– Visiška nesąmonė! Mes žinome, ką Redingas veikė iki pat 6.50, o Haidokas kategoriškai teigia, kad tokiu laiku Proterou negalėjo būti nušautas. Spėju, kad jūs manote ži-

nanti geriau negu daktaras. Ar jūs darote užuominą, kad Haidokas tyčia meluoja – dievai žino, kodėl?

– Manau, kad daktaro Haidoko parodymai buvo visiškai teisingi. Jis labai doras žmogus. Be to, iš tikrųjų pulkininką Proterou nušovė misis Proterou... o ne misteris Redingas.

Mes vėl sužiurome į ją. Mis Marpl pasitaisė nėriniuotą šalį, nusimetė švelnią skarą, dengusią jos pečius, ir pradėjo skaityti senmergišką paskaitą. Apie labiausiai pribloškiančius dalykus kalbėjo kaip apie paprasčiausius.

– Nemaniau, kad derėjo anksčiau tą pasakyti. Vieno žmogaus įsitikinimas – netgi toks, kurį būtų galima prilyginti žinojimui, – nėra tas pats, kas įrodymas. Ir jei neturi paaiškinimo, atitinkančio visus faktus, – kaip jau sakiau šį vakarą brangiajam misteriui Klementui, – negali tikrai teigti. O mano paaiškinimas nebuvo visiškai pilnas – trūko tik vieno dalyko, – tačiau staiga, kai išeidinėjau iš misterio Klemento darbo kambario, vazone, prie lango, pastebėjau palmę... ir... na, čia ir buvo visas dalykas! Viskas aišku kaip dieną!

– Pamišusi – visiškai pamišusi, – sumurmėjo Melčetas man.

Tačiau mis Marpl ramiai nusišypsojo mums ir tęsė savo švelniu, manieringu balsu.

– Man labai gaila, kad aš patikėjau – labai gaila. Todėl, kad jie abu man patiko. Tačiau jūs žinote, kokia yra žmogaus prigimtis. Visų pirma, kai pirma jis, o po to ji kvailiausiu būdu prisipažino... na, man palengvėjo labiau, nei galiu išreikšti. Aš klydau. Ir pradėjau galvoti apie kitus žmones, kurie galėjo norėti pašalinti iš kelio pulkininką Proterou.

– Septyni įtariamieji! – burbtelėjau aš.

Ji man nusišypsojo.

– Taip, iš tikrųjų. Buvo tas Arčeris – nelabai tikėtina, tačiau, negali žinoti, ką gali padaryti smarkiai įkaušęs – tai uždega. Ir žinoma, jūsų Merė. Ji ilgai draugavo su Arčeriu, o ji yra pašėlusi mergina. Motyvas *ir* galimybė... na, name ji juk buvo viena! Senoji misis Arčer kuriam nors iš jų lengvai

galėjo paimti revolverį iš Redingo namų. Dar buvo Letisė... trokštanti laisvės ir pinigų, kad galėtų gyventi kaip nori. Žinau daug atvejų, kai gražiausios ir nuostabiausios merginos neparodė jokių moralinių skrupulų, – nors, žinoma, džentelmenai niekada nenori tuo patikėti.

Aš krūptelėjau.

– Dar buvo teniso raketė, – tęsė mis Marpl.

– Teniso raketė?

– Taip, ta, kurią misis Prais Ridlei Klara matė gulinčią ant žolės, šalia klebonijos vartų. Atrodė taip, tarytum misteris Denis grįžo iš teniso kortų anksčiau, nei jis sakė. Šešiolikmečiai vaikinai greitai įsimyli, yra jautrūs ir be pusiausvyros. Koks bebūtų motyvas – dėl Letisės ar dėl jūsų, galimybė buvo. Taip pat vargšelis misteris Hosas ir jūs... žinoma, ne abu kartu... tačiau alternatyviai, kaip sako teisininkai.

– Aš? – sušukau didžiai nustebęs.

– Na, taip. Atleiskite – iš tikrųjų aš niekada taip nemaniau, – tačiau buvo iškilęs klausimas dėl tų dingstančių pinigų. Kaltas arba jūs, arba misteris Hosas, o misis Prais Ridlei vaikščiojo ir darė užuominas, kad tai jūsų darbas, – iš esmės todėl, kad jūs taip smarkiai priešinotės bet kokiam tyrimui. Žinoma, aš pati visuomet buvau įsitikinusi, kad tai misterio Hoso darbas, – jis man labai stipriai priminė tą nelaimingą vargonininką, apie kurį pasakojau, tačiau, nepaisant to, negali būti absoliučiai *tikras*...

– Žmogaus prigimtis yra tokia, kokia yra, – užbaigiau nuožmiai.

– Būtent. Ir žinoma, brangioji Grizelda.

– Tačiau misis Klement visiškai su tuo nesusijusi, – pertraukė Melčetas. – ji grįžo 6.50 traukiniu.

– Ji taip *sakė*, – atsikirto mis Marpl. – Nereikia tikėti, ką žmonės sako. Tą vakarą 6.50 traukinys vėlavo pusę valandos. Tačiau ketvirtis po septynių aš savo akimis mačiau ją einančią į Old Holą. Iš to seka, kad ji turėjo grįžti ankstesniu traukiniu. Iš tikrųjų ją matė, bet tikriausiai jūs tai žinote?

Ji klausiamai pažiūrėjo į mane.

Kažkoks magnetizmas jos žvilgsnyje privertė mane išsiimti paskutinį, ką tik atplėštą, anoniminį laišką. Jame buvo detaliai išdėstyta, kad tą lemtingą dieną, dvidešimt minučių po šešių, Grizeldą matė išeinančią pro Lorenso Redingo kotedžo terasos duris.

Nei tada, nei vėliau, kai akimirkai man kilo siaubingas įtarimas, nieko nepasakiau. Man tai pasirodė kaip košmaras – buvę slapti meilės ryšiai tarp Lorenso ir Grizeldos, ta žinia pasiekia Proterou ausis, jis nusprendžia mane supažindinti su faktais... ir Grizelda iš nevilties pavogia revolverį ir nutildo Proterou. Kaip jau sakiau, – tik košmaras, – tačiau kelioms ilgoms minutėms pavirtęs siaubinga tikrove.

Nežinau, ar mis Marpl numanė tai. Labai galimas dalykas, kad numanė. Nedaug yra dalykų, kurių ji nežino.

Linktelėjusi grąžino man raštelį.

– Tai žinojo visas kaimas, – tarė ji. – O tai atrodė šiek tiek įtartinai, ar ne? Ypač kai misis Arčer per kvotą ėmė prisiekinėti, jog vidurdienį, prieš jai išeinant, revolveris vis dar buvo kotedže.

Ji minutėlę patylėjo ir vėl tęsė.

– Tačiau aš siaubingai nukrypau nuo temos. Noriu pasakyti, – ir manau, kad tai mano pareiga, – turiu jums išdėstyti savo paslapties paaiškinimą. Jeigu jūs tuo nepatikėsite... na, aš padariau ką galėjau. Kaip tik mano noras būti visiškai tikrai, prieš pradedant kalbėti, galėjo kainuoti vargšui misteriui Hosui gyvybę.

Ji vėl nutilo ir kada pradėjo kalbėti, jos balsas buvo pasikeitęs. Mažiau girdėjosi atsiprašymo gaidelės, jis buvo ryžtingesnis.

– Taip faktus aiškinu aš. Iki ketvirtadienio popietės nusikaltimas buvo suplanuotas iki smulkiausių detalių. Žinodamas, kad vikaro nėra namie, Lorensas Redingas visų pirma užsuko pas jį. Su savimi jis atsinešė revolverį, kurį paslėpė tame vazone prie lango. Kada vikaras sugrįžo, Lorensas paaiškino savo apsilankymą tuo, kad nusprendė išvykti. Penktą valandą trisdešimt minučių iš Nort Lodžo Lo-

rensas Redingas, nutaisęs moterišką balsą, paskambino vikarui (pamenate, koks jis geras aktorius mėgėjas).

– Misis Proterou ir jos vyras išvyko į miestelį. Ir... labai keistas dalykas, – nors niekas apie tai nepagalvojo, – misis Proterou nepasiėmė jokios rankinės. Tikrai *visiškai* nebūdingas moteriai dalykas. Prieš pat dvidešimt po šešių ji praeina pro mano sodą, sustoja ir kalbasi tam, kad būtų galimybė pastebėti, jog su savimi ji neturi ginklo, ir kad ji tokia kaip visuomet. Matote, jie suvokė, kad aš esu pastabi. Ji pasuka už namo kampo ir nueina prie darbo kambario lango. Vargšas pulkininkas sėdi už rašomojo stalo ir rašo jums laišką. Kaip mes visi žinome, jis neprigirdi. Ji paima iš vazono prieš tai ten paslėptą revolverį, prieina prie jo iš nugaros ir šauna į galvą. Ji numeta revolverį, greitai vėl išeina ir patraukia per sodą į studiją. Beveik visi prisiektų, kad tam įvykdyti nebuvo laiko!

– O šūvis? – paprieštaravo pulkininkas. – Juk jūs negirdėjote šūvio?

– Manau, kad buvo panaudotas išradimas, vadinamas Maksimo duslintuvu. Apie tai aš sprendžiu iš detektyvinių romanų. Įdomu, ar čiaudėjimas, kurį girdėjo tarnaitė Klara, negalėjo būti šūvis? Bet tai nesvarbu. Misis Proterou studijoje pasitinka misteris Redingas. Jie įeina kartu, – ir tokia jau žmogiška prigimtis, – manau, jie suvokia, kad aš nepaliksiu sodo tol, kol jie vėl neišeis!

Niekuomet dar nejaučiau tokios didelės simpatijos mis Marpl už humoristinį požiūrį į savo silpnybę, kaip tą akimirką.

– Jie išeina linksmi, o jų elgsena natūrali. Ir štai čia jie padarė klaidą. Todėl, kad jeigu jie tikrai būtų atsisveikinę, jie atrodytų kitaip. Bet matote, tai buvo jų silpna vieta. Šiaip ar taip, jie paprasčiausiai *drįsta* neatrodyti liūdni. Nes, mano galva, per sekančias dešimt minučių jie apdairiai apsirūpina tuo, kas vadinama alibi. Galų gale misteris Redingas eina į klebonija, užsibūdamas ten taip ilgai, kaip išdrįsta. Greičiausiai jis pamatė jus ateinantį takeliu ir galėjo viską gerai paruošti. Jis paima revolverį ir duslintuvą, palieka

suklastotą laišką su kitu rašalu užrašytu laiku ir, matyt, skirtinga rašysena. Kai bus atrasta klastotė, ji atrodys kaip nevykęs bandymas primesti kaltę Anai Proterou.

– Tačiau palikdamas klastotę, jis randa kažką visiškai netikėto – tikrai pulkininko Proterou rašytą laišką. Ir būdamas labai protingas jaunuolis, supranta, kad šis laiškas gali jam būti labai naudingas, todėl pasiima jį. Jis pasuka laikrodžio rodykles taip, kaip nurodyta laiške, – žinodamas, kad laikrodis visuomet ketvirčiu valandos skuba. Dėl tos pačios priežasties – bandymas mesti įtarimą ant misis Proterou. Tuomet jis išeina, prie vartelių susitinka jus ir suvaidina kažką panašaus į pamišimą. Kaip jau sakiau, jis iš tikrųjų labai protingas. Ką bando daryti žudikas? Be abejonės, – elgtis natūraliai. Būtent to misteris Redingas ir nedaro. Jis atsikrato duslintuvo, tačiau į policijos nuovadą žingsniuoja su revolveriu ir padaro visiškai juokingą prisipažinimą, kuris visus apgauna.

Mis Marpl bylos reziumė buvo kažkoks užburiantis. Ji kalbėjo su tokiu įsitikinimu, jog mes abu supratome, kad nusikaltimas galėjo būti įvykdytas tik taip ir ne kitaip.

– O šūvis, kurį girdėjote miške? – paklausiau aš. – Apie kokį sutapimą jūs kalbėjote šį vakarą?

– Oi, ne! – mis Marpl energingai papurtė galvą. – *Tai* nebuvo sutapimas – nė nepanašu į tai. Buvo būtina, kad šūvis girdėtųsi – kitaip misis Proterou ir toliau būtų įtariama. Kaip misteris Redingas tai padarė, aš tiksliai nežinau. Tačiau aš žinau, kad pikrino rūgštis sprogsta, jei ant jos uždedamas svoris. Jūs, mielas vikare, tikriausiai prisimenate, kad sutikote misterį Redingą, nešiną didžiuliu akmeniu kaip tik toje miško vietoje, kur vėliau radote kristalą. Džentelmenai taip puikiai viską suplanuoja – akmuo uždedamas ant kristalų ir tuomet detonatorius su laikrodžiu arba padegamoji virvutė. Kas nors, kas sudega per dvidešimt minučių, – tam, kad sprogimas įvyktų maždaug 6.30, kai jis ir misis Proterou visų akivaizdoje išeina iš studijos. Labai saugus įrankis, nes po to lieka tik vienas dalykas – didelis akmuo. Tačiau netgi jį jis mėgino patraukti – tada, kai jį sutikote.

– Manau, kad jūs teisi, – sušukau aš, prisiminęs, kaip tą dieną Lorensas nustebo išvydęs mane. Tada tai atrodė gana natūralu, tačiau dabar ...

Atrodė, kad mis Marpl perskaitė mano mintis, nes ji gudriai linktelėjo.

– Taip, – tarė ji, – susidūrimas su jumis taip tik tada jam turėjo sukelti nemažą šoką. Tačiau jis labai puikiai išsisuko – apsimesdamas, kad neša jį man, mano sodui. Tik, – staiga mis Marpl tapo labai griežta, – jis netinkamos rūšies mano sodui! Ir tai mane užvedė ant kelio!

Visą šį laiką pulkininkas Melčetas buvo tarytum transe. Dabar jis ėmė atsigauti. Kelis kartus sušniokštavo, suglumęs išpūtė nosį ir pasakė:

– Garbės žodis! Na, garbės žodis!

Nepaisant to, jis nesusikompromitavo. Manau, kad jam, kaip ir man, padarė įspūdį mis Marpl išvadų teisingumas. Tačiau jis dar nenorėjo to pripažinti. Jis ištiesė ranką, paėmė suglamžytą laišką ir išrėkė:

– Viskas labai puiku. Tačiau kaip jūs paaiškinsite šito vyruko Hoso elgesį? Na, juk jis paskambino ir prisipažino.

– Taip, laimei. Be abejonės, jį paveikė vikaro pamokslas. Žinote, brangus misteri Klementai, jūs iš tikrųjų pasakėte nuostabiausią pamokslą. Tai turėjo labai paveikti misterį Hosą. Jis negalėjo daugiau to pakelti ir jautė, kad turi prisipažinti – dėl neteisėto bažnyčios lėšų pasisavinimo.

– Ką?

– Taip... ir būtent tai Apvaizdos dėka jam išgelbėjo gyvybę, – nes aš tikiu, kad jis *yra* išgelbėtas. Juk daktaras Haidokas toks sumanus. Kaip suprantu, misteris Redingas laikė šį laišką – rizikingas dalykas, bet manau, kad jis jį laikė saugioje vietoje, – ir laukė, kol sužinojo, apie ką jame rašoma. Jis greitai įsitikino, kad tai misteris Hosas. Numanau, kad praėjusį vakarą jis grįžo su misteriu Hosu čia ir praleido su juo nemažai laiko. Įtariu, kad jis sukeitė misterio Hoso kapsules ir įkišo šį laišką į misterio Hoso chalato kišenę. Vargšas jaunuolis, nieko neįtardamas, prarytų kapsulę... o po jo mirties, apžiūrėjus jo daiktus, būtų rastas šis

laiškas, ir visi padarytų išvadą, kad tai jis nušovė pulkininką Proterou ir dėl sąžinės graužaties pats nusižudė. Spėju, kad šį laišką misteris Hosas rado šį vakarą iš karto po to, kai išgėrė lemtingąją kapsulę. Dėl ligos tai jam galėjo pasirodyti antgamtiška, o ir vikaro pamokslas galėjo jį pastūmėti viską prisipažinti.

– Garbės žodis, – pasakė pulkininkas Melčetas. – Garbės žodis! *Neįtikėtina!* Aš... aš netikiu nė vienu žodžiu.

Dar niekada jo pareiškimas neskambėjo taip neįtikinamai. Matyt, ir jam taip pasirodė, nes jis tęsė:

– Gal galite man paaiškinti kitą telefono skambutį – iš Redingo kotedžo misis Prais Ridlei?

– A! – ištarė mis Marpl. – Tai aš ir vadinu sutapimu. Skambino mieloji Grizelda – manau, kad ji ir misteris Denis. Jie girdėjo paskalas, kurias visame kaime skleidė misis Prais Ridlei, ir jie sugalvojo tokiu būdu – gana vaikišku – ją nutildyti. Sutapimas yra tas, kad skambinta tuo pačiu metu, kai turėjo pasigirsti šūvis miške. Tai privertė galvoti, jog tie įvykiai tarpusavyje susiję.

Staiga prisiminiau, kaip visi, kurie kalbėjo apie tą šūvį, apibūdino jį, kaip "kitokį" nei paprastas šūvis. Jie buvo teisūs. Nors labai sunku paaiškinti, kuo jis "kitoks".

Pulkininkas Melčetas kostelėjo.

– Jūsų išaiškinimas labai įtikinamas, mis Marpl, – tarė jis. – Tačiau leiskite pasakyti, kad nėra jokių įrodymų.

– Žinau, – pasakė mis Marpl. – Tačiau jūs tikite, kad tai tiesa, ar ne?

Patylėjęs pulkininkas beveik nenoriai ištarė:

– Taip, tikiu. Velniop viską, tik taip viskas ir galėjo įvykti. Tačiau nėra jokių įrodymų – nė menkiausio įrodymo.

Mis Marpl kostelėjo.

– Štai kodėl manau, kad susiklosčius tam tikroms aplinkybėms...

– Taip?

– Būtų galima paspęsti spąstus.

31 SKYRIUS

Pulkininkas Melčetas ir aš sužiurome į ją.

– Spąstus? Kokius spąstus?

Mis Marpl šiek tiek kuklinosi, tačiau buvo aišku, kad ji turi sugalvojusi planą.

– Tarkime, kad misteriui Redingui paskambina telefonu ir perspėja.

Pulkininkas Melčetas nusišypsojo.

– "Viskas išaiškėjo. Bėk!" Mis Marpl, tai senas triukas. Neretai jis suveikia. Tačiau, mano galva, ne šiuo atveju, nes jaunasis Redingas yra pernelyg gudrus paukštis, kad leistųsi sugaunamas tokiu būdu.

– Tai turėtų būti kažkas ypatingo. Aš tai pilnai suprantu, – tarė mis Marpl. – Manyčiau, – tai tik pasiūlymas, – kad perspėti turi tas, kas garsėja gana neįprastu požiūriu į tuos dalykus. Daktaro Haidoko kalbos leidžia manyti, kad tokį dalyką kaip žmogžudystė jis vertina gana neįprastai. Jeigu jis užsimintų, kad kas nors – misis Sadler, ar kuris nors iš jos vaikų, – matė, kaip buvo sukeistos kapsulės... na, žinoma, jeigu misteris Redingas nekaltas, tas pareiškimas jam nieko nereikš, tačiau jei ne...

– Na, jis gali iškrėsti kokią nors kvailystę.

– Ir pakliūti į mūsų rankas. Tai įmanoma. labai išradinga, mis Marpl. Bet ar Haidokas sutiks? Kaip sakėte, jo požiūris...

Mis Marpl gyvai pertraukė jį.

– O, bet tai tik teorija! Ji taip skiriasi nuo praktikos, ar ne? Šiaip ar taip, štai ir jis, taigi galime jo paklausti.

Manau, kad Haidokas gana nustebo radęs mis Marpl su mumis. Jis atrodė pavargęs ir nusikamavęs.

– Mažai betrūko, – pasakė jis. – Labai mažai. Tačiau jis išgyvens. Daktaro pareiga yra išgelbėti savo pacientą, ir aš išgelbėjau jį, tačiau būčiau buvęs laimingesnis, jeigu man nebūtų pavykę.

– Jūs galite ir persigalvoti, – tarė Melčetas, – kai išgirsite, ką mes turime jums papasakoti.

Trumpai ir glaustai jis daktarui išdėstė mis Marpl nusikaltimo įvykdymo versiją, o užbaigė jos pasiūlymu.

Mums buvo suteikta privilegija pamatyti, ką konkrečiai mis Marpl turėjo omenyje, kalbėdama apie skirtumą tarp teorijos ir praktikos.

Haidoko nuomonė visiškai pasikeitė. Manau, kad jis jau panoro pamatyti Lorensą Redingą kartuvėse. Spėju, jog ne pulkininko Proterou nužudymas sukėlė jo rūstybę.

– Prakeiktas niekšas, – ištarė Haidokas. – Prakeiktas niekšas! Vargšas Hosas. Jis taip pat turi motiną ir seserį. Gėda būti žudiko motina ir seserimi būtų lydėjusi jas visą gyvenimą. Pagalvokite apie jų sielvartą. Dėl visų bailių niekšiškų apgaulių!

Šis paprastas įniršis atskleidė jį esant beatodairišku humanistu.

– Jeigu tai tesa, – tarė jis, – jūs galite pasikliauti manimi. Vyrukas nevertas gyventi. Kėsintis į tokį bejėgį vaikiną kaip Hosas!

Bet koks luošys visuomet galėjo tikėtis Haidoko užuojautos.

Jis stropiai aptarinėjo visas detales, kai mis Marpl pakilo, ir aš primygtinai pasisiūliau ją palydėti.

Jūs labai malonus, misteri Klementai, – pasakė mis Marpl, mums einant tuščia gatve. – Oi, jau po dvylikos. Tikiuosi, kad Reimondas jau atsigulęs ir nelaukia manęs.

– Jis turėjo jus palydėti, – ištariau aš.

– Jis nežinojo, kad aš išeinu, – pasakė mis Marpl.

Staiga nusišypsojau, prisiminęs Reimondo Vesto subtilią psichologinę nusikaltimo analizę.

– Jeigu jūsų versija pasitvirtins, – kuo nė akimirką nesuabejojau, – tariau aš, – jūs laimėsite prieš savo sūnėną.

Mis Marpl taip pat nusišypsojo – atlaidžia šypsena.

– Pamenu mano didžios tetos Fani posakį. Tada man buvo šešiolika, ir aš laikiau tai kvailyste.

– Kokį? – pasiteiravau aš.

– Ji sakydavo: “Jaunuoliai mano, kad seniai kvaili, o seniai *žino*, kad jaunuoliai kvaili!”

32 SKYRIUS

Reikia pasakyti dar kai ką. Mis Marpl planas pavyko. Lorensas Redingas nebuvo nekaltas ir užuomina apie liudininką, mačiusį, kaip buvo sukeistos kapsulės, iš tikrųjų privertė jį iškrėsti "kažką kvailo". Tokia yra nešvarios sąžinės galia.

Žinoma, jis atsidūrė ypatingoje padėtyje. Kaip aš įsivaizduoju, jo pirmoji mintis turėjo būti tokia – bėgti. Tačiau jis turėjo atsižvelgti į savo bendrininkę. Jis negalėjo pabėgti nepasakęs jai nė žodžio ir surizikavo nelaukti rytojaus. Taigi tą vakarą jis nuėjo į Old Holą – o du labiausiai patyrę pulkininko Melčeto pareigūnai sekė jį. Jis metė žvyro į Anos Proterou langą, pažadino ją. Primygtinis šnabždesys privertė ją nusileisti į apačią pasikalbėti su juo. Be abejonės, lauke jie jautėsi saugesni nei viduje, nes galėjo pabusti Letisė. Todėl abu policininkai turėjo galimybę nugirsti visą pokalbį. Tai išsklaidė visas abejones. Mis Marpl buvo visais atžvilgiais teisi.

Lorenso Redingo ir Anos Proterou teismo procesas yra visiems žinomas. Todėl neketinu leistis į smulkmenas. Tik paminėsiu, kad visa garbė teko inspektoriui Slekui, kurio uolumo ir sumanumo dėka nusikaltėliai pateko į teisingumo rankas. Žinoma, apie mis Marpl indėlį į šį reikalą nebuvo užsiminta. Ji pati būtų pašiurpusi vien nuo tokios minties.

Prieš pat teismo procesą manęs aplankyti atėjo Letisė. Kaip visuomet, ji tarytum šmėkla įslinko pro mano darbo kambario stiklines duris. Tada ji man prisipažino, kad visą laiką buvo įsitikinusi savo pamotės bendrininkavimu. Geltonos beretės pametimas tebuvo pretekstas apžiūrėti darbo kambarį. Ji vis dar tikėjosi, kad gali rasti kažką, ko nepastebėjo policija.

– Suprantate, – pasakė ji mieguistu balsu, – jie nejautė jai tokios neapykantos, kokią jaučiau aš. O neapykanta

daug ką palengvina.

Nusivylusi paieškos rezultatais, ji tyčia po rašomuoju stalu numetė Anos auskarą.

– Kadangi aš *žinojau*, kad nužudė ji, tai koks gi skirtumas? Tikslas pateisina priemones. Juk ji *nužudė* jį.

Aš atsidusau. Yra tam tikrų dalykų, kurių Letisė niekada nesuprato. Tam tikrais atžvilgiais ji neturėjo jokių moralinių skrupulų.

– Ką tu ruošiesi veikti, Letise? – paklausiau aš.

– Kai... kai viskas baigsis, išvyksiu į užsienį. – Ji padvejojo ir vėl tęsė. – Išvyksiu į užsienį su savo motina.

Apstulbęs pažvelgisu į ją.

Ji linktelėjo.

– Ar kada nors galėjote pamanyti? Misis Lestreindž yra mano motina. Ji... ji greitai mirs. Ji norėjo mane pamatyti, todėl ir persikėlė čia išgalvota pavarde. Daktaras Haidokas jai padėjo. Jis labai senas jos bičiulis – kažkada jis mylėjo... suprantate! Tarp kitko, ir dabar dar myli. Manau, kad vyrai visuomet pamesdavo galvas dėl jos. Netgi ir dabar ji labai patraukli moteris. Šiaip ar taip, daktaras Haidokas padarė viską, ką galėjo, kad padėtų jai. Ji atvyko čia prisidengusi išgalvota pavarde todėl, kad žmonės bjauriai šneka ir liežuvauja. Tą vakarą ji nuėjo pasimatyti su tėvu ir pasakė jam, kad jai liko nedaug gyventi ir kad trokšta ką nors apie mane sužinoti. Tėvas elgėsi šlykščiai. Jis pasakė, kad ji neturi jokių teisių ir kad aš galvoju, jog ji mirusi, – tarytum aš kada nors būčiau tuo patikėjusi! Tokie vyrai kaip mano tėvas niekada nemato toliau savo nosies!

– Tačiau mano motina ne iš tų, kurios pasiduoda. Ji galvojo, kad būtų padoriau visų pirma nueiti pas tėvą, tačiau kai jis taip žiauriai su ja pasielgė, ji atsiuntė man raštelį. Aš susitariau anksčiau išeiti iš teniso kortų ir ketvirtis po šešių susitikti su ja takelio gale. Mes tik trumpam pasimatėme ir susitarėme, kada vėl susitiksime. Išsiskyrėme prieš pat pusę septynių. Po to aš išsigandau, kad jos neįtartų tėvo nužudymu. Pagaliau juk ji *turėjo* dėl ko griežti ant jo dantį. Štai kodėl aš suradau jos seną portretą mansardoje ir su-

pjausčiau jį. Bijojau, kad visur šniukštinėdami, policininkai gali rasti jį ir atpažinti. Daktaras Haidokas buvo taip pat išsigandęs. Manau, kad kartais jis tikrai galvojo, kad tai padarė ji! Motina yra gana... desperatiškas žmogus. Ji nepaiso pasekmių.

Ji nutilo.

– Keista. Ji ir aš – esame artimos. Tėvas ir aš – tokie nebuvome. Tačiau motina... na, šiaip ar taip, aš išvykstu su ja į užsienį. Liksiu su ja iki... iki pabaigos...

Ji pakilo, ir aš paėmiau ją už rankos.

– Telaimina jus abi Dievas, – tariau aš. – Aš tikiuosi, Letise, kad vieną dieną tu tapsi labai laiminga.

– Turėčiau, – pasakė ji, mėgindama nusijuokti. – Iki šiol nebuvo labai daug džiaugsmo, ar ne? Na, nemanau, kad tai labai svarbu. Viso gero, misteri Klementai. Jūs visuomet buvote man siaubingai geri – jūs ir Grizelda.

Grizelda!

Turėjau jai prisipažinti, kaip siaubingai mane nuliūdino anoniminis laiškas, ir iš pradžių ji juokėsi, o po to iškilmingai atskaitė man pamokslą.

– Šiaip ar taip, – pridūrė ji, – ateityje būsiu labai rimta ir dievobaiminga būtybė – kaip anglų piligrimas Amerikoje .

Negalėjau įsivaizduoti Grizeldos anglų piligrimo vaidmenyje.

Ji tęsė:

– Supranti, Lenai, atsirado žmogus, kuris nuo šiol nuolat įtakos mano gyvenimą. Taip pat ir tavo, tačiau tave jis atjaunins, bent jau taip tikiuosi! Kai turėsime savo vaiką, tu jau negalėsi manęs vadinti brangiuoju vaikeliu. Ir Lenai, aš nusprendžiau, kad nuo šiol būsiu tikra "žmona ir motina", – kaip rašoma knygose, – taip pat ir namų šeimininkė. Nusipirkau dvi knygas apie namų priežiūrą bei vieną apie motinos meilę, ir jeigu man tai nepadės, tuomet nežinau, kas padės! Jos tiesiog pašėlusiai juokingos – žinoma, nesąmoningai, supranti. Ypač ta – apie vaikų auginimą.

– Tu nenusipirkai knygos apie tai, kaip elgtis su vyru,

ar ne? – staiga suvokęs, paklausiau aš ir ėmiau traukti ją prie savęs.

– Man to nereikia, – tarė Grizelda. – Esu labai gera žmona. Aš labai tave myliu. Ko gi tu dar nori?

– Nieko.

– Ar galėtum bent kartą pasakyti, kad beprotiškai myli mane?

– Grizelda, – pasakiau aš, – aš dievinu tave! Garbinu tave! Esu pašėlusiai, beviltiškai ir visiškai nekunigiškai pamišęs dėl tavęs!

Mano žmona iš pasitenkinimo giliai atsiduso.

Staiga ji metėsi į šalį.

– Kad tave! Ateina mis Marpl. Nesakyk jai, gerai? Nenoriu, kad kiekvienas man imtų siūlyti pagalvėles ir ragintų ilsėtis. Pasakyk jai, kad aš išėjau į golfo aikštelę. Tuomet ji nieko neįtars, – ir tai tiesa, nes aš ten palikau savo geltoną megztinį, o man jo reikia.

Mis Marpl priėjo prie durų ir užsikirsdama pasiteiravo Grizeldos.

– Grizelda, – pasakiau aš, – išėjo į golfo aikštelę.

Mis Marpl akyse atsirado susirūpinimo išraiška.

– O, – tarė ji, – tačiau tai labai neprotinga – ypač dabar.

O tada mergaitiškai nukaito.

Kad neparodytume sumišimo, mes paskubomis aptarėme Proterou bylą, pakalbėjome apie daktarą Stouną, kuris, kaip paaiškėjo, buvo gerai žinomas vagis, turėjęs keletą skirtingų pravardžių. Tarp kitko, mis Kram buvo visiškai išteisinta. Galų gale ji prisipažino nunešusi lagaminą į mišką, tačiau tai padarė iš patiklumo. Daktaras Stounas pasakė jai, bijąs kitų archeologų konkurencijos, kurie nevengtų net vagystės, kad galėtų diskredituoti jo hipotezes. Mergina turbūt patikėjo šia nelabai įtikinama istorija. Kaime sklinda kalbos, kad dabar ji ieško patikimesnio pagyvenusio senbernio, kuriam reikia sekretorės.

Mums kalbantis, vis spėliojau, kaip mis Marpl atskleidė mūsų naujausią paslaptį. Tačiau netrukus pati mis

Marpl diskretiškai viską paaiškino.

– Tikiuosi, kad brangioji Grizelda nepervargsta, – sumurmėjo ji ir po trumpos pauzės pasakė, – vakar buvau Mač Benhemo knygyne...

Vargšė Grizelda – ta knyga apie motinos meilę ją pražudė!

– Mis Marpl, vis galvoju, – staiga ištariau aš, – ar kada nors kas nors išaiškėtų, jeigu nusikaltimą įvykdytumėte jūs.

– Kokia siaubinga mintis, – apstulbusi pasakė mis Marpl. – Tikiuosi, kad niekada negalėčiau padaryti tokios piktadarystės.

– Tačiau žmogaus prigimtis yra tokia, kokia yra, – sumurmėjau aš.

Mis Marpl sureagavo į pašaipą seno žmogaus juoku.

– Kaip negražu iš jūsų pusės, misteri Klementai. – Ji pakilo. – Bet suprantama, jūs gi puikios nuotaikos.

Prie durų ji stabtelėjo.

– Perduokite linkėjimus brangiajai Grizeldai ir pasakykite jai, kad patikimai saugosiu bet kurią paslaptį.

Iš tikrųjų mis Marpl yra gana miela...

AGATA KRISTI

Agata Kristi (Agatha Christie) išgarsėjo pasaulyje kaip Nusikaltimų karalienė. Jos knygos parduotos daugiau nei milijardo egzempliorių tiražu anglų kalba ir dar milijardo egzempliorių tiražu kitomis keturiasdešimt keturiomis kalbomis. Ji plačiausiai leidžiama visų laikų rašytoja, ją lenkia tik Biblija ir Šekspyras. Ji yra 79 kriminalinių romanų ir trumpų apsakymų rinkinių, 19 pjesių ir 6 romanų, pasirašytų Marijos Vestmekot (Mary Westmacott) vardu, autorė.

Agata Kristi gimė Torkvėjuje. Jos pirmasis romanas "Paslaptinga afera Stailse" buvo parašytas baigiantis Pirmajam pasauliniam karui, kurio metu ji tarnavo medicinos sesele. Tada ji ir sukūrė Erkiulį Puaro, mažąjį belgų seklį, kuriam buvo lemta tapti populiariausiu po Šerloko Holmso sekliu kriminaliniuose romanuose. Romanas buvo išleistas tik 1920m. "Bodley Head" leidykloje.

Nuo 1920 iki 1926 m. Agata Kristi kasmet išleisdavo po vieną knygą. 1926 m. ji parašė savo šedevrą "Rodžerio Ekroido nužudymas". Tai buvo pirmoji jos knyga, išleista "Harper Collins" leidykloje. Taip prasidėjo autorės ir šios leidyklos bendradarbiavimas, kuris tęsėsi ištisus penkiasdešimt metų. Ši leidykla išleido per septyniasdešimt Agatos Kristi knygų. "Rodžerio Ekroido nužudymas" taip pat tapo pirmąja inscenizuota Agatos Kristi knyga. Pavadinimu "Alibi" ji ilgai buvo rodoma Vest Endo scenoje. "Pelėkautai", įžymiausia jos pjesė, yra ilgiausiai vaidinama pjesė teatro istorijoje.

1971m. Agata Kristi apdovanota Britų imperijos ordinu. Paskutinės jos knygos buvo: "Užuolaida: paskutinė Puaro byla" (1975 m.) ir "Miegantis žudikas" su apgaulingai silpna ponia Marpl (1976 m.) Abi knygos tapo bestseleriais. Agata Kristi taip pat parašė keturis nebeletristinius darbus, tarp jų - "Autobiografiją" ir žavingąją "Ateik, pasakyk man, kaip tu gyveni", šlovinančią ekspedicijas, kuriose ji daug kartų dalyvavo su savo vyru archeologu seru Maksu Melovanu.

Agata Kristi
ŽMOGŽUDYSTĖ
KLEBONIJOJE

Redagavo Jadvyga DAMBRAUSKIENĖ
Dailininkė Daiva STAŠKEVIČIENĖ
Viršelį maketavo Eglė GRIKINYTĖ

2000. Užs. Nr. 648. Leidėjas "Sirokas".
Spausdino UAB "Ergos spaustuvė",
P.Vileišio g. 18, 2055 Vilnius

Artimiausiu metu išeis šie
Agatos Kristi kūriniai:

- Viens, du, užsek man batus
- Trečioji mergina
- Nusikaltimo bendrininkai
- Tiria Parkeris Painas
- Susitikimas su mirtimi
- Dilema Polensos kurorte

ŽMOGŽU

KLEBONIJOJE

„Žmogus, kuris nužudytų pulkininką Proterou, – pareiškė kunigas, pasauliui padarytų didelę paslaugą!”
Dėl šios lengvabūdiškos pastabos jam teko netrukus gailėtis.

Iš septynių galimų žudikų mis Marpl ieško įtariamojo, turėjusio ir motyvą, ir galimybę nužudyti.

Garsiausių pasaulio laikraščių atsiliepimai apie šį detektyvą:

„Nepaprastai malonus”
„Daily Express”

„Žavingas”
„Evening Standard”

„Labai patrauklus”
„Sunday Times”

